

Colecția *Viața în Hristos*
Pagini de Filocalie

11

Sfântul Grigorie Palama

OMILII

I

Traducere din limba greacă veche și introducere de
Pr. Roger Coresciuc

Ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrin

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2019

Com-

St. George, Va.
1862

1862

CUPRINS

Listă de abrevieri	9
Introducere (Pr. Roger Coresciuc)	11
Omilia I Despre pacea reciprocă. Rostită în a treia zi după ajungerea în Tesalonic	25
Omilia a II-a La pilda Domnului despre vameș și fariseu	33
Omilia a III-a La parabola Domnului despre [fiul] risipitor care a fost mântuit	47
Omilia a IV-a La evanghelia [despre] cea de-a doua venire a lui Hristos; și despre milostivire și facerea de bine	61
Omilia a V-a La Întâmpinarea Domnului Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în care se face pomenire și despre înfrânare, și despre răutatea care îi este potrivnică	75
Omilia a VI-a Îndemnătoare la post, în care se face pe scurt [cuvânt] și despre nașterea lumii	87
Omilia a VII-a Alta despre post	97

Omilia a VIII-a	
Despre credință, în care [se face] și o expunere a mărturisirii [de credință] ortodoxe	105
Omilia a IX-a	
În vremea postului și a rugăciunii	113
Omilia a X-a	
În a doua Duminică a Sfințelor Păresimi, având ca subiect paralizatul vindecat de Domnul în Capernaum. Și împotriva celor care vorbesc unii cu alții când nu trebuie în timpul sfințelor sinaxe din biserică	121
Omilia a XI-a	
La cinstita și de viață făcătoarea Cruce	135
Omilia a XII-a	
În Duminica a patra a Postului Mare, având ca subiect Evanghelia citită în această zi; precum și despre grija față de gândurile dinlăuntru	155
Omilia a XIII-a	
În a cincea Duminică a Postului, în care [se vorbește] și despre milostenie	165
Omilia a XIV-a	
La Bunavestirea întru tot Preacuratei Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria	175
Omilia a XV-a	
Rostită în Duminica Stălpărilor	185
Omilia a XVI-a	
Despre iconomia cea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos și despre cele dăruite prin ea celor care cred cu adevărat în El; și că Dumnezeu, deși îl putea elibera pe om în multe feluri din tirania diavolului, a preferat mai degrabă să se folosească de această iconomie. Rostită în Sâmbăta cea Mare	195
Omilia a XVII-a	
Care arată taina Sâmbetei și a Duminicii; și [se referă] și la evanghelia Duminicii celei noi	223

Omilia a XVIII-a

La Duminica purtătoarelor de mir; în care [se vorbește]
și despre faptul că Născătoarea de Dumnezeu
L-a văzut cea dintâi pe Domnul înviat din morți 237

Omilia a XIX-a

La bunavestirea lui Hristos, [făcută] samarinencii;
și că trebuie să disprețuim [lucrurile] de față 247

Omilia a XX-a

La a opta evanghelic a Utreniei a Evanghelistului Ioan;
în care se arată că se învrednicesc de mari daruri cei care
rămân cu evlavie până la sfârșit la sfintele adunări 263

Condition VIII of the contract is hereby amended to read as follows:

SEC. 1. The contract shall be amended to read as follows:

Condition VIII of the contract is hereby amended to read as follows:

7420

Listă de abrevieri

- BHG - F. Halkin (ed.), *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, 3 vol., Bruxelles, 1957
- CCSG - *Corpus Christianorum Series Graeca*, Turnhout, 1977-
- PG - *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, ed. J.-P. Migne, 1–161, Paris, 1857–1866
- PSB - *Părinți și scriitori bisericești*, București, 1977 -
- PTS - *Patristische Texte und Studien*
- VHPF - *Viața în Hristos. Pagini de Filocalie*, Iași, 2012 -

Abstract

The abstract section contains several lines of text, which are mostly illegible due to the low contrast and blurriness of the scan. The text appears to be a summary of the document's content, but the specific details cannot be discerned.

Introducere

Într-o epocă măcinată de pluralitatea sensurilor și de lipsa unui reper clar pentru conturarea unei perspective filosofice asupra lumii, textele Sfinților Părinți sunt o adevărată oază pentru căutările omului modern. Teologia și antropologia derivată din această teologie, propusă de aceștia, este adesea contrară tendințelor psihologizante actuale, care converg către o afirmare a sinelui și către o înțelegere autonomă a realității, înțelegere desprinsă însă de fundamentele hristologice și soteriologice atât de dragi Părinților. Sfântul Grigorie Palama se încadrează din plin în acest context al *realismului antropologic*. Lecturând *Omiliile* palamite, cititorul modern va descoperi o lume imprimată de necesitatea pocăinței și a îndumnezeirii prin ortopraxie și ortodoxie, și nu de dezideratele de împlinire personală circumscrise lumii acesteia. Omul nu se afirmă pe sine, potențându-și calitățile, ci sinele se dezvoltă doar dacă harul lui Dumnezeu își găsește sălaș într-o inimă înfrântă și deschisă energiilor necreate și îndumnezeitoare ale lui Dumnezeu. Lumea *Omiliilor* palamite este, de aceea, lumea unei teologii desprinsă din experiența harului, în care lucrarea și prezența lui Dumnezeu în creație trebuie înțelese plecând de la *pătımirea* acestei prezențe și de la simțirea nemijlocită a Acestuia. Teologia care rămâne la nivelul unei expuneri de informație teologică nu își găsește locul și rostul în dinamica pe care discursul omiletic palamit a propus-o creștinilor din Tesalonica secolului al XIV-lea, atât de actual celor din secolul al XXI-lea.

Uimitor în aceste omilii este modul în care discursul teologic palamit, extrem de elaborat, ajuns în *Triade* la un rafinament greu de egalat, adevărat pisc al gândirii teologice bizantine, este accesibilizat pastoral creștinilor simpli, care-l audiau poate duminică de duminică pe mitropolitul lor.

Cu acest volum, inițiem o nouă traducere a omiliilor Sfântului Grigorie Palama, după textul editat critic de V. Pseftongas în anul 2015, în seria de *Scrieri*, inițiată în 1962 de P. Hristou¹. Introducerea de față este doar o schiță a problematicii omiliilor palamite, pe care le-am analizat detaliat în volumul nostru *Omiliile Sfântului Grigorie Palama*, publicat la Editura Doxologia în 2013². Elemente specifice unui studiu introductiv amănunțit sunt prezente în lucrarea amintită, și ca atare am considerat că nu este necesar să reluăm informațiile deja prezentate acolo.

Două constante teologice ale omiliarului palamit

În *Omiliile* sale, Sfântul Grigorie Palama atinge majoritatea problematicilor care puteau și trebuiau să fie discutate și aprofundate într-o epocă de mari frământări și precizări teologice. Triadologia, hristologia, pnevmatologia, mariologia, antropologia, soteriologia, cosmologia, anghelologia, eshatologia, subiectul lucrărilor dumnezeiești necreate și a ființei lui Dumnezeu sunt teme majore pe care Sfântul Grigorie le atinge sau le dezvoltă în cuvântările sale, fie sintetizând abordările de gen din lucrările de apărare a teologiei ortodoxe, fie dezvoltând subiecte pe care nu le atinsese în acele lucrări. În rândurile

¹ Γρηγορίου του Παλαμά, *Συγγράμματα*, τ. ΣΤ', *Ομιλίες*, κριτική έκδοσις Βασίλειος Ψευτογκάς, Θεσσαλονίκη, 2015.

² Pr. dr. Roger Coresciuc, *Omiliile Sfântului Grigorie Palama*, cuvânt înainte de pr. prof. dr. Vasile Gordon, colecția *Patristica. Studii*, nr. 6, Editura Doxologia, Iași, 2013.

care urmează vom semnala pe scurt câteva aspecte importante, reprezentative pentru discursul Sfântului Grigorie, cu referire la *triadologie* și *hristologie*.

1. *Triadologia*

Teologia energiilor necreate nu poate fi înțeleasă fără o corectă exprimare, în cadrele posibilității omenești, a tainei Sfintei Treimi. Treimea este principiul creator, subzistând prin Sine, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Unitatea Treimii se exprimă și în diversitatea Persoanelor, dar și în inconfundabilitatea Lor. Fiecare Ipostas al Treimii este Dumnezeu adevărat, fără confundare sau amestecare, firea dumnezeiască cea una exprimând această unitate a existenței ipostatice care nu duce la împărțire. Realitatea lucrărilor necreate se manifestă pe baza acestui principiu al Ipostasurilor deosebite în chip neîmpărțit. Slava dumnezeiască, lumina Treimii, lucrările necreate în general nu sunt nici ele particularități desprinse de întregul unității, ci sunt manifestarea acestei unități:

Dumnezeu Cel Unul, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, din Care și prin Care și întru Care s-au făcut toate, Care este înainte de toate, și peste toate și în toate și mai presus de tot, Unime în Treime și Treime în Unime, unită fără confundare și despărțită în chip neîmpărțit. Același, Unime și Treime atotputernică; Tatăl fără de timp, fără de început și veșnic, singura cauză și rădăcină a dumnezeierii care este contemplată în Fiul și în Duhul. Nu singur creator, ci singur[ul] Tată al Fiului Cel Unul și purcezátor al Duhului Sfânt Cel Unul; El este veșnic, și veșnic este Tată; și veșnic este singur[ul] Tată și purcezátor³.

Existența unui singur principiu în Treime nu afectează caracterul deplin al dumnezeirii Fiului și Duhului. În același timp, unicitatea principiului, Tatăl, nu afectează plenitudinea

³ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 8, 6.

acestui principiu. Tatăl nu Se diluează și nu Se împarte prin naștere și purcedere, păstrându-Și în chip egal dumnezeirea și caracterul de veșnic Născător și Purcezător: „Dând naștere, Dumnezeu nu pierde fecioria. Căci naște fără unire, fără schimbare [curgere] și fără patimă”⁴. Principiul rămâne principiu și nu este afectat de alteritate. Acest aspect este fundamental și pentru înțelegerea posibilității existenței lucrărilor dumnezeiești. Ele nu sunt o curgere sau o diluare a ființei dumnezeiești, ci sunt proprietăți și manifestări inerente, care nu pot fi disociate de întreg.

Împreună lucrarea Persoanelor Sfintei Treimi este o realitate descoperită la Teofanie. Aceasta din urmă este o arătare în limitele înțelegerii omenești a modului de viețuire treimic, mod care trebuie înțeles și exprimat cât mai adecvat:

Duhul lui Dumnezeu coboară peste El ca un porumbel, arătând celor care erau prezenți pe Cel mărturisit de sus. Și așa Se arată Acela că este Fiu adevărat, iar Tatăl Cel din ceruri Se arată că este Tată adevărat, și Se arată și Duhul Sfânt, Care purcede din Tatăl în ceea ce privește existența și Se odihnește în Fiul Cel adevărat al Tatălui⁵.

Remarcăm grija Sfântului Grigorie pentru exprimarea precis dogmatică. Fiul este „Fiu adevărat”, Tatăl este „Tată adevărat”, iar Duhul este în strânsă legătură cu ambii: purcede din Tatăl și Se odihnește în „Fiul Cel adevărat” al Tatălui. Tatăl, ca „Tată adevărat”, lucrează împreună cu Fiul și cu Duhul pentru întemeierea lumii și constituirea ei drept mediu adecvat pentru existența fericită a omului. În baza „Sfatului cel din veci”, lumea este rânduită să-l primească pe om și să-i ofere circumstanțele cele mai adecvate pentru dezvoltarea acestuia în veșnicie:

⁴ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 17, 3.

⁵ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 16, 15.

Într-adevăr, întemeierea lumii de la început a avut în vedere acest lucru și cu acest scop [a lucrat] voința aceea cerească și din veci a Tatălui – potrivit căreia Îngerul Sfatului cel Mare (cf. Is. 9, 5) al Tatălui l-a făcut pe om ca ființă vie nu numai după chipul Său, ci și după asemănarea Sa proprie, ca să poată cândva să primească mărimea Împărăției cerești, fericirea dumnezeieștii moșteniri, desăvârșirea binecuvântării Părintelui de sus, [voință] prin care s-au făcut toate cele văzute și nevăzute⁶.

Un alt aspect care trebuie amintit este grija Sfântului Grigorie Palama pentru felul în care își alcătuiește precizările dogmatice, dar mai ales cele cu privire la triadologie, hristologie și pneumatologie. Așa cum vom arăta în paragrafele în care este prezentată pe scurt hristologia palamită, Sfântul Grigorie insistă chiar și în *Omiliii* asupra faptului că pluralitatea Ipostaselor treimice nu distruge unitatea Treimii. Întruparea Mântuitorului nu aduce o diminuare a raporturilor intratreimice, iar Treimea rămâne în ființa Sa cu neputință de pătruns. Sfântul Grigorie îi încredințează pe ascultători că Dumnezeu Se descoperă, însă această descoperire nu este una prin care subiectul dumnezeiesc este epuizat. Nu este o descoperire a ființei, a adâncului de taină și nepătruns al existenței Treimii, ci o ieșire în afară, prin har, care permite omului să se apropie de această taină, fără a o cuprinde. Dumnezeu nu poate fi cunoscut în ființa Sa, care din veci nu a putut fi cunoscută, ci Se arată în lucrarea Sa, în harul care în chip dumnezeiesc străbate și imprimă creația și mișcările acesteia:

El nu Se arată însă după ființă, căci nimeni vreodată nu a văzut sau a făcut cunoscută ființa lui Dumnezeu, ci [Se arată] după harul, puterea și lucrarea care sunt comune Tatălui, Fiului și Duhului. Căci propriu fiecăreia dintre aceste [Persoane] este ipostasul fiecăreia și atributele care sunt contemplate în chip ipostatic. Iar comună nu le este numai ființa care nu se descoperă,

---

⁶ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 4, 12.

cea mai presus de orice nume și neparticipabilă, ci sunt comune și harul, și puterea, și lucrarea, și strălucirea, și nesticăciunea, și domnia și toate cele asemenea, [prin care] Dumnezeu Se unește după har cu sfinții îngeri și cu oamenii⁷.

2. *Hristologia*

Omiliile au fost alcătuite și rostite cu un scop pastoral, având în structura lor atât aprofundări dogmatice, cât și precizări de ordin moral. Cum ortopraxia nu poate fi înțeleasă și aplicată fără ortodoxie, Sfântul Grigorie Palama insistă asupra acestei ambivalențe. Fără a face referiri la Omilia a 16-a, care este în sine un tratat de hristologie, foarte dezvoltat și amănunțit, și care ar trebui citit integral în cheie hristologică și antropologică, vom indica alte câteva locuri în care explicațiile de ordin hristologic sunt la fel de valoroase ca în această omilie-tratat.

Astfel, în Omilia a 8-a întâlnim o adevărată formulare de credință trinitară, în cadrul căreia hristologia este bine evidențiată. Hristos este mărturisit ca Fiu veșnic, necreat, născut din Tatăl, Care Îi este principiu:

Al Cărui Fiu Unul este împreună veșnic cu El și fără de început cu El, după timp. Dar nu fără principiu, ca Unul Care Îl are pe Tatăl ca născător, rădăcină și izvor, din Care singur, mai înainte de toți vecii, a ieșit, fără de trup, fără patimă, fără schimbare și prin naștere, dar fără să împartă [dumnezeirea]⁸.

Neîmpărțirea dumnezeirii și păstrarea unității intratremice reprezintă, de fapt, concepte fundamentale în înțelegerea teologiei lucrărilor dumnezeiești, care, deși sunt deosebite între ele, nu afectează, la rândul lor, unitatea firii dumnezeiești. O simplă lectură a cadrului disputei inițiate de Varlaam și Achindin ne poate arăta că printre acuzațiile aduse de aceștia teologiei isihaste este și aceea că teologia lucrărilor dumnezeiești

⁷ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 8, 9.

⁸ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 8, 7.

necreate implică riscul conceptual al divizării unității treimice. Acuza de diteism adusă Sfântului Grigorie era unul dintre punctele centrale pe care insistau adversarii teologiei isihaste. Monada nu putea fi înțeleasă de către varlaamiți ca relație, și de aceea orice ieșire *din Sine* era văzută de adversarii isihasmului drept o rupere a Monadei. Sfântul Grigorie reia în Omilia a 8-a câteva din argumentele pe care le-a susținut în mai toate lucrările sale polemice. Hristos nu este *altceva/altul* din punctul de vedere al dumnezeirii Sale, iar identitatea de ființă nu este pusă în pericol de deosebirea ipostatică. Dacă această deosebire nu produce ruptură în unitatea treimică, atunci nici lucrările dumnezeiești nu produc discontinuitate sau ruptură:

Fiind Dumnezeu din Dumnezeu, nu este altceva/altul ca Dumnezeu, ci este altceva/altul ca Fiu. El este veșnic, și veșnic este Fiu, și veșnic este spre Tatăl, fără confundare. Cuvânt viu, lumină adevărată, înțelepciune enipostatică, cauză și început al tuturor celor care există, pentru că prin El toate au venit la existență⁹.

Lucrarea de mântuire a lui Hristos este împlinită prin împreună lucrarea celorlalte Persoane ale Sfintei Treimi. Hristos nu Se unește cu un ipostas oarecare, reprezentant al firii omenești, ci El asumă, ca Dumnezeu, în baza Sfatului Treimic, întreaga fire omenească, ipostaziind-o în Sine și rămânând Unic Ipostas, Care este cu Tatăl și cu Duhul din veci. Omilia a 5-a prezintă succint acest aspect:

Dar a venit Hristos, eliberatorul firii noastre, Care, transformând blestemul comun în binecuvântare comună și luând firea noastră vinovată din Fecioara fără prihană și ipostaziind-o în Sine nouă, fără a mai fi părtașă la vechea sămânță, a arătat-o fără de vină și îndreptată, astfel încât cei născuți din El după Duh să rămână mai apoi cu toții în afara aceluia blestem strămoșesc și a osândirii. Dar ce? Nu dă [din] harul Său fiecăruia

---

⁹ Sf. Grigorie Palama, *Omilia 8, 7*.

dintre ipostasele noastre și nu ia fiecare de la El iertarea propriilor sale păcate, întrucât nu a luat un ipostas dintre noi, ci a luat firea noastră [pe care] a înnoit-o, unind-o cu Sine în propriul Său Ipostas?¹⁰

Avem în acest pasaj o descriere pe scurt a ambivalenței mântuire obiectivă – mântuire subiectivă. Hristos nu Se unește cu un ipostas concret al firii omenești, ci asumă firea, înnoind-o și scoțând-o din circuitul păcatului și al morții. El este eliberatorul firii noastre din cercul vicios al stricăciunii, iar participarea la lucrarea prin care Hristos a înnoit firea se face prin harul dumnezeiesc.

Acest pasaj din Omilia a 5-a este însă foarte important și pentru a înțelege în ce măsură teologia personalistă contemporană denaturează sensul unirii cu Hristos. Unirea după har, împărtășirea euharistică, sau price alt fel de împărtășire de Hristos trebuie înțeleasă având în vedere asumarea firii omenești în Ipostasul Mântuitorului. Teologul Jean-Claude Larchet este deosebit de clar în această privință: „Nu se poate spune, așa cum afirmă unii teologi personaliști, că în Sfânta Împărtășanie primim însuși Ipostasul sau Persoana lui Hristos (după cum, la Mirungere nu primim – și nici Sfinții Apostoli n-au primit la Cincizecime – Ipostasul sau Persoana Sfântului Duh). După cum afirmă toate expresiile liturgice și patristice, credincioșii se împărtășesc *cu Trupul și Sângele lui Hristos*, adică cu firea Sa omenească. E de la sine înțeles însă că firea omenească a lui Hristos nu poate fi despărțită de Persoana Sa, și atunci când noi ne împărtășim, nu ne împărtășim cu un trup și un sânge despărțit de persoană, ci chiar cu Trupul Său și cu Sângele Său”¹¹.

Hristos este prezentat de Sfântul Grigorie drept Pedagog și Călăuzitor către înțelegerea lucrării Sale dumnezeiești. Astfel, în Omilia a 3-a ni se spune:

¹⁰ Sf. Grigorie Palama, *Omilia 5, 2*.

¹¹ Jean-Claude Larchet, *Viața sacramentală*, Editura Basilica, București, 2015, p. 115.

Așadar, deschizându[-ne] prin intermediul firii și al zidirii școala virtuților, a așezat îngeri păzitori, a ridicat părinți și profeți spre călăuzire, ne-a arătat semne și minuni care duc la credință, ne-a dat legea cea scrisă ca ajutor pentru legea cea din firea noastră rațională și pentru învățătura care vine din zidire¹².

Hristos ordonează creația și o face transparentă înțeleșurilor duhovnicești, chiar dacă omul va refuza această permeabilitate și nu se va adapta chemărilor dumnezeiești. Întruparea este momentul cheie, de început al unui nou tip de călăuzire, mult mai concret. Hristos Se dă pe Sine, Se golește de „bogăția dumnezeirii” și intră în hotarele firii omenești, călăuzindu-l pe om de data aceasta printr-o lucrare dinlăuntru:

În cele din urmă, pentru că nu ne-a păsat de toate acestea – o, lenevirea noastră, [dar] și îndelunga răbdare și purtare de grijă a Celui Care ne-a iubit în chip extraordinar! –, s-a dat pe Sine nouă, pentru noi, și golindu-Se de bogăția dumnezeirii [până] la hotarele [firii] noastre, luând firea noastră și făcându-Se om ca noi, S-a numit Învățătorul nostru. Și ne învață El Însuși despre mărimea iubirii Sale de oameni, arătându-ne-o prin faptă și prin cuvânt, în același timp conducându-i pe cei ce-L urmează către imitarea iubirii Sale [pentru noi] și îndepărtându-i de dispoziția lipsită de iubire¹³.

Întruparea nu este o simplă schimbare de plan, ci o asumare „prin faptă și prin cuvânt” a lucrării mântuirii noastre. Și din acest punct de vedere, filosofia varlaamită se găsește în imposibilitatea de a explica în ce fel Întruparea Mântuitorului nu afectează unitatea în sânul Sfintei Treimi. Hristos lucrează, Se manifestă, Se arată, împlinește fapte concrete, rămânând în același timp Dumnezeu adevărat, fără vreo știrbire a calităților dumnezeirii Sale:

---

¹² Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 3, 5.

¹³ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 3, 5.

Hristos Însuși, postind, a biruit cu putere pe ispitorul cel comun, și distrugând puterea aceuia asupra omului și nimicind cu totul tirania lui, a eliberat firea noastră și l-a făcut pe acela o [simplă] jucărie pentru cei care aleg să trăiască după Evanghelia Lui; a împlinit cele grăite de mai înainte de profeți și prin faptele Sale a atribuit harul și adevărul celor care s-au făcut atunci de către aceia în chip simbolic¹⁴.

Chei de înțelegere a *Omiliilor* palamite

a) Ca orice text patristic, și *Omiliile* palamite nu pot fi înțelese fără încadrarea lor în contextul abordărilor teologice majore ale autorului (prezente în scrierile sale „polemice”). Astfel, lectura acestor texte va oferi chei de înțelegere teologică a anumitor aspecte relevante ale gândirii dascălului isihast. Cel care pornește în călătoria lecturii și înțelegerii *Omiliilor* va păși în universul complex al teologiei isihaste.

b) Întâlnim în *Omiliii* și foarte multe problematizări de ordin social, economic, politic. Sfântul Grigorie oferă o imagine a *lumii sociale* a secolului al XIV-lea, a structurii *sociale* prezente în eparhia păstorită, a inegalităților economice care constituiau un punct central al revoltelor *reformiste*. Toate aceste stări de fapt prezentate în anumite omilii trebuie înțelese în contextul realismului pastoral al Sfântului Grigorie Palama. Adâncirea în taina isihiei nu l-a lipsit pe păstor de înțelegerea durerii și frământării omului contemporan lui.

c) Critica inegalităților sociale nu este o formă de *socialism* bizantin. Aceste critici pleacă dintr-o mai adâncă reflecție asupra problematicilor antropologice. Omul este creat de Dumnezeu în vederea unei *ordini* dumnezeiești. Păcatul, căderea

¹⁴ Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 6, 12.

omului din har, mortalitatea, înrădăcinarea accidentală a patimilor în ființa *creată bună foarte*, sunt *momente existențiale* care contribuie decisiv la adâncirea distanței dintre oameni, în cadrul firii omenești, dar în același timp sunt și forme de neputință a relației om-Dumnezeu. De aceea, cititorul *Omiliilor* va remarca insistența Sfântului Grigorie Palama asupra posibilității curățirii de aceste *traume existențiale*. Fundamentul hristologic al mântuirii este un fir roșu care străbate multe dintre predicile palamite. Se înțelege astfel că discursul palamit nu este unul pur *social*, ci unul profund antropologic, care vede în nedreptatea socială o consecință gravă a neînțelegerii antropologiei.

d) După Sfântul Grigorie, crearea omului nu își descoperă adevăratul înțeles dacă nu este privită în perspectivă eshatologică. Lectura *Omiliilor* va aduce în fața cititorului un ierarh realist, care însă nu desprinde preocuparea pastorală de viziunea eshatologică. Virtuțile, soteriologia, rugăciunea minții, unirea cu Dumnezeu prin *iluminarea* harului și vederea luminii necreate sunt aspecte care conduc către înțelegerea eshatologică a omului și a lumii. Mai toate omiliile se termină cu această invocare a Împărăției celei veșnice, loc al înaintării epectatice în Dumnezeu și în dulceața vieții nesfârșite.

e) Lectura atentă a textelor de față îl va provoca pe cititor la o reflecție adâncă asupra felului în care Sfântul Grigorie a reușit să pună în echilibru trăirea isihastă și realismul pastoral, fără a aluneca în ispita a ceea ce numim azi activism. Nu vom întâlni în aceste pagini problematizări și soluții ajustate sau împrumutate din spații non-ortodoxe și care să fie propuse ca variante omiletice, catehetice sau pastorale pentru o comunitate ortodoxă. Sfântul Grigorie se întemeiază pe Tradiția sănătoasă a Bisericii, oferind un exemplu vrednic de urmat pentru Omiletica și Catehetica contemporană.

Nădăjduiesc că aceste cinci chei de lectură, dimpreună cu elementele de triadologie și hristologie schițate mai sus, vor ajuta cititorul să-și construiască axiologic reperele înțelegerii omiliarului palamit.

Pr. Roger Coresciuc

Iași, 6 iunie 2019

Înălțarea Domnului

Sfântul Grigorie Palama
Omilii
(I-XX)

Faint, illegible text in the upper left corner, possibly a header or title.

Faint, illegible text in the upper right corner, possibly a date or reference.

Faint, illegible text centered on the page, possibly a main heading or body text.

Omilia I

Despre pacea reciprocă. Rostită în a treia zi după ajungerea în Tesalonic

1. Frați suntem noi toți pentru că [ne tragem] dintr-Un singur Stăpân și Făcător, pe Care de aceea Îl și avem Tată comun. Dar frățietatea aceasta este obișnuită¹, ca una [pe care o] avem și față de firea nerațională și [față de] cea lipsită de simțire². [Apoi], noi suntem frați unii cu alții și pentru că suntem cu toții dintr-unul singur, din Adam cel pământesc, [precum] și pentru că suntem singurii făcuți după chipul lui Dumnezeu³. Dar și acest lucru este obișnuit și nouă, și tuturor neamurilor. Însă noi suntem frați unii cu alții încă și mai mult și pentru că suntem de același neam și locuim în același loc, iar mai presus de toate [suntem frați] ca unii care suntem bogați având o mamă comună, Sfânta Biserică și dreapta credință, a cărei obârșie și plinire este Hristos, Fiul Cel Adevărat al lui Dumnezeu, Care nu ne este numai Dumnezeu, ci a binevoit să ne fie și frate și Tată. Și nu numai acestea, ci și Cap, adunându-ne într-un

---

¹ Frățietatea aceasta are un caracter comun, de bază (*frățietate obișnuită*). Sfântul Grigorie Palama își construiește gradual argumentația, plecând de la acest tip de frățietate și terminând cu frățietatea eclezială: credințioșii săi ar trebui să fie conștienți de unitatea dintre ei și datorită caracterului creat al firii, dar mai ales datorită faptului că sunt fii ai aceleiași Biserici și mărturisitori ai aceleiași drepte credințe.

² Faptul de a fi creați.

³ Fc. 1, 27. Cf. Sf. Grigorie Palama, *Omilia* 60, 4.

singur Trup pe noi toți și făcându-ne să fim mădulare unii altora și Lui Însuși.

2. Căci după ridicarea Lui din morți cea de a treia zi, fiind văzut de către femeile care veniseră la mormânt, Domnul a spus: *Duceți-vă și spuneți fraților Mei ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea*⁴. Vedeti cum socotește lucru vrednic să Se numească frate al nostru? De aceea și apostolul spune despre El: *Nu a luat [firea] îngerilor, ci sămânța lui Avraam a luat. De aceea dator era întru toate să Se asemene fraților*⁵. Iar că Hristos este și Tată al nostru – ca Unul Care ne naște din nou prin Sfântul Botez și prin harul Său cel dumnezeiesc –, de aceea îi numește copii ai Săi pe ucenici și le făgăduiește, atunci când merge către Pătimirea Sa cea mântuitoare⁶, că nu îi va lăsa orfani. Din acest motiv iarăși spune Apostolul că *de vreme ce pruncii s-au făcut părtași trupului și sângelui, în același fel și El S-a împărțășit de acestea ca să surpe prin moartea Sa pe cel care avea stăpânirea morții, adică pe diavol*⁷. Iar că noi toți suntem un singur trup în Hristos, Pavel ne va încredința și de aceasta, zicând: *Iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare în parte*⁸. Căci după cum trupul unul este și are multe mădulare, iar toate mădularele unui singur trup, deși sunt multe, sunt un singur trup, astfel este și Hristos. Căci noi toți într-un Duh ne-am botezat, ca să fim un singur trup⁹.

3. Așadar, una ne este, fraților, baia nașterii din nou¹⁰ și a nașterii celei dumnezeiești. Una este credința, una nădejdea, unul Dumnezeu Care este peste toate, și prin toate și în noi toți¹¹ și Care ne adună în Sine prin dragostea cea dumnezeiască

⁴ Mt. 28, 10.

⁵ Evr. 2, 16-17.

⁶ Cf. In 14, 18.

⁷ Evr. 2, 14.

⁸ I Cor. 12, 27.

⁹ I Cor. 12, 12-13.

¹⁰ Cf. Tit 3, 5.

¹¹ Cf. Ef. 4, 6.

și ne face mădulare unii altora¹² și ale Sale. Dar pentru că prin împreună-lucrarea celui rău a intrat ura unora față de alții, și a scos afară dragostea – sau, mai degrabă, a intrat nu o singură dată, ci în mod repetat –, și a nimicit unirea noastră cea prin dragoste, a unora față de alții, și față de Dumnezeu, [ura aceasta] nu numai că desparte mădularele cele comune ale cetății unele de altele și o aduce pe aceasta într-o stare ca de paralizie, ci, schimbând aceste [mădulare] în grupări războinice, pune în mișcare revolte civile, tulburări și rebeliuni ruinătoare, făcând pe cei de un neam să fie potrivnici, dând acestei cetăți a noastre chipul unei cetăți cucerite de vrăjmași; o ridică în chip jalnic împotriva ei însăși, o face să completeze și să se lupte cu sine, încât, din cauza acestei blestemată răzvrătiri, (interesele) ei au devenit ceva de nedeslușit.

4. Căci cine sunt cei care se ridicau contra cetății, uneori distrugând casele și jefuind cele din case și urmărindu-i pas cu pas cu multă mânie pe stăpânii caselor, și voind să-i omoare fără milă și în chip inuman? Oare nu cei care locuiesc cetatea aceasta? Și cine erau cei împotriva cărora se ridica atât de mare mânie și strigare, și pornire, și atac? Nu erau și aceștia locuitori ai aceleiași cetăți, oameni de la care uneori [cetatea] s-a bucurat de multe bunuri? O, ce pătimire! Vai, ce mare nenorocire! [Cetatea] se luptă cu sine însăși, este luptată de ea însăși, este hărțuită de propriile picioare, cu propriile mâini este azvârlită la pământ, cu propriile glasuri strigă contra sa, cei mai buni din ea ghemuindu-se de frică, [în timp ce] partea cea de spiță joasă și mai rea guvernează în chip rău. Oare boala aceasta, care a devenit o obișnuință și care vi se întâmplă, nu este cu mult mai rea decât boala acelor paralitici menționați în Evanghelie¹³, și nu este cu mult mai rea și mai vătămătoare pe cât este facerea de rău față de nelucrare?

¹² Cf. I Cor. 12, 12; Ef. 4, 25.

¹³ Cf. Mt. 9, 1-8; Mc. 2, 1-12; Lc. 5, 17-26; In 5, 2-15.

5. Dar să nu vă mâhniți dacă auziți acestea. Căci nu vi le spun ca să vă fac reproșuri, ci având cunoștință de boală, acum când sunteți în stare de trezvie, ca unii care vă țineți departe de ea, să căutați cauza care v-a făcut să cădeți în ea, și să doriți leacul, grăbindu-vă să îl dobândiți și să îl păziți, Dumnezeu fiind și Cel care dă leacul, și Cel care vă dă putere spre aceasta, după cum a făcut și cu paraliticii aceia. Căci nu numai că i-a vindecat, ci le-a dat și putere, ca ridicându-și fiecare patul în care zăcea să meargă fără poticnire.

6. Dar care a fost cauza [bolii] acelor paralitici vindecați? Căci erau doi: unul în Ierusalim, așezat lângă colimvitra Siloa-ului¹⁴, iar celălalt în Capernaum, fiind purtat de patru bărbați. Care a fost, așadar, în cazul acelora cauza bolii? Păcatul! Și aceasta o arată Domnul [Însuși]: căci unuia îi spune, văzându-i credința de dinainte de vindecarea trupească: *Fiule, iertate îți sunt păcatele tale!*¹⁵, iar celuilalt, aflându-l după vindecare, îi zice: *Iată, te-ai făcut sănătos. Să nu mai păcătuiești, ca să nu îți fie ție mai rău!*¹⁶. Așadar, după cum la aceia, păcatul fiecăruia, alungându-le sănătatea, i-a făcut paralitici, la fel și la voi, păcatul comun, alungând dragostea, v-a adus în starea de a fi dușmani unii altora. Căci din ce altă cauză ați distrus legătura comună și față de Dumnezeu, și cea dintre voi, dragostea adică, dacă nu din pricina cugetului vostru cel iubitor de păcat? Căci *înmulțindu-se păcatul, dragostea multora se va răci*¹⁷, spune Domnul în Evanghelii. Iar răcindu-se dragostea cu totul, nu mai este cu putință ca harul și purtarea de grijă a lui Dumnezeu să mai rămână.

¹⁴ Aici Sfântul Grigorie face o confuzie. Din context înțelegem că face referire la scăldătoarea Vitezda, în jurul căreia erau cinci foișoare (In 5, 2) unde așteptau vindecarea mulți paralitici, și nu la izvorul Siloa-ului, unde a fost trimis să se spele acel orb din naștere vindecat de Domnul Hristos (In 9, 7).

¹⁵ Mt. 9, 2.

¹⁶ In 5, 14.

¹⁷ Mt. 24, 12.

7. Și [haideti] să vă înfățișez pătimirea aceasta printr-o ilustrație: sufletul fiecăruia dintre noi este asemenea unei lămpi, care are drept ulei facerea de bine, iar în loc de fitil are dragostea, deasupra căreia stă, în loc de lumină, harul dumnezeiescului Duh. Așadar, dacă uleiul acesta, adică facerea de bine, lipsește, atunci dragostea, care este în suflet în loc de fitil, se răcește în chip necesar. Și astfel, lumina purtării de grijă a lui Dumnezeu și [lumina] harului se îndepărtează de oamenii care fug de virtute și care alungă dragostea. Și survine în cazul acestora tulburarea unora față de alții, deoarece Dumnezeu Și-a întors fața de la ei, [Dumnezeu] către Care spune David: *Întorcându-Ți Tu fața Ta, toate se vor tulbura*¹⁸. Astfel, din pricina păcatului survine și în cazul nostru revolta civilă și debandada, care aduce tot felul de răutăți, și îl sălășluiește pe începătorul răutății în capii răscoalei și în cei răsculați, care [începător] îi transformă în fiare sălbatice. Și nu este o exagerare să spunem că îi face pe cei în care se sălășluiește în așa fel încât să capete caracterul demonilor. Și astfel, cel care îl face pe om omorător de oameni și potrivnic al lui Hristos dătătorul de viață, *dintru început fiind [el însuși] ucigător de oameni*¹⁹ și urător de oameni, cu cât mai mult nu va fi neascultător și potrivnic celor care împărătesc pe pământ sau părintelui duhovnicesc, păstorului și învățătorului²⁰?

8. Întoarceți-vă, așadar, la calea Evangheliei lui Hristos și țineți-vă de ea cu tărie, pentru ca buna înțelegere dintre voi să fie durabilă și neîntreruptă, și pentru ca să se întoarcă iarăși către voi Domnul, și să se odihnească peste voi cu pace și harul dumnezeiescului Duh. [Așa cum] paralizatul acela din Ierusalim sta alături de colimvitra Siloamului²¹, care-i vindeca pe cei

¹⁸ Ps. 103, 30.

¹⁹ In 8, 44.

²⁰ Aluzie la opoziția zeloților care conduceau Tesalonicul față de împăratul Ioan al VI-lea Cantacuzino, dar și față de noul lor mitropolit, Grigorie Palama, care își preia scaunul arhieresc abia în 1351.

²¹ A se vedea nota 14.

bolnavi, nici voi nu v-ați îndepărtat cu totul de Biserica lui Hristos, care dăruiește [drept premiu] pacea. Dar după cum omul acela nu avea pe cineva care să îl ajute [să aibă parte] de darul care venea din colimvitra aceea, la fel nici voi nu ați avut aici un păstor care să vă vestească pacea și să adune mădularele cele risipite, să le strângă împreună și să scoată afară boala cea din ură și starea cea rea din trupul Bisericii lui Hristos.

9. Acum însă am venit și suntem împreună cu voi întru Hristos, și pentru Hristos venim în solie ca și cum El Însuși v-ar îndemna prin noi. Împăcați-vă cu Dumnezeu! Recunoașteți înrudirea dintre voi – nu numai după suflet, ci și după trup – purceasă de la înaintașii voștri! Aduceți-vă aminte de acele zile ale păcii, de mai înainte, de câte bunuri v-ați bucurat datorită ei, bunuri de care sunteți lipsiți acum cu totul. Nu socotiți răul! Nici să nu voiți să răsplătiți răul cu rău, ci prin bine biruiți răul. Îmbrățișați dragostea reciprocă, ca să dobândiți și dragostea care vine de la Dumnezeu și să vă arătați dragostea față de El. Căci nu este posibil să aibă dragoste față de Dumnezeu, sau să se bucure de harul cel de la El, sau de purtarea Lui de grijă cei care nu-i iubesc pe frații lor²².

10. Ascultați-mă acum, fraților, pe mine care vin la voi și vă binevestesc pacea înainte de toate și pentru toți, după porunca Domnului. Și fiți lucrători ai acesteia împreună cu mine, iertându-vă unii pe alții, chiar dacă cineva are împotriva cuiva vreo învinuire, după cum și Hristos ne-a iertat pe noi, ca să fiți fii ai păcii, adică ai lui Dumnezeu. *Căci Acesta este pacea noastră, Cel care a făcut din cele două una, surpând peretele cel despărțitor și desființând vrăjmașia prin Crucea Sa*²³. Acesta a grăit și către uceniciei Săi, și prin ei ne-a grăit și nouă, că dacă vom intra într-o cetate sau într-o casă, să le vestim acelora pacea²⁴. Căci

²² Cf. I In 3, 17; 4, 20.

²³ Ef. 2, 14-15; în textul de la Efeseni este *prin trupul Său* - τῆ σαρκὶ αὐτοῦ, însă ambele expresii fac referire la jertfa Mântuitorului.

²⁴ Cf. Mt 10, 12; Lc. 10, 5.

toată lucrarea venirii Sale este pacea, și pentru aceasta a venit pe pământ, pogorând cerurile. De aceea și David a spus mai dinainte despre El: *Răsări-va în zilele Lui dreptatea și mulțimea păcii*²⁵. Și în alt psalm iarăși spune despre El că *va grăi pace peste poporul Lui și peste cuvioșii Lui și peste cei ce-și întorc inima spre El*²⁶.

11. Și imnul cântat de îngeri la nașterea Lui arată că a venit la noi din ceruri aducând pacea: *Slavă, zic îngerii, întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire*²⁷. Și El Însuși, după ce a plinit iconomia mântuitoare, a lăsat alor Săi pacea drept moștenire, zicându-le: *Pacea Mea o dau vouă, pacea Mea las vouă*²⁸. Și iarăși: *Trăiți în pace între voi și cu toți*²⁹. Și: *Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă vă iubiți unii pe alții*³⁰. Și în ultima rugăciune pe care ne-a dat-o, atunci când S-a înălțat la Tatăl Său, insistă asupra dragostei unora față de alții: *Dă-le lor ca toți să fie una*³¹.

12. Așadar, să nu cădem din rugăciunea cea părintească și să nu respingem moștenirea de la Tatăl cel Ceresc și pecetea, și semnul înrudirii cu El, ca să nu respingem [astfel] și înfierea, și binecuvântarea, și ucenicia față de El, și să cădem din viața cea făgăduită, și să fim dați afară din cămara de nuntă cea duhovnicească și să auzim de la Tatăl, Care este Însuși începătorul păcii: *Nu vă cunosc pe voi, depărtați-vă de la mine*³², pricinuitori ai urii și ai vrăjmășiei și ai scandalurilor! Ca să nu pățim aceasta, El a trimis pacea în toată lumea prin sfinții Săi ucenici și apostoli.

13. De aceea și aceștia, în cuvântările și scrisorile lor, au așezat-o pe aceasta înaintea tuturor [celorlalte] cuvinte, începând

²⁵ Ps. 71, 7.

²⁶ Ps. 84, 8.

²⁷ Lc. 2, 14.

²⁸ În 14, 27.

²⁹ Mc. 9, 50.

³⁰ În 13, 35.

³¹ În 17, 21.

³² Mt. 7, 23.

asa: *Har vouă și pace de la Dumnezeu*³³. Pe aceasta și noi, ca slujitori ai slujirii acelor, am venit, aducându-v-o acum, și vă spunem împreună cu Pavel: *Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul*³⁴. Dar dacă fără pacea cu toți nimeni nu va vedea pe Dumnezeu, cum va vedea pe Dumnezeu în veacul viitor cel care nu trăiește în pace nici [măcar] cu compatrioții săi? Cum nu va auzi atunci: *Să nu mai fie, ca să nu vadă slava Domnului*³⁵? Fie dar ca nimeni dintre noi să nu audă glasul acesta care nu mai lasă loc de nădejde, ci împăcați și strânși cu toții într-un singur [trup] prin pace și dragoste și bună înțelegere, să Îl avem în mijlocul nostru pe Acesta, după dulcea Sa făgăduință, pe Domnul nostru Iisus Hristos, Care ne ușurează dificultatea vieții de acum, iar la vreme potrivită ne hărăzește viața veșnică și slava, și Împărăția.

14. Pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni a Dumnezeului și Domnului nostru Iisus Hristos, dătătorul de pace, Căruia I se cuvine slava, puterea, cinstea și închinarea, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul cel de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

³³ Rom. 1, 7; I Cor. 1, 3; II Cor. 1, 2; Gal. 1, 3; Ef. 1, 2; Filip. 1, 2; Col. 1, 2; I Tes. 1, 1; II Tes. 1, 2; I Tim. 1, 2; II Tim 1, 2; Tit 1, 4; Filim. 1, 3; I Pt. 1, 2; II Pt 1, 2; II In 1, 3; Apoc. 1, 4.

³⁴ Evr. 12, 14.

³⁵ Is. 26, 10.

Omilia a II-a

La pilda Domnului despre vameș și fariseu

1. Întâistătătorul cel inteligibil al răutății [năSCOCEȘTE] multe mijloace care duc la răutate și e foarte capabil să dărâme de îndată, de la început, temeliile virtuții așezate deja în suflet, prin deznădejde și necredință. Iar mai apoi, este iarăși foarte în stare să atace și zidurile care sunt ca și înălțate ale casei virtuții, prin acedie și lenevie. Și mai mult, are putere să dărâme, prin mândrie și nebunie, acoperișul cel deja construit al faptelor bune. Dar stați, nu vă înfricoșați! Căci cel care se străduiește în cele bune este mai plin de mijloace, și virtutea are mai multă putere ca să reziste răutății, ca una care se îmbogățește de sus cu provizia de război și cu alianța în luptă din partea Celui Care pe toate le poate¹ și Care le dă putere², prin bunătatea Sa, tuturor celor care iubesc virtutea, astfel încât nu doar rămâne nezdruncinată [virtutea] în urma uneltirilor viclene și de multe feluri pregătite de cel potrivnic, ci și poate să îi ridice și să îi întoarcă înapoi pe cei care au căzut în adâncul relelor, și prin pocăință și smerenie să îi aducă cu ușurință la Dumnezeu.

2. Aici avem o pildă și o înfățișare suficientă: căci vameșul, vameș fiind, și petrecându-și viața ca și cum ar fi fost în adâncul păcatelor, s-a făcut părtaș numai prin cuvânt celor care viețuiau în virtute. Și aceasta pe dată. Și este ușurat, și se înalță,

---

¹ Cf. Mt. 28, 18.

² Cf. Lc. 10, 19.

și trece dincolo de toată răutatea, și este numărat în ceata celor drepti, fiind îndreptățit de Însuși Judecătorul cel nemitarnic. Iar dacă fariseul se osândește [tot] prin cuvânt, [pățește aceasta] pentru că, fiind fariseu, i se pare că este cineva prin sine însuși – și nu [pățește aceasta] pentru că [ar fi fost] cu adevărat drept –, [și se mai osândește] și [pentru că] a rostit multe cuvinte pline de aroganță, dintre care nu puține vorbe au stârnit mânia lui Dumnezeu³.

3. De ce dar smerenia înalță către culmea dreptății, în vreme ce părerea de sine îl coboară [pe om] către adâncul păcatului? Pentru că cel care se socotește pe sine că e cineva mare, și aceasta înaintea lui Dumnezeu, este părăsit pe bună dreptate de Dumnezeu, ca unul care nu crede că are nevoie de ajutor de la El. În vreme ce omul care se socotește pe sine nimic, și de aceea caută la îndurările cele de sus, dobândește pe drept afecțiunea și harul, și ajutorul de la Dumnezeu. Căci zice: *Domnul le stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă har*⁴.

4. Și Domnul arată aceasta prin pildă: *Doi oameni s-au suit la templu ca să se roage. Unul era fariseu și celălalt vameș*⁵. Vrând să ne înfățișeze în chip limpede câștigul ce se dobândește din smerenie și paguba care vine din mândrie, împarte în două pe toți cei care merg la templu, sau mai bine zis care urcă la templu. Iar aceștia [care urcă] sunt cei care merg către templul lui Dumnezeu pentru rugăciune. Căci astfel este firea rugăciunii: îl înalță pe om de pe pământ la cer, și trecându-l peste tot ce este ceresc, și peste tot numele și înălțimea și vrednicia, îl înfățișează pe acesta lui Dumnezeu Însuși, Care este mai presus de toate⁶. [De altfel] și templul acela vechi era așezat [și el] pe un loc înalt, deasupra orașului. Pe acest deal, demult, când moartea distrugea Ierusalimul, David, văzându-l pe îngerul

³ Cf. Lc. 18, 10-14.

⁴ Pilde 3, 34; Iac. 4, 6; I Pt. 5, 5.

⁵ Lc. 18, 10.

⁶ Cf. Rom. 9, 5.

cel purtător de moarte întinzându-și sabia împotriva cetății, s-a suit acolo și a construit un jertfelnic Domnului și a adus pe acesta jertfă lui Dumnezeu și a încetat distrugerea⁷. Acestea sunt tip al înălțării mântuitoare și duhovnicești din rugăciune și al ispășirii care vine prin aceasta (căci toate acelea erau simboluri pentru mântuirea noastră). Ele pot fi, dacă vrei, și tip al Sfintei noastre Biserici, care cu adevărat se află așezată la înălțime, fiind ca un alt loc îngeresc și mai presus de lume, în care este adusă jertfă nesângeroasă, mare și cu adevărat plăcută lui Dumnezeu, pentru împăcarea întregii lumi, pentru distrugerea morții și îndestularea vieții celei fără de moarte.

5. Așadar, din aceste pricini nu a zis că doi oameni *s-au dus* la templu, ci că *s-au suit* la templu. Sunt însă acum unii care, venind la sfânta biserică, nu se înalță pe ei înșiși, ci mai degrabă coboară ei biserica, cea care închipuiește cerul. Aceștia sunt cei care vin aici pentru a se întâlni și pentru a vorbi unii cu alții, precum și cei care vând și cumpără mărfuri. Căci aceștia se aseamănă unii cu alții: pentru că unii dau marfa, alții dau cuvintele, și iau înapoi cele potrivite lor. Pe aceștia Domnul, după cum i-a dat oarecând afară cu totul din templul acela, zicându-le: *Casa Mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari*⁸, la fel i-a respins și din aceste cuvinte ale lor, ca pe unii care nu se suie deloc la templu, chiar dacă merg acolo în fiecare zi.

6. Fariseul și vameșul s-au suit la templu, căci amândoi aveau un singur scop, acela de a se ruga, chiar dacă fariseul s-a coborât pe sine după ce a urcat, fiind tras în jos de modul [rugăciunii]. Căci scopul urcării lor era același – pentru că au urcat ca să se roage –, însă modul rugăciunii a fost deosebit. Unul a urcat zdrobit și smerit, învățând de la profetul psalmist că *inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*⁹, fiindcă

⁷ Cf. II Rg. 24, 15-25, I Par. 21, 15-26.

⁸ Mt. 21, 13.

⁹ Ps. 50, 18.

profetul însuși spune despre sine, cunoscând aceasta deplin din cercare, că *umilit am fost și m-a izbăvit Domnul*¹⁰. Dar ce zic de profet? Pentru că Dumnezeuul profeților, făcându-Se asemenea nouă pentru noi¹¹, *S-a smerit pe Sine*¹², după cum zice apostolul, și *de aceea Dumnezeu L-a și preînălțat pe El*¹³. Fariseul însă a urcat umflându-se foarte și fălindu-se, urmărind a se îndreptăți pe sine. Și toate acestea în fața lui Dumnezeu, față de Care toată dreptatea noastră este ca o cârpă lepădată¹⁴. Căci nu l-a auzit pe Cel care spune: *Tot cel cu inima semeață este necurat înaintea Domnului*¹⁵, și: *Domnul celor mândri le stă împotriva*¹⁶, și: *Vai de cei care se îndreptătesc pe ei înșiși și se socotesc pricepuți în ochii lor*¹⁷.

7. Însă nu numai etosul și modul [de a se ruga], care erau diferite, îi împarte pe aceștia, ci și felul rugăciunii. Căci îndoit este și acesta. Pentru că rugăciunea nu este numai o chestiune de cerere, ci și una de mulțumire. Astfel, unul din cei care urmează să se roage urcă spre templul lui Dumnezeu ca să-L slăvească și să-I mulțumească pentru toate cele pe care le-a luat de la El, iar celălalt urcă pentru ca să ceară cele pe care încă nu le-a luat, printre care este și iertarea păcatelor – [lucru întâlnit] mai ales în cazul celor dintre noi care păcătuiesc în fiecare ceas. Iar [pe de altă parte] promisiunea celor oferite de noi lui Dumnezeu, cu evlavie, nu este numită rugăciune, ci făgăduință, și aceasta o arată lămurit Cel care a spus: *Faceți făgăduințe și le împliniți Domnului Dumnezeului vostru*¹⁸, precum

¹⁰ Ps. 114, 6.

¹¹ Cf. Evrei 4, 15.

¹² Filip. 2, 8.

¹³ Filip. 2, 9.

¹⁴ Această expresie este întâlnită în rugăciunea a cincea din cadrul Tai-nei Sfântului Maslu.

¹⁵ Pilde 16, 5.

¹⁶ Pilde 3, 34; Iac. 4, 6; I Pt. 5, 5.

¹⁷ Is. 5, 21.

¹⁸ Ps. 75, 11;

și: *Mai bine este să nu făgăduiești decât să făgăduiești și să nu împlinești*¹⁹.

8. Dar acel îndoit chip al felului rugăciunii poate fi îndoit nefolositor pentru cei care nu sunt atenți. Căci credința și străpungerea fac ca rugăciunea și cererea pentru iertarea păcatelor să fie cu folos, după încetarea celor rele, în vreme ce deznădejdea și învârtoșarea o fac fără folos. Iar ceea ce face ca mulțumirea pentru cele bune luate de la Dumnezeu să fie bine primită este smerenia, precum și faptul de a nu te înălța față de cei care nu le au, în vreme ce înălțarea pentru acestea și osândirea celor care nu le au face ca mulțumirea să nu fie bine primită, ca și cum aceste lucruri bune ne-ar fi venit prin străduință și pricepere proprie. Fariseul suferea de amândouă acestea și faptul acesta este dovedit și de [atitudinea] lui, și de cuvintele lui. Căci urcând la templu ca să mulțumească și nu să ceară, amestecă în chip nebunesc și mizerabil mulțumirea adusă lui Dumnezeu cu înălțarea și osândirea. *Căci zice că stând drept, acesta s-a rugat în sine [către sine]: Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt precum ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, adulteri*²⁰.

9. Felul de a sta [drept] al fariseului nu înfățișează o atitudine de rob, ci arată o înălțare lipsită de rușine, contrară atitudinii celui care din smerenie nu îndrăznește nici măcar să își ridice ochii la cer. Pe bună dreptate fariseul se ruga către sine. Căci [rugăciunea lui] nu urca către Dumnezeu, chiar dacă nu L-a scăpat din vedere pe *Cel care șade pe heruvimi*²¹ și cercetează *cele mai de jos ale adâncurilor*²². Căci rugăciunea lui a fost astfel: *Mulțumesc Ție!* După care, zicând aceasta, nu a adăugat [mulțumesc] pentru că „mi-ai dat în dar izbăvirea de mrejele celui viclean, milostivindu-Te de mine, care eram neputincios să stau împotriva”. Pentru că, fraților, este o faptă bărbătească

¹⁹ Eccl. 5, 4.

²⁰ Lc. 18, 11.

²¹ I Rg. 4, 4; II Rg. 6, 2; Ps. 98, 1.

²² Is. 14, 15; cf. Ps. 62, 9; 138, 15; Evr. 4, 9.

pentru sufletul nostru ca, fiind prins în cursele vrăjmașului și căzut în mrejele păcatului, să poată să fugă din acestea prin pocăință. De aceea cele ale noastre sunt orânduite printr-o mai mare purtare de grijă [a lui Dumnezeu], și adesea, străduindu-ne puțin sau deloc, rămânem [cu ajutorul] lui Dumnezeu mai presus de multe și mari pătimiri, fiind ușurați, cu compasiune, din pricina neputinței noastre. Și trebuie să fim recunoscători pentru dar și să ne smerim înaintea Celui care ni l-a dat, și nu să ne înălțăm.

10. Însă fariseul a spus: *Dumnezeule, îți mulțumesc*. „Nu pentru că am căpătat vreun ajutor de la Tine, ci pentru că *nu sunt ca ceilalți oameni*”²³. Ca și cum ar fi avut de la sine și prin sine și din propria putere [capacitatea] de a nu fi răpitor, desfrânat sau nedrept, dacă într-adevăr nu ar fi fost astfel. Și [mai mult], nu se oprește la sine însuși, ca grăind despre sine să fie socotit drept, ci se uită mai degrabă la toți ceilalți în loc să caute la propria persoană, și pe toți, o, nebunie!, îi disprețuiește, socotind că unul singur este drept și înțelept, adică el. Căci zice: *Nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, desfrânați, sau ca acest vameș*²⁴. Ce nebunie, i-ar putea spune cineva acestuia: „Dacă, în afară de tine, toți ceilalți sunt nedrepti și răpitori, cine mai este victima răpirii și a facerii de rău? Și ce e cu acest vameș, și cu menționarea lui în plus? Fiind unul dintre toți [ceilalți], nu este și el cuprins cu restul în osândirea ta comună și, ca să spun așa, universală? Sau trebuia să-i fie îndoită osândirea, pentru că era sub ochii tăi cei fariseici, deși stătea departe? De altfel, fiind în chip lămurit vameș, știai că e nedrept. Dar că era desfrânat, de unde știai? Sau poate ești lipsit de vină, dacă îl nedreptățești și îl insulti pe acesta (doar) pentru că și el îi nedreptățește pe alții? Nu este așa, nu este, ci acesta, purtând cu cuget smerit acuzarea ta cea plină de aroganță și aducându-I lui Dumnezeu cererea sa dimpreună cu învinovățirea de sine, a fost

²³ Lc. 18, 11.

²⁴ Lc. 18, 11.

slobozit de Acesta pe bună dreptate de osânda pentru faptele de nedreptate pe care le-a comis. Tu însă vei fi osândit pe bună dreptate, pentru că l-ai osândit cu semeție și pe acela, și pe toți oamenii, socotindu-te drept doar pe tine singur dintre toți. *Căci nu sunt ca ceilalți oameni: răpitori, nedrepti, adulteri*²⁵.

11. Aceste cuvinte înfățișează disprețul fariseului și față de Dumnezeu, și față de toți oamenii, dar și amăgirea propriei conștiințe. Căci îi socotește în chip lămurit pe toți oamenii, de-a valma, că sunt nimic și oprirea sa de la cele rele o pune pe seama puterii sale și nu pe seama puterii lui Dumnezeu. Iar dacă zice că mulțumește, [o face] probabil pentru că socotește că toți oamenii, în afară de el, sunt destrăbălați și nedrepti, și răpitori, ca și cum nimeni, în afară de el, nu ar fi vrednic să primească virtutea de la Dumnezeu. Dar dacă toți ceilalți sunt așa, atunci toate [bunurile] fariseului ar fi trebuit să fie în posesia tuturor acestora din cauza răpirii lor. Dar nu se arată a fi astfel; căci el însuși adaugă: *Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate pe care le câștig*²⁶. Nu spune că dă zeciuială din câte are, ci din câte câștigă, înțelegându-se prin aceasta adăugirile și sporirile propriei averi. Așadar, le avea și pe cele câștigate [cândva], dar adăuga acestora, fără împiedicare, și pe cele pe care le mai putea [câștiga]. Cum dar, în afară de el, toți răpeau și nedreptăteau? Astfel, răutatea se osândește și se uzurpă pe sine! Astfel, minciuna este întotdeauna amestecată cu nebunia!

12. Așadar, fariseul pune înaintea zeciuiala din avere ca să-și [demonstreze] dreptatea. Căci cum va fi [socotit] răpitor al celor ce sunt ale altora cel ce dă zeciuială din cele proprii? [Pune înaintea] postirea, ca să-și demonstreze înfrânarea. Căci postirea este făcătoare a curăției. Să zicem dar că ești înfrânat și drept, și dacă vrei, înțelept, și rațional, și curajos, și ce mai vrei de genul acesta. Dacă le ai de la tine însuți, și nu de la Dumnezeu, de ce minți și fățărăști chipul rugăciunii, de ce urci la templu

²⁵ Lc. 18, 11.

²⁶ Lc. 18, 12.

și spui degeaba că mulțumești? Iar dacă le ai de la Dumnezeu, nu le-ai luat ca să te fălești²⁷, ci ca să fii spre zidirea altora întru slava Celui care ți le-a dat. Așadar, trebuia să te bucuri cu adevărat cu smerenie și să mulțumești și Celui care ți-a dat și [să mulțumești și pentru aceia] pentru care le-ai luat. Căci lampa nu ia lumina pentru ea mai degrabă decât pentru cei care o privesc. Iar fariseul numește sabat nu ziua a șaptea, ci săptămâna întreagă, din care se laudă că postește două zile, ignorând că aceste [postiri] sunt virtuți omenești, iar trufia este diavolească. De aceea, atunci când [trufia] este unită cu [postirea], ea face nefolositoare [virtuțile] și le distruge, chiar dacă sunt adevărate – deci cu atât mai mult când nu sunt autentice.

13. Așadar, fariseul [rostea] astfel de cuvinte. *Iar vameșul, stând-oprit departe, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci își bătea pieptul, zicând: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!”²⁸.* Priviți cât de mare este smerenia lui și credința, și învinuirea de sine! Priviți adâncimea cea mai de jos a cugetării și a simțirilor lui, și în același timp străpungerea inimii unită cu rugăciunea acestui vameș. Căci urcând spre templu ca să se roage pentru iertarea păcatelor sale, a adus cu sine buni mijlocitori către Dumnezeu: credința care nu poate fi rușinată, învinuirea de sine care nu poate fi judecată, străpungerea inimii care nu poate fi disprețuită și smerenia care înalță. Și a legat în chipul cel mai înalt atenția de rugăciune. Căci zice [Scriptura]: *Stând-oprit departe*. Nu a zis *stând-drept* ca la fariseu, ci *stând-oprit/șezând*²⁹, arătând prin aceasta răstimpul mai mare [al șederii], precum și persistența rugăciunii și a cuvintelor care cereau milă. Nimic altceva adăugând sau gândind, era atent doar la sine însuși și la Dumnezeu, întorcându-se la aceeași [rugăciune] și înmulțind singură rugăciunea cea de un singur gând, care este chipul cel mai folositor al rugăciunii.

²⁷ Cf. I Cor. 4, 7.

²⁸ Lc. 18, 13.

²⁹ Este diferența între participiul perfect la fariseu și participiul aorist la vameș.

14. *Iar vameșul, stând-oprit deoparte, nu voia nici ochii să-și ridice către cer*³⁰. Această stare era și stare, și cădere la pământ, fiind nu numai atitudinea unui rob lipsit de cinste, ci și a unui condamnat. Ea vădește însă și un suflet izbăvit de păcat, dar care este încă departe de Dumnezeu, fiindcă încă nu are îndrăzneala către Acesta – [îndrăzneală ce vine] în urma faptelor –, însă care nădăjduiește să se apropie de Dumnezeu prin încetarea celor rele și buna dorire spre bine. Astfel, *stând-oprit vameșul și nevrând nici ochii să-și ridice către cer*, el arată, prin modul [rugăciunii] și înfățișarea sa, osândirea și învinuirea de sine. Căci se socotea nevrednic și de cer, și de templul de pe pământ. De aceea și stătea înaintea ușilor templului, și nu îndrăznea nici să-și ridice privirea spre cer, și cu atât mai puțin către Dumnezeu cerului, ci din puternica străpungere își bătea pieptul, din aceasta înfățișându-se pe sine vrednic de lovituri. Căzut în adâncă mâhnire, înălța suspinuri de acolo, și aplecându-și capul ca un osândit, se numea pe sine păcătos și căuta cu credință iertarea, zicând: *Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului*. Căci credea Celui care a spus: *Întoarceți-vă la Mine și Eu Mă voi întoarce la voi*³¹, și profetului care a mărturisit: *Zis-am: „Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului” și Tu ai iertat nelegiuirea inimii mele*³².

15. Ce s-a întâmplat după acestea? *Acesta a coborât mai îndreptat decât acela*³³, zice Domnul. *Căci tot cel care se înalță pe sine se va smeri, iar cel care se smerește pe sine se va înălța*³⁴. Fiindcă după cum diavolul este de-a dreptul trufie și răul său propriu este înfumurarea – și de aceea [înfumurarea] înfrânge și distruge orice virtute omenească cu care se amestecă –, la fel și smerenia înaintea lui Dumnezeu este o virtute a îngerilor buni și biruie toată răutatea omenească ce vine asupra celui

³⁰ Lc. 18, 13.

³¹ Zah. 1, 3.

³² Ps. 31, 6.

³³ Lc. 18, 14.

³⁴ Lc. 18, 14.

căzut. Căci smerenia este un car al înălțării către Dumnezeu, ca norii aceia care îi vor duce la Dumnezeu pe cei care vor fi împreună cu Dumnezeu în veacurile cele fără de sfârșit, așa după cum a spus de mai înainte profetul: *Vom fi răpiți în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh. Și așa pururea cu Domnul vom fi*³⁵. Smerenia este ceva asemenea unui nor, fiind formată din pocăință și slobozind din ochi șuvoaie de lacrimi, făcând vrednici din cei nevrednici, înălțându-i și unindu-i cu Dumnezeu pe [aceștia care] în dar au fost îndreptățiți, prin chibzuiala alegerii lor.

16. Vameșul, care mai întâi și-a însușit cele străine prin viclenie, dar mai apoi a renunțat la viclenie, fără să se îndreptățească pe sine, a fost îndreptățit. Iar fariseul, care nu a revendicat cele care aparțineau altora, pentru că s-a îndreptățit pe sine, a fost osândit. Dar cei care nu se țin departe de cele care aparțin altora, și cutează să se și îndreptățească pe sine, ce vor păți?

17. Dar să-i lăsăm pe aceștia, pentru că și Domnul îi lasă, ca unii ce nu pot fi convinși prin cuvânt. Se întâmplă ca și noi, uneori, când ne rugăm, să ne smerim, și să socotim că am dobândit aceeași dreptate cu cea a vameșului. Dar nu este așa. Căci trebuie să luăm în considerare faptul că vameșul a fost disprețuit în față de către fariseu, și aceasta chiar după oprirea de la păcat. Și vameșul, disprețuindu-se pe sine însuși, se osândește, și nu numai că nu îl contrazicea pe fariseu, ci și pleda împreună cu acesta împotriva lui însuși. Așadar și tu, dacă o dată ce ai părăsit răutatea de față, nu grăiești împotriva celor care te disprețuiesc și te ocărăsc din pricina ei, ci dimpreună cu ei te osândești pe tine însuși, ca unul ce chiar ești astfel, și prin rugăciune întru străpungere, cauți scăpare doar la ispășirea care vine de la Dumnezeu, [atunci] să știi că ești mântuit, vameș fiind! Căci mulți se numesc pe ei păcătoși, și spunem și noi la fel și suntem. Dar necinstea este cea care pune inima

³⁵ I Tes. 4, 17.

la încercare! Căci după cum marele Pavel este departe de trufia fariseică, deși le scrie acelor dintre corinteni care vorbeau în limbi: *Mulțumesc Dumnezeului meu că vorbesc în limbi mai mult decât voi toți*³⁶ – căci scrie unele ca acestea ca să pună frâu acelor care se înălțau în fața celor care nu dobândiseră această harismă, el, care în altă parte spune despre sine că este lepădătura tuturor –, așadar, după cum Pavel scrie acestea, dar este departe de trufia fariseică, la fel e posibil și să spună cineva cuvintele vameșului, și să vorbească în chip smerit ca acela, dar să nu fie îndreptățit ca acela. Căci cuvintelor vameșului trebuie să li se adauge și trecerea de la cele rele și dispoziția sufletească și străpungerea și răbdarea aceluia. Căci și David a arătat prin fapte că cel care se socotește pe sine vinovat înaintea lui Dumnezeu și care se pocăiește trebuie să socotească că defăimarea și necinstea care-i sunt arătate de către alții sunt drepte și vrednice de purtat. Căci după [săvârșirea] păcatului, auzindu-l pe Șimei vorbind de rău de el, a zis către cei care voiau să-l răzbune: *Lăsați-l pe acesta să mă blesteme, căci Domnul i-a zis să-l blesteme pe David*³⁷, spunând că îngăduința din partea lui Dumnezeu [ca să fie blestemat] era o poruncă de-a Sa, din pricina păcatului săvârșit față de El; și într-adevăr, David se lupta atunci cu o nenorocire mare și grozavă, căci Abesalom tocmai se răsculase împotriva sa³⁸.

18 Și părăsind Ierusalimul împotriva voinței sale, cu o durere de nesuportat, când a ajuns fugind la poalele Muntelui Măslinilor, l-a găsit pe Șimei, drept adaos la nenorocirea sa; căci acesta arunca cu pietre și îl blestema fără cruțare și îl insulta fără rușine, numindu-l bărbat al sângei și om fără de lege, ca și cum i-ar fi adus în fața ochilor vina cu privire la Batșeba și la Urie³⁹, spre rușinarea regelui. Și nu a plecat după ce o dată

³⁶ I Cor. 14, 18.

³⁷ II Rg. 16, 10.

³⁸ II Rg. 15, 7 ș.u.

³⁹ Cf. II Rg. 11, 1-27.

sau de două ori l-a blestemat și a aruncat cu pietre și cu cuvinte mai grele decât pietrele, ci spune [Scriptura] că mergea regele și toți oamenii lui, și cu ei mergea și Șimei: *Și mergea Șimei pe coasta muntelui, urmându-i, și îl blestema, aruncând pietre dintr-o parte și împrășcându-l cu noroi*⁴⁰. Și regelui nu-i lipseau oameni care să-l împiedice pe Șimei. Căci Abișai, strategul, nemaisuportând, i-a zis lui David: *De ce câinele acesta mort îl blesteamă pe domnul meu, regele? Voi merge și-i voi lua capul*⁴¹. Însă regele l-a oprit și pe el, și pe toți slujitorii săi, zicând: *Lăsați-l, poate va căuta Domnul la umilirea mea și-mi va întoarce cele bune în locul acestui blestem*⁴².

20. Ceea ce s-a săvârșit și s-a întâmplat atunci în faptă se arată și în parabola acestui vameș și a fariseului, împlinindu-se mereu cu dreptate. Căci acela care cu adevărat se socotește pe sine vinovat de pedeapsa veșnică cum nu va suporta cu vitejie nu numai necinstea, ci și paguba, și boala, și, precum se spune, toată nenorocirea și facerea de rău? Iar cel care arată o astfel de răbdare, ca unul care [socotește că] este vinovat și datornic în felul acesta, este izbăvit de pedeapsa aceea cu adevărat grea, de nesuportat și fără de sfârșit printr-o osândă mai ușoară, temporară și care are un sfârșit. Și se întâmplă uneori să fie izbăvit și din primejdiile care îl amenință acum, bunătatea dumnezeiască începând de aici, ca [și cum ar fi] datoare din pricina răbdării. De aceea și unul din cei pedepsiți de Dumnezeu a zis: *Voi îndura certarea Domnului, că am păcătuțit împotriva Lui*⁴³.

21. Fie dar ca și noi, fiind pedepsiți cu mila, și nu cu mânia sau urgia lui Dumnezeu, să nu fim nimiciți de certarea lui Dumnezeu, ci să fim întru sfârșit refăcuți, după cuvântul

⁴⁰ II Rg. 16, 13.

⁴¹ II Rg. 16, 9.

⁴² II Rg. 16, 11.

⁴³ Mih. 7, 9.

psalmistului, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava, puterea, cinstea și închinăciune împreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul Său cel de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Omilia a III-a

La parabola Domnului despre [fiul] risipitor care a fost mântuit¹

1. Profetul, tânguind Ierusalimul, a zis: *Va veni vremea când va fi foame, dar nu foame de pâine sau de apă, ci foame de a auzi cuvântul Domnului*². Foamea [trupească] este în același timp și lipsa, și dorința hranei necesare. Dar este ceva și mai rău și mai mizerabil decât foamea aceasta: când cineva, având lipsă de cele necesare pentru mântuire, rămâne nepăsător față de nenorocire, neavând dorința de mântuire. Căci cel care este flămând și în lipsă merge în stânga și-n dreapta, căutând o bucățiță de pâine. Și dacă găsește o pâine de orz mucegăită, sau dacă cineva îi dă o pâine de mei sau de țărâțe, sau altceva din aceste feluri mai umile de hrană, se bucură atât de mult pe cât se supărase înainte când nu găsea nimic. Așadar, și cel care are foame duhovnicească, adică lipsa și în același timp dorința mâncărilor duhovnicești, umblă în stânga și-n dreapta, căutând pe cel care are de la Dumnezeu harisma învățaturii. Și dacă îl găsește, se hrănește cu bucurie de pâinea vieții celei sufletești, care este cuvântul cel mântuitor, pe care nu se poate să nu-l găsească cel care îl caută până la sfârșit: *Căci tot cel care cere va lua, și cel care caută va afla și celui care bate i se va deschide*³, a spus Hristos.

---

¹ Lc. 15, 11-32. Respectând jocul de cuvinte al Sfântului Grigorie, traducerea cea mai fidelă a titlului ar fi: „La pilda celui care, fără nădejde de mântuire fiind, a fost mântuit”.

² Am. 8, 11.

³ Lc. 11, 10.

2. Dar sunt unii care, din pricina faptului că mintea lor a stat vreme îndelungată fără hrană, și-au pierdut dorința de a se hrăni. De aceea, nici nu-și dau seama de vătămare. Și dacă ar avea învățător, nu ar suporta nici măcar să-i audă învățătura. Iar dacă nu ar avea, nu-și caută învățătorul, ducând o viață mult mai păcătoasă decât fiul risipitor. Căci acela, deși fiind departe și lipsit de Dătătorul obștesc de hrană, de Tatăl și Stăpânul, atunci când a fost cuprins de o foame puternică și și-a simțit lipsa, s-a pocăit, s-a întors, a căutat și a găsit din nou hrana cea dumnezeiască și curată, și într-atât s-a bucurat, prin pocăință, de darurile Duhului, încât chiar a fost și invidiat pentru bogăția [lor]. Dar mai degrabă luând-o de la început, vom expune clar iubirii voastre această parabolă evanghelică a Domnului. Căci și astăzi este obiceiul ca ea să se citească în biserică.

3. *Era un om, zice, care avea doi fii*⁴. Domnul Se numește pe Sine aici, în chip alegoric, om. Și nu este nimic de mirare. Căci dacă cu adevărat S-a făcut om pentru a noastră mântuire, ce e de mirare dacă Se prezintă pe sine ca un om, pentru folosul nostru, El Care este Purtătorul de grijă de-a pururea al sufletului și al trupului nostru, fiind și Stăpânul și Făcătorul amândurora, El Care singur a arătat în ceea ce ne privește, înainte de a exista noi, faptele dragostei și covârșitoarei purtări de grijă? Căci înainte de a fi noi, încă de la întemeierea lumii, ne-a pregătit moștenirea cea veșnică a Împărăției⁵, după cum El Însuși zice. Înainte de noi și pentru noi i-a făcut pe îngerii slujitori, *trimiși*, după cum zice Pavel, *pentru cei care aveau să moștenească mântuirea*⁶. Înainte de noi și pentru noi a întins cerul peste toată lumea cea simțită, ridicat ca un cort comun tuturor și de aceeași valoare [pentru toți] în această viață trecătoare, cer care el însuși este pururea-mișcător, mult-mișcător și nemișcat. Nemișcat, ca să nu aducă stricăciune, schimbându-se, celor care locuiesc

⁴ Lc. 15, 11.

⁵ Cf. Mt. 25, 34.

⁶ Evr. 1, 14.

[în lume]; mult-mișcător, pentru ca mișcându-se în chip echilibrat și contrabalansându-se, să se țină pe sine pe loc; pururea-mișcător în sine și rotind cu sine mulțimea astrelor în ordine, ca să învățăm și despre caracterul trecător al vieții noastre [dar] și să ne bucurăm de toate celelalte [fenomene] ale lui, care se produc uneori deasupra capetelor noastre⁷. Pentru noi și înaintea noastră a făcut luminătorul cel mare spre stăpânirea zilei și pe cel mai mic spre stăpânirea nopții⁸. Și i-a pus pe aceștia și alți aștri pe firmament, [aștri] care se mișcă împreună cu el și în sens contrar lui, care se conjugă și se opun în diferite moduri, ca să ne fie nouă spre semne și spre anotimpuri și spre ani. De nici unul dintre acestea nu are nevoie nici firea intelectuală, care este mai presus de simțire, nici firea viețuitoarelor necuvântătoare, care trăiește doar la nivelul simțirii. Așadar, pentru noi a început să existe [cerul], pentru noi care prin simțire ne bucurăm și de un alt avantaj⁹, [precum și] de frumusețea celor văzute, pentru noi, care, prin simțirea unor astfel de semne avem și înțelegerea lor cu ajutorul minții. Pentru noi și înainte de noi a întemeiat pământul, a întins marea, a revărsat din belșug aerul peste ea, iar deasupra acestuia, mai departe, a atârnat, cu toată înțelepciunea, firea focului, pentru ca înfășurat de jur împrejur să spargă excesul frigului din [locurile] cele de jos, și în același timp să rămână la locul său, stăpânindu-și propriul exces. Și chiar dacă și animalele cele necuvântătoare au nevoie de acestea pentru a exista, totuși și ele au fost create înainte de noi în vederea slujirii oamenilor, după cum psalmodiază și profetul David¹⁰.

4. Așadar, Cel care ne-a plăsmuit pe noi a adus [la existență] din ceea ce nu era, înainte de plăsmuirea noastră, acest întreg univers, pentru susținerea trupului nostru. Dar pentru

⁷ Fenomene ca eclipse etc.

⁸ Cf. Fc. 1, 16.

⁹ Simțirea nu e una brută.

¹⁰ Cf. Ps. 103, 14.

îmbunătățirea obiceiurilor noastre și pentru călăuzirea spre virtute, ce nu a făcut Stăpânul cel iubitor de bine? A făcut tot universul acesta văzut ca pe o oglindă a celor mai presus de lume, pentru ca prin contemplarea duhovnicească a acestuia să ajungem la acelea, ca printr-o scară minunată. A pus în noi o lege înăscută, ca o regulă imuabilă, și judecător ce nu poate fi înșelat și învățător ce nu dă greș: propria conștiință care există în fiecare. [Astfel,] dacă ne-am adânci cu mintea în noi înșine, nu am mai avea nevoie de un alt învățător pentru înțelegerea binelui. Dacă am ghida bine prin simțire mintea noastră spre cele din afara [noastră], atunci *cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd, înțelegându-se din fapte*¹¹, [precum] zice Apostolul.

5. Așadar, deschizându[-ne] prin intermediul firii¹² și al zidirii școala virtuților, a așezat îngeri păzitori, a ridicat părinți și profeti spre călăuzire, ne-a arătat semne și minuni care duc la credință, ne-a dat legea cea scrisă ca ajutor pentru legea cea din firea noastră rațională și pentru învățătura care vine din zidire. În cele din urmă, pentru că nu ne-a păsat de toate acestea – o, lenevirea noastră, [dar] și îndelunga răbdare și purtare de grijă a Celui care ne-a iubit în chip extraordinar! –, S-a dat pe Sine nouă, pentru noi, și golindu-Se de bogăția dumnezeirii [până] la hotarele [firii] noastre, luând firea noastră și făcându-Se om ca noi¹³, S-a numit învățătorul nostru. Și ne învață El Însuși despre mărimea iubirii Sale de oameni, arătându-ne-o prin faptă și prin cuvânt, în același timp conducându-i pe cei ce-L urmează către imitarea iubirii Sale [pentru noi] și îndepărtându-i de dispoziția lipsită de iubire¹⁴.

¹¹ Rom. 1, 20.

¹² Omenești.

¹³ Filip. 2, 5-7.

¹⁴ Învățătura despre cele trei legi date omului: legea naturală, legea scrisă și legea harului, sau a iubirii, provine de la Sfântul Maxim Mărturisitorul. A se vedea, de exemplu: *Quaestiones ad Thalassium* 39, PG 90, 392BC; *Ambigua* 10, PG 91, 1128C-1129D, și alte locuri. Discuții pe larg asupra chestiunii se găsesc la H.U. von Balthasar, *Cosmic Liturgy. The Universe According to Maximus the Confessor*, San Francisco, 2003, pp. 291-313; A.E. Kattan,

6. Dar pentru că dragostea este înăscută și în cei care poartă grijă de lucruri, cum sunt, spre exemplu, păstorii [care-și iubesc] oile, și există și în cei care sunt stăpâni ai bogățiilor lor, însă nu într-o atât de mare măsură ca în cei care sunt legați prin sânge și prin rudenie, și pentru că și mai mare decât [dragostea] acestora este a părinților față de copiii lor, [Domnul] Își construiește exemplul iubirii Sale de oameni plecând de la aceștia, numindu-Se pe Sine om și părinte al nostru, al tuturor. Deoarece cu adevărat S-a făcut om pentru noi, și ne-a născut din nou prin dumnezeiescul Botez și harul dumnezeiescului Duh din acesta.

7. *Un om, zice, avea doi fii*¹⁵. Diferențierea [pe care o lucrează] mintea împarte firea cea una în două, iar distincția dintre virtute și răutate îi reunește pe cei mulți în două [categorii]. Căci și noi spunem uneori că cel care este unul după ipostas este îndoit, atunci când are două feluri diferite de a se purta, după cum spunem că și cei mulți sunt unul, atunci când sunt de acord unii cu alții. Apropiindu-se, așadar, *fiul cel mai tânăr, a zis tatălui*¹⁶. Pe bună dreptate *cel mai tânăr*. Căci aduce o cerere care e proprie tinereții și care este plină de prostie. Și păcatul pe care-l avea în minte atunci când era în chinul plecării este și el mai tânăr [decât virtutea], fiind o descoperire mai târzie a relei noastre alegeri. Iar virtutea este mai bătrână, fiind din veac în Dumnezeu, iar în sufletele noastre este pusă de la început prin har¹⁷.

Verleiblichung und Synergie. Grundzüge der bibelhermeneutik bei Maximus Confessor, Leiden-Boston, 2003, pp. 126-147; D. Bahrin, „*Theoria*. O hermeneutică mystagogică la Sfântul Maxim Mărturisitorul”, în Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și nedumeriri*, col. VHPF 1, Iași, 2012, pp. 23-26.

¹⁵ Lc. 15, 11.

¹⁶ Lc. 15, 12.

¹⁷ Și ideea că virtuțile sunt naturale (aparțin firii) omului prin har, corespunzând stării originare a firii omului, de la creație este tot maximiană. A se vedea, de exemplu, *Disputatio cum Pyrrho*, PG 91, 309B-312A.

8. Și apropiindu-se, zice, *fiul cel mai tânăr, i-a spus tatălui său: „Dă-mi partea de avere care-mi aparține”*¹⁸. Vai, ce prostie! Nu i-a căzut la picioare, nu l-a implorat, ci i-a zis pur și simplu. Și nu numai aceasta, ci mai mult, el își cere [partea] ca pe o datorie de la Cel care dă tuturor în dar. *Dă-mi partea de avere care mi se cuvine*, ceea ce după lege îmi aparține, care pe drept este partea mea. [Dar] care lege și din care dreptate reiese că părinții sunt datori copiilor? Mai degrabă dimpotrivă, copiii sunt datori părinților, și firea însăși arată aceasta, pentru că [copiii] sunt cei care își iau existența de la părinți. Dar și această [cerere] este a unei judecăți tinerești.

9. Așadar, ce face *Cel care face să plouă și peste cei dreپți și peste cei nedreپți, care face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni*¹⁹? *Le împarte averea*²⁰, spune [pilda]. Vezi că omul și părintele acesta nu are nevoie de nimic [pentru sine]? Căci altfel nu ar fi împărțit doar acestor doi, și nu ar fi împărțit doar în două averea sa, ci ar fi reținut și pentru sine o a treia parte din avere. Însă El, ca Dumnezeu, după cum spune și Profetul David, neavând nevoie de cele care sunt bune pentru noi, împarte doar acestor doi copii averea sa, adică lumea întreagă. Căci după cum firea cea una este împărțită de diferențierea cea din gândire, la fel și lumea cea una este împărțită de uzul diferit. Căci unul [poate] zice către Dumnezeu: *toată ziua am întins către tine mâinile mele*²¹ și *de șapte ori pe zi te-am lăudat*²² și *la miezul nopții m-am sculat*²³, și *strigat-am la miez de noapte*²⁴, și *am nădăjduit în cuvintele Tale*²⁵, și *în zori de zi am ucis pe toți păcătoșii pământului*²⁶, adică am tăiat poftele trupului care mișcă către

¹⁸ Lc. 15, 12.

¹⁹ Mt. 5, 45.

²⁰ Lc. 15, 12.

²¹ Ps. 87, 10.

²² Ps. 118, 164.

²³ Ps. 118, 62.

²⁴ Ps. 87, 1.

²⁵ Ps. 118, 42, 74.

²⁶ Ps. 100, 10.

patima plăcerii. Iar altul își petrece ziua cu vin, și caută să vadă unde este de băut, și își petrece noaptea în fapte nedemne și nelegiuite, și se grăbește către viclenii ascunse sau către comploturi pe față și răpiri de averi și planuri rele. Oare nu au împărțit aceștia noaptea cea una și soarele cel unul, și, mai mult decât acestea, propria lor fire, făcând uz de ea în mod discordant unii față de alții? Dumnezeu însă a împărțit în chip egal tuturor toată zidirea, oferind-o spre folosință după propria [Sa] voință.

10. *Și nu după multe zile, zice, strângând toate, fiul mai tânăr s-a dus într-o țară îndepărtată*²⁷. Cum de nu a plecat îndată, ci *nu după multe zile*, adică a plecat după puține zile? Diavolul, cel ce ne șoptește răul, nu ne sugerează în același timp și trăirea de capul nostru, și păcatul, ci ne înșală încet-încet, în chip viclen, șoptindu-ne și zicându-ne: „Și tu, dacă vei trăi după tine și nu te vei preocupa de Biserica lui Dumnezeu și nu vei pleca urechile la Învățătorul Bisericii, vei putea [și așa] să vezi pentru tine însuți ceea ce este necesar și vei putea să nu te îndepărtezi de ceea ce este bine”. Când însă îl desparte pe cineva de cântarea cea sfântă și de ascultarea sfinților învățători, atunci îl îndepărtează pe acela și de dumnezeiasca purtare de grijă, predându-l pe acesta faptelor sale cele rele. Căci Dumnezeu este pretutindeni. Dar un singur lucru este departe de bine: răul, în care fiind prin păcat, ne ducem departe de Dumnezeu. *Căci nu vor sta călcătorii de lege înaintea ochilor Tăi*²⁸, zice David către Dumnezeu.

11. Plecând astfel departe, și ajungând într-o țară îndepărtată, *fiul cel mai tânăr și-a risipit acolo averea lui*, zice [Scriptura], *trăind în desfrânări*²⁹. Cum și-a risipit averea? Înainte de toate, averea și bogăția noastră este mintea noastră cea înnăscută. Câtă vreme ne ținem de căile mântuirii, avem mintea unită

²⁷ Lc. 15, 13.

²⁸ Ps. 5, 5.

²⁹ Lc. 15, 13.

și cu sine, și cu Minte Primă și Cea mai înaltă, Dumnezeu. Când însă deschidem poarta pentru patimi, pe dată se risipește [mintea], rătăcind în tot ceasul în jurul celor trupești și pământești, în jurul plăcerilor de multe feluri și al gândurilor pătimase cu privire la acestea. Bogăția minții este judecata, care stă cu aceasta și discerne ceea ce este mai bine de ceea ce este mai rău, atâta vreme cât și mintea rămâne supusă poruncilor și sfaturilor Părintelui cel Preaînalt. Când însă [mintea] se răscoală, atunci și [judecata-bogăția] se risipește în desfrânare și în lipsa de judecată, împărțind astfel răutățile în două părți corespunzătoare acestora.

12. Lucrul acesta poți să-l vezi și la toată virtutea și puterea noastră, care sunt cu adevărat bogăția noastră. Având în vedere că răutatea este de multe feluri, dacă bogăția aceasta a noastră se apleacă spre răutate, se risipește. Căci mintea însăși își tinde dorirea către Cel Unul și cu adevărat Dumnezeu, singurul Bun, singurul de dorit, singurul dătător al plăcerii neamestecate cu nici o durere. Însă când mintea se moleșește, atunci puterea sufletului pentru dragostea cea adevărată cade de la Cel ce este cu adevărat de dorit, și împrăștiindu-se în felurile doriri ale poftei de plăcere, se risipește, abătându-se de aici către pofta de mâncăruri ce nu sunt necesare, de acolo către pofta trupurilor de necinste, de dincolo către pofta lucrurilor nefolositoare, din altă parte către pofta de slavă deșartă și fără de slavă. Și astfel, fiind tăiat în bucăți nefericitul om și torturat de felurile griji cu privire la acestea, nu mai privește cu bucurie soarele și nici nu mai respiră cu bucurie aerul acesta, care sunt o bogăție comună tuturor.

13. Dacă mintea noastră nu se îndepărtează de Dumnezeu, atunci stârnește mânia care este în noi doar contra diavolului și se folosește de bărbăția care e în suflet contra patimilor rele, contra stăpânilor înținericului, contra duhurilor răutății. Dacă însă omul nu se dedică dumnezeieștilor porunci ale Stăpânului Care l-a înarmat [cu acestea], atunci se luptă cu cei care îi sunt aproape, se umple de furie contra celor de un neam

cu el, se sălbăticește contra celor care nu sunt de acord cu poftele lui cele împotriva rațiunii, și devine, vai, ucigaș de om, făcându-se asemenea nu numai animalelor celor lipsite de rațiune, ci și animalelor care se târăsc și aruncă venin, devenind scorpion, șarpe, pui de viperă, el care a fost rânduie în ceata fiilor lui Dumnezeu. Ai văzut cum și-a risipit și și-a pierdut averea? *Și după ce fiul cel mai tânăr a cheltuit toate, a început să fie în lipsă, căzând în foame*³⁰. Dar încă nu are în vedere întoarcerea. Căci era destrăbălat. De aceea, *mergând, s-a alipit de unul dintre locuitorii acelei țări, și acesta l-a trimis la țarinile lui să-i pască porcii*³¹.

14. Cine sunt cetățenii și căpeteniile țării care se află de parte de Dumnezeu? De bună seamă că sunt demonii, care l-au adus pe fiul Tatălui Ceresc în starea de obișnuit al bordurilor, șef al vameșilor, căpetenie a tâlharilor și mai marele. Căci viața porcească, din cauza extremei sale necurății, este un simbol a toată patima. Și cei care se bălăcesc în noroiul acestor patimi sunt porci, peste care ajungând el mai mare – ca unul care îi întrecea pe toți în ceea ce privește pofta de plăcere –, nu putea să se sature cu roșcovele pe care le mâncau porcii, adică nu putea să găsească săturare pentru pofta sa.

15. Cum? Firea trupului nu ajunge să slujească poftelor celui destrăbălat? Aurul sau argintul, când ajung la cel iubitor de aur sau de argint, sporesc nevoia de [bani] și, cu cât curg mai mult, cu atât mai mare fac pofta de [bani]. Lumea întreagă abia, sau poate că nici măcar, nu ar fi suficientă pentru un lacom și iubitor de putere. Și pentru că sunt mulți aceștia, iar lumea una este, cum va putea oare cineva dintre aceștia să-și găsească săturare pentru pofta lui? Astfel și acela, care se îndepărtase de Dumnezeu, nu putea să se sature. Căci nimeni, zice [Scriptura], nu-i dădea [cât] să se sature³². Și cine ar fi putut să-i dea? Dumnezeu era departe, Dumnezeu a Căru

³⁰ Lc. 15, 14.

³¹ Lc. 15, 15.

³² Cf. Lc. 15, 16.

vedere doar aduce lesne-săturarea pentru cel care-L privește, după cum este scris: *Sătura-mă-voi când mi se va arăta slava Ta*³³. Diavolul nu voia să-i aducă săturarea poftelor rușinoase, pentru că săturarea provoacă în chip firesc în cei nestatornici o schimbare a legăturii cu acestea. Pe drept cuvânt nimeni nu i-a dat săturarea.

16. Așadar, când cu greu și-a venit în sine cel ce s-a revoltat împotriva tatălui, și când a înțeles la ce rele a ajuns, s-a plâns pe sine, zicând: *Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier de foame!*³⁴. Cine sunt argații? Cei care prin sudorile pocăinței și prin smerenie sunt chemați la mântuire ca la plata unei solde. Iar fii sunt cei care prin dragostea față de El s-au supus poruncilor Lui, după cum a spus și Domnul: *Cel care Mă iubește păzește poruncile Mele*³⁵.

17. Fiul cel mai tânăr, după ce a căzut din starea de fiu și a ieșit din patria cea sfântă de bună voia sa și a căzut în foame, s-a judecat pe sine, s-a smerit și s-a pocăit zicând: *Sculându-mă, mă voi duce și voi cădea la tatăl meu și-i voi zice: „Tată, am greșit la cer și înaintea ta”*³⁶. Bine am spus la început că tatăl acesta este Dumnezeu. Căci cum ar fi greșit față de cer fiul care și-a părăsit tatăl, dacă Tatăl nu ar fi fost ceresc? *Am greșit, zice, la cer, adică față de sfinții care sunt în cer și a căror cetățenie este în ceruri, și înaintea Ta Care locuiești împreună cu sfinții Tăi în cer. Și nu mai sunt vrednic să fiu numit fiul Tău; fă-mă ca pe unul din argații Tăi*³⁷. Adus în simțire datorită smereniei, spune pe bună dreptate: *Fă-mă!* Căci nu atinge cineva de la sine treptele virtuții, chiar dacă [la acestea nu se ajunge și] fără propria alegere. *Sculându-se, a venit la tatăl său. Și era încă departe*³⁸. Cum adică a venit, dar era [încă] departe – din care pricină tatăl său,

³³ Ps. 16, 15.

³⁴ Lc. 15, 17.

³⁵ In 14, 23.

³⁶ Lc. 15, 18.

³⁷ Lc. 15, 18.

³⁸ Lc. 15, 20.

find cuprins de milă, a ieșit în întâmpinarea lui? Omul care se pocăiește din suflet, prin intenția cea bună și prin îndepărtarea de păcat, ajunge la Dumnezeu. Însă, fiind încă tiranizat în gând de răul obicei și de predispozițiile [pentru păcat], se află încă departe de Dumnezeu și are nevoie de milostivire de sus și de ajutor, dacă vrea să se mântuiască.

18. De aceea și *Tatăl îndurărilor*³⁹ coboară ca să îl întâmpine, îl îmbrățișează, îl sărută și poruncește robilor Săi, adică preoților, să-l îmbrace cu haina cea dintâi, care este starea de fiu, pe care o îmbrăcase mai înainte prin Sfântul Botez; [le mai poruncește] să-i dea inel în dreapta lui, adică să pună pecetea virtuții contemplative, arvună a moștenirii viitoare, în partea activă/practică a sufletului, care este simbolizată de mână, și să-i pună încălțăminte în picioare, [adică] paza dumnezeiască și siguranța care îi dă putere să *calce peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului*⁴⁰. Apoi, a poruncit să fie adus vițelul cel îngrășat, să fie junghiat și oferit spre mâncare. Iar vițelul acesta este Însuși Domnul, Care iese afară din ascunsul dumnezeirii și de pe tronul cel așezat mai presus de toate și, arătându-Se pe pământ ca om, este jertfit pentru păcatele noastre ca un vițel; și ca un vițel îngrășat/crescut, adică pâine, ni Se oferă nouă spre mâncare. [Căci] Dumnezeu împărtășește bucuria și sărbătorirea acestor lucruri cu sfinții Săi, făcând ale Lui cele ale noastre, datorită extremei Sale iubiri de oameni, și zice: *Veniți să mâncăm și să ne bucurăm!*⁴¹.

19. Dar fiul cel mai în vârstă se mânie. Gândește-te iarăși la iudeii care s-au mâniat din pricina chemării neamurilor, la cărturarii și fariseii care s-au scandalizat că Domnul i-a primit pe păcătoși și a mâncat cu ei. Iar dacă vrei să înțelegi acestea și despre cei drești, ce-ar fi de mirare, atâta vreme cât cel drept nu cunoaște bogăția bunătății lui Dumnezeu, care este

³⁹ II Cor. 1, 3.

⁴⁰ Lc. 10, 19.

⁴¹ Lc. 15, 23.

mai presus de toată mintea? De aceea [fiul cel mai în vârstă] și este mângâiat de Părintele nostru, al tuturor, Care îl învață cele cuvenite, spunându-i: *Tu întotdeauna ești cu mine*⁴², împărtășindu-te de bucuria cea neschimbată. *Trebuie însă să ne bucurăm și să ne veselim: căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*⁴³. Era mort prin păcat și a înviat prin pocăință. Era pierdut, pentru că nu se găsea în Dumnezeu, însă s-a aflat și a umplut de bucurie cerul, după cum este scris: *bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește*⁴⁴.

20. Care este pricina pentru care, mai cu seamă, s-a mâhnit fiul cel mai în vârstă? *Că mie, zice, niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc împreună cu prietenii tăi. Când însă a venit fiul tău acesta, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, ai junghiat pentru el vițelul cel îngrășat*⁴⁵. Atât de mare este superioritatea darurilor lui Dumnezeu pentru noi, încât și îngerii doreau să privească la cele ce ne-au fost dăruite prin întruparea Lui, după cum zice corifeul apostolilor, Petru⁴⁶. Și dreptii de asemenea doreau să vină Hristos pentru ei, înainte de vreme – precum Avraam, care dorea să vadă ziua Lui⁴⁷. Dar El nu a venit atunci, și când a venit, nu a venit ca să-i cheme pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință⁴⁸, și, mai ales, [a venit] că să fie răstignit pentru ei, El Care a ridicat păcatul lumii⁴⁹. *Căci acolo unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul*⁵⁰.

21. Faptul că Dumnezeu nu dă dreptilor, atunci când aceștia cer, nici un ied, adică pe [nici unul dintre cei] păcătoși, ni se vedește din multe alte situații, dar mai ales din exemplul

⁴² Lc. 15, 31.

⁴³ Lc. 15, 32.

⁴⁴ Lc. 15, 7.

⁴⁵ Lc. 15, 29.

⁴⁶ Cf. I Pt. 1, 12.

⁴⁷ Cf. Mt. 13, 17; Lc. 10, 24; In 8, 56.

⁴⁸ Cf. Mt. 9, 13; Mc. 2, 17; Lc. 5, 32.

⁴⁹ Cf. In 1, 29.

⁵⁰ Rom. 5, 20.

Sfântului și fericitului Carp⁵¹. Căci acesta nu numai că nu a fost ascultat când i-a blestemat pe unii oameni răi și când spunea că nu e drept dacă trăiesc oamenii fără Dumnezeu și care strâmbă căile cele drepte ale Domnului, ci chiar a simțit pe propria piele mânia cea dumnezeiască și a auzit unele cuvinte cu totul înfricoșătoare care l-au dus către cunoașterea îndelungii răbdări a lui Dumnezeu cea de negrăit și mai presus de minte, cuvinte care îl îndemnau nu numai să nu îi blesteme, ci chiar să se roage pentru cei care trăiesc în răutate, de vreme ce Dumnezeu încă le mai oferă vreme de pocăință. Așadar, ca să arate aceasta și ca să înfățișeze că dă daruri mari și de invidiat celor ce se întorc prin pocăință, Dumnezeul celor care se pocăiesc, *Tatăl îndurărilor*⁵², a alcătuit astfel această parabolă.

22. Să [le] luăm, așadar, și noi, fraților, prin lucrarea pocăinței și să ne îndepărtăm de cel rău și de mâncărurile lui. Să ne ținem departe de porci și de roșcovele care îi hrănesc, adică de patimile cele spurcate și de cele în legătură cu acestea. Să stăm departe de pășunea cea rea, adică de reaua obișnuință, să fugim din țara patimilor, care este necredința, pofta cea nesăturată și necumpătarea, în care se află o foame foarte tare de cele bune, și patimi mai rele decât foamea. Să alergăm către Tatăl nesticăciunii, către Dătătorul vieții, mergând pe calea vieții prin virtuți. Căci acolo [pe cale] Îl vom afla ieșind în întâmpinarea noastră, din iubirea Sa de oameni; [Îl vom afla] dăruindu-ne iertarea păcatelor noastre, semnul prevestitor al nesticăciunii, arvuna moștenirii viitoare. Pentru că și fiul risipitor, după cum am fost învățați de Mântuitorul, atâta vreme cât a fost în țara patimilor, chiar dacă a cugetat și a spus cuvintele pocăinței, nu a dobândit nimic bun, până când, părăsind toate acele fapte ale păcatului, a venit alergând la tatăl său, și obținând cele mai presus de nădejdea sa, a rămas pentru restul vieții într-un tot în smerenie, arătând înfrânare,

⁵¹ Cf. *Αγιολόγιον της Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Atena, 1995, p. 247.

⁵² II Cor. 1, 3.

lucrând cu dreptate și păzind în el neatins harul cel înnoit de Dumnezeu.

23. Pe care să-l dobândim noi toți și să-l păzim neîmpuținat, pentru ca în veacul ce va să fie să ne bucurăm împreună cu risipitorul cel mântuit în Ierusalimul cel de sus, maica celor vii, Biserica celor întâi-născuți, în Însuși Hristos Domnul nostru, Căruia se cuvine slavă în veci. Amin.

Omilia a IV-a

La evanghelia [despre] cea de-a doua venire a lui Hristos; și despre milostivire și facerea de bine¹

1. În duminica trecută, prin parabola risipitorului mântuit, Biserica a făcut pomenire de neajunsa iubire de oameni a lui Dumnezeu pentru noi. În duminica de față ne învață despre înfricoșătoarea judecată viitoare a lui Dumnezeu, folosindu-se bine de ordinea [logică a lucrurilor] și urmând cuvintele profetice: *Mila și judecata voi cânta Ție, Doamne², și: O dată a grăit Dumnezeu și aceste două lucruri am auzit: că puterea este a lui Dumnezeu și a Ta, Doamne, este mila, căci Tu dai fiecăruia după faptele lui³.*

2. Așadar, mila și îndelunga răbdare preced judecata dumnezeiască. Fiindcă Dumnezeu, de mai înainte având în Sine și cuprinzând toată virtutea, și fiind în același timp și drept și milostiv, pe bună dreptate, pentru că mila nu merge împreună cu judecata – după cum este scris: „Să nu fii milostiv față de sărac la judecată”⁴ –, [Dumnezeu] a împărțit pentru fiecare din acestea două un timp anume: timpul de față l-a rânduit ca vreme a îndelungii răbdări, iar [veacul] ce va să fie pentru răsplătire. Și de aceea harul Duhului astfel a rânduit cele

---

¹ Cf. Mt. 25, 31-46.

² Ps. 100, 1.

³ Ps. 61, 11.

⁴ Cf. Pilde 24, 23.

săvârșite [în timpul Postului] în Sfânta Biserică, ca învățând noi aceasta – și anume că luăm iertarea păcatelor din cele [săvârșite] aici –, să ne sârguim încă fiind în viața aceasta să dobândim mila cea veșnică și să ne facem vrednici de dumnezeiasca iubire de oameni. Căci judecata aceea este lipsită de milă pentru cei ce nu au arătat milă⁵.

3. Am vorbit de curând, mai înainte, despre milostivirea cea de neajuns a lui Dumnezeu pentru noi. Astăzi însă cuvântul ne va fi despre a doua venire a lui Hristos, precum și despre judecata cea înfricoșătoare de atunci și despre cele care se vor împlini atunci în chip negrăit, *pe care ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit*⁶ – [dacă inima e] lipsită de părtășia Dumnezeiescului Duh –, aceste lucruri depășind nu numai simțirea omenească, ci și mintea și rațiunea omenească. Căci chiar dacă Acesta este Cel care știe toate și El este Cel care va judeca tot pământul și Care ne învață despre acestea, totuși El S-a coborât la puterea de [înțelegere] a celor care sunt învățați, dându-ne cuvinte potrivite. De aceea sunt introduse fulgerul, norii, trâmbița, tronul și celelalte asemenea acestora, chiar dacă *noi așteptăm ceruri noi și pământ nou, după făgăduința Lui*⁷, cele de acum (urmând) a se schimba.

4. Dacă numai cele grăite, și încă grăite cu scumpătate, umplu de frică și groază sufletul celor care le ascultă cu înțelepciune, cine va putea suferi când aceste lucruri se vor împlini? În ce fel trebuie să trăim noi în sfintele petreceri și în viețuirile cucernice, așteptând venirea zilei Domnului, zi în care, după cum zice dumnezeiescul Petru, *cerurile arzând, vor fi nimicite, stihiiile aprinse se vor topi, iar pământul și lucrurile de pe el se vor mistui*⁸? Iar înainte de acestea va fi cumplita venire și urgie a antihristului contra credinței, care *dacă nu ar fi scur-*

⁵ Cf. Iac. 2, 13.

⁶ I Cor. 2, 9.

⁷ II Pt. 3, 13.

⁸ II Pt. 3, 12.

tată, fiind îngăduită doar puțin timp, nici un trup nu ar mai fi mântuit⁹, după cum zice Domnul în Evangheliile. De aceea îi îndeamnă pe ai săi zicând: *Privegheați în toată vremea, rugându-vă, ca să fiți socotiți vrednici să scăpați de toate acestea care vor să fie, și să stați înaintea Fiului Omului*¹⁰.

5. Așadar, toate acestea sunt pline de o groază copleșitoare. Însă pe cei care își pierd viața în necredință, în nedreptate și în lene îi amenință lucruri și mai înfricoșătoare decât cele spuse, după cum zice și Domnul Însuși: *Atunci vor plânge toate neamurile pământului*¹¹. *Neamuri ale pământului* sunt cei care nu se supun Celui care a venit din cer, cei care nu-L cunosc și nu-L cheamă pe Tatăl cel ceresc și nici nu-și înalță neamul către El prin asemănarea faptelor. Și iarăși: *Ca o cursă va veni ziua aceea peste toți care stau pe fața întregului pământ*¹², adică peste cei care sunt pironiți de pământ și de cele pământești prin destrăbălări, beții, desfătări și griji lumești, și care se dedică în întregime frumuseților văzute în chip simțit, [adică] bogăției, slavei și plăcerii. Prin expresia *fața pământului* face aluzie la plăcerea aparentă a acestuia [a celor pământești], iar prin expresia *care stau* arată stăruința lor [în iluzie] continuă și adânc înrădăcinată. Prin aceste cuvinte îi pune pe cei care păcătuiesc fără să se pocăiască până la sfârșit alături de cei sacrilegi, după cum și Isaia a spus de mai înainte: *Cei nedrepti și cei păcătoși vor arde laolaltă, și nu va fi cine să-(i) stingă*¹³. *Însă cetățenia noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor*¹⁴, spune apostolul. *Voi nu sunteți din lumea aceasta*¹⁵, a spus Domnul către ucenicii Săi, cărora le zice iarăși: *Iar când toate acestea se vor săvârși,*

⁹ Mt. 24, 22; Mc. 13, 20.

¹⁰ Lc. 21, 36.

¹¹ Mt. 24, 30.

¹² Lc. 21, 35; Is. 24, 17-18.

¹³ Is. 1, 31.

¹⁴ Filip. 3, 20.

¹⁵ In 15, 19.

*prindeți curaj și ridicați capetele voastre, pentru că se apropie răscumpărarea voastră*¹⁶.

6. Uitați-vă cum cei care trăiesc după Hristos sunt plini de bucurie și de îndrăzneală negrăită pentru cele care vor fi imediat după acestea, în vreme ce cei care trăiesc după trup sunt plini de rușine, durere și tristețe, după cum și Pavel strigă zicând: *Dumnezeu va da fiecăruia după faptele lui: viața veșnică celor ce prin stăruință în fapta bună caută slavă, cinste și nestrăciune, iar celor care nu se supun adevărului și se supun răutății, mânie și furie; necaz și strâmtorare peste tot sufletul omului care lucrează răutatea*¹⁷. Demult, pe vremea lui Noe, când păcatul se înmulțise și stăpâna aproape tot neamul omenesc, s-a iscat potop de la Dumnezeu care a nimicit toată suflarea, fiind păstrat numai cel drept și casa lui pentru nașterea celei de-a doua lumi¹⁸. Și după aceasta, când răutatea a crescut, iar Dumnezeu a tăiat-o în parte, făcându-i scrum pe sodomiți prin foc¹⁹, confundându-i în mare pe faraoniți în chip minunat și distrugând neamul cel fără de rușine al iudeilor prin foame, discordie, războaie, boli și pedepse amarnice.

7. Doctorul nostru comun, deși s-a folosit de leacuri și medicamente aspre pentru neamul nostru, nu a lăsat deoparte și cele plăcute și care sunt folositoare fiind împreunate cu plăcere, ci a ridicat Părinți, a arătat Profeti, a împlinit minuni, a dat lege, a trimis îngeri. Și pentru că acestea erau slabe față de impulsul cel nestăpânit al răutății noastre, Însuși Medicamentul cel mare care pune capăt păcatelor cele mari, Însuși Cuvântul lui Dumnezeu a plecat cerurile și a venit pe pământ. Și făcându-Se în toate ca noi, în afară de păcat²⁰, a nimicit păcatul în Sine, și întărindu-ne, a tocit boldul păcatului²¹, iar pe

¹⁶ Lc. 21, 28.

¹⁷ Rom. 2, 6-9.

¹⁸ Cf. Fc. 6, 13-22.

¹⁹ Cf. Fc. 19, 24-25.

²⁰ Cf. Evr. 4, 15.

²¹ Cf. I Cor. 15, 56.

începătorii și împreună-lucrătorii păcatului i-a făcut de rușine prin Crucea Sa, *nimicind prin moarte pe cel care avea stăpânirea morții*²².

8. Și după cum în vremea lui Noe i-a potopit pe păcătoși prin apă, la fel și mai târziu a potopit păcatul prin dreptatea și harul Său, și S-a ridicat²³ pe Sine nemuritor, ca o sămânță și pângă a lumii veșnice și ca un exemplu și înfățișare a învierii celei nădăjduite de noi în chip nemincinos. Și după ce a înviat și a fost înălțat la ceruri, i-a trimis pe apostoli în lumea întreagă²⁴, a arătat o mulțime nu ușor de numărat de mucenici, a statornicit mulțime de învățători, a descoperit adunări de cuvioși. Și iarăși, după ce a făcut toate și nu a lăsat deoparte nimic din cele care trebuiau să fie făcute, a văzut iarăși răutatea ridicându-se atât de mult din pricina libertății alegerii noastre; sau mai degrabă atunci răutatea va fi văzută înălțându-se într-atât, încât oamenii se vor închina și vor asculta de Antihrist²⁵, părându-L pe Adevăratul Dumnezeu și pe Hristosul Său; Acesta însă va veni din nou din ceruri cu putere și cu slavă multă²⁶, nemiaarătându-Se atunci îndelung răbdător, ci pedepsind pe cei care prin fapte rele, în vremea îndelungii Sale răbdări, și-au adunat mânia. Și pe cei care nu pot fi tămăduiți îi va tăia de cei sănătoși, ca pe niște mădulare putrezite, și îi va preda focului. Iar pe cei ce sunt ai Lui îi va izbăvi de ocară și de pe-trecerea cu oamenii răi, și îi va face moștenitori ai împărăției ei cerurilor.

9. Cel care a întemeiat toate, îndată după spurcata venire a lui Antihrist, va zdruncina toate, conform celor spuse de profet: *Încă o dată voi cutremura nu numai pământul, ci și cerul*²⁷. Așadar imediat [după venirea lui Antihrist] zguduie lumea,

²² Evr. 2, 14.

²³ Cu sensul de „a înviat”.

²⁴ Cf. Mt. 28, 19; Mc. 16, 15; Lc. 24, 46.

²⁵ Cf. Mt. 24, 24; Mc. 13, 22.

²⁶ Cf. Mc. 13, 26.

²⁷ Evr. 12, 26; Ag. 2, 21.

surpă hotarul cel mai de sus al universului, înfășoară bolta cerească, amestecă pământul cu foc și dărâmă toate; distruge de jos, cum se zice, temeliile întregii lumi, iar de sus trimite mulțimea stelelor²⁸, ca niște uragane cu neputință de descris, peste capetele celor care au făcut răul dumnezeu, pentru ca cei care cred în Antihrist să fie pedepsiți prima dată prin acestea, ei în care mintea s-a înțepenit și care din această pricină au crezut în cel potrivnic lui Dumnezeu ca în Dumnezeu. Apoi, arătându-Se cu slavă negrăită, prin glasul unei trâmbițe ușor de recunoscut, va aduce la viață pe toți²⁹, precum odinioară printr-o suflare pe protopărinte, și vor sta vii înaintea Lui toți cei morți din veac. Și nu îi va duce pe cei nelegiuți la judecată și nici nu îi va învrednici de vreun cuvânt. Căci *nu se vor scula nelegiuții spre judecată*³⁰, cum este scris, ci spre osândire.

10. Vor fi supuse judecății toate ale noastre, după glasul Evangheliei citite astăzi: *Când va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri împreună cu El*³¹. Căci la prima Sa venire slava dumnezeirii Sale a fost ascunsă sub trupul pe care l-a luat de la noi pentru noi, iar acum este ascunsă la Tatăl în cer, dimpreună cu trupul cel una cu Dumnezeu. Atunci însă se va descoperi toată slava Sa. Căci de la răsărituri până la apusuri se va arăta strălucind, luminând marginile cu razele dumnezeirii, când trâmbița universală și de viață făcătoare va răsună peste tot și va chema toate deodată la El. A adus îngeri și prima dată, dar în chip ascuns, reținându-le zelul împotriva dușmanilor lui Dumnezeu. A doua oară însă îi va aduce pe față și nu va mai tăcea, ci va învinui și-i va da pedepselor pe cei necredincioși.

11. *Când va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri împreună cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale*³². (Aceasta) astfel a văzut-o de mai înainte Daniel și a grăit: *Iată, zice, au*

²⁸ Cf. Mt. 24, 29; Mc. 13, 25.

²⁹ Cf. Mt. 24, 31; I Tes. 4, 16.

³⁰ Cf. Mt. 12, 41-42; Lc. 11, 31-32.

³¹ Mt. 25, 31.

³² Mt. 25, 31.

fost așezate tronuri și Cel vechi de zile S-a așezat. Și am văzut pe cineva ca Fiul Omului venind pe norii cerului și ajungând până la Cel vechi de zile. Și Lui I S-a dat toată cinstea și puterea. Mii de mii îi slujeau Lui și miriade de miriade stăteau înaintea Lui³³. În acord cu aceasta și Sfânta Evanghelie spune că atunci vor fi adunate toate neamurile înaintea Lui. Și-i va despărți pe unii de alții, după cum desparte păstorul oile de capre³⁴. Îi numește oi pe cei drepecți, ca unii care sunt blânzi și așezați și merg pe calea cea netedă a virtuților bătătorită de El și care au devenit asemenea Lui. Pentru că și El Însuși a fost numit miel de către Înaintemergătorul și Botezătorul: *Iată mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii!*³⁵. Iar capre îi numește pe cei păcătoși, ca unii care sunt insolenți și fără rânduială, ducându-se pe marginile abrupte ale păcatului. Și pe cei dintâi, zice, îi va pune de-a dreapta Sa, ca unii care sunt lucrători ai faptelor de-a dreapta, iar pe ceilalți care nu sunt așa, îi va pune de-a stânga. *Atunci va spune Împăratul*³⁶, zice [Evanghelia], și nu adaugă care împărat sau al cui împărat, pentru că nu este altul în afară de El. Căci chiar dacă acolo vor fi mulți domni și împărați, unul este cu adevărat Domn, unul este Împărat, Cel care prin fire este Stăpânul universului. Va zice, așadar, atunci Singurul Împărat celor de-a dreapta Sa: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteriiți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii!*³⁷.

12. Într-adevăr, întemeierea lumii de la început a avut în vedere acest lucru și cu acest scop [a lucrat] voința aceea cerească și din veci a Tatălui – potrivit căreia Îngerul Sfatului cel Mare³⁸ al Tatălui l-a făcut pe om ca ființă vie nu numai după chipul Său, ci și după/spre asemănarea Sa proprie, ca să poată cândva să primească mărima împărăției cerești, fericirea

³³ Dan. 7, 9-13.

³⁴ Mt. 25, 32.

³⁵ In 1, 29.

³⁶ Mt. 25, 34.

³⁷ Mt. 25, 34.

³⁸ Cf. Is. 9, 5.

dumnezeieștii moșteniri, desăvârșirea binecuvântării Părintelui de sus, [voință] prin care s-au făcut toate cele văzute și nevăzute. Căci nu a spus [de la întemeierea] lumii sensibile, ci a spus în mod nedefinit [de la întemeierea] lumii, atât cea cerească, cât și cea pământească. Dar nu numai aceasta, ci și dumnezeiasca și negrăita chenoză, felul teandric de viețuire, Pătimirile cele mântuitoare, tainele toate, cu acest scop au fost de mai înainte rânduite cu grijă și în chip cu totul înțelept, ca cel care datorită lor se arată credincios în vremurile de acum să audă de la Mântuitorul: *Bine, slugă bună, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău*³⁹. Veniți, așadar, spune, de moșteniți și lumea cea statornică, și care rămâne, și cerească, voi care v-ați folosit bine, conform voii Mele, de lumea cea pământească, stricăcioasă și trecătoare. *Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau, străin am fost și M-ați primit, gol am fost și M-ați îmbrăcat, bolnav și M-ați cercetat, în temniță am fost și ați venit la Mine*⁴⁰.

13. Acum [se naște] întrebarea din ce pricină a amintit doar de milostivire, pentru care a și dat binecuvântarea și moștenirea și împărăția aceea. Dar pentru cei care ascultă cu înțelepciune, nu a amintit doar de milostivire. Din pricină că mai sus i-a numit pe cei care lucrează [cele ale milosteniei] oi, prin această denumire dă mărturie în cazul lor despre asemănarea cu El și despre toată virtutea lor și despre faptul că sunt gata fără încetare să [meargă] la moartea pentru ceea ce este bun. *După cum și El Însuși [a fost] ca o oaie spre junghiere și ca un miel fără de glas înaintea celui care-l tunde*⁴¹, precum este scris.

14. Așadar, acestora, care sunt astfel, le proslăvește facerea de bine. Căci trebuie ca cel care va moșteni împărăția aceea veșnică să o aibă și pe aceasta, care este dovadă și rod al dragostei,

³⁹ Mt. 25, 21.

⁴⁰ Mt. 25, 35-36.

⁴¹ Is. 53, 7; Fapte 8, 32.

ca pe o coroană așezată deasupra tuturor celorlalte virtuți. Lucrul acesta l-a arătat Domnul și prin parabola celor zece fecioare⁴². Căci nu au intrat în camera de nuntă cea dumnezeiască toate câte se găseau [acolo], ci doar cele care s-au îmbogățit cu fecioria, care nu putea fi plinită fără asceză și cumpătare, și multe și felurite alte lupte pentru virtute. În plus, ele țineau în mâini și candelile aprinse, [adică] mințile lor și cunoașterea cea neadormită din minte, [cunoaștere] susținută și menținută în partea practică a sufletului, care este închipuită de mâini, și care este oferită lui Dumnezeu pentru toată viața și este unită cu strălucirile cele de acolo. Trebuie însă și ulei din belșug pentru a menține aprinse candelilele. Iar uleiul este dragostea, corifeul virtuților. Și după cum dacă ai așeza temeliiile și ai zidi zidurile, dar nu ai pune și acoperișul, le-ai lăsa neefolosoare pe toate acestea, în același fel, dacă ai dobândi toată virtutea, dar nu ai dobândi și dragostea, toate celelalte virtuți vor fi neefolosoare și în zadar. Dar și acoperișul casei nu poate fi construit fără cele care îl susțin.

15. Așadar, Domnul le dă moștenirea Sa unora ca aceștia, care și-au pecetluit celelalte virtuți cu faptele iubirii, și care fie au alergat către dragoste printr-o viață fără prihană, fie au scăpat către aceasta prin pocăință. Dintre aceștia, pe primii eu îi numesc fii, ca unii care sunt păzitori ai nașterii tainice din nou care vine de la Dumnezeu, iar pe ceilalți îi numesc năimiți, ca unii care, prin ostenelele cele de multe feluri ale pocăinței și ale smereniei au chemat înapoi harul, ca pe o răsplată. De aceea, după ce a expus mai întâi în sfintele evanghelii în chip felurit cele legate de judecată, mai apoi introduce cele legate de dragoste, ca una care împlinește sau înalță virtuțile enumerate acolo.

Dar cei drekți vor răspunde, zicând: *Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit, sau însetat și Ți-am dat să bei? Când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine?*⁴³. Vedeți

⁴² Cf. Mt. 25, 1-13.

⁴³ Mt. 25, 37-39,

că cei de-a dreapta sunt numiți și drepți? Așadar, mila [le vine] din dreptate și împreună cu toată dreptatea. Vedeti că celor drepți li se atestă și o altă virtute, pe lângă plinătatea iubirii, și anume smerenia, ca un zid de apărare înălțat la timpul potrivit? Căci ei susțin cu tărie că nu sunt vrednici de vestirea [faptelor lor] și de laudă, ca unii care nimic bun nu au lucrat, deși se mărturisește că nu au lăsat nesăvârșit nimic [din cele bune].

16. De aceea socotesc că Domnul le răspunde deschis, ca să-i arate că sunt așa și să fie înălțați prin smerenie, și să găsească, pe bună dreptate, harul de la Cel care-l dă din belșug celor smeriți: *Căci Domnul celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har*⁴⁴. Care și acum zice către aceștia: *Amin spun vouă: intrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut*⁴⁵. Îl numește *prea mic* din pricina sărăciei și a puținătății, și *frate* pentru că și El, după trup, trăiește astfel pe pământ.

17. Ascultați și vă bucurați, toți cei care sunteți săraci și în nevoi, căci pentru aceasta sunteți frați ai lui Dumnezeu. Și chiar dacă fără voia voastră sunteți săraci și în puținătate, faceți-vă, cu voia voastră, prin răbdare și mulțumire, ceea ce este bun. Ascultați, cei bogați, și doriți-vă sărăcia cea fericită, ca să vă faceți moștenitori și frați ai lui Hristos mai adevărați decât cei săraci fără voia lor. Căci și Acesta cu voia Sa a sărăcit pentru noi. Ascultați și gemeți voi, cei care-i disprețuiți pe frații voștri care rău pățimesc, sau mai degrabă pe frații lui Dumnezeu, și care nu dați din cele pe care le aveți din abundență celor care au nevoie de hrană, de adăpost, de haină, de îngrijirea cuvenită, și care nu vă cheltuiți prisosul pentru lipsa acelorora. Sau mai degrabă să ascultăm și să gemem noi. Căci și eu însumi, care vă grăiesc vouă acestea, sunt învinuit de către conștiința mea că nu sunt cu totul în afara patimii. Fiindcă în vreme ce mulți

⁴⁴ Pilde 3, 34; Iac. 4, 6; I Pt. 5, 5.

⁴⁵ Mt. 25, 40.

suferă de frig și sunt în lipsuri, eu sunt îndestulat și îmbrăcat. Dar cu mult mai mult sunt vrednici de jale cei care au comori mai multe decât nevoia lor de zi cu zi și le păstrează sau se străduiesc să le mărească, deși li s-a poruncit să-l iubească pe aproapele ca pe ei înșiși, și să nu-i socotească pe aceștia ca țărâna. Căci ce altceva este aurul și argintul pe care aceștia îl iubesc mai mult decât pe frații lor?

18. Dar să ne întoarcem și să ne pocăim, și să facem de obște [cele ale noastre], ajutând cu cele pe care le avem la nevoile fraților săraci care sunt printre noi. Și chiar dacă vom decide să nu ne golim de toate cele pe care le avem, măcar să nu le ținem pe toate pentru noi în chip nemilos, ci să facem [aceasta], iar pentru ceea ce nu am reușit să facem să ne smerim înaintea lui Dumnezeu, și vom dobândi de la El iertarea – iubirea Sa de oameni plinind lipsa noastră –, ca să nu auzim, să nu fie!, glasul care curmă orice nădejde. *Căci atunci, zice, va zice celor de-a stânga Sa: „Plecați de la Mine, blestemaților!”*. Ce cumplit! *Depărtați să fiți de la viață, lepădați să fiți de la desfătarea (raiului), lipsiți să fiți de lumină!*⁴⁶.

19. Dar nu numai aceasta, [ci vor auzi] și: *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, gătit diavolului și îngerilor lui!*⁴⁷. Căci după cum cei de-a dreapta vor avea viață, și o vor avea din prisosință – viață prin aceea că vor fi împreună cu Dumnezeu, și [viață] din prisosință prin faptul că vor fi continuu fii și moștenitori ai Împărăției Sale –, la fel și cei de-a stânga, ratând viața cea adevărată prin îndepărtarea de Dumnezeu, vor avea parte de un rău mai prisositor, prin aceea că vor fi rânduți cu demonii și vor fi dați focului pedepsitor.

20. Ce fel de foc este acesta, care arde și trupurile, și ființele raționale care sunt în trupuri, și duhurile cele netrupești, chinându-le și în același timp ținându-le fără de moarte, foc prin care și focul nostru va fi mistuit, după cum este scris:

⁴⁶ Cf. Mt. 8, 12; Mt. 22, 13; Mt. 25, 30;

⁴⁷ Mt. 25, 41.

*stihii/elementele care ard se vor mistui*⁴⁸? Ce adaos de durere aduce lipsa de nădejde a unei izbăviri? Pentru că focul acela este veșnic! Și apoi ce este [acest curent] violent care îi poartă? Căci zice [Scriptura] că un râu poartă acel foc, ducându-l, după cum se pare, mereu mai departe de Dumnezeu. De aceea nu a zis: *duceți-vă, ci duceți-vă de la Mine, blestemaților*⁴⁹. Căci mult ați fost blestemați de săraci. Pentru că dacă aceia au suferit, voi sunteți vrednici de blestem. *Duceți-vă, zice către aceia, în focul cel pregătit nu vouă, ci diavolului și îngerilor lui*⁵⁰. Căci nu aceasta este voința Mea dintru început, nu spre aceasta v-am făcut, nu pentru voi am pregătit focul. Focul cel nestins a fost aprins pentru demonii care sunt într-o obișnuință neschimbată a răului; de aceea [înșă] v-a legat și pe voi cugetarea voastră cea lipsită de pocăință, cea asemenea lor. Așadar, împreună viețuirea voastră cu îngerii cei răi este din voia voastră. *Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau, străin am fost și nu M-ați primit, gol și nu M-ați îmbrăcat, bolnav și în temniță și nu M-ați cercetat*⁵¹. Pentru că, după cum, fraților, dragostea și faptele dragostei sunt plinirea virtuților, la fel și ura și faptele urii – felul de viețuire lipsit de compasiune și cugetarea care nu vrea să împartă – sunt plinirea păcatului. Și după cum virtuțile urmează iubirii de oameni și i se asociază, la fel și cele rele [urmează și se asociază] urii de oameni. Pentru aceasta și doar din această pricină sunt condamnați [cei nemilostivi].

21. Am vrut, așadar, să spun că nu este nici o dovadă mai mare a urii, decât a prefera argintul prisositor în locul fratelui. Dar văd că răutatea scoate la iveală un semn și mai mare al urii față de oameni. Căci sunt unii care nu numai că nu fac milostenie din cele pe care le au din belșug, dar și acaparează cele

⁴⁸ II Pt. 3, 10, 12.

⁴⁹ Mt. 25, 41.

⁵⁰ Mt. 25, 41.

⁵¹ Mt. 25, 42-43.

străine. Să socotească, aşadar, aceştia, din sentinţa îndreptată împotriva celor care nu miluiesc şi ce vor păţi, şi ce vor pătimi, şi de ce osândă de nedescris şi de nepurtat vor fi vrednici, şi să se țină departe de nedreptate şi să-L îmblânzească pe Dumnezeu prin faptele pocăinţei. Atunci, aceia [nemilostivii] însă vor răspunde: *Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniţă şi nu Ți-am slujit?*⁵².

22. Vedeti că şi acest din urmă rău, mândria, este legat de felul de viaţă lipsit de compasiune, după cum şi smerenia este legată de compasiune? Cei drepti fiind lăudați datorită facerii de bine, se smeresc mai mult, și nu se îndreptătesc. Cei lalți însă, fiind acuzați de Cel Nemincinos din pricina lipsei de îndurare, nu cad la pământ, smerindu-se, ci vorbesc împotriva și se îndreptătesc. De aceea vor și auzi: *Amin, zic vouă, întrucât nu ați făcut unuia dintre aceștia prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut*⁵³. Și astfel vor merge aceștia, zice [Scriptura], *la osânda veșnică, iar cei drepti la viața veșnică*⁵⁴.

23. Să ne milostivim, aşadar, de noi înșine, fraților, prin milostivirea față de frați, să dobândim compasiune prin compasiune, să facem binele ca să primim binele. Răsplata e asemenea [cu ceea ce dăm, căci primim]: facere de bine, iubire de oameni, dragoste, milă, compasiune, dar nu este egală [cu ceea ce dăm] prin vrednicia și mărimea superiorității. Pentru că tu dai din cele pe care le are un om, și atât cât poate un om să lucreze binele, însă primești înapoi însutit din comorile cele cerești și nesecate, și [iei și] viața veșnică, și ți se face binele din cele pe care [poate Dumnezeu să le dea] și atât cât poate Dumnezeu să lucreze binele: *Cele pe care ochiul nu le-a văzut, și urechile nu le-au auzit și la inima omului nu s-au suit*⁵⁵.

24. Să ne sârguim să dobândim bogăția bunătății. Să cumparam cu puțini arginți moștenirea cea veșnică. Să ne temem

⁵² Mt. 25, 44.

⁵³ Mt. 25, 45.

⁵⁴ Mt. 25, 46.

⁵⁵ I Cor. 2, 9.

de pe acum de sentința împotriva celor nemilostivi, ca să nu fim osândiți atunci pe baza ei. Să nu ne temem că vom deveni săraci dacă facem milostenie. Căci vom auzi de la Hristos: *Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția!*⁵⁶. Să ne temem de aceasta, și să facem toate, ca să nu ne arătăm că suntem în afara dragostei față de Dumnezeu din pricina neîndurării noastre. *Căci cel care nu iubește pe fratele său pe care îl vede, cum va iubi, zice evanghelistul, pe Dumnezeu pe Care nu L-a văzut?*⁵⁷. Și cel care nu-L iubește pe Dumnezeu cum va putea să fie împreună cu Dumnezeu? Iar cel care nu este împreună cu El va fi dus departe de El. Și cel care se duce de la El va cădea, cu siguranță, în gheenă⁵⁸.

25. Dar noi să arătăm faptele dragostei față de frații noștri în Hristos, milostivindu-ne de cei săraci, întorcându-i pe cei căzuți în rătăcire – pe care ai putea-o numi și rătăcire și sărăcie –, făcând dreptate celor nedreptățiți, încurajându-i pe cei care zac în slăbiciune, fie că pătimesc aceasta din cauza vrăjmașilor văzuți și a bolilor, fie [că suferă] din pricina duhurilor nevăzute și a patimilor de necinste, cercetându-i pe cei aruncați în închisoare, dar și suportându-i pe cei care ne greșesc, iertând unii altora dacă cineva are vreo plângere împotriva cuiva, după cum și Hristos ne-a iertat nouă. Și pe scurt, în tot chipul și cu toate faptele și cuvintele noastre pe care le putem avea, să arătăm dragoste unii către alții, ca să dobândim și dragostea din partea lui Dumnezeu și să fim binecuvântați de El și să moștenim împărăția cea cerească și veșnică făgăduită nouă și gătită pentru noi de la întemeierea lumii.

26. Pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, [Căruia I se cuvine] împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, cinste și slavă în vecii vecilor. Amin!

⁵⁶ Mt. 25, 34.

⁵⁷ In 4, 20.

⁵⁸ Cf. Mt. 5, 29; 10, 28; 18, 9; Lc. 12, 5 ș.a.

Omilia a V-a

La Întâmpinarea Domnului Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în care se face pomenire și despre înfrânare, și despre răutatea care îi este potrivnică

1. Cu toții aveam înaintea de Hristos blestemul acela strămoșesc și osânda comună care, din strămoșul nostru cel unul, s-a revărsat peste toți, răspândindu-se în neamul [omenesc] ca dintr-o rădăcină și fiind moștenit în fire. Și fiecare om, prin cele pe care el însuși le făcea, își atrăgea din partea lui Dumnezeu fie osândire, fie laudă, asupra propriei sale persoane. Însă în privința aceluia blestem comun și a osândirii și a moștenirii rele căzute de sus peste el – și prin el peste toți descendenții lui –, nu putea face nimic.

2. Dar a venit Hristos, eliberatorul firii noastre, Care, transformând blestemul comun în binecuvântare comună și luând firea noastră vinovată din Fecioara fără prihană și ipostaziind-o în Sine nouă, fără a mai fi părtașă la vechea sămânță, a arătat-o fără de vină și îndreptată, astfel încât cei născuți din El după Duh să rămână mai apoi cu toții în afara aceluia blestem strămoșesc și a osândirii. Dar ce? Nu dă [din] harul Său fiecăruia dintre ipostasele noastre și nu ia fiecare de la El iertarea propriilor sale păcate întrucât nu a luat un ipostas dintre noi, ci a luat firea noastră [pe care] a înnoit-o, unind-o cu Sine în propriul Său ipostas? Dar cum [să nu facă aceasta], Cel care vrea întru totul ca toți să fim mântuiți și Care S-a pogorât pentru toți plecând cerurile, și Care S-a întors în ceruri, după ce, prin

faptele, cuvintele și Pătimirile Sale ne-a arătat toată calea mânturii, trăgându-i acolo pe cei care au crezut în El? Așadar, nu numai pentru firea pe care o are de la noi prin unirea cea de nedespărțit, ci și pentru fiecare dintre cei care cred în El, a hărăzit această răscumpărare desăvârșită. Și a făcut aceasta și nu a încetat să o facă, împăcându-ne prin Sine cu Tatăl¹, conducându-ne înapoi pe fiecare către ascultare și vindecând complet neascultarea.

3. Pentru acestea, așadar, a rânduit dumnezeiescul Botez și ne-a dat legi mântuitoare, a vestit tuturor pocăința și [ne-a] dat trupul și sângele Său. Căci nu firea pur și simplu, ci ipostasul fiecăruia dintre cei credincioși primește botezul și viețuiește conform dumnezeieștilor porunci și se face părtaș pâinii celei dumnezeiesc-lucrătoare și potirului. Așadar, prin acestea Hristos ne-a îndreptățit în chip ipostatic² și ne-a dus înapoi la ascultarea față de Părintele Cel Preaînalt. Iar firea aceasta, pe care a luat-o de la noi, a înnoit-o, și a înfățișat-o Tatălui sfințită, îndreptățită și ascultătoare întru toate, prin cele pe care El Însuși, fiind unit cu ea după ipostas, le-a făcut și le-a suferit în ea. Printre acestea se numără și ceea ce noi sărbătorim astăzi la un loc, și anume urcarea sau suirea la acel templu vechi pentru curățire, întâmpinarea de către Simeon cel de Dumnezeu inspirat, mărturisirea Anei cea dedicată pe viață templului.

4. Căci după nașterea cea din Fecioară a Mântuitorului și după tăierea împrejur cea după lege în a opta zi, *când s-au împlinit zilele curățirii lor, după legea lui Moise, L-au adus în Ierusalim, așa după cum zice Evanghelistul Luca, ca să fie înfățișat Domnului, după cum este scris în Legea Domnului*³. A fost tăiat împrejur după Lege, a fost adus după Lege, a fost înfățișat după cum este scris în Legea Domnului și a fost adus jertfă conform celor spuse în Legea Domnului.

¹ Cf. Rom. 5, 10. II Cor. 5, 18.

² Ca ipostasuri sau persoane.

³ Lc. 2, 22.

5. Vedeti că Făcătorul Legii și Stăpânul este întru toate ascultător Legii? Ce împlinește prin acestea? Face firea noastră ascultătoare întru toate Tatălui, vindecă complet neascultarea noastră cea din fire, preschimbă blestemul din ea în binecuvântare. Căci după cum în Adam era întreaga noastră fire, tot așa și în Hristos, și după cum prin Adam cel din pământ, noi toți cei care din el am luat existența ne-am întors în pământ și am coborât, vai, în iad, la fel, prin Adam cel din cer, după cum spune apostolul, toți am fost chemați în cer⁴ și am fost făcuți vrednici de slava și harul de acolo. Acum însă, zice, *viața voastră este, în chip tainic, ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Când însă Hristos se va arăta, la a doua Sa arătare și venire, atunci voi toți vă veți arăta în slavă*⁵. Toți. Care? Cei care au fost făcuți fii prin Hristos întru Duhul și care au arătat prin faptele lor că sunt copiii Lui duhovnicești.

6. Când s-au împlinit zilele curățirii lor, L-au dus ca să-L înfățișeze Domnului⁶. Care ei? Legea se referă la părinți și la cei născuți din împreunarea trupească, [spunând] că au nevoie de curățire, după cum și psalmistul zice: *În fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea*⁷. Întrucât însă aici nu era vorba de părinți, ci doar de cea care a dat naștere, și aceasta fecioară, și de nașterea unui copil zămislit fără sămânță, nu era nevoie deloc de curățire, ci și aceasta era o faptă a ascultării, [ascultare] care a restaurat firea cea neascultătoare și a îndepărtat pedeapsa pricinuită de neascultare. Așadar, *când s-au împlinit zilele curățirii lor, L-au dus pe prunc ca să fie înfățișat Domnului*⁸, ca să Îl închine și să facă cunoscut că e primul născut, după cum este scris în Legea Domnului: *Tot cel de parte bărbătească care deschide pântecul, sfânt lui Dumnezeu se va chema*⁹.

⁴ Cf. I Cor. 15, 22.

⁵ Col. 3, 3.

⁶ Lc. 2, 22.

⁷ Ps. 50, 6.

⁸ Lc. 2, 22.

⁹ Cf. Ieș. 13, 2, 12, 15; 34, 19; Lc. 2, 23. Sfântul Grigorie parafrazează textele biblice indicate. Folosește aici de fapt un fragment din cântarea a noua din canonul utreniei praznicului Întâmpinării Domnului (axionul).

7. Într-adevăr, Acesta este Singurul Care, deschizând pântecele la zămislire, a fost purtat în pântece fără împreunare, numai prin salutarea și vestirea lui Dumnezeu, pe care Fecioara le-a primit în auz printr-un înger. De ce dar Legea [spune]: *tot cel de parte bărbătească care deschide pântecele*¹⁰? Precum sunt mulți care sunt numiți profeți și mulți care sunt numiți unși – după cum spune Dumnezeu prin profetul: *Nu vă atingeți de unșii Mei și nu vicleniți împotriva profetilor Mei*¹¹ –, însă Unul este Unsul [Hristosul] și Unul singur Profetul acesta, la fel se zice că tot întâiul născut deschide pântecele, deși Cel care deschide cu adevărat pântecele este Acesta, Singurul Sfânt al lui Israel. *L-au adus, zice, ca să dea jertfă, după cum s-a zis în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbei*¹².

8. Perechea de turturele, indicând înfrânarea¹³ părinților, stătea oarecum în legătură cu cei care erau uniți prin legea căsătoriei. Iar cei doi pui de porumbei, fiind fără experiența împreunării, indicau în chip clar pe Fecioara, pe Cel Născut din această Fecioară, precum și faptul că este fecioară până la sfârșit. Și uită-te la acrivia Legii: vorbește despre *o pereche de turturele*¹⁴, făcând aluzie la cei care sunt uniți prin căsătorie, însă se ferește să spună aceasta și despre puii de porumbei. Căci sunt fără experiența împreunării și Fecioara, și Cel Născut. Iar Legea, vestind de mai înainte, de demult, nașterea cea feciorească, profețește acestea¹⁵, și prin astfel de lucruri prefigurează această [naștere]. Iar când Cel născut în chip minunat a fost adus acum la templu, Duhul Sfânt a pregătit alte turturele și alți pui de porumbei, mai potriviți. Cine sunt aceștia? Simeon și Ana, care, fie dacă spune cineva că sunt pui de porumbei datorită faptului

¹⁰ A se vedea nota precedentă.

¹¹ Ps. 104, 15; I Par. 16, 22.

¹² Lc. 2, 24.

¹³ Cu sensul de înfrânare, castitate conjugală (sexualitatea care nu depășește limitele căsătoriei). Nuanțele sunt aplicabile în întreg textul omiliei.

¹⁴ Lc. 2, 24.

¹⁵ Cf. Is. 7, 14.

că sunt într-un totu prunci față de păcat, fie că zice că sunt turturele, datorită extremei lor înfrânări, bine zice.

9. Dar Simeon, ca să parcurgem pe scurt cuvintele Evangheliei, *care era om drept și evlavios și căruia i se vestise de mai înainte de Duhul Sfânt*¹⁶, fiind acum mișcat de Acesta, a venit în Templu, L-a întâmpinat și L-a luat în brațe pe Acest Prunc cersesc și pământesc; I-a adus, ca unui Dumnezeu, imn și cerere, rugându-L să-l slobozească în pace de trup, și a vestit tuturor că Acesta este lumina cea mântuitoare, afirmând că este pus spre căderea celor care nu cred și spre ridicarea celor care cred în El¹⁷.

10. Apoi, a vorbit și cu Fecioara și Maica Pruncului, arătându-i că prin durerea pricinuită de Crucea copilului său se va arăta că este mamă după fire a Pruncului care acum e [deopotrivă] Dumnezeu și om, și că, lămurind [astfel] gândurile cele ambigue cu privire la copil, le va șterge din inimile [oamenilor]¹⁸. Căci și Solomon a demonstrat care este adevărata mamă a copilului, [mamă] despre care exista o ambiguitate, plecând de la durerea iscată de suferința copilului, de la adâncă mâhnire a acesteia pentru copil și de la compasiunea pentru acesta¹⁹.

Iar profeteasa Ana a lui Fanuil, văduvă în vârstă de optzeci și patru de ani, care stăruia în posturi și în rugăciuni și nu părăsise niciodată templul, fiind atunci mai cu seamă inspirată de Duhul Sfânt, Îi mulțumea lui Dumnezeu și binevestea izbăvirea celor care o așteptau, arătând că această izbăvire era chiar Pruncul acesta²⁰.

11. Duhul Sfânt a trimis de mai înainte astfel de turturele raționale ca să-L întâmpine pe Hristos Care venea la Templu și ne-a arătat ce fel trebuie să fie cei care-L primesc pe Hristos,

¹⁶ Lc. 2, 26.

¹⁷ Cf. Lc. 2, 28-32.

¹⁸ Cf. Lc. 2, 34-35.

¹⁹ Cf. III Rg. 3, 16-28.

²⁰ Lc. 2, 36-38.

și cum trebuie să fie aceia și acelea care au părăsit viața conjugală, precum și aceia care și-au pierdut soțiile. Căci și această Ana a lui Fanuel era văduvă, dar era și profeteasă. Cum a fost posibil? Pentru că, părăsind grijile lumești și pământești, nu s-a depărtat de Templu. Pentru că petrecând zi și noapte în postiri, privegheri, rugăciuni și psalmodieri, avea o viață fără de prihană. De aceea L-a și recunoscut în chip corespunzător pe Domnul atunci când a venit, pe Domnul pe care-L laudase prin fapte, după cum spune și profetul către El: *Cânta-voi și voi merge cu pricepere pe cale fără prihană. Când vei veni la mine?*²¹.

12. Astfel trebuie să fie aceia și acelea care, din pricina unei văduvii cinstite care urmează căsătoriei, aleg să se apropie de viața feciorească sau să trăiască în mănăstire. Așadar, dacă disprețuiești a doua căsătorie ca fiind întru totul inferioară, ține-mi-te strâns de intenție și mergi pe urmele celor care de la început și până la sfârșitul vieții nu s-au căsătorit. Și Petru a avut soacră²², dar nu a fost lăsat în urmă de Ioan cel feciorelnic atunci când a alergat la mormântul cel dătător de viață²³. Ba sunt unele aspecte în care l-a și întrecut [pe acesta], pentru că a fost statornicit corifeu al corifeilor de către Stăpânul cel comun. Către o astfel de înălțime [te] poartă dorința când trece de la trup la duh.

13. Tu însă fii atent ca nu cumva, stând departe de [căsătorie], ca de ceva ordinar, și neajungând la [viața feciorelnică], ca la ceva la care e dificil de ajuns, să aluneci pe alătura și să cazi fără de veste, ca unul care nu ai nici cele după lege, nici cele mai presus de lege, ci cele pe lângă lege. Și dacă pe cei care sunt văduvi, dacă nu trăiesc în înfrânare, îi declarăm buni de condamnat, și chiar dacă se unesc prin nunta a doua în chip legal, noi nu îi socotim întru totul fără reproș – Pavel ar zice că

²¹ Ps. 100, 2.

²² Cf. Mt. 8, 14; Mc. 1, 30; Lc. 4, 38. Neasumarea fecioriei sau a văduviei duce la degradări. Viețuirea celui căsătorit atinge de multe ori ideala vieții în feciorie.

²³ In 20, 3-6.

*și-au călcat credința cea dintâi*²⁴ –, cu cât mai mult vor fi vrednici de osândă cei care preferă căsătoriei legiuite plăcerea cea nelegiuită, și cei care trăiesc cu femei și nu se leapădă de curvie? De curvia care a adus acel potop universal peste aceia care de la început au fost numiți chiar fii ai lui Dumnezeu²⁵, [de curvia] care a adus foc din cer peste sodomiți²⁶, care a adus înfrângerea israeliților de către moabiți și acel măcel al multor oameni²⁷, și care, socotesc eu, ne aduce acum înfrângerile din partea neamurilor și suferințele și nenorocirile de multe feluri care vin dinăuntru și din afară.

14. Primii pe care Scriptura i-a numit fii ai lui Dumnezeu sunt descendenții lui Enos, care cel dintâi *și-a pus nădejdea că va fi chemat cu numele Domnului*²⁸. Acesta era fiu al lui Set, al cărui neam era separat de neamul cel blestemat din pricina lui Cain, și petrecea în înfrânare. Pentru ei a mai stat lumea atunci, până când, după cum este scris, văzându-le pe fiicele oamenilor – adică pe cele din neamul lui Cain – că sunt frumoase, și fiind biruiți de frumusețea lor cea curvească, și-au luat pentru ei [soții]²⁹ dintre toate cele pe care le-au ales și au învățat lucrurile lor rele. Înmulțindu-se [atunci] răutatea pe pământ, a venit potopul și a măturat toate³⁰. Și dacă atunci Noe și fiii lui Noe nu ar fi fost găsiți trăind pe pământ în înfrânare – lucru evident, căci fiecare bărbat avea o singură femeie, cu care a și intrat în corabie³¹ –, nu ar fi rămas nici o rădăcină sau ceva de la care să se înceapă nașterea a doua a lumii³².

15. Vedeți că din cauza curvarilor lumea aceasta putea fi distrusă, dacă nu ar fi fost păstrată datorită celor înfrânați?

²⁴ I Tim. 5, 11-12; I Cor. 7, 27, 39-40.

²⁵ Cf. Fc. 6, 1-7.

²⁶ Cf. Fc. 13, 13; 18, 20; 19, 5-25.

²⁷ Cf. Fc. 25, 1-9.

²⁸ Fc. 4, 26.

²⁹ Cf. Fc. 6, 2.

³⁰ Cf. Fc. 6, 17 ș.u.

³¹ Cf. Fc. 7, 13.

³² Cf. Mt. 19, 28.

Iar cei care nu sunt vrednici nici de lumea prezentă, ca unii care o transformă în dezordine, cum să nu fie izgoniți și din veacul viitor, fiind predați focului gheenei, ca unii care nu s-au împotrivit focului plăcerilor lumești – dacă acum nu se grăbesc să-l stingă prin pocăință și să spele cu lacrimi pângăririle survenite în urma [acestor păcate]? Și să nu fie ignorat nici faptul că, dacă nu se vor grăbi să se împotrivescă patimii prin pocăință, și vor continua, vor fi dați [unor patimi] și mai rele, rușinoase și împotriva firii – care sunt odraslele poftei curvești și care atrag aici focul gheenei, ca să-i smulgă de aici pe cei desfrânați [și să-i ducă] în pedeapsa veșnică.

16. Cine nu știe de sodomiți și de aprinderea lor cea atât de nelegiuită spre curvie și de ploaia neobișnuită de foc ce a venit asupra lor, și de pieirea lor³³? Adesea o cetate întregă suferă din cauza unui singur om desfrânat, așa cum a fost în cazul celor din Sichem, care au fost cu totul distruși de fiii lui Iacov pentru că Sichemul o răpise pe Dina, fiica lui Iacov³⁴. Dar ca să-i lăsăm deoparte pe cei de dinainte de Lege: nu stabilește Legea însăși ca mireasa care nu va fi găsită fecioară să fie ucisă cu pietre, iar fata preotului care a curvit să fie arsă cu foc³⁵? Nu oprește ea ca plata curviei să fie oferită în templul Domnului³⁶? Când israeliții s-au însoțit în chip desfrânat cu moabitencele, douăzeci și trei de mii au pierit de sabie într-o singură zi. De aceea și marele Pavel ne zice: *Nu desfrânați așa cum s-au desfrânat unii dintre ei și au căzut într-o singură zi douăzeci și trei de mii*³⁷. Astfel sunt pedepsele pentru curvie și înainte de Lege, și în timpul Legii, și prin Lege.

17. Dar ce [va fi] cu noi care am primit poruncă să ne răstignim trupul dimpreună cu patimile și cu poftetele³⁸, dar cădem

³³ Cf. Fc. 19, 1-25.

³⁴ Cf. Fc. 34, 2-31.

³⁵ Cf. Lev. 21, 9.

³⁶ Deut. 23, 18.

³⁷ I Cor. 10, 8; Cf. Num. 25, 1-9; Ieș. 32, 28.

³⁸ Cf. Gal. 5, 24.

iarăși în aceleași fapte pentru care va veni mânia lui Dumnezeu peste fiii necredinței³⁹? Noi, care am fost îndemnați să omorâm mădularele noastre cele pământești: curvia, necurăția, patima rea și pofta⁴⁰, și care nu băgăm în seamă îndemnul? Dacă nimic altceva [nu ne va mișca], nu ne vom teme în cele din urmă de urgiile lui Dumnezeu care vin de jos, de sus, care au avut deja loc sau de cele veșnice care ne amenință? Nu ne vom rușina de arătarea în trup a Soarelui dreptății⁴¹, Hristos, încât să umblăm cuviincios, ca ziua⁴²? Nu vom tremura în fața pedepselor, osândirilor și îndemnurilor Apostolului? Nu știți, zice, că sunteți templu al lui Dumnezeu, și Duhul Sfânt locuiește în voi? De va strica cineva templul lui Dumnezeu, și Dumnezeu îl va strica pe el⁴³. Și iarăși spune: Faptele trupului sunt cunoscute, și acestea sunt curvia, necurăția, destrăbălarea și celelalte asemenea, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus, că cel care face unele ca acestea nu va moșteni Împărăția lui Dumnezeu⁴⁴. Și iarăși: Știți bine că tot curvarul, sau necuratul, sau lacomul, care este idolatru, nu are moștenire în Împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu⁴⁵. Și: Aceasta este voia lui Dumnezeu: sfințirea noastră, ferirea de curvie. Căci nu ne-a chemat Dumnezeu spre necurăție, ci spre sfințire. De aceea, cel care disprețuiește acestea, nu un om disprețuiește, ci pe Dumnezeu Care ne-a dat Duhul Sfânt⁴⁶.

18. Și cine va putea aduna într-o listă toate glăsurile apostolilor și profeților cu privire la aceasta? Ce le poruncește Apostolul celor care trăiau în înfrânare, și care datorită acestui lucru făceau parte din mădularele lui Hristos? V-am scris în epistolă, să nu vă amestecați cu curvarii⁴⁷. Și pentru că aceia nu s-au rușinat

³⁹ Col. 3, 6.

⁴⁰ Col. 3, 5.

⁴¹ Mal. 3, 20.

⁴² Rom. 13, 13.

⁴³ I Cor. 3, 16-17.

⁴⁴ Gal. 5, 19, 21.

⁴⁵ Ef. 5, 5.

⁴⁶ I Tes. 4, 3, 7-8.

⁴⁷ I Cor. 5, 9.

de la sine, Pavel îi îndeamnă pe ceilalți să îi evite și să îi facă de rușine, spunându-le: *Dacă vreunul numit frate este curvar, să nu mâncați împreună cu el*⁴⁸. Vezi că cel care se tăvăleşte în curvie este o pată obștească pentru Biserică⁴⁹, și de aceea trebuie ca toți să îl evite pe unul ca acesta și să-l alunge? Pavel însuși l-a dat Satanei pe curvarul din Corint⁵⁰ și nu a îngăduit dragostea față de el, și nu l-a primit până ce nu a arătat îndestulă pocăință⁵¹.

19. Scapă, omule, și mântuiește-ți sufletul tău de astfel de rele, prezente și viitoare, și de astfel de despărțiri, atât în veacul viitor, cât și în cel de față. Căci neamul lui Esau a fost proscris pentru că [Esau] a fost curvar și sacrileg⁵², iar Roboam a fost lipsit de mare parte de împărăție⁵³, pentru că Solomon, cel care l-a născut, chiar dacă a fost nebun după femei⁵⁴, a murit fără să sufere el însuși una ca aceasta⁵⁵, datorită lui David⁵⁶ care cu șuvoaie de lacrimi și cu alte fapte ale pocăinței a șters îndestul vina pe care și-a pricinuit-o o singură dată.

20. *Fugiți de curvie*⁵⁷, fraților, poruncește iarăși Apostolul. Dacă Samson ar fi fugit de curvie, nu și-ar fi pierdut puterea dimpreună cu părul capului, căzând în mâinile Dalidei, nu i-ar fi fost scoși ochii și nu și-ar fi frânt viața în chip rău împreună cu cei de alt neam⁵⁸. Dacă cei conduși de Moise – strategul și legislatorul – ar fi fugit de curvie, nu ar fi ajuns să jertfească lui Baal-Peor⁵⁹, să mănânce din jertfa pentru cei

⁴⁸ I Cor. 5, 11.

⁴⁹ I Cor. 5, 6.

⁵⁰ I Cor. 5, 7.

⁵¹ I Cor. 5, 5 ș. u.

⁵² Cf. Fc. 25, 25 ș.u.; 26, 34-35; Evr. 12, 6.

⁵³ Cf. III Rg. 2, 43; III Rg. 12, 1-24.

⁵⁴ Cf. III Rg. 2, 1-4; Neem. 13, 26.

⁵⁵ Și s-a abătut asupra lui Roboam nenorocirea.

⁵⁶ Cf. III Rg. 2, 34.

⁵⁷ I Cor. 6, 18.

⁵⁸ Cf. Jud. 14, 1 ș.u.

⁵⁹ Cf. Num. 25, 3.

morți⁶⁰ și să cadă atât cât au căzut. Dacă Solomon ar fi fugit de curvie, nu s-ar fi îndepărtat de Dumnezeu Care l-a pus împărat și l-a făcut înțelept, și nici nu ar fi înălțat temple idolilor⁶¹.

21. Vedeți că patima curviei îl duce pe om la lipsa de evlavie? Nici frumusețea Suzanei care i-a ademenit pe judecătorii cei bătrâni din Babilon nu ar fi triumfat asupra lor mai târziu și nu i-ar fi acoperit cu lovituri de pietre, dacă aceștia ar fi fugit de la început departe de pângărire și nu s-ar fi uitat în chip desfrânat la ea în fiecare zi⁶². Nici Olofern nu ar fi zăcut mort în chip lamentabil cu gâtul tăiat dacă mai întâi, așa cum este scris, sandaua Iuditei *n-ar fi răpit ochiul său, și frumusețea ei nu i-ar fi înrobit sufletul*⁶³. De aceea și Iov spune: *Am făcut legământ cu ochii mei, și nu-i voi ridica spre o fecioară*⁶⁴. Cu atât mai mult [nu vom ridica ochii] spre o femeie indecentă, fie ea liberă de căsătorie sau măritată.

22. Practică, o, omule, fie celibatul cel iubit de Dumnezeu, fie căsătoria cea dată de Dumnezeu. Bea apă din fântânile tale, sau ca să zic acum ceva mai potrivit, doar din fântâna ta, și fă acest lucru cu înfrânare. Ține-te departe cu totul de băutura cea stricată. Aceasta este apa Styxului, care este o ramură a fluviului Acheron, plină de otravă aducătoare de moarte și care are puterea de a distruge, căci prin natura sa îi trage pe cei care beau din ea pe cornișa iadului sau mai degrabă în adâncurile lui. Fugi de mierea de pe buzele desfrânate. Căci este iscusită să aducă moartea cea necuviincioasă, care este separarea de Dumnezeu. Despre aceasta zice și David: *Ai nimicit pe tot cel care se desfrânează [departe] de Tine*⁶⁵.

23. Este necesar, așadar, ca cel al cărui trup a devenit templu al lui Dumnezeu prin dumnezeiescul Botez și în care locuiește

⁶⁰ Cf. Num. 25, 2-3; Ps. 105, 28; Os. 9, 10.

⁶¹ Cf. III Rg. 2, 2-4.

⁶² Cf. Ist. Sus. 5-62.

⁶³ Iudita 16, 9.

⁶⁴ Iov 31, 1.

⁶⁵ Ps. 72, 26.

Duhul lui Dumnezeu să fie curat sau să se curățească, și astfel să rămână mereu nepângărit, fiindu-i suficiente plăcerile cele îngăduite, și să se sârguiască spre dobândirea neprihăririi și a înfrânării, fugind de curvie și de toată necurăția, ca să rămânem veșnic, bucurându-ne, cu Mirele cel fără prihană în cămărilor de nuntă cele nepângărite, cu rugăciunile Aceleia care L-a născut întru feciorie spre mântuirea noastră, Pururea Fecioara, Preacurata, și Maica cea Preaslăvită, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a VI-a

Îndemnătoare la post, în care se face pe scurt [cuvânt] și despre nașterea lumii

1. Șarpele cel inteligibil și începător al răului este foarte abil și extrem de versatil în răutate, sau mai degrabă întru totul ingenios. Are mijloacele cu care să împiedice scopul și fapta noastră cea bună de la început. Și dacă nu poate să o împiedice de la început, cunoaște alte mașinațiuni prin care o face nefolositoare chiar când aceasta este în plină desfășurare. Și dacă nu poate să o facă nefolositoare când este gata aproape pe jumătate, cunoaște iarăși alte trucuri și modalități prin care să o facă deșartă după ce a fost săvârșită și să o arate fără de câștig, sau mai degrabă păgubitoare pentru cei care nu sunt foarte atenți. Prima dată arată greutatea și dificultatea virtuții, și de aici stârnește în noi lene și deznădejde, ca și cum am avea de întreprins lucruri grele și cu neputință de făcut, și de aceea [am fi] incapabili să punem în practică intenția noastră. Apoi, dă naștere și neîncrederii în răsplățile făgăduite de Dumnezeu celor care se luptă.

2. Dar noi, fraților, prin bărbăția sufletului, prin zel și prin credință, să sărim peste această cursă, având în minte că după cum nici pământul nu dă roade folositoare fără osteneți, la fel nici sufletul nu va dobândi ceva plăcut lui Dumnezeu și mântuitor, fără lupte duhovnicești. Și dacă se poate găsi un pământ care să nu fie potrivit pentru a fi lucrat, în schimb tot sufletul rațional este prin fire potrivit pentru virtute. Și dacă prin

blestemul strămoșesc am fost osândiți să trăim în osteneală și trudă, și nu este cu putință a fugi de aceasta, să facem din necesitate o ocazie de cinste și să-I aducem lui Dumnezeu de bunăvoie ceea ce este al nostru fără voie. Să le dăm pe cele vremelnice în schimbul celor care durează, să primim în locul celor înfricoșătoare pe cele foarte folositoare, transformând osteneala vremelnică într-un mijloc de procurare a odihnei veșnice. Căci dacă ne vom osteni de aici pentru virtute, vom dobândi cu siguranță în veacul viitor odihna cea făgăduită. Pentru că este vrednic de crezare Cel care ne-a făgăduit-o, Care este și grabnic ajutător al celor care sunt gata să intre în lupta pentru virtute. Iar dacă ajută Acesta, Care pe toate le poate, ce nu va putea fi împlinit din toate [cele ce ne sunt puse înainte]?

3. Dar când, cugetând noi la acestea, purcedem cu râvnă la faptele virtuții, acel [duh] rău, știind că binele nu este bine când nu este săvârșit bine, se străduiește să ne convingă să nu săvârșim lucrarea binelui conform unui scop plăcut lui Dumnezeu și nici spre lauda cea de la Dumnezeu, ci spre a fi văzuți de oameni, astfel încât [fapta bună] să fie lipsită de răsplata cea de la Dumnezeu și de darurile cele duhovnicești și cerești¹. Noi însă să arătăm și această osteneală a lui lipsită de biruință, cugetând atât la mărimea răsplătirilor pentru cei care viețuiesc în chip plăcut lui Dumnezeu, cât și la lipsa de valoare a faptului de a plăcea oamenilor, care nu poate fi comparată nici cu mărimea aceea viitoare a slavei dumnezeiești, dar nu este vrednică de vreo considerație nici chiar față de mizeria și descompunerea cărnii.

4. Dar și după această victorie împotriva lui, acel începător al răutății ne atacă pe dedesubt cu mândria, ca și cu o prăpastie extremă și peste măsură de rea, sugerându-ne gânduri de îngâmfare și convingându-ne să ne semețim, ca și cum am fi obținut virtutea prin puterea și înțelepciunea noastră. Dar noi să ne aducem aminte că Adevărul-Însuși spune: *Fără de*

¹ Cf. Mt. 6, 1-4.

*Mine nu puteți face nimic*², și astfel să respingem feluritele mașinațiuni ale celui rău, lucrând și bine lucrând binele și cunoscând cu smerenia cuvenită, că după cum, dacă cineva care are mir de mult preț într-un vas, dacă îl aruncă pe o murdărie, sau dacă o murdărie cade în vas, deopotrivă mirul devine nefolositor și se pierde, la fel este și cu virtutea: fie că cineva o respinge și o aruncă departe de la el prin nelucrare, fie o amestecă cu răutatea atunci când o lucrează, în ambele cazuri o face nefolositoare și o distruge.

5. Acestea vi le spun acum pentru dragostea voastră, din pricina vremii postului, ca să păstrăm pentru noi înșine această perioadă neamestecată cu nici o răutate. Căci și aceluia fariseu din Evanghelie, chiar dacă a postit tot timpul de două ori pe săptămână, postul nu i-a folosit cu nimic, pentru că amestecase [cu postul] trufia și judecarea aproapelui³. Totuși, din această cauză [nevrednicia fariseului] nu înseamnă că postul este nefolositor. Căci Moise, Ilie și Însuși Domnul au arătat celor care îl săvârșesc în chip bine plăcut lui Dumnezeu și cum se cuvine cât este de folositor!

6. Căci Moise a postit multe zile în munte. Dar treziți-vă cugetul, vă rog, și înălțați-vă acum, când [vă] este dat timpul potrivit, la sușurile lui Moise către Dumnezeu pe munte, ca urcând din nou prin ele pe cale, să fiți înălțați împreună cu Hristos, Care nu mai urcă pe munte, ci urcă la cer și ne ia împreună cu El. Așadar, Moise a postit patruzeci de zile pe munte, și după cum este scris L-a văzut pe Dumnezeu în chip⁴ și nu în ghicitorie. Și a vorbit cu El și a conversat, așa cum cineva vorbește cu prietenul său⁵, a fost învățat de El și i-a învățat pe toți despre El, că Acesta este Cel care este de-a pururi și Care nu merge către ceea ce nu este, ci pe toate cele care nu sunt le cheamă [la starea] de [lucruri] care sunt, și pe toate le-a creat

² In 15, 5.

³ Cf. Lc. 18, 11-12.

⁴ Cf. Ieș. 24, 18.

⁵ Cf. Ieș. 33, 11; Deut. 34, 10.

din cele care nu erau⁶ și nu îngăduie ca [acestea] să cadă [iarăși] în ceea ce nu este. El este Cel care prima dată, la un semn și doar cu voința Lui, a produs deodată din cele ce nu erau⁷ întreaga zidire sensibilă. Căci zice: *la început a făcut Dumnezeu cerul și pământul*⁸, [dar] nu într-un gol și nici fără toate cele care sunt pretutindeni între ele. Pentru că pământul era amestecat cu apă și amândouă purtau ca într-un pânțec aer, viețuitoare și plante, după speciile lor, iar cerul [avea în el] diferite lumini și focuri, din care s-a constituit universul.

7. Așadar, astfel a făcut Dumnezeu cerul și pământul⁹, ca o materie care primește totul și care este capabilă să poarte toate, pe drept respingându-i departe pe cei care rău socotesc că materia preexistă de la sine. Apoi, bine lucrând și împodobind universul, a distribuit în șase zile ordinea proprie acestuia și potrivită fiecăruia dintre cele care erau ale Lui și care umpleau lumea Lui, separând pe fiecare doar cu porunca Sa și scoțând ca dintr-o comoară ascunsă, în specii, cele ce erau puse în ea. Și a aranjat și a alcătuit acestea în chip armonios și corespunzător unul față de altul, fiecare față de toate și toate față de fiecare. Iar pământului celui nemișcat, ca unui centru, i-a pus de jur împrejur un cerc foarte înalt, și în chip cu totul înțelept [l]-a legat prin cele din mijloc [de] cerul cel mereu mișcător, ca același univers să rămână în același timp și fix, și mișcător. Căci fiind puse în totalitate în cerc corpurile care sunt mereu mișcătoare și care se mișcă foarte repede, în mod necesar ceea ce este nemișcat obține locul din mijloc, având imobilitatea drept contrabalanta pentru mișcare, ca sfera universului să nu-și schimbe locul ca un cilindru.

8. După ce Meșterul cel desăvârșit a atribuit fiecareia dintre marginile Universului o astfel de poziție, a fixat și a pus în mișcare acest cosmos întreg, ca să zicem așa, în chip ordonat.

⁶ Cf. II Mac. 7, 28.

⁷ Cf. II Mac. 7, 28.

⁸ Fc. 1, 1.

⁹ Fc. 1, 1.

A atribuit de asemenea proprietăți celor care se află între aceste două margini, punând sus și rânduind ca toate cele ușoare, active și care [pot] să [producă] schimbări spre folosul celor care se află jos să străbată aerul și să se învârtă mereu împreună cu hotarul cel mai de sus al universului, în chip identic și foarte bine ordonat. Sunt așezate în chip foarte înțelept atât de sus față de mijloc, încât [fiind astfel] suspendate, să slăbească suficient excesul de frig din acesta [din zona de mijloc], [în vreme] ce propriul [lor] exces de căldură este ținut la locul său. Și limitează într-un fel excesul mișcării rapide a marginilor celor mai de sus, mișcându-se ele însele distinct în sens contrar, și țin pe loc aceste [marginii] printr-un curs contrar, și ne oferă deosebirile perioadelor anului care ne sunt foarte utile, măsurile intervalelor de timp și, pentru cei care înțeleg, cunoașterea lui Dumnezeu Care a zidit, a rânduit și a împodobit [toate acestea]. A poruncit, așadar, ca unele să se prindă astfel în horă în aer, în partea mai de sus, făcând în chip dublu multe mișcări de rotație, atât spre frumusețea lumii, cât și pentru [a oferi] foloase de multe feluri. Iar pe altele le-a pus jos în jurul centrului, [adică] pe cele care au greutate și au o fire pasivă, care prin natura lor există și [apoi] dispar, care sunt separate și agregate, și când se acționează asupra lor se schimbă [și] mai mult spre a fi folositoare, punându-le în ordine și pe acestea, și rațiunea unora față de altele, așa încât pe drept cuvânt întregul acesta să fie numit cosmos.

9. Astfel a fost introdusă în creație o primă [zidire] din cele care sunt, apoi după prima o alta, și după aceasta iarăși alta, și așa în continuare, iar după toate [a apărut] omul, care a fost socotit de Dumnezeu vrednic de o mai mare cinste și purtare de grijă, atât înainte de a fi plăsmuit, cât și după plăsmuire, drept pentru care întreg universul acesta sensibil a luat ființă înainte de el, pentru el, [iar] Împărăția cerurilor, îndată de la întemeierea universului, a fost gătită, înainte de el, pentru el¹⁰.

---

¹⁰ Cf. Mt. 25, 34.

Sfatul [treimic] cu privire la el a precedat [zidirea sa]¹¹, și a fost plăsmuit cu mâna și după chipul lui Dumnezeu¹², ca să nu fie cu totul din materia aceasta și din universul cel sensibil, la fel ca celelalte viețuitoare, ci doar trupul lui [să fie așa], în vreme ce sufletul [să fie] din cele mai presus de lume, sau mai degrabă de la Dumnezeu Însuși, printr-o suflare negrăită, ca ceva mare și minunat, care întrece totul, care se ridică deasupra [tuturor] și este conducător a toate, capabil de a-L cunoaște pe Dumnezeu și în același timp de a-L primi și de a-L arăta, și mai cu seamă [ca ceva care este] rezultatul măririi celei preainalte a Ziditorului. Ca atare, avea atunci drept loc de locuire raiul, sădit în chip special de Dumnezeu¹³, și avea parte de dumnezeieștile vederi și convorbiri față către față, și a primit acolo sfat și poruncă de la Dumnezeu, care-i statornicea postul cel cuvenit în acel loc¹⁴, pe care, dacă avea să-l păzească și să îl țină, urma să rămână nemuritor, lipsit de trudă și fără durere pentru totdeauna.

10. Dar, vai, în locul acestei porunci și a acestui sfat, omul a ales [să asculte] de bunăvoie de uneltirea șarpelui începător al răutății, și călcând postul cel poruncit, a luat moartea în locul vieții veșnice¹⁵, iar în schimbul locului bucuriei celei neîntinate a luat locul acesta al păcatului, [loc] vânturat de multe pătimiri și plin de nenorociri, sau mai degrabă a fost condamnat la iad și la întunericul de acolo. Și firea noastră ar fi rămas în străfundurile acelea, în abisurile aceluia șarpe care de la început a înșelat[-o], dacă nu ar fi venit Hristos. Și începând cu postul¹⁶, a abolit la sfârșit tirania aceluia, eliberându-ne și readucându-ne la viață. Lucrul acesta l-a profețit și Moise¹⁷.

¹¹ Cf. Fc. 1, 26.

¹² Fc. 1, 27; Fc. 2, 7.

¹³ Cf. Fc. 2, 8 ș.u.

¹⁴ Cf. Fc. 2, 16-17.

¹⁵ Cf. Fc. 3, 1-7.

¹⁶ Cf. Mc. 4, 2; Lc. 4, 2; Mc. 1, 13.

¹⁷ Cf. Deut. 18, 15, 18-19; Fapte 3, 22; 7, 37.

Căci postind acolo, pe munte, a primit tablele cele făcute de Dumnezeu, iar după aceea [a primit din nou] legea cea scrisă de degetul lui Dumnezeu¹⁸, pe cel de-al doilea rând de table¹⁹. În acord cu această lege a dat învățătură poporului cel sfânt, și toate cele ale lui Hristos le-a arătat de mai înainte în mod evident prin faptă și le-a prevestit, arătându-se eliberator și salvator al neamului lui Avraam, după cum Hristos avea să fie mai târziu [eliberator și mântuitor] al [întregului] neam omenesc.

11. Iar Ilie, postind și el patruzeci de zile²⁰, L-a văzut pe Dumnezeu pe munte, nu în foc, așa cum Îl văzuseră mai înainte bătrânii lui Israel²¹, ci, depășind vederea cea din foc prin postul cel plăcut lui Dumnezeu, L-a văzut pe Domnul în glasul unei adieri ușoare care trece²², fiind [astfel] mai aproape de cuvântul Domnului care spune: *Duh este Dumnezeu și cei care I se închină trebuie să I se închine în Duh și adevăr*²³. Căci glasul prefigura adevărul și propovăduirea Adevărului Însuși care a răsunat [până] la toate marginile lumii, în vreme ce adierea care trecea prefigura pe Duhul și harul [Lui]. Dar Ilie a luat și putere din vederea cea [din vremea] postirii, ca să ungă un profet în locul său, să-i dea acestuia îndoit harul pe care îl dobândise el, și să se înalțe de la pământ în văzduh²⁴, ceea ce era fără îndoială o prefigurare clară a înălțării lui Hristos de la pământ la cer, care avea să se întâmple mai târziu²⁵.

12. Hristos Însuși, postind, a biruit cu putere pe ispititorul cel comun²⁶, și distrugând puterea aceluia asupra omului și nimicind cu totul tirania lui, a eliberat firea noastră și l-a făcut

¹⁸ Cf. Ieș. 31, 18.

¹⁹ Cf. Ieș. 34, 1-4.

²⁰ III Rg. 19, 8.

²¹ Cf. Ieș. 24, 9-10; Deut. 5, 23.

²² Cf. III Rg. 19, 12.

²³ In 4, 24.

²⁴ Cf. IV Rg. 2, 9-11.

²⁵ Cf. Fapte 1, 9-11.

²⁶ Cf. Mt. 4, 1-11; Mc. 1, 13, Lc. 4, 1-13.

pe acela o [simplă] jucărie pentru cei care aleg să trăiască după Evanghelia Lui; a împlinit cele grăite de mai înainte de profeți și prin faptele Sale a atribuit harul și adevărul celor care s-au făcut atunci de către aceia în chip simbolic.

13. Vedeți darurile postului și prin ce mijloace și de câte [bunătați] și de cât de mari [bunătați] ne-a învrednicit? Dar și din contrariul postului, care este lăcomia la mâncare și lipsa de cumpătare, se poate vedea folosul postului. Căci în cele două săptămâni care au trecut, lăcomia la mâncare și mai ales lipsa de cumpătare au pus stăpânire pe cetate, și îndată [s-au pricinuit] tulburări, și strigăte, și încăierări, și zarvă, și cântece curvești, și dansuri satanice, și râsete obscene. Dar săptămâna aceasta a venit postul și pe toate le-a schimbat într-o stare mai de cinste, alungând grijile cele costisitoare ale deșertăciunii și oprind truda pentru pântecul rămas fără lucrare. [Postul] ne-a schimbat, [îndreptându-ne] către faptele pocăinței și convingându-ne să muncim nu pentru hrana cea stricăcioasă, ci pentru hrana care rămâne spre viața veșnică.

14. Unde sunt acum tăierile animalelor necuvântătoare, mirosurile de carne friptă, mâncărurile cele bogate și ostenelele bucătarilor? Unde sunt cei care străbat străzile și cu glasurile lor cele necurate împrumt aerul? Unde sunt cei care bat [din tobe] și cântă din fluier prin case și pe la mese și cei care le sunt devotați și li se adaugă aplaudând, și care, în [sunet] de timpane și de fluier, se umplu fără control din [mâncărurile] puse înainte? Unde sunt cei care își petrec zilele și nopțile în petreceri, care cercetează unde este de băut, care-și țin companie unii altora la beție și la faptele cele rușinoase ale beției? Când se statornicește postul, toate cele rele se duc și toate cele bune vin în locul lor. În locul cântecelor spurcate, acum gura cântă un psalm sfânt. În locul râsetelor nedemne, acum sunt de față tristețea cea mântuitoare și lacrimile. În locul drumurilor lipsite de rost și a vagabondajelor, [acum] există un singur drum comun pentru toți, și anume cel către sfânta biserică a lui Hristos. Căci după cum lăcomia pântecului face să răsară roiul

cel fără de număr al păcatelor, la fel postul este rădăcina tuturor virtuților și început al poruncilor dumnezeiești.

15. Cu adevărat lipsa de cumpătare este în același timp un rău și vechi, și nou, chiar dacă în timp nu precede postul care o contrabalansează. Din cauza lipsei de cumpătare a strămoșilor noștri în rai și prin disprețuirea postului dintru început, a intrat moartea în lume și a împărțit păcatul²⁷, care a adus cu el condamnarea firii noastre, de la Adam până la Hristos²⁸. Din cauza lipsei de cumpătare a urmașilor lui Adam din lumea aceasta a noastră și a disprețuirii cumpătării de dinainte a venit potopul peste tot pământul. Ce i-a zis atunci Dumnezeu lui Noe? *Nu va rămâne Duhul Meu în oamenii aceștia, căci sunt [numai] trupuri*²⁹. Care este fapta celor ce au căzut în starea de a fi [doar] trupuri? [Oare] nu lăcomia pântecelui, beția, moliciunea și toate relele care ies din ele? Din cauza destrăbălării blestemate și a lipsei de cumpătare a celor din Sodoma, s-a coborât peste ei potop de foc din cer³⁰. *Căci, zice profetul Iezechiel, aceasta a fost fărădelegea sodomiților, și anume că s-au destrăbălat în belșug de pâine*³¹. Căci de la destrăbălarea aceasta³² și necunoscându-și firea, au alunecat în împreunări împotriva firii. Ce l-a lipsit pe Esav, primul născut al lui Iacov, de drepturile de întâi născut și l-a îndepărtat de binecuvântarea tatălui său? Oare nu destrăbălarea și cererea lipsită de socotință a hranei³³? De ce i-a osândit la moarte [Dumnezeu] pe fiii arhierelui Eli și de ce a pus în mod violent capăt vieții sale prin vestea morții copiilor săi, ca unuia care nu-i educase cu grija cuvenită? Oare nu din pricina scoaterii din căldări a cărnurilor și a folosirii lor la timpul nepotrivit³⁴? Dar și întreg neamul evreilor, pe când Moise

²⁷ Cf. Rom. 5, 12.

²⁸ Cf. I Cor. 15, 22.

²⁹ Fc. 6, 3.

³⁰ Cf. Fc. 19, 24.

³¹ Iez. 16, 49-50.

³² Lăcomia pântecelui.

³³ Cf. Fc. 25, 25-34; 26, 34-35; Evr. 12, 16.

³⁴ Cf. I Rg. 2, 2-17; 4, 11, 17-18.

postea pe munte pentru ei, se desfăta fără încetare, [făcând aceasta] împotriva lor înșiși; și mâncând, și bând s-au ridicat să joace, după cum este scris, și jocul lor era închinare la idoli, căci atunci au întreprins cele legate de facerea vițelului³⁵.

16. Astfel, desfătarea nu este doar cauza păcatului, ci și a impietății. Așadar, postul și cumpătarea nu sunt de folos numai pentru virtute, ci și pentru dreapta închinare. Căci trebuie ca postul să fie însoțit și de cumpătare. De ce? Pentru că și săturarea de bucatele simple împiedică tristețea cea curățitoare și întristarea din suflet cea [plăcută] lui Dumnezeu, și străpungerea care lucrează pocăința cea neschimbătoare, pentru [dobândirea] mântuirii. Fără o *inimă înfrântă*³⁶ nu este cu putință a fi cuprins cu adevărat de pocăință. Scurtarea [plăcută] lui Dumnezeu a desfătării, a somnului și a simțirilor zdobește inima și duce la simțirea durerii pentru păcatele noastre.

17. Așadar, după cum bogatul acela din Evanghelie pentru că și-a spus: *Mănâncă, bea, veselește-te*³⁷, s-a făcut pe sine, nefericitul, vrednic de focul cel veșnic și nevrednic de viața de față, și noi, fraților, în mod contrar, să ne spunem să fim cumpătați și să postim, să priveghem și să ne privăm [de mâncăruri], să ne smerim și să pătimim cele rele pentru mântuirea noastră, căci astfel vom sfârși bine și în chip plăcut lui Dumnezeu viața aceasta și vom moșteni și bunăstarea cea veșnică.

18. Pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos, căruia I se cuvine slavă, cinste și închinăciune, împreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul Cel de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

³⁵ Cf. Ieș. 32, 6.

³⁶ Ps. 50, 18.

³⁷ Lc. 12, 19.

Omilia a VII-a

Alta despre post

1. Marea cea liniștită, care strălucește de lumină vie și scânteiază și răsfîrînge cu netulburarea întinderii ei razele soarelui, este o priveliște plăcută pentru ochii noștri. Dar mult mai plăcut este nu numai să vezi, ci să și vorbești Bisericii celei adunate [în chip bine plăcut] lui Dumnezeu, [Bisericii] celei izbăvite de tulburări și luminate în chip tainic de dumnezeiasca lumină, întraripată către raza cea de acolo și care are mâinile, ochii, toată simțirea și cugetarea întinse către cele de sus. Prin urmare, pentru că harul Duhului mi-a hărăzit astăzi această vedere plăcută și [pentru că] voi toți sunteți de față, cei care petreceți împreună noaptea și ziua în templul lui Dumnezeu¹, și [pentru că], datorită stăruinței voastre neîncetate de acum față de Acesta, este cu putință să fiți priviți ca *un copac* mai presus de lume *sădit lângă izvoarele apelor*² Duhului, iată că și eu însumi voi conlucra după putere la răspîndirea peste voi a apei care vine de acolo, și după cum voi [adăugați] rugăciunilor de dimineață pe cele din timpul zilei, la fel și noi, atât cât ne va îngădui timpul, vom adăuga învățăturii de dimineață pe cea de seară, arătându-vă mai lămurit mașinațiunile prin care vrăjmașul mântuirii noastre încearcă în tot felul să facă ne folositor nu numai postul, ci și rugăciunea noastră.

¹ Cf. I Tim. 3, 15.

² Ps. 1, 3.

2. Există, aşadar, fraţilor, şi o altă îmbuibare şi beţie rea, care nu vine din mâncăruri sau din băuturi şi din desfătarea cu acestea, ci din mânia faţă de aproapele nostru, din ura faţă de el, din amintirea răului şi din toate relele care se nasc din acestea, despre care şi Moise spune în cântarea sa: *Suflare de balauri este vinul lor şi suflare de viperă, fără leac*³. De aceea şi profetul Isaia spune: *Vai de cei ce se îmbată fără vin*⁴. Şi iarăşi, acelaşi profet spune: *Nu postiţi ca să vă luptaţi!*⁵. Iar celor care postesc astfel, el le spune, ca din partea Domnului: *Nici dacă ţi-ai pleca grumazul ca un cârlig, nici aşa să nu-l numiţi „post primit”, şi când vă veţi întinde mâinile către Mine, Îmi voi întoarce ochii de la voi*⁶.

3. Aşadar, diavolul încearcă să stârnească în cei care se roagă şi postesc această beţie care vine din ură, care este, mai mult decât orice, cauza întoarcerii dumnezeieşti [de la noi]; ea trezeşte amintirea acuzaţiilor, mişcă gândurile către aducerea aminte a răului, ascute limba spre calomnie, făcându-ne să fim asemenea celui pe care David îl descrie că se roagă în răutate: *Fărădelege ziua întreagă a grăit limba lui, ca un brici ascuţit ai întărâtat*⁷. De [astfel de oameni] se roagă David către Dumnezeu să fie izbăvit: *Scapă-mă, Doamne, de omul viclean, de omul nedrept izbăveşte-mă, de cei care şi-au ascuţit limba lor ca a şarpelui, venin de năpârcă sub buzele lor*⁸.

4. Dar noi, fraţilor, în vremea postului şi a rugăciunii, dacă avem ceva împotriva cuiva, fie că avem cu adevărat, fie că ni se pare că avem, să iertăm din suflet, rogu-vă, şi să devenim întregi [fii] ai dragostei, gândind mai bine unii despre alţii, pentru a da avânt dragostei şi faptelor bune, grăind unii în apărarea altora, gândindu-ne în noi înşine şi cugetând la cele bune,

³ Deut. 32, 33.

⁴ Is. 29, 9.

⁵ Is. 58, 3.

⁶ Is. 58, 5.

⁷ Ps. 51, 1.

⁸ Ps. 139, 1-3.

înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, ca să postim postul cel vrednic de laudă și fără prihană, ca să fie bine primite cererile noastre către Dumnezeu din vremea postului, ca [să putem] în chip cuvenit, după har, să-L chemăm ca Tată, și să-I putem spune cu îndrăzneală: *Tată, iartă-ne nouă greșelile noastre, după cum și noi iertăm greșiților noștri*⁹.

5. Există și un alt mod prin care cel care uneltește împotriva sufletelor noastre face ca rugăciunea și postul nostru să fie nefolositoare: părerea de sine. Pe aceasta a avut-o și fariseul acela, care, deși a postit și s-a rugat, a fost trimis înapoi cu mâna goală¹⁰. Noi însă, știind că tot cel cu inima semeață este necurat și nu este primit de Dumnezeu, și fiind conștienți că deși Îi suntem datori lui Dumnezeu cu multe și mari lucruri, totuși Îi dăm puțin din ceea ce datorăm, să uităm cele ce sunt în urma noastră, ca pe nimic, și tinzând către cele dinainte¹¹, să postim și să ne rugăm cu *inimă zdrobită*¹², cu osândire de sine și cu smerenie, ca să fie postul nostru curat și plăcut lui Dumnezeu, la fel ca și șederea și venirea noastră în biserica lui Dumnezeu.

6. [Iarăși,] un alt mod prin care cel rău face ca osteneala noastră pentru post și rugăciune să ne fie fără de câștig este [faptul] de a ne convinge să facem acestea [mânați] de slava deșartă și cu fățărnicie. De aceea Domnul poruncește iarăși în Evanghelie: *Intră în cămara ta, și închizând ușa, roagă-te Tatălui Tău, Care este în ascuns; și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție la vedere*¹³.

7. Însă Domnul nu zice acestea poruncindu-ne să ne îndepărtăm de adunările, de rugăciunile și de psalmodierile care se fac în biserică, căci în acest caz profetul nu l-ar mai fi spus: *În mijlocul adunării Îți voi cânta*¹⁴, și: *Îți voi aduce laudă între popoare,*

⁹ Mt. 6, 12.

¹⁰ Cf. Lc. 18, 1-4.

¹¹ Cf. Filip. 3, 13.

¹² Ps. 50, 18.

¹³ Mt. 6, 6.

¹⁴ Ps. 22, 24.

*Doamne, Îți voi cânta între neamuri*¹⁵, și: *Făgăduințele mele le voi împlini în fața celor care se tem de Tine, Doamne*¹⁶, și nu ne-ar mai fi spus nici nouă: *În biserici binecuvântați pe Dumnezeu*¹⁷, și: *Veniți să ne închinăm și să cădem și să plângem înaintea Domnului Dumnezeului nostru*¹⁸. Ci, pe lângă altele mai înalte, pe care timpul nu ne îngăduie să le spunem acum, Domnul ne învață [și] că deșteptarea la rugăciunea tainică făcută în casele sau în dormitoarele noastre întărește rugăciunea către Dumnezeu făcută în biserici, și că rugăciunea lăuntrică [săvârșită] în minte, o întărește pe cea săvârșită cu buzele. Căci cel care vrea să se roage numai când vine în biserica lui Dumnezeu, dar nu se îngrijește deloc de rugăciune atunci când este acasă, sau pe drumuri sau în piețe, nu va putea să se roage cu adevărat nici atunci când se află în biserica lui Dumnezeu.

8. Acestea le arată și cel care, după ce spune: *Gata este inima mea, Dumnezeule*, adaugă: *Îți voi cânta [cu glasul] și din strune întru slava mea*¹⁹. Și în altă parte zice: *Dacă-mi aminteam de Tine în așternutul meu, în zori de zi cugetam la Tine*²⁰. Dar se zice și aceasta: *Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii. Că ei își smolesc fețele ca să arate oamenilor că postesc. Amin, amin, zic vouă, că și-au luat plata lor. Tu însă, când postești, unge-ți capul și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti la vedere*²¹.

9. O, ce nemărginită iubire de oameni! Prin aceste cuvinte Domnul ne-a făcut cunoscute acum diferențierea și decizia Sa, care vor fi la judecata viitoare, pentru ca noi să ajungem, plecând de la acestea, la sortul și partea mai bună. [Astfel], celor care trăiesc după slava deșartă și nu conform Lui, le va

¹⁵ Ps. 56, 12.

¹⁶ Ps. 115, 5.

¹⁷ Ps. 21, 24; Ps. 67, 27.

¹⁸ Ps. 94, 6.

¹⁹ Ps. 107, 1.

²⁰ Ps. 62, 7.

²¹ Mt. 6, 16-18.

spune atunci, urmând întocmai cuvintele pe care le-am spus acum: *V-ați luat plata în viață*, așa după cum și Avraam i-a spus bogatului care era în foc: *Ai primit cele bune ale tale în viața ta*²². Iar [despre] cei care caută spre El în vreme ce lucrează pentru virtute zice că [le] *va răsplăti la vedere*²³, adică le va da, în cadrul acelei priveliști universale, binecuvântare, moștenire, desfătare și bucurie neîntinată și veșnică. Vrând ca nimeni să nu fie lipsit de acestea, *Cel Care voiește ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*²⁴ înfățișează acum, așa după cum am spus, sorțul cel drept și statornic, arătând [în acest text] că sunt fii ai lui Dumnezeu doar cei care disprețuiesc slava de la oameni. De aceea a adresat o singură dată acest cuvânt pentru fiecare dintre cele două [situații], zicând: *Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti la vedere*²⁵, ca să-i arate și să Și-i facă înfiați și împreună moștenitori cu El pe cei care disprețuiesc slava cea deșartă și de la oameni, iar pe cei care nu sunt astfel să-i lepede din vrednicia de fii, dacă nu se pocăiesc.

10. Hristos a spus acestea pentru ca cei care se roagă și postesc să nu caute la ochii oamenilor, de la care nu este nici un folos în astfel de lucrări; altminteri, chiar dacă răbdăm osteneala postului și a rugăciunii, suntem lipsiți de răsplată. El spune și să ne ungem capul și să ne spălăm fața²⁶, adică să nu ne folosim de paloare, și să nu avem capul murdar și cu totul uscat, ca să nu părem că pătimim acestea din pricina intensității postului și a disprețuirii trupului, și astfel să vânăm laudă de la oameni. Pentru că unele ca acestea le făceau fariseii, cărora le plăcea să se afișeze ostentativ. De aceea, pe bună dreptate, au fost excluși din Biserica lui Hristos, iar Domnul ne oprește întru totul să ne asemănăm lor.

---

²² Lc. 16, 25.

²³ Mt. 6, 18.

²⁴ I Tim. 2, 4.

²⁵ Mt. 6, 18.

²⁶ Cf. Mt. 6, 16.

11. Iar dacă cineva va spune în chip anagogic că mintea este capul sufletului, ca una care este conducătoare, și că partea imaginativă a acestuia este fața, în care este sediul statornic al lucrărilor simțurilor, bine este, ca atunci când postim, să ne ungem capul cu untdelemn, adică să facem mintea noastră milostivă, iar fața noastră, adică partea imaginativă, să o spălăm de cugetările cele rele și necurate, de mânie și de toată răutatea.

Căci un post de acest fel și împlinit astfel nu numai că pune pe fugă patimile cele rele, și împreună cu ele pe cei care sunt domnii și făuritorii unor astfel de patimi, și îi face de rușine pe demoni, ci îi și așază pe cei care postesc în rândul îngerilor buni, întorcând spre ei pe acești îngeri, făcându-i să le fie păzitori și convingându-i să le fie de ajutor și împreună lucrători.

12. Astfel, de demult, alături de cei trei tineri din Babilon care se împodobeau cu cumpătarea și cu postul, a fost văzut în foc și un al patrulea împreună cu ei, care îi păzea nevătămați și îi roua în chip minunat²⁷. Astfel, un înger a stat înaintea lui Daniel, care postea de multe zile, învățându-l și de mai înainte vestindu-i cele viitoare²⁸. Astfel, altă dată, tot pentru el, care prin rugăciune și post închisese gurile leilor²⁹, un înger i-a transportat de la o mare distanță, prin văzduh, un profet care i-a adus de mâncare³⁰. Astfel, și nouă, celor care ne exercităm cu postul cel duhovnicesc și cu cel trupesc și care ne rugăm, cu împreună lucrarea îngerilor buni ne va fi stins focul poftelor trupesti, mânia ne va fi împlânzită ca un leu, și ne vom face părtași hranei celei procești, prin nădejdea bunătăților viitoare, prin credință și prin vederea cea mintală, și va fi posibil să *călcăm peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului*³¹.

²⁷ Cf. Dan. 3, 25.

²⁸ Cf. Dan. 10, 1-21.

²⁹ Cf. Dan. 6, 16 -27.

³⁰ Cf. *Istoria omorării balaurului și a sfărâmării lui Bel*, 33-39.

³¹ Lc. 10, 19.

13. Iar postul care nu este de acest fel și care nu este împlinit astfel este înrudit mai degrabă cu îngerii cei răi. Căci lor le este specifică lipsa de mâncare însoțită de mânie, de ură și de trufie, și de împotrivirea față de Dumnezeu. Noi [însă trebuie] să ne împotrivim acestora, ca unii care suntem robi și slujitori ai binelui. *Căci, zice apostolul, lupta noastră nu este împotriva sângelui și a trupului, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății*³². Așadar, împotrivirea noastră față de aceștia nu se reduce numai la post, ci folosim pentru paza noastră și platoșa dreptății, și coiful milostivirii celei mântuitoare, și scutul credinței, precum și sabia Duhului cea preaîndestulătoare pentru apărare, care este cuvântul mântuitor al lui Dumnezeu pentru noi³³. În felul acesta, lupta cea bună ne vom lupta, vom păzi neclintită credința, vom stinge toate săgețile aprinse ale vicleanului și, arătându-ne biruitori în toate, vom dobândi cununile Lui cele cerești și neîntinate, bucurându-ne veșnic împreună cu îngerii cei din ceruri, întru Hristos, Domnul nostru.

14. Căruia se cuvine toată slava, puterea, cinstea și închinăciunea, dimpreună cu Părintele Său Cel fără de început și cu Preasfântul și Bunul și de-viață-Făcătorul Duh, acum și și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

³² Ef. 6, 12.

³³ I Tes. 5, 8; Ef. 6, 16.

Omilia a VIII-a

Despre credință, în care [se face] și o expunere a mărturisirii [de credință] ortodoxe

1. Credem în Dumnezeu și credem lui Dumnezeu: fiecare din aceste două [feluri de a crede] este diferit de celălalt. A crede lui Dumnezeu înseamnă a socoti că făgăduințele pe care ni le-a făcut sunt sigure și adevărate. Iar a crede în Dumnezeu înseamnă a cugeta drept cu privire la El. Noi trebuie să le avem pe amândouă și în ambele cazuri să dăm dovadă de adevăr, purtându-ne în așa fel încât și să fim credibili aceluia care văd în chip sigur, și să fim și credincioși înaintea lui Dumnezeu către Care se îndreaptă credința noastră, și astfel să fim îndreptățiți de către El, ca unii care suntem credincioși. *Căci a crezut Avraam lui Dumnezeu și i s-a socotit lui dreptate*¹. Dar cum a fost îndreptățit Avraam când a crezut? A primit de la Dumnezeu făgăduința că în sămânța lui, care era Isaac, se vor binecuvânta toate neamurile lui Israel². Apoi a primit poruncă de la Dumnezeu să-l jertfească pe Isaac³, care era încă copil, singurul prin care avea să se împlinească făgăduința⁴. Și tatăl, nimic zicând împotriva, chiar s-a grăbit să devină ucigașul copilului său, [deși în același timp] socotea că făgăduința cu privire la fiul său era sigură și fără greș⁵.

---

¹ Fc. 15, 6; Rom. 4, 3; Gal. 3, 6; Iac. 2, 23.

² Cf. Fc. 17, 16; 25, 3-5, 24.

³ Cf. Fc. 21, 1.

⁴ Cf. Fc. 17, 21; 21, 12.

⁵ Cf. Fc. 22, 1-18.

2. Vedeți ce fel este credința care îndreptățește? Și nouă Hristos ne-a făgăduit moștenirea vieții veșnice, a desfătării, a slavei și a împărăției, iar apoi ne-a poruncit să fim săraci, să postim, să trăim cu puțin și în strâmtoare, să fim gata de moarte și să ne răstignim pe noi înșine dimpreună cu patimile și poftele noastre⁶. Așadar, dacă ne vom strădui pentru acestea și vom crede în acea făgăduință a lui Dumnezeu, atunci cu adevărat vom fi crezut lui Dumnezeu ca Avraam și ni se va socoti nouă aceasta ca dreptate.

3. Dar priviți și la urmarea celor arătate mai sus. Căci învoiala de a-l aduce pe Isaac drept jertfă nu a fost doar o mărturie și o adevărire puternică a credinței lui Avraam, ci a devenit și pricină a nașterii lui Hristos din sămânța lui⁷, prin care s-au binecuvântat toate neamurile pământului și s-a împlinit făgăduința⁸. Căci Dumnezeu i-a devenit oarecum dator celui care l-a dat pe fiul său cel unul-născut și adevărat pentru Dumnezeu. [I-a devenit dator] din pricina lui și din pricina făgăduinței făcute lui, [urmând] să Îl dea în schimb pe Fiul Său Cel Unul-Născut și Adevărat. La fel este și în cazul nostru. Înfrânarea care vine din [păzirea] poruncilor, dreptatea, smerenia, suportarea a tot felul de răutăți, împărțirea avuțiilor noastre, precum și suferința trupului în urma postirilor și a priveghe-rilor și, pe scurt, răstignirea noastră dimpreună cu patimile și poftele⁹ nu sunt numai o dovadă a faptului că credem cu adevărat în făgăduințele lui Dumnezeu, ci toate acestea îl fac cumva dator pe Dumnezeu să ne dea în schimb viața veșnică și nestricăcioasă, desfătarea, slava și Împărăția.

4. De aceea și El, privind către ucenici, le-a zis: *Fericiți cei săraci, ca a aceloră este Împărăția cerurilor. Fericiți cei ce plâng. Fericiți cei milostivi. Fericiți cei prigoniți pentru dreptate*¹⁰, și: *Vai celor*

⁶ Cf. Gal. 5, 24.

⁷ Cf. Mt. 1, 1-16.

⁸ Cf. Fc. 12, 3; 18, 18; 22, 18; 26, 4-5.

⁹ Cf. Gal. 5, 24.

¹⁰ Mt. 5, 3-4; 7, 10.

*bogați, vai celor care râd, vai celor îndestulați, vai când toți oamenii vă vor grăi de bine*¹¹. Așadar, cel care nu caută către [aceste] fericiți, ci se uită către acelea pe care Domnul le numește nefericiri, cum va putea, spune-mi, să fie crezut că crede lui Dumnezeu? *Arată-mi credința ta din faptele tale*¹², și: *Cine este înțelept, să arate faptele lui din buna sa purtare*¹³.

5. Din faptele noastre bune și din păzirea dumnezeieștilor porunci se arată că credem cu adevărat lui Dumnezeu, adică recunoaștem drept adevărate și sigure făgăduințele și amenințările Sale către noi, [cu atât mai mult cu cât] încă nu s-au împlinit. Dar de unde se arată că credem drept în Dumnezeu, adică că gândim bine, sigur și cucernic cu privire la El? Din acordul nostru cu Părinții noștri cei purtători de Dumnezeu. Căci după cum a crede în mod nemincinos lui Dumnezeu nu [atrage] numai împotrivirea din partea patimilor trupului și a curselor celui rău, ci și împotrivirea din partea oamenilor împătimiți, care ademenesc și atrag către plăcerile care nu sunt bune, la fel și a crede drept în singurul adevărat Dumnezeu nu [atrage] numai împotrivirea din partea neștiinței noastre și a capcanelor Împotrivorului, ci și din partea oamenilor lipsiți de cucernicie, care păcălesc și [ne] trag în jos împreună cu ei în propria lor pierzare. Și un ajutor mare este dat în cazul ambelor feluri de credință nu numai de la Dumnezeu Însuși și de la puterea cunoscătoare care ne-a fost dată de El, ci și de la îngerii cei buni și de la oamenii care-L cinstesc pe Dumnezeu și trăiesc după [poruncile] Lui.

6. De aceea și maica noastră duhovnicească și obștească și hrănitorea noastră, Biserica, face astăzi în chip mai lămurit și proclamarea de obște a celor care au strălucit în cucernicie și virtute, precum și a Sinoadelor lor preasfinte și a dumnezeieștilor dogme de la aceste Sinoade, și în același timp săvârșește

¹¹ Lc. 6, 24-26.

¹² Iac. 2, 18.

¹³ Iac. 3, 13.

o excomunicare mai generală a celor care susțin cu mare zel lipsa de evlavie, precum și a străduințelor și a cugetărilor lor rele, pentru ca noi, îndepărtându-ne de unii ca aceștia și urmând pe cei ce cugetă după Dumnezeu, să credem în Dumnezeu Cel Unul, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, din Care și prin Care și întru Care s-au făcut toate, Care este înainte de toate, și peste toate, și în toate, și mai presus de tot, Unime în Treime și Treime în Unime, unită fără confundare și despărțită în chip neîmpărțit. Aceeași, Unime și Treime atotputernică; Tatăl fără de timp, fără de început și veșnic, singura cauză și rădăcină a dumnezeirii care este contemplată în Fiul și în Duhul. Nu singur creator, ci singur[ul] Tată al Fiului Cel Unul și Purcezător al Duhului Sfânt Cel Unul; El este veșnic, și veșnic este Tată; și veșnic este singur[ul] Tată și purcezător.

7. Al Cărui Fiu [Cel] Unul este împreună-veșnic cu El și fără de început cu El după timp. Dar nu fără principiu, ca Unul Care Îl are pe Tatăl ca născător, rădăcină și izvor, din Care Singur, mai înainte de toți vecii, a ieșit, fără de trup, fără patimă, fără schimbare și prin naștere, dar fără să împartă [dumnezeirea]. Fiind Dumnezeu din Dumnezeu, nu este altceva/altul ca Dumnezeu, ci este altceva/altul ca Fiu. El este veșnic, și veșnic este Fiu, și veșnic este spre Tatăl, fără confundare. Cuvânt viu, lumină adevărată, înțelepciune enipostatică, cauză și început al tuturor celor care există, pentru că prin El toate au venit la existență. Care, la plinirea veacurilor¹⁴, așa după cum de mai înainte au grăit prorocii, S-a deșertat pe Sine, luând chipul nostru¹⁵ pentru noi, și a fost zămislit, și S-a născut, cu binevoirea Tatălui și cu împreună lucrarea Duhului Sfânt, din pururea Fecioara Maria, și făcându-Se cu adevărat om, a devenit întru toate asemenea nouă, afară de păcat¹⁶, rămânând ceea ce era: Dumnezeu adevărat într-un singur ipostas

¹⁴ Cf. Gal. 4, 4.

¹⁵ Cf. Filip. 2, 7.

¹⁶ Cf. Evr. 4, 5.

și după ce S-a făcut om, lucrând toate cele dumnezeiești ca Dumnezeu și toate cele omenești ca om, supunându-Se pătimirilor omenești celor ireproșabile. Fără patimă fiind și fără de moarte, și rămânând astfel Dumnezeu, de bunăvoie a pătit pentru noi în trup ca om și fiind răstignit, murind, și fiind îngropat, a înviat a treia zi, și prin moartea și învierea Sa l-a făcut neputincios pe cel care avea stăpânirea asupra morții. Și arătându-Se după Înviere și înălțându-Se la ceruri, a șezut de-a dreapta Tatălui, [fiind] de aceeași cinste și de același scaun, făcând astfel frământătura noastră asemenea lui Dumnezeu, cu care frământătura va veni iarăși, cu slavă, ca să judece viii și morții întorși la viață prin puterea venirii Lui, și să dea fiecăruia după faptele lui. Cunoscând și noi că ceea ce a luat El de la noi și frământătura aceasta este sensibilă și circumscrisă, Îl închipuim [în icoană] și ne închinăm cu evlavie, [și Lui], și celei care L-a născut întru feciorie, și celor care-I sunt întru totul bine plăcuți. Simbolurile Pătimirilor Lui, și mai cu seamă crucea, le cinstim și ne închinăm lor ca unora care sunt semne ale biruinței dumnezeiești contra vrăjmașului comun. Și făcând aducere aminte de El în fiecare zi, după porunca Lui, săvârșim [tainele] cele dumnezeiești și ne împărtășim de ele. [Și] mai înainte de toate, după porunca Lui, suntem botezați și botezăm în numele cel unul, sfânt și închinat, al Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt.

8. Căci și Duhul Cel Sfânt purcede din Tatăl Cel veșnic și fără de început, fiind împreună fără de început cu Tatăl și cu Duhul, ca Unul Care este fără timp, dar nu fără principiu, pentru că și Acesta Îl are rădăcină și principiu și cauză pe Tatăl, din Care a ieșit mai înainte de toți vecii, fără schimbare, fără patimă și prin purcedere, nedespărțit fiind de Tatăl și de Fiul, ca unul Care iese din Tatăl și Se odihnește în Fiul. Are unire [cu celelalte Persoane] fără confundare și deosebire fără împărțire. Fiind Dumnezeu și din Dumnezeu, nu este altceva/altul ca Dumnezeu, ci este altceva/altul ca Mângâietor, ca Duh Sfânt de Sine subzistând, [dar] avându-Și existența din Tatăl

și fiind trimis de Fiul ca pârgă a vieții veșnice și arvună a bunurilor viitoare care rămân veșnic. El este cauză a tuturor celor care există, pentru că întru El toate au venit la existență. Este întru totul asemenea Tatălui și Fiului, în afară de nenaștere și de naștere. A fost trimis de Fiul către ucenicii Săi, în sensul că [ni] S-a făcut arătat. Căci cum altfel [ar fi putut fi] trimis Cel care pretudindenea este și Care nu este separat de Cel care Îl trimite? De aceea, este trimis nu numai de Fiul, ci și de Tatăl prin Fiul este trimis, și [de asemenea] vine și de la Sine. Căci trimiterea, adică arătarea, este un lucru comun Tatălui și Fiului și Duhului.

9. El nu Se arată însă după ființă, căci nimeni vreodată nu a văzut sau a făcut cunoscută ființa lui Dumnezeu, ci [Se arată] după harul, puterea și lucrarea care sunt comune Tatălui, Fiului și Duhului. Căci propriu fiecăreia dintre aceste [Persoane] este ipostasul fiecăreia și atributele care sunt contemplate în chip ipostatic. Iar comună nu le este numai ființa care nu se descoperă, cea mai presus de orice nume și neparticipabilă, ci sunt comune și harul, și puterea, și lucrarea, și strălucirea, și nestrucăciunea, și domnia și toate cele asemenea, [prin care] Dumnezeu Se unește după har cu sfinții îngeri și oameni. Și nu-Și pierde unitatea și simplitatea nici prin împărțirea și diferențierea ipostasurilor și nici prin împărțirea și diversitatea dumnezeieștilor puteri și lucrări. Astfel, noi credem în Dumnezeu Unul [Care este] într-o dumnezeire una, triipostatică și atotputernică, și îi vestim cu glas tare pe cei care au bineplăcut lui Dumnezeu printr-o astfel de credință. Iar pe cei care nu cred astfel, ci fie pun început propriei lor erezii, fie îi urmează până la capăt pe cei care au pus început [vreunei erezii], îi lepădăm. Aceasta să o știți, fraților, că patimile cele rele și dogmele cele pline de impietate iau naștere unele din altele, prinzând teren din pricina cuvenitei lepădări din partea lui Dumnezeu.

10. Despre faptul că roiul cel foarte numeros al păcatului prinde teren din pricina impietății [dogmatice], ne învață Marele Pavel, scriind despre elini: *Și precum n-au încercat să aibă*

pe Dumnezeu în cunoștință, ci cunoscând pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu și nici nu I-au mulțumit¹⁷, Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor cea fără judecată, ca să facă cele ce nu se cuvin, plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de lăcomie¹⁸ și de toate celelalte. Iar despre faptul că necucernicia [dogmatică] apare din pricina păcatului stau mărturie cei mulți care au pățimit acestea în chip nenorocit. Solomon, dedându-se plăcerilor trupești, a alunecat în idolatrie¹⁹. Ieroboam, fiind robit de iubirea de stăpânie, a ajuns să jertfească junincilor de aur²⁰. Trădătorul Iuda, fiind bolnav de iubirea de argint, a căzut în uciderea de Dumnezeu²¹. De aceea, pentru că și credința fără fapte este moartă și inconsistentă, și faptele fără credință sunt zadarnice și inutile, harul Duhului Sfânt a unit astăzi, în vremea postului cinstit și a ascezei pentru virtute, proclamarea celor care au expus întocmai cuvântul evlaviei cu excomunicarea celor care au ales să nu îl expună întocmai, pentru ca noi, străduindu-ne în chip unitar în cele două [credință și fapte], să ne arătăm și credința prin fapte și să dobândim și câștigul pentru ostenele noastre prin credință.

11. Dar patimile cele rele și necucernicia [dogmatică] nu numai că iau naștere unele din altele, ci sunt și asemănătoare. Și voi spune ceva pe scurt iubirii voastre despre eterodocșii care s-au ivit printre noi: după cum lui Adam, care a primit îngăduința de la Dumnezeu să mănânce din toți pomii din paradis, nu i-au fost de ajuns acei pomi, ci fiind convins de sfatul șarpelui începător al răutății, a mâncat din singurul pom de care i s-a poruncit să nu se atingă, la fel se întâmplă și în cazul de față. [Fiind atâtea] bunătăți în Dumnezeu și daruri cu adevărat potrivite bunătății²², oferite de Dumnezeu spre împărtășire

¹⁷ Rom. 1, 21, 28.

¹⁸ Rom. 1, 28-29.

¹⁹ Cf. III Rg. 2, 1-6.

²⁰ Cf. IV Rg. 10, 29; II Par. 13, 8.

²¹ Cf. Mt. 26, 15.

²² Potrivite lui Dumnezeu.

celor care voiesc – după cuvântul celui care a spus: „Toate câte este Dumnezeu va fi și cel îndumnezeit prin har, în afară de identitatea după ființă”²³ –, sunt unii care învață că ne împărtășim de însăși ființa cea mai presus de fire și care proclamă că această ființă poate fi numită în chip propriu. Aceștia fac la fel ca șarpele cel începător al răutății, căci după cum acela a răstălmăcit și a schimbat sensul cuvintelor lui Dumnezeu, la fel și aceștia răstălmăcesc și schimbă sensul cuvintelor sfinților. Dar noi, luând putere de la Domnul ca să călcăm peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, și zdrobind cu ușurință toată uneltirea și cursa lui împotriva evlaviei²⁴ și a viețuirii evlavioase²⁵, și arătându-ne înaintea Lui biruitori în toate, vom dobândi cununile cele cerești și neprihănite ale dreptății, întru Însuși Hristos, Judecătorul Cel nepărtinitor și Dătătorul răsplătirilor.

12. Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Preasfântul, Bunul și de-viață-Făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

²³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Quaestiones ad Thalassium* 22, PG 90, 320, CCSG 7, p. 141; *Ambigua ad Iohannem* 41, PG 91, 1308 B, ed. N. Constat, p. 108. Despre conceptul îndumnezeirii prin har a omului la Sfântul Maxim Mărturisitorul, a se vedea mai ales J.-Cl. Larchet, *La divinisation de l'homme selon saint Maxime le Confesseur*, Paris, 1996, mai ales pp. 527-676.

²⁴ Ortodoxiei, credinței ortodoxe.

²⁵ Ortopraxiei.

Omilia a IX-a

În vremea postului și a rugăciunii

1. Finalitatea dogmelor dumnezeiești, [precum și finalitatea] stăruinței noastre și a contemplației cu privire la ele, este adevărul și credința sigură, care este în acord și în împreună mărturisire cu Părinții noștri cei purtători de Dumnezeu. În schimb, nu aceasta este finalitatea virtuții practice, ci mai degrabă începutul ei, care [început], dacă nu va ajunge la rezultatul corespunzător, va aduce o mai mare osândă celui care are [adevărul credinței]: *Căci cel care a știut voia Domnului și nu a făcut-o mult va fi bătut*¹. Astfel, adevărul și cunoașterea acestuia nu sunt suficiente atunci când e vorba de virtutea practică, ci finalitatea ei este binele.

2. Așadar, dacă i-am vedea pe oameni stăruind în [faptele] bune cunoscute [de ei], punându-le în practică și devenind buni prin fapte, fără să greșească împotriva rațiunii² drepte pe care o au în suflete, nu am mai lungi cuvântul despre lucrarea cea dreaptă, despre înfrânare, despre cumpătare și despre celelalte de acest fel. Căci cine nu știe că fiecare din acestea este un lucru bun, și mai ales viața cea cumpătată, pe care experiența ne-o arată ca fiind foarte folositoare atât sufletelor, cât și trupurilor? [Prin urmare], pentru că cei mai mulți știu [aceste lucruri], și le știu chiar foarte bine, dar pofta și mânia biruie cunoașterea cea bună – căci zice Apostolul: *Văd în mădularele mele o altă lege luptându-se împotriva legii păcatului care este în*

---

¹ Lc. 12, 47.

² Se referă la raționalitatea conștiinței și a legii morale.

*mădularele mele*³ –, de aceea, fraților, vă oferim fără încetare îndemn prin cuvânt, ca să vă trezim să adăugați cugetării celei drepte și nestrâmbate și lucrarea binelui, pentru că aceasta duce la finalitatea cea bună a cunoașterii cu privire la acestea. *Înțelegere bună este tuturor celor care o fac pe ea*⁴, zice David. Și [tot el zice]: *Dreptatea Lui spre fiii fiilor, spre cei ce păzesc legământul Lui și-și aduc aminte de poruncile Lui ca să le facă pe ele*⁵. Iar Pavel zice: *Nu cei ce aud legea sunt drepti la Dumnezeu, ci cei care împlinesc legea vor fi îndreptați*⁶. Iar Domnul zice despre amândouă: *Dacă știți acestea, fericiți sunteți dacă le veți face*⁷.

3. Să ne ținem, așadar, prin fapte, fraților, de binele postirii și de bogăția cumpătării, să dăm dovadă de o bună dispoziție față de acestea și să arătăm în chip lucrător ce fel sunt fructele lor. *Căci după roade se va cunoaște pomul*⁸, dar și: *Trebuie ca plugarul să-și ia primul partea din roade. Înțelege cele ce-ți grăiesc*⁹, zice Apostolul. Căci fiecare dintre celelalte virtuți curăță și înfrumusețează fie sufletul, fie trupul, sau mai degrabă [doar] o parte a sufletului sau a trupului: rugăciunea și știința [curăță și înfrumusețează] mintea, blândețea – [partea] irascibilă, înfrânarea – [partea] poftitoare. Însă postul și cumpătarea înmoaie răzvrătirile trupului, veștejesc furia mâniei și a poftei, aduc cugetării un văzduh limpede și, ca să spunem așa, lipsit de nori, curățind-o de aburii pricinuiți de mulțimea mâncărilor și de ceața izvorâtă din acestea. Prin post și cumpătare omul cel din afară se strică. Și pe cât se strică acesta, pe atâta omul cel dinăuntru se înnoiește, după cuvântul Apostolului¹⁰. „Pântecele gras”, a zis cineva, „nu zămislește o minte subțire”¹¹. Așadar,

³ Rom. 7, 23.

⁴ Ps. 110, 10.

⁵ Ps. 102, 18-19.

⁶ Rom. 2, 13.

⁷ In 13, 17.

⁸ Lc. 6, 44.

⁹ II Tim. 2, 6-7.

¹⁰ Cf. II Cor. 4, 16.

¹¹ Proverb grec: Παχεία γαστήρ λεπτόν οὐ τίκτει νοῦν.

atunci când [stomacul] este subțiat prin post și cumpătare, în mod necesar se subțiază și mintea. Astfel, prin acestea se realizează și se împlinesc tot [lucrul] frumos și bun. Postul și cumpătarea sunt un îndoit zid de apărare, și cel care trăiește [între] aceste ziduri se bucură de multă pace, pentru că este înăuntrul Ierusalimului. Căci Ierusalim se tâlcuiește „pace”. Și împotriva acestui zid se luptă bucătarul cel mare al căpeteniei Babilonului¹², care, dacă nu-i găsește pe cei dinăuntru apărând cu putere zidurile, le va distruge, făcând din trucerile artei culinare instrumente de distrugere a cetății¹³.

4. Dar dacă cei care [stau] pe zidurile acestea nu numai că disprețuiesc varietatea mâncărilor, ci chiar și pâinea o frământă [ca să fie] mai modestă, aceștia și mai mult vor răsturna prin cumpătare cortul lui Madian. Căci istoria lui Ghedeon prefigurează ceva asemenea: *Și iată o pâine de orz ce se rostogolea prin tabăra madianită*¹⁴. Pâinea de orz arăta modestia mâncărilor trebuincioase și cumpătarea celor care se luptau împreună cu Ghedeon. *Și a ajuns, zice, până la cortul lui Madian, și l-a lovit, iar [cortul] s-a răsturnat*¹⁵. Cortul răsturnat de pâinea de orz ar putea fi fără nicio îndoială pofta iscată de gâtlej și de pânțece, a cărei nebunie este nimicită de post și de masa frugală care însoțește [postul]. Daniel, bărbatul poftelor¹⁶, nu numai că l-a nimicit pe balaur¹⁷ prin amestecătura [de smoală, grăsime și fier], [adică] pe dumnezeul celor care au pânțele drept dumnezeu, a cărui stăpânire se întinde de la coapsă până la buricul pântecelui, ci, postind mai multe săptămâni de pâinea poftelor

¹² Cf. IV Reg. 25, 8. Așa este numit Nabuzaradan, cel care din porunca lui Nabucodonosor a incendiat templul lui Solomon, în originalul ebraic cât și în Septuaginta (יִסְבִּיבֵּן נְבֻזַרְדַּן; ὁ ἀρχιμάγειρος). Traducerile moderne, inclusiv cele românești, au folosit expresia *căpetenia gârzii*.

¹³ Cf. IV Reg. 25, 8-21; Ier. 52, 12-27.

¹⁴ Jud. 7, 13.

¹⁵ Jud. 7, 13.

¹⁶ Cf. Dan. 10, 3: „pâine după pofta [inimii] n-am mâncat” (LXX).

¹⁷ Cf. Bel și balaurul, 23-27.

lui și nebând vin, a văzut vederi străine și a primit purtarea de grijă a arhanghelului¹⁸.

5. Astfel a fost cu Daniel. [Iar cei din] poporul cel plin de pofte și nemulțumitor, care ziceau: *Cine ne va hrăni pe noi cu carne? Acum sufletul nostru s-a uscat*¹⁹, după ce au mâncat carne până le-a ieșit pe nări, au fost loviți de o molimă cumplită. *Căci, zice, s-a aprins mânia Domnului asupra poporului, și îmbuibarea li s-a făcut holeră*²⁰. Și cuvintele *mormintele poftelor* spuse în acel loc sunt un monument²¹ al mâniei dumnezeiești [pornite] împotriva lor²². Privind spre acest monument, să fugim de lăcomia pântecelui, să îmbrățișăm cumpătarea, să strângem în brațe aceste zile de post, ca unele care fac ca trupul să fie ascultător sufletului și [fac] mai ușoară mintea care se înalță către Dumnezeu. Lui Ioan, înaintemergătorul harului, i-a fost de ajuns de-a lungul [întregii] vieții [să se hrănească] cu lăcuste și miere sălbatică²³. Iar Petru folosea doar măslina sărate, [semințe] de lupin și legume ușoare. Ce mai trebuie să spunem de Pavel, care spune despre sine însuși că era *în foame și în sete, în posturi de multe ori*²⁴?

6. Pentru tine însă, durata celor patruzeci de zile nu este durata unei vieți întregi, iar coborârea spre apus a soarelui în fiecare zi pune o limită postirii tale din acea zi. Nu este oare o ajunare de acest fel ușoară și potrivită pentru aproape toți? Numai să fie și mâncarea cu măsură. Căci astfel, ajunând cu măsură și mâncând cu măsură, nu vei rămâne cu mult în urma celor care nu mănâncă deloc. Poate vrei să-ți cruți trupul și fugi de postire, [gândindu-te] că postul aduce slăbire mare. Dar nu e așa, ci dimpotrivă. Căci săturarea, prin fire, dă naștere

¹⁸ Cf. Dan. 10, 1-21.

¹⁹ Num. 2, 4-6.

²⁰ Cf. Num. 11, 33 (LXX).

²¹ O aducere aminte.

²² Cf. Num. 11, 34.

²³ Cf. Mt. 3, 4. Mc. 1, 6.

²⁴ II Cor. 11, 27.

podagrei, capului greu și altor boli, în vreme ce postirea este maica sănătății. Și, pe cât se pare, nu numai desfrânatul păcătuiește în trupul său, ci și cel lacom cu pântecele greșește în trupul său, slăbindu-i constituția și făcându-l bolnăvicios.

7. Apoi, pentru că lipsa de cumpătare se săvârșește prin toate simțurile, să le învățăm pe toate cumpătarea. Căci dacă postești de mâncăruri, dar ai ochiul care te duce – în camera sufletului tău – la desfrâu, iscodire și invidie, și [ai] urechea care e gata să primească defăimări, cântece desfrânate și șușoteli rele, și celelalte simțiri [gata să primească] vătămarile care le privesc, ce folos mai ai din postire? Desigur, nici unul. Căci răul de care fugi printr-un [simț], îl bagi în suflet prin altul²⁵. Și pentru că noi suntem alcătuiți din suflet și trup, și nu numai ființa trupului este alcătuită din mai multe părți, ci și cea a sufletului – căci și sufletul are și el, [deși] în alt fel [ca trupul], drept mădulare: forța creșterii, partea poftitoare, partea irascibilă și cea rațională –, [înseamnă că] adevărata postire este aceea care se întinde asupra tuturor, și pe toate le curăță și le îngrijește. Căci, fraților, blândă este și plină de iubire de oameni tămăduirea sufletului prin postire. De aceea și Părinții noștri ne-au rânduit-o în aceste zile.

8. Dacă însă noi fugim de postire în chip nebunesc, vom primi drept pedepse suferințe, tăieri și arderi, atunci când Hristos îl va despărți pe cel care nu poate fi vindecat și îl va arunca [în] focul cel nestins, ca să suporte osânda veșnică. Căci după cum, nepostind în rai, am fost aruncați în lumea aceasta cu multe dureri, la fel și aici, dacă nu postim și dacă nu trăim cumpătat după putere, vom fi aruncați în gheena aceea nestinsă și de neîndurat.

9. Dar profeția spune: *Întoarceți-vă, copii căzuți!*²⁶. Astfel, nu există nicio lucrare care să ajute mai mult decât postul la curățirea celor care se întorc, după cum am învățat și din

²⁵ Prin alt simț.

²⁶ Ier. 3, 14.

întoarcerea celor din Ninive²⁷. Așa cum nu este nimic mai aducător de moarte decât lăcomia pântecelui. Și lucrul acesta îl arată Cel care a grăit către fiul cel risipitor când s-a întors: *Acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*²⁸. Căci a îmbrățișat viața cea porcească și s-a bucurat de noroiul porcilor; s-a făcut deopotrivă lor și li s-a asemănat, lepădând asemănarea cu Dumnezeu. După marele Iov, [unul ca acesta] nu se aseamănă numai cu vitele, ci și [plantelor] celor cu totul lipsite de simțuri din locurile cele pline de apă, rogozului, papurei și trestiei, în care doarme atotmâncătorul Leviatan²⁹. Căci monstrul acesta nevăzut³⁰ odihnește printre cele care trăiesc în apă. De această umezeală îndepărtându-se David prin cumpătarea vieții sale, zice: *Uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea*³¹, *oasele mele ca uscăciunea s-au uscat*³² și *genunchii mei au slăbit de post și trupul mi s-a schimbat din lipsa de untdelemn*³³. De aceea a și schimbat înstrăinarea dreptei Celui Preaînalt [față de el], dăruindu-se cu totul Acestuia, văzându-se pe sine tot timpul înaintea Lui și avându-L pe Acela în toată vremea înainte, drept îngrijire a inimii sale.

10. Pe acesta să-l urmărim și noi, iubitorilor, și nu doar să lepădăm moliciunea [umezelii] și împrăștierea vieții, ci să facem postul, psalmodierea și rugăciunea noastră ca și cum Dumnezeu Însuși ar fi de față și s-ar uita la noi, știind că nici postul, nici psalmodierea și nici rugăciunea nu pot să ne mântuiască prin ele însele, ci împlinirea acestora înaintea lui Dumnezeu. Căci astfel, ochii lui Dumnezeu, privindu-ne, ne sfințesc, după cum soarele încălzește cele pe care le luminează. Iar acestea se fac înaintea lui Dumnezeu atunci când mintea se uită la El

²⁷ Cf. Iona 3, 5.

²⁸ Lc. 15, 24.

²⁹ Cf. Iov 41, 1.

³⁰ Νοητός, inteligibil, mintal.

³¹ Ps. 21, 16.

³² Ps. 101, 4.

³³ Ps. 109, 23.

cu încordare³⁴, și în timp ce se uită, postește, psalmodiază și se roagă. Căci [dacă] atunci când suntem în timpul rugăciunii și al psalmodierii, uneori mintea se îndreaptă neabătut către Dumnezeu, iar alteori cade și se tulbură, trebuie să înțelegem că încă nu ne-am dedicat cu totul lui Dumnezeu, și că scopul celor făcute de noi nu se află în întregime în [concordanță] cu legea Domnului. De aceea, pe cât cădem din faptele dreptății, pe atât nu putem rămâne înaintea ochilor lui Dumnezeu. [Pentru că] zice: *Nu vor sta călcătorii de lege înaintea ochilor Mei*³⁵. Totuși, când zăcem răniți la pământ, să-L chemăm pe Domnul, Care poate să pună balsam și feșe peste rănilile noastre.

11. Așadar, să nu slăbim să strigăm către El prin postiri, rugăciuni, lacrimi și prin toate chipurile, până când Se va apropia și ne va vindeca. Să arătăm și noi prin fapte că suntem bogați avându-L pe Hristos drept mire și că Îl așteptăm cu nădejde, chiar dacă acum este departe de noi, ascuns în ceruri: *Căci când se va lua Mirele de la ei, atunci vor posti*³⁶. De aici e limpede că cei care își iau numele de la Hristos trebuie să trăiască toată viața în cumpătare și în post, așteptând cu bună nădejde venirea Lui cea înfricoșătoare. Să postim mai ales în aceste zile, să ne pregătim în tot felul în vreme ce așteptăm ziua cea de peste an a Învierii lui Hristos, pentru ca fiind curățiți, în chip curat să slăvim Pătimirile Aceluia, și să dobândim viața cea fericită și fără de moarte pe care Domnul a dobândit-o pentru noi prin Pătimirile Sale.

12. De care fie ca noi toți să ne învrednicim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Preasfântul, Bunul și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

³⁴ Fără încetare.

³⁵ Ps. 5, 5.

³⁶ Mt. 9, 15.

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

1926

1927

1928

1929

1930

1931

1932

1933

1934

1935

1936

1937

1938

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

1946

1947

Omilia a X-a

În a doua Duminică a Sfintelor Păresimi, având ca subiect paralticul vindecat de Domnul în Capernaum. Și împotriva celor care vorbesc unii cu alții când nu trebuie în timpul sfintelor sinaxe din biserică

1. Astăzi voi începe prin a mă adresa iubirii voastre [cu] înseși cuvintele Stăpânului, sau mai bine zis cu însuși miezul propovăduirii evanghelice: *Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor*¹. Și nu numai că s-a apropiat, ci și este în noi. *Căci Împărăția cerurilor este înăuntrul vostru*², zice iarăși Domnul. Și nu numai că este în noi, dar nu peste multă vreme va veni și se va arăta și mai lămurit, biruind *toată începătoria și stăpânia și puterea*³ și dăruind tăria cea nebiruită, bogăția cea necheltuită, desfătarea cea neschimbătoare, neîntinată și fără de sfârșit, și slava, și puterea numai acelor care trăiesc după Dumnezeu și și-au petrecut viața de aici în chip bineplăcut lui Dumnezeu.

2. Așadar, pentru că Împărăția lui Dumnezeu s-a apropiat și este în noi și nu după multă vreme va veni, să ne facem vrednici de ea prin faptele pocăinței. Să ne silim pe noi înșine, curmând relele prejudecăți și obișnuințe. Căci Împărăția cerurilor [se ia] cu forța⁴, și cei care o vor lua sunt cei puternici.

---

¹ Mt. 4, 17.

² Lc. 17, 21.

³ Ef. 1, 21.

⁴ Cf. Mt. 16, 12.

Să râvnim la răbdarea purtătorilor de Dumnezeu Părinți ai noștri, la smerenia și la însăși credința lor. Căci spune [Pavel]: *Priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința*⁵. Să ne omorâm *mădularile noastre cele pământești, curvia, necurăția, toată patima cea rea și lăcomia*⁶, mai ales în aceste sfinte zile ale postului. De aceea harul Duhului, mai înainte purcezând [de la începutul Postului], ne-a învățat despre înfricoșătoarea judecată viitoare a lui Dumnezeu, iar apoi ne-a amintit de surghiunul lui Adam, și după aceasta ne-a arătat credința cea întru totul sigură, ca prin frica de judecată și prin plânsul pentru izgonire să ținem în chip neclintit credința, și să nu ne dedăm lipsei de cumpătare, nici să deschidem, din pricina pântecelui nostru cel necredincios și nesăturat, poarta tuturor patimilor și să le oferim loc, și [din cauza] căii largi și late să ne pierdem cu toții, precum se spune, dimpreună cu plăcerea [noastră]. Ci, iubind calea strâmtă și îngustă, care duce la viața veșnică⁷, al cărei început⁸ și prim stadiu este postul, vârtos să ținem aceste patruzeci de zile de post.

3. Căci după cum este o vreme potrivită pentru fiecare [lucru]⁹, așa cum spune Solomon, și un timp pentru toate, la fel, [dacă] va căuta cineva vreme potrivită pentru lucrarea virtuții, [va găsi] că aceasta este vremea potrivită, adică aceste patruzeci de zile. Și dacă toată viața oamenilor este potrivită pentru dobândirea mântuirii, cu atât mai mult este potrivită vremea aceasta a postirii. Pentru că și Hristos, începătorul și dătătorul mântuirii noastre, Și-a început [lucrarea pe pământ] plecând de la post, și în arena postului l-a biruit și l-a rușinat pe născocitorul patimilor, adică pe diavol, care-L atacase în toate felurile¹⁰. Căci după cum necumpătarea pântecelui, fiind

⁵ Evr. 13, 7.

⁶ Col. 3, 5.

⁷ Cf. Mt. 7, 13-14; Lc. 13, 24.

⁸ Se referă la începutul vieții veșnice.

⁹ Cf. Eccl. 3, 1.

¹⁰ Cf. Mt. 4, 1-11; Mc. 1, 13; Lc. 4, 1-13.

nimicitoare a virtuților, este născătoare a patimii, la fel și cumpătarea, fiind nimicitoare a pângăririlor care vin din lipsa de cumpătare, este născătoare a nepățimirii. Iar dacă necumpătarea introduce și a și introdus patimi care nu erau în noi, cum nu le va mări și le va întări atunci când sunt [deja] [în noi]¹¹, în vreme ce postirea le va micșora și le va face [pe acelea] să dispară? Postul și cumpătarea sunt strâns legate între ele, chiar dacă pentru cei care le urmează în chip înțelept uneori precum-pănește una, alteori alta, în funcție de situație.

4. Așadar, nici noi să nu le despărțim acum, ci pe durata [primelor] sfinte cinci zile ale săptămânii să ne ținem mai mult de postire, iar sâmbăta și duminica să ne dedicăm mai mult cumpătării decât postului, ca să ascultăm cu înțelegere cuvintele Evangheliei, care astăzi ne vestesc vindecarea minunată a paralicului – însă nu vindecarea din Ierusalim¹², ci cea săvârșită de Domnul în Capernaum¹³. Pentru că cuvântătorul de Dumnezeu Marcu spune că *a intrat iarăși în Capernaum pentru câteva zile*¹⁴. Iar Matei spune că Capernaumul acesta este cetatea Domnului. Căci istorisind și acela [Matei] [vindecarea] acestui paralic, zice: *A intrat Iisus în cetatea Sa*¹⁵. Pentru că după ce a fost botezat de Ioan în Iordan și Duhul S-a pogorât din cer peste El, a fost dus de Duhul în pustie ca să fie ispitit¹⁶. Și după ce l-a biruit pe ispititor, a revenit aproape de Iordan și a mers primprejur, învățând. Și a fost mărturisit de multe ori de către Botezător, până când Ioan a fost întemnițat de Irod¹⁷. Atunci, așa

¹¹ Este vorba de virtuți, care sunt naturale omului, iar patimile sunt împotriva firii sau nenaturale, „nu erau în noi”. Cf. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Disputatio cum Pyrrho*, PG 91, 309B-312A, ed. M. Doucet, pp. 566-567, PSB 81, p. 333.

¹² Cf. In 5, 1-15.

¹³ Cf. Mc. 2, 1-12; Mt. 9, 1-8; Lc. 5, 17-26.

¹⁴ Mc. 2, 1.

¹⁵ Mt. 9, 1.

¹⁶ Cf. Mt. 4, 1-11; Mc. 1, 13; Lc. 4, 1-13.

¹⁷ Cf. Mt. 4, 11-12.

cum spune Matei, *a plecat în Galileea, și părăsind Nazaretul, a venit de a locuit în Capernaum, lângă mare*¹⁸.

5. Ieșea așadar de aici în părțile pustii, ca să Se roage, și în satele învecinate ca să propovăduiască, și apoi iarăși revenea în Capernaum. De aceea evanghelistul Matei numește Capernaumul *cetatea Sa*, iar Marcu spune că *a intrat iarăși în Capernaum pentru/după câteva zile. Și s-a auzit că este în casă, și îndată s-au adunat mulți, încât nu mai era loc nici înaintea ușii*¹⁹. Petrecând acolo mai multă vreme, a fost cunoscut mai bine datorită multelor și marilor Sale minuni și cuvinte, și de aceea era și dorit de către ei în chip deosebit. Prin urmare, auzind că a venit iarăși, au început să curgă în valuri. Fiindcă, după cum zice Luca, cei care veneau erau din toate cetățile²⁰, și printre ei se găseau și cărturari, și farisei, și învățători de lege, iar El le grăia lor cuvântul. Căci aceasta era lucrarea Sa de căpetenie, pe care le-a și făcut-o cunoscută printr-o pildă, zicând: *Ieșit-a Semănătorul să semene sămânța Sa*²¹, adică cuvântul învățaturii. Și [a mai zis că] *a ieșit să-i cheme pe cei păcătoși la pocăință*²², iar chemarea s-a făcut prin cuvântul învățaturii. Aceasta o arată și Pavel atunci când zice: *Credința este din auzire, iar auzirea din cuvântul lui Dumnezeu*²³.

6. Așadar, Domnul le-a grăit tuturor, în comun și fără să provoace invidia, cuvântul pocăinței, evanghelia mântuirii, cuvintele vieții veșnice. Și toți Îl auzeau, dar nu toți I-au dat ascultare. Fiindcă noi toți dorim să auzim și să privim, dar nu toți suntem iubitori ai virtuții. Căci prin fire toți dorim să știm, în afară de altele, și pe cele cu privire la mântuire, de aceea cei mai mulți nu doar ascultă cu plăcere sfânta învățătură, ci le

¹⁸ Mt. 4, 13.

¹⁹ Mc. 2, 1-2.

²⁰ Cf. Lc. 8, 4.

²¹ Lc. 8, 5.

²² Mt. 9, 13.

²³ Rom. 10, 17.

place și să cerceteze²⁴ cuvintele, analizându-le în raport cu [propria lor] opinie, după neștiința sau înțelegerea pe care o are fiecare. Însă, pentru a preface cuvintele în faptă sau pentru a culege din ele credința cea folositoare, este nevoie de înțelepciune și de bună discernere, care nu se găsesc cu ușurință mai ales la cei care se socotesc drepti și înțelepți înaintea lor înșiși, așa cum erau unii cărturari și farisei de-ai iudeilor.

7. De aceea aceștia, rămânând atunci, ascultau cuvântul și vedeau [minunile] săvârșite, dar mai degrabă blasfemiau decât lăudau pe Cel care făcea bine prin fapte și prin cuvinte. Și pe când Domnul învăța și toți, sau aproape toți, își plecau urechile ca să primească cuvintele harului ieșite din gura Lui, *au venit unii la El, aducând un slăbănog pe care-l purtau patru inși. Și nepuținând ei, din pricina mulțimii, să se apropie de El, au desfăcut acoperișul [casei] unde era Iisus, și prin spărtură au lăsat în jos patul în care zăcea slăbănogul*²⁵. Se poate crede că tot ce s-a făcut atunci a fost datorită credinței celor care l-au purtat [pe slăbănog], și că Domnul, mulțumit de credința lor, i-a dat paralticului vindecarea²⁶. Mie însă mi se pare că adevărul nu este așa. Căci Domnul, când l-a tămăduit pe copilul mai marelui sinagogii²⁷, nu a căutat credință la acel [copil], după cum nu a căutat [credință] nici la fiica cananeencii²⁸, sau la fiica lui Iair²⁹, mulțumindu-Se cu credința celor care veniseră pentru [copiii lor]. Dar, dintre aceștia, o fată era moartă, fata cananeencii era ieșită din minți, iar copilul [mai marelui sinagogii] nu era de față. În schimb, paralticul acesta era de față și era stăpân pe judecata

²⁴ Este vorba de analiza teoretică, care nu este rea în sine, dar care riscă să rămână la nivelul simplei alegeri. A se vedea opțiunea traducătorului italian, care a preferat verbul „a alege”.

²⁵ Mc. 2, 3-4.

²⁶ Cf. Mc. 2, 5.

²⁷ Referința Sfântului Grigorie pare să fie la minunea vindecării slugii sutașului; cf. Mt. 8, 6-13; Lc. 7, 1-10.

²⁸ Cf. Mt. 15, 22-28; Mc. 7, 24-30.

²⁹ Cf. Mt. 9, 18-26; Mc. 5, 21-43; Lc. 8, 40-56.

lui, chiar dacă trupul îi era paralizat. De aceea, mie mi se pare mai degrabă că datorită bunei nădejdi și datorită credinței paralizicului au luat în ei credința în Hristos cei care l-au purtat și au îndrăznit să vină [înaintea Lui], și au fost convinși de acest paralizic să îl ridice și să îl poarte pe acoperiș, și de acolo să-l coboare înaintea Domnului. Căci nu ar fi făcut acestea fără voia lui, și pe bună dreptate intensitatea paraliziei nu i-a micșorat mintea, ci mai degrabă i-au micșorat stavilele și obstacolele din fața credinței.

8. Iubirea de slavă omenească i-a îndepărtat pe farisei de la credința în Domnul. De aceea a și zis către ei Domnul: *Cum puteți să credeți în Mine, când primiți slavă de la oameni și slava de la unicul Dumnezeu nu o căutați?*³⁰. Pe alții țarinile, nunțile și grijile lucrurilor acestei vieți³¹ nu i-au lăsat să se apropie [de Hristos], [în vreme ce în cazul paralizicului] paralizia trupului a pus capăt tuturor acestora, adică le-a înlăturat din cugetările paralizicului. De aceea, pentru păcătoși boala este uneori mai bună decât sănătatea, pentru că lucrează împreună cu aceștia pentru mântuire și slăbește pornirile cele din fire spre răutate, plătind, ca să spunem așa, datoria păcatelor prin suferință și făcându-i capabili să primească prima dată tămăduirea sufletească și apoi și pe cea a trupului. Și lucrul acesta se întâmplă mai ales când cel bolnav, înțelegând că lovitura primită este tămăduire de la Dumnezeu, o poartă cu bărbăție și cade cu credință înaintea lui Dumnezeu, și prin fapte, pe cât îi stă în putere, cere milostivirea. Lucrul acesta l-a arătat și paralizicului, pe cât a putut, prin fapte, și l-a vădit și Domnul, [ajutându-l pe paralizic] cu înseși faptele și cuvintele Sale, chiar dacă fariseii, neputând să înțeleagă, blasfemiau și murmurau împotriva³². *Căci văzând Iisus credința lor, și a bolnavului purtat și a celor care l-au coborât prin acoperiș, i-a zis slăbănogului: Fiule,*

³⁰ In 5, 44.

³¹ Cf. Lc. 15, 18-20.

³² Cf. Mc. 2, 6-7.

*iertate îți sunt păcatele tale*³³. O, ce fericită numire! Aude [cuvântul] *fiule* și este înfiat de Tatăl Cel Ceresc, și lipindu-se de Dumnezeu Cel fără de păcat, pe dată devine și el lipsit de păcate prin iertarea păcatelor. Și ca să urmeze și primenirea trupului, mai întâi [își] primenește sufletul, înălțat deasupra păcatului, de la Cel care cunoștea că la început sufletul îi căzuse în lațurile păcatului, bolile din trup și moartea fiind, conform dreptei Sale judecăți, o urmare [a acestui păcat].

9. Dar cărturarii, auzind acestea, *cugetau în ei înșiși: De ce grăiește Acesta blasfemie? Cine poate să ierte păcatele, fără numai Unul Dumnezeu?*³⁴. Însă Domnul, fiind Ziditor al inimilor, și cunoscând cugetările ascunse din inimile cărturarilor, le-a zis: *De ce cugetați acestea în inimile voastre? Ce este mai ușor a zice slăbănogului: Iertate îți sunt păcatele, sau a zice: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă?*³⁵. Cărturarilor li se părea că Domnul, neputând să îl vindece pe paralytic, caută scăpare la ceva ce nu poate fi văzut, adică la iertarea păcatelor, care nu e decât o rostire de cuvinte. Și această rostire de cuvinte, spusă ca un Stăpân și în chip de poruncă, era [în concepția lor] și blasfemie, dar și un lucru ușor pentru tot cel care ar fi vrut să îl facă. De aceea zice către ei Domnul: „Dacă aș fi vrut să spun cuvinte goale, care să nu se împlinescă prin fapte, atunci ar fi fost mai ușor să spun una din acestea două, fără [să împlinesc] ceva din ele, [adică nici] ridicarea paralyticului și nici iertarea păcatelor lui. Însă ca să știți că nu este nelucrător cuvântul Meu, am recurs la iertarea păcatelor, nu pentru că sunt neputincios să dau vindecarea bolii, ci [pentru că] am putere dumnezeiască pe pământ, ca Fiu deoființă cu Tatăl Cel din ceruri, chiar dacă M-am făcut deoființă după trup cu voi, cei nerecunoscători”. Și atunci, [după ce a spus acestea] i-a spus și paralyticului: *Zic ție: Scoală-te,*

³³ Mc. 2, 5.

³⁴ Mc. 2, 6-7.

³⁵ Mc. 2, 8-9.

*ia-ți patul tău și mergi la casa ta. Și îndată s-a ridicat, și luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor*³⁶.

10. Cuvântul și minunea aceasta se împotrivesc judecărilor cărturarilor, dar în același timp este și o oarecare potrivire [cu judecata lor]. Căci ceea ce arată ei este adevărat, și anume că nici un om nu poate de la sine să ierte păcatele. Dar această [judecată a cărturarilor arată în același timp] și minciuna și nebunia fariseilor, care socoteau că Hristos este doar om, și nu Dumnezeu Atotputernic. Căci Cel pe care nimeni nu L-a văzut vreodată și nici nu L-a auzit acum Se arată Același, Dumnezeu și om, având îndoită fire și lucrare, vorbind asemenea nouă ca om, dar făcând toate câte voiește numai cu cuvântul și cu porunca Sa, ca Dumnezeu, demonstrând prin fapte că și la început, după cum zice psalmistul, pe toate [le-a făcut]: *El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit*³⁷. De aceea și acum, imediat după cuvântul Lui, a urmat fapta. Căci îndată slăbănogul, *ridicându-și patul, a ieșit înaintea tuturor, încât toți s-au mirat*³⁸. Fiindcă iertarea greșelilor poate fi făcută adesea prin cuvânt și de către oameni, dacă cineva a greșit împotriva lor, însă boala și cele asemenea ei le poate alunga prin poruncă și prin cuvânt doar Dumnezeu. De aceea și evanghelistul indică clar acest lucru, spunând că s-au mirat toți care au văzut acestea și L-au slăvit pe Dumnezeu, pe Cel care fără îndoială a făcut această minune, sau mai degrabă pe Cel care face lucruri slăvite și minunate, fără de număr. [Ziceau deci aceștia]: *Asemenea lucruri n-am văzut niciodată*³⁹.

11. Dar aceia, dând slavă cu cuvântul și arătând că minunea aceea era mai mare decât tot ce se petrecuse înainte, ziceau: *Asemenea lucruri nu am văzut niciodată*⁴⁰. Noi însă nu mai putem să zicem acum așa ceva. Pentru că am văzut multe altele,

³⁶ Mc. 2, 11-12.

³⁷ Ps. 32, 9.

³⁸ Mc. 2, 12.

³⁹ Mc. 2, 12.

⁴⁰ Mc. 2, 12.

cu mult mai mari decât aceasta, nu numai de la Hristos, ci și de la ucenicii Săi și de la cei care le-au urmat acestora, săvârșite numai cu chemarea numelui lui Hristos. Așadar, noi, fraților, să Îl slăvim pe Acesta acum prin fapte, luând în chip anagogic minunea aceasta drept pildă pentru virtute. Căci fiecare din cei legați de plăceri este un paralytic cu sufletul, zăcând pe patul plăcerii păcătoase și al părelnicei odihne trupești pe care o aduce această [plăcere]. Dar când, încredințat de îndemnul evenghelice, își mărturisește păcatele și biruiește asupra lor și asupra paraliziei pricinuite de acestea sufletului său, este ridicat și purtat către Domnul de aceste patru lucruri: osândirea de sine, mărturisirea păcatelor de mai înainte, făgăduința pentru viitor de încetare a răutăților și rugăciunea către Dumnezeu. Dar acestea nu îl pot apropia de Dumnezeu, dacă nu se desface acoperișul și nu se aruncă deoparte olanele, lutul și restul materialelor. Iar în noi acoperișul este partea rațională a sufletului, ca una care se găsește deasupra tuturor [puterilor] dinlăuntru nostru. Însă aceasta este acoperită, ca de multă materie, de legătura cu patimile și cu cele pământești. Dar când legătura aceasta este nimicită și aruncată la pământ de aceste patru [lucruri], atunci cu adevărat putem fi lăsați în jos, adică cu adevărat ne smerim, cădem înainte și ne apropiem de Domnul, cerând și primind de la El vindecarea.

12. Când dar s-au petrecut aceste fapte de pocăință? Când Iisus a venit în cetatea Sa, adică după ce S-a sălășluit în lume cu trupul, [lume] care este a Lui pentru că de El a fost zidită, după cum zice și Evanghelistul despre El: *Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit. Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu*⁴¹. De aceea și mintea paralytică, atunci când cade astfel înaintea Lui cu credință, pe dată aude de la El cuvântul *fiule*, și primește iertarea și vindecarea. Și nu primește numai acestea, ci ia și putere să-și ridice și să-și poarte patul în care zăcea. Iar prin pat

---

⁴¹ In 1, 11-12.

să înțelegi trupul în care se află aceasta, prin ale cărui fapte mințea care urmează poftelor trupești rămâne atașată de păcat.

13. După vindecare, mințea noastră cârmuiește trupul și-l poartă ca pe un supus, arătând prin el roadele și faptele pocăinței, astfel încât cei ce privesc să slăvească pe Dumnezeu, văzând că cel ce ieri era vameș azi este evanghelist⁴², că prigonitorul a devenit apostol⁴³, că tâlharul a ajuns cuvântător de Dumnezeu⁴⁴, că cel ce mai înainte sălășluia împreună cu porcii acum este fiu al Tatălui ceresc⁴⁵, și dacă vrei, [acest fiu] pune urcușuri în inima sa și merge din slavă în slavă⁴⁶, înaintând în fiecare zi spre mai bine. De aceea zice Domnul către ai Săi: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*⁴⁷. Însă El nu spune aceasta poruncind ca ei [doar] să se arate astfel, ci să viețuiască în chip plăcut lui Dumnezeu. Căci după cum lumina atrage fără nicio sfortare ochii celor care privesc, la fel și viețuirea cea plăcută lui Dumnezeu atrage odată cu ochii și cugetarea. Și iarăși, după cum în cazul luminii de la soare, nu lăudăm văzduhul care participă la strălucire, ci lăudăm soarele care are și dăruiește raza acelei străluciri – și dacă am lăuda și văzduhul pentru că este strălucitor, cu cât mai mult vom lăuda atunci soarele? –, tot așa și în cazul celui care arată, prin faptele virtuții, strălucirea *Soarelui dreptății*⁴⁸. Pentru că unul ca acesta, imediat ce este văzut, duce [mințea] către slava Tatălui ceresc al lui Hristos, *Soarele dreptății*.

Și ca să las acum deoparte virtuțile cele mai de seamă, atunci când mă înfățișez împreună cu voi înaintea lui Dumnezeu în sfânta biserică, și când, întorcându-mă, îi văd pe cei

⁴² Cf. Mt. 9, 9.

⁴³ Cf. Fapte 22, 3-21.

⁴⁴ Cf. Lc. 23, 39-43.

⁴⁵ Cf. Lc. 15, 11-32.

⁴⁶ Cf. II Cor. 3, 18.

⁴⁷ Mt. 5, 16.

⁴⁸ Mal. 4, 2.

care cu înțelegere și cu străpungere de inimă înalță către Dumnezeu imne și rugăciuni, sau pe vreunul care tace, stând adâncit în sine și ascultând, singură vederea aceasta pe dată mă însuflă, mă umple de bucurie și dau slavă lui Hristos, Tatăl Cel din ceruri, fără de Care nimeni nu poate să facă nimic din cele bune⁴⁹, și prin Care se împlinesște totul pentru oameni.

14. Dar ce vom spune acum celor care nu stau în tăcere, nici nu psalmodiază împreună [cu noi], ci [vin aici] ca să se întâlnească unii cu alții, amestecând slujirea noastră duhovnicească⁵⁰ către Dumnezeu cu vorbăria [lor] cea lumească, astfel încât nu numai că ei nu ascultă cuvintele cele sfinte și însuflate de Dumnezeu, dar îi împiedică și pe cei care vor să asculte? *Până când, voi aceștia, veți schiopăta de amândouă picioarele?*⁵¹, ar spune Ilie Tesviteanul. Pentru că vreți să veniți [aici] și pentru rugăciune, și pentru cuvintele cele lumești și nepotrivate, și cu siguranță nu faceți bine nici una, nici alta, ci prin acestea le stricați pe celelalte, sau mai degrabă vă stricați voi înșivă, unii prin alții. Până când nu o să vă abțineți de la cuvintele deșertăciunii în acest loc și veți face din casa rugăciunii, casă de negustorie sau de cuvânt al patimii⁵², tocmai această casă în care sunt spuse și ascultate cuvintele vieții veșnice, atât cele [spuse și ascultate] de noi, care cerem de la Dumnezeu cu nădejde nerușinată viața veșnică, cât și cele [spuse și ascultate] de Dumnezeu, Care dă [viața veșnică] celor care o cer cu tot sufletul și cugetul – însă nu și celor care, cum se spune, nu-s în stare nici măcar limba să și-o urnească întreagă spre cerere?

15. Fraților, acum jertfa noastră către Dumnezeu nu se mai face prin foc, ca pe vremea lui Moise, ci se săvârșește prin cuvânt. Atunci, așadar, când Dumnezeu primea jertfa adusă prin foc, cei dimpreună cu Core, care s-au răsculat împotriva

⁴⁹ Cf. In 15, 5.

⁵⁰ τὴν λογικὴν λατρείαν; cf. *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*, ed. F.E. Brightman, *Liturgies Eastern and Western*, Oxford, 1896, p. 329.

⁵¹ III Rg. 18, 21.

⁵² Cf. Mt. 21, 13; Mc. 11, 17; Lc. 19, 46.

lui Moise și care au adus de afară foc străin, au fost arși de tot de focul cel sfânt, care de la sine a sărit asupra lor⁵³. Să ne temem dar și noi, că dacă vom aduce din afară cuvinte străine în acest jertfelnic duhovnicesc al lui Dumnezeu, vreau să spun în biserică, vom fi osândiți pentru totdeauna de cuvintele dumnezeiești ce sunt în ea, făcându-ne vrednici din această pricină de glasul acela de temut și de osândă. Da, să ne temem, rogu-vă, și câtă vreme suntem aici [în biserică] să aducem cerere, stând cu frică înaintea lui Dumnezeu. Iar după ce ieșim de aici, să dăm dovadă mai departe de schimbarea în bine a obiceiurilor noastre, nelăsându-ne biruiți de câștiguri, mai ales dacă sunt nedrepte, fugind de jurăminte, mai ales dacă sunt mincinoase, îndepărtându-ne de cuvintele cele de rușine, și cu atât mai mult de faptele cele rușinoase, de calomnii, de înșelăciune și de îngâmfare, educând și mișcând fiecare mădular și fiecare simțire cu ajutorul minții celei de Dumnezeu înțeleptite, purtând și înălțând trupul cu cuvântul și cu frica cea dumnezeiască, și nu lăsându-ne trași în jos și supuși de către trup poftelor lui cele pământești și de batjocură, învățând și cunoscând de la Pavel că dacă vom trăi după trup, vom muri, iar dacă vom ucide cu duhul lucrările trupului, vom trăi în veci⁵⁴.

16. Și acum să-i facem pe toți cei care ne privesc să [dea] slavă lui Dumnezeu, văzând ei limpede că această casă⁵⁵ poartă în ea pe Hristos, Care le dă putere celor paralizați cu sufletul și le poruncește să-și ridice și să-și înalțe către El simțirile și înțelegerile cele trupești, printr-o cugetare duhovnicească și iubitoare de Dumnezeu, – și nu să fie purtați și trași în jos de acestea în chip lipsit de rațiune –, și astfel să ajungă în casa care este cu adevărat a noastră, adică în patria cea cerească

⁵³ Cf. Num. 16, 31-35.

⁵⁴ Cf. Rom. 8, 13.

⁵⁵ Biserica.

și mai presus de ceruri, acolo unde este acum Hristos, Moștenitorul și Dătătorul moștenirii noastre.

17. Lui I se cuvine slavă, putere, cinste și închinăciune, împreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Sfântul, Bunul, și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Omilia a XI-a

La cinstita și de viață făcătoarea Cruce

1. Crucea Domnului a fost mai dinainte vestită și închipuită în chip tainic de neamurile cele din vechime, și nimeni nu s-a împăcat vreodată cu Dumnezeu fără puterea Crucii. Căci după acea călcare [a poruncii] de către strămoși în raiul lui Dumnezeu, prin lemn, păcatul a prins viață, iar noi am murit, suferind, înainte de moartea trupească, moartea sufletească, care este despărțirea de Dumnezeu. Și ceea ce am trăit după călcarea [poruncii] am trăit în păcat și în viața cea după trup. Pentru că păcatul *nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate. Iar cei ce sunt în carne nu pot să placă lui Dumnezeu*¹.

2. Dacă, așadar, după cum zice Apostolul, *trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului*², iar Dumnezeu este Duh și Bunătatea-însăși și Virtutea, și duhul nostru este *după chipul și asemănarea*³ Lui, [dar] acestea s-au stricat prin păcat, cum ar putea cineva să se înnoiască și să devină prieten cu Dumnezeu în duh, câtă vreme păcatul și viața cea după trup nu sunt nimicite? Dar tocmai aceasta este crucea lui Hristos: nimicirea păcatului. De aceea și unul dintre Părinții noștri purtători de Dumnezeu, întrebat fiind de cineva dintre cei necredincioși dacă crede în Cel Răstignit, a spus: „Da, cred, în Cel care a răstignit păcatul”. Și au fost mulți prieteni ai lui

---

¹ Rom. 8, 7-8.

² Gal. 5, 17.

³ Fc. 1, 26.

Dumnezeu, și din cei dinainte de lege, și din cei de după lege, când încă nu se arătase Crucea, despre care dă mărturie Însuși Dumnezeu. Iar Regele și Profetul David, ca și cum fără îndoială existau prieteni ai lui Dumnezeu în acele zile, zice: *Iar eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeule*⁴. [Dar] cum există, înainte de Cruce, oameni care au fost numiți prieteni ai lui Dumnezeu? Vă voi spune aceasta, dacă mă veți asculta cu o ureche iubitoare de Dumnezeu și iubitoare de ascultare.

3. După cum atunci când încă nu era venit omul păcatului, fiul fărădelegii⁵, vreau să spun antihristul, Teologul cel iubit de Hristos spunea: *Și acum, iubiților, este antihrist*⁶, la fel și Crucea era în strămoși, înainte de a exista ca atare⁷. Și Marele Pavel învățându-ne în chip și mai lămurit cum [poate] să fie antihristul între noi, încă înainte de a veni [pe pământ], zice: *Taina acestuia/fărădelegii se lucrează în noi*⁸. La fel și Crucea lui Hristos: încă nu se arătase, dar era în strămoși, căci taina ei lucra în aceștia.

4. Și ca să-i las acum pe Abel, pe Set, pe Enos, pe Enoh, pe Noe și pe toți cei de până la Noe, care au bineplăcut lui Dumnezeu, precum și eventual pe cineva de după ei, voi începe de la Avraam, care a fost numit tată al multor neamuri: al iudeilor după trup, al nostru din credință. Așadar, ca să încep de la acest tată al nostru după duh, de la începutul lui cel bun și de la prima lui chemare de către Dumnezeu: care a fost primul cuvânt pe care i l-a adresat Dumnezeu? *Ieși din pământul tău și din neamul tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu*⁹. Acest cuvânt poartă în el taina Crucii, pentru că este exact ceea ce a spus Pavel când s-a lăudat întru Cruce: *Lumea este răstignită pentru mine*¹⁰. Căci, pentru cel care fuge de patrie sau

⁴ Ps. 138, 17.

⁵ Cf. II Tes. 2, 3.

⁶ I In 2, 18.

⁷ Lit. înainte de a se împlini.

⁸ II Tes. 2, 7.

⁹ Fc. 12, 1.

¹⁰ Gal. 6, 14,

de lume, fără [să vrea] să se întoarcă, patria cea după trup și lumea sunt omorâte și nimicite. Și aceasta este Crucea!

5. Lui Avraam, care încă nu fugise de cârdășia cu oamenii cei fără Dumnezeu, îi zice: *Ieși din pământul tău și vino în pământul, nu pe care ți-l voi da ție, ci pe care ți-l voi arăta*¹¹, ca și cum prin acesta era indicat un alt pământ duhovnicesc. Dar ce zice primul cuvânt al lui Dumnezeu către Moise, după ce acesta a fugit din Egipt și a urcat pe munte? *Scoate-ți încălțăminte din picioare!*¹² Aceasta este o altă taină a Crucii, care urmează de aproape celei dintâi. „Căci”, zice [Dumnezeu], „chiar dacă ai ieșit din [pământul] Egiptului, ai părăsit slujirea lui Faraon și ai disprețuit să fii numit fiu al fetei lui Faraon, și pe cât te privea, lumea aceasta a relei slujiri a fost distrusă și a încetat să mai existe, totuși aveai nevoie să mai adaugi ceva: *Scoate-ți încălțăminte din picioare*”; Adică să lepede veșmintele de piele cu care l-a îmbrăcat păcatul și în care [păcatul] lucra și îl îndepărta de pământul sfânt¹³. *Scoate-ți încălțăminte din picioare* este totuna cu a spune: nu mai trăi după trup și în păcat, ci [fă în așa fel încât] să fie nimicită și omorâtă viața cea potrivnică lui Dumnezeu și cugetul cărnii¹⁴. Iar *legea care este în mădularele mele și care se luptă împotriva legii minții și mă face rob legii păcatului*¹⁵ să nu mai stăpânească și să nu mai lucreze, ci să fie omorâtă cu puterea vederii lui Dumnezeu. Oare nu aceasta este Crucea? Căci Cruce este iarăși, așa cum spune dumnezeiescul Pavel, [să-ți] răstignești trupul împreună cu patimile și cu poftele¹⁶.

6. *Scoate-ți, zice, încălțăminte din picioare, căci pământul pe care stai este pământ sfânt*¹⁷. Cuvântul acesta îi arată lui Moise sfințenia care urma să fie pe pământ prin Cruce, după arătarea

¹¹ Fc. 12, 1.

¹² Ieș. 3, 5.

¹³ Cf. Fc. 3, 21.

¹⁴ Cf. Rom. 7, 23 – 8, 2.

¹⁵ Rom. 8, 6-7.

¹⁶ Gal. 5, 24.

¹⁷ Ieș. 3, 5.

întâmpinarea lor²⁷. Iată că pe Dumnezeu Care S-a arătat unul, L-a văzut trei. *Căci i S-a arătat Dumnezeu²⁸, zice. Și iată trei Oameni²⁹*. Iar când mai apoi a alergat în întâmpinarea celor trei, a grăit ca unuia singur, zicând: *Doamne, dacă am aflat har înaintea Ta, nu ocoli pe robul Tău!*³⁰. Și Aceștia trei, ca și cum unul erau, au vorbit cu el. *A zis către Avraam: „Unde este Sarra, femeia ta? Mă voi întoarce și voi veni la tine la anul, pe vremea aceasta, și Sarra, femeia ta, va avea un fiu”*³¹. Și auzind aceasta, Sarra cea bătrână a râs. *Și a zis Domnul: „De ce a râs Sarra, femeia ta?”*³². Iată-L pe Dumnezeu Cel unul în trei ipostasuri, și [iată] aceste trei ipostasuri un singur Dumnezeu. Căci [spune] Scriptura: *A zis Domnul*³³.

10. Astfel a lucrat taina Crucii în Avraam. Iar Isaac a fost el însuși chip al Celui care a fost răstignit pe ea, fiind ascultător tatălui până la moarte, ca și Hristos. Și berbecul dat în schimbul lui³⁴ L-a preînchipuit pe Însuși Mielul lui Dumnezeu Care a fost dat junghiere pentru noi. Iar tufișul în care a rămas prins berbecul cuprindea taina chipului Crucii. De aceea se și numea tufișul acela tufiș de sabek, adică *tufișul iertării*³⁵, după cum și Crucea este [numită] *lemnul mântuirii*.

Și în Iacov, fiul lui Isaac, lucra taina și chipul Crucii, pentru că și-a înmulțit turmele prin lemn și prin apă³⁶. Lemnul preînchipuia lemnul Crucii, iar apa dumnezeiescul Botez, care are în el taina Crucii: *Căci întru moartea lui Hristos ne-am botezat*³⁷ spune apostolul. Și Hristos [tot] prin lemn și prin apă,

²⁷ Fc. 18, 2.

²⁸ Fc. 18, 1.

²⁹ Fc. 18, 2.

³⁰ Fc. 18, 3.

³¹ Fc. 18, 9-10.

³² Fc. 18, 13.

³³ Fc. 18, 13.

³⁴ Cf. Fc. 22, 13.

³⁵ Cf. Fc. 22, 13.

³⁶ Cf. Fc. 30, 37-43.

³⁷ Rom. 6, 3.

[adică] prin Cruce și prin botez, și-a înmulțit pe pământ turmele cele raționale. Iar Iacov și când s-a închinat vârfului toiagului³⁸, și când i-a binecuvântat pe urmașii săi, punând [peste ei] mâinile încrucișate³⁹, a scos la lumină încă și mai limpede chipul Crucii. Și Iacov a fost de la început până la sfârșit ascultător părinților săi, și de aceea a și fost iubit și binecuvântat, dar a și fost urât de Esau pentru acestea. Și astfel, îndurând cu bărbăție toată ispita, a avut, lucrătoare, taina Crucii de-a lungul întregii lui vieți. De aceea și Dumnezeu a spus: *Pe Iacov l-am iubit, dar pe Esau l-am urât*⁴⁰.

11. Ceva asemănător se întâmplă și cu noi, fraților. Căci cel care se supune atât părinților săi după trup, cât și celor după duh, potrivit poruncii apostolice care zice: *Copii, ascultați pe părinții voștri*⁴¹, unul ca acesta, pentru că s-a asemănat în felul acesta cu Fiul cel iubit al lui Dumnezeu⁴², va fi iubit și de Dumnezeu. Însă cel care nu ascultă, pentru că rămâne străin de asemănarea cu Cel iubit, este urât de Dumnezeu. Și înțeleptul Solomon a arătat că acest lucru nu se referă doar la Iacov și la Isaac, ci îi privește pe toți: *Fiul ascultător va fi spre viață, iar cel neascultător [va merge] spre pieire*⁴³. Dar oare Iacov, fiul ascultării, nu a dobândit taina mai mare a Crucii, adică vederea lui Dumnezeu, potrivit căreia omul este răstignit mai desăvârșit, murind păcatului și trăind virtuții? El însuși dă mărturie și despre vedere, și despre mântuire: *Am văzut pe Dumnezeu față către față, și mântuit a fost sufletul meu*⁴⁴.

12. Unde sunt cei care încă urmează flecărelile scârboase ale ereticilor care au apărut printre noi? Să audă că Iacov a văzut fața lui Dumnezeu, și nu numai că nu i s-a luat viața, ci,

³⁸ Cf. Fc. 47, 31.

³⁹ Cf. Fc. 48, 9-20.

⁴⁰ Rom. 9, 23; Mal. 1, 2-3.

⁴¹ Ef. 6, 1.

⁴² Cf. Mt. 3, 17; 17, 5; Mc. 1, 11; 9, 7; Lc. 3, 22; 9, 35; II Pt. 1, 17.

⁴³ Pilde 13, 1.

⁴⁴ Fc. 32, 30.

după cum el însuși zice, a fost mântuit, chiar dacă Dumnezeu zice: *Nimeni nu [poate] să vadă fața Mea și să trăiască*⁴⁵. Dar oare sunt doi Dumnezei, Unul a Cărui față se arată vederii sfinților și altul a Cărui față este mai presus de orice vedere? Piară o astfel de lipsă de evlavie! Fața lui Dumnezeu cea văzută este lucrarea și harul lui Dumnezeu [care lucrează în timpul] arătării [lui Dumnezeu] celor care sunt vrednici. Iar fața Lui care nu poate fi văzută niciodată este ceea ce uneori este numită firea lui Dumnezeu, cea mai presus de toată manifestarea și vederea. Căci *nimeni nu a stat în cele mai de adânc ale lui Dumnezeu*⁴⁶ și în ființa Lui, după cum este scris, și firea lui Dumnezeu [nimeni] nu a văzut-o sau a făcut-o cunoscută. Astfel, vederea cea întru Dumnezeu și taina dumnezeiască a Crucii nu doar alungă din suflet patimile rele și demonii care le-au născocit, ci și respinge părerile eretice și pe cei care le apără și le scot afară din ocolul Sfintei Biserici a lui Hristos, în care ni s-a hărăzit nouă acum să prăznuim și să înfățișăm în chip limpede harul și lucrarea dumnezeiască a Crucii de dinaintea Crucii în Părinții noștri.

13. Așadar, după cum taina Crucii a lucrat în Avraam, iar fiul său, Isaac, a fost tip al Celui răstignit mai târziu, tot așa, iarăși, taina Crucii a lucrat în toată viața lui Iacov, iar Iosif, fiul lui Iacov, a fost tip și taină a Cuvântului dumnezeiesc-omenesc Care avea să fie răstignit după acestea. Căci și el a fost dus către jertfire din cauza invidiei, și [i s-a întâmplat aceasta] din partea celor care se înrudeau cu el după trup, pentru care și la care a fost trimis de către tatăl său, după cum avea să fie și cu Hristos mai târziu. Și dacă Iosif nu a fost omorât, ci doar vândut, nu este nimic de mirare. Căci nici Isaac nu a fost omorât. Pentru că aceștia nu erau adevărul, ci tip al adevărului ce avea să vină. Iar dacă trebuie, [putem] vedea în ei taina îndoită a lui Iisus Cel cu fire îndoită: ducerea către omorâre prefigura

⁴⁵ Ieș. 33, 20.

⁴⁶ Ier. 23, 18.

Pătimirea cea după trup a Dumnezeului-Om, iar faptul că nu au pățimit nimic – nepătimirea Dumnezeirii. Lucrul acesta ar putea fi găsit și la Avraam și Iacov. Căci chiar dacă au fost supuși ispitei, au învins, ceea ce stă scris limpede și despre Hristos. Așadar, dintre cei patru care erau faimoși în virtute și în evlavie înainte de venirea legii, doi, Avraam și Iacov, au avut lucrătoare taina Crucii în cele legate de viața lor, în vreme ce ceilalți doi, Isaac și Iosif, au vestit de mai înainte în chip minunat taina Crucii [lui Hristos].

14. Dar, iarăși, cum stau lucrurile cu Moise, cel care a primit primul legea de la Dumnezeu și a dat-o altora? Nu a fost salvat, înainte de [darea] legii, prin lemn și prin apă, atunci când a fost pus în apele Nilului, abandonat într-un coș⁴⁷? Nu a salvat, prin lemn și prin apă, pe poporul israelit, prefigurând [în ambele cazuri] prin lemn Crucea, iar prin apă dumnezeiescul Botez, după cum zice deslușit și Pavel, văzătorul tainelor: *Și toți, întru Moise, au fost botezați în nor*⁴⁸? Tot el mărturisește despre [Moise], că chiar înainte de mare și de toiag, a suferit de bunăvoie Crucea lui Hristos: *Căci socotea că batjocorirea pentru Hristos este mai mare [bogăție] decât comorile Egiptului*⁴⁹. Iar batjocorirea pentru Hristos, pentru cei nebuni, este Crucea, după cum același Pavel spune iarăși despre Hristos: *a suferit Crucea, n-a ținut seama de ocară ei*⁵⁰. De mai înainte Moise a arătat în felul cel mai limpede însuși chipul acesta și forma Crucii, precum și mântuirea [adusă] prin acest tip. Căci, ținând toiagul drept, și-a întins mâinile pe el, și astfel, înfățișându-se pe sine ca o cruce pe toiag, și fiind văzut astfel, l-a pus cu totul pe fugă pe Amalec⁵¹. Dar și când a pus șarpele cel de aramă de-a curmezișul pe un stâlp, înălțând astfel în mod public chipul Crucii,

⁴⁷ Cf. Ieș. 2, 3-10.

⁴⁸ I Cor. 10, 2.

⁴⁹ Evr. 11, 26.

⁵⁰ Evr. 12, 2.

⁵¹ Cf. Ieș. 17, 8-13.

le-a poruncit iudeilor care erau mușcați de șarpe să privească la el ca la un izbăvitor, și astfel se vindecau mușcăturile șerpilor⁵².

15. Nu-mi ajunge timpul să povestesc de Iosua și de judecătoria și profeții cei de după el, precum și de David și cei de după el care, lucrând în taina Crucii, au stăvilit apele⁵³, au oprit soarele⁵⁴, au pus la pământ cetățile celor necredincioși⁵⁵, *au devenit tari în război, au întors taberele vrăjmașilor pe fugă, au scăpat de ascuțișurile săbiilor, au stins puterea focului, au astupat gurile leilor*⁵⁶, i-au rușinat pe împărați, au prefăcut în cenușă căpeteniile cele peste cincizeci [de soldați]⁵⁷, au sculat morți⁵⁸, au oprit cerul cu cuvântul și apoi iarăși l-au dezlegat⁵⁹, făcând norii din el să nu dea [ploaie] și apoi făcându-i iarăși fertili. Căci dacă Pavel zice că credința a lucrat acestea⁶⁰, însă credința este [și] putere spre mântuire; de aceea toate sunt cu putință celui care crede. Fără îndoială, la fel stau lucrurile și cu Crucea lui Hristos pentru cei care cred. *Căci, iarăși după spusa lui Pavel, cuvântul Crucii este nebunie pentru cei ce pier. Însă pentru noi cei ce ne mântuim este puterea lui Dumnezeu*⁶¹.

16. Dar ca să-i lăsăm deoparte pe toți cei de dinainte de lege și pe cei de sub lege, Însuși Domnul, pentru Care sunt toate și prin Care sunt toate⁶², nu a zis El înainte de Cruce: *Cel care nu-și ia Crucea și nu-Mi urmează nu este vrednic de Mine*⁶³? Vedeți cum chiar și înainte să fi fost pironit pe Cruce, Crucea era cea care mântuia⁶⁴? Dar și atunci când, de mai înainte, le-a

⁵² Cf. Num. 21, 4-9.

⁵³ Cf. IV Rg. 19, 24; Is. 37, 25.

⁵⁴ Cf. Ios. 10, 13.

⁵⁵ Cf. Fc. 19, 25, II Pt. 2, 6.

⁵⁶ Evr. 11, 33-34.

⁵⁷ Cf. IV Rg. 1, 13.

⁵⁸ Cf. IV Rg. 17, 23; 4, 36.

⁵⁹ Cf. IV Rg. 20, 10-11.

⁶⁰ Cf. Evr. 11, 32-40.

⁶¹ I Cor. 1, 18.

⁶² Cf. Evr. 2, 10.

⁶³ Mt. 10, 38.

⁶⁴ În sensul mai larg de izbăvire.

vorbit deschis ucenicilor despre Pătimirea Sa și despre moartea pe Cruce, iar Petru auzindu-L, nu a putut răbda, ci știindu-L că are putere, L-a rugat zicând: *Fie-Ți milă de Tine, Doamne, să nu Ți se întâmple Ție aceasta*⁶⁵, Domnul l-a certat ca pe unul care cugetă omenește și nu dumnezeiește în această problemă. Apoi, chemând mulțimea dimpreună cu ucenicii Săi, le-a zis: *Cel care vrea să îmi urmeze Mie, să se lepede de sine, să-și ia Crucea sa și să-Mi urmeze Mie. Căci cel care va vrea să își scape sufletul îl va pierde, iar cel care-și va pierde sufletul pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va mântui*⁶⁶.

17. Așadar, El a chemat mulțimea, dimpreună cu ucenicii, și atunci le-a dat mărturie și le-a vestit aceste gânduri mari și mai presus de fire și cu adevărat nu omenești, ci dumnezeiești, ca să arate că cere acestea nu numai de la ucenicii Săi cei aleși, ci de la tot cel care crede în El. A urma lui Hristos înseamnă a trăi potrivit Evangheliei Lui, dând pildă de toată virtutea și cucernicia. Iar că cel care vrea să-I urmeze [lui Hristos] [trebuie] să se lepede de sine și să-și ia Crucea lui înseamnă să nu se mai cruțe pe sine atunci când vremea o cere, ci să fie gata de moarte întru batjocură pentru virtute și pentru adevărul dumnezeieștilor dogme. Acest lucru, a se lepăda cineva de sine și a se da morții și celei din urmă batjocuri, deși este ceva mare și mai presus de fire, totuși nu este de necrezut. Căci și împărații pământului nu ar accepta vreodată să fie urmați, [în special] când merg la război, de oameni care nu sunt gata să moară pentru ei. Ce e atunci de mirare dacă și Împăratul cerurilor, sălășluindu-Se pe pământ prin înomenirea Sa pentru a sta împotriva vrăjmașului obștesc al neamului omenesc, caută astfel de oameni care să-I urmeze? Dar împărații pământului nu au [puterea] de a-i readuce la viață pe cei morți în război, și nici nu-i răsplătesc cumva pe măsură pe cei care s-au primejduit pentru ei. Căci ce ar putea să mai primească de la ei cineva care

⁶⁵ Mt. 16, 22.

⁶⁶ Mt. 16, 24-25; Mc. 8, 34-35; Lc. 9, 23.

nu mai este [în viață]? Dar și pentru unii ca aceștia, dacă moartea s-a întâmplat din motive care țin de evlavie, nădejdea lor este în Domnul. Astfel, Domnul dă viață veșnică celor care se primejduiesc atunci când Îl urmează.

18. Împărații pământului le cer celor care-i urmează să fie gata de moarte pentru ei, însă Domnul Însuși S-a dat pe Sine morții pentru noi, sfătuindu-ne să fim gata de moarte nu pentru El, ci pentru noi înșine. Și arătând că este vorba de [moarte] pentru propriul nostru interes, adaugă: *Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine își va pierde sufletul pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa*⁶⁷. Ce înseamnă aceasta, că cel care va voi să îl scape îl va pierde, și cine îl va pierde îl va mântui? Omul are o dublă [alcătuire]: omul cel din afară, adică trupul, și omul nostru cel dinlăuntru, adică sufletul. Așadar, când omul nostru cel din afară se dă pe sine morții, își pierde sufletul, care se desparte de el. Dar cel care-și pierde astfel [sufletul] pentru Hristos și pentru Evanghelie cu adevărat și-l va scăpa și îl va câștiga, procurându-i viață cerească și veșnică și ducându-l astfel [întocmit] la înviere, devenind prin [suflet] și el însuși [în întregime] astfel, adică și cu trupul, ceresc și veșnic. Însă cel care-și iubește sufletul și nu este gata să și-l piardă astfel, din pricina dragostei pentru veacul acesta trecător și pentru toate cele ce țin de veacul acesta, își pierde sufletul, lipsindu-l de viața cea adevărată, și și-l va pierde predându-l, vai, dimpreună cu sine însuși, pedepsei celei veșnice. Domnul Cel întru totul milostiv, deplângând pe unul ca acesta și arătând mărimea nenorocirii, spune: *Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul în schimb pentru sufletul său?*⁶⁸. Căci nici slava lui, nici altceva din cele care în veacul acesta par a fi de cinste și plăcute, pe care le-a ales în locul unei morți mântuitoare, nu vor coborî cu el [în iad]. Și ce s-ar putea afla printre acestea [de dat] în

⁶⁷ Mc. 8, 35.

⁶⁸ Mc. 8, 36-37.

schimbul sufletului rațional, căruia nici lumea aceasta toată nu-i este egală în prețuire?

19. Așadar, fraților, dacă un om ar putea să câștige lumea întreagă, aceasta nu-i va fi de niciun folos dacă-și va pierde sufletul. Cu cât mai cumplit este însă faptul că fiecare om poate dobândi din lumea aceasta doar o parte foarte mică, [și cu toate acestea] își pierde sufletul din cauza împătimirii pentru această mică bucățică, și nu alege să ia tipul și cuvântul⁶⁹ Crucii și să urmeze Dăătorului vieții. Căci Cruce este și tipul însuși care [trebuie] închinat, și înțelesul acestui tip.

20. Dar pentru că înțelesul și taina tipului [v-]au fost expuse mai înainte [până acum], primul lucru [la care vom purcede acum] va fi să le explicăm pe acestea iubirii voastre. Mai bine [spus] însă, Pavel le-a explicat [deja], înainte de noi; Pavel, care se laudă întru Cruce și judecă să nu știe nimic altceva decât pe Domnul Iisus, și pe Acesta răstignit⁷⁰. Ce zice dar Pavel? *Crucea înseamnă răstignirea trupului cu patimile și poftele sale*⁷¹. Credeți că el spunea acestea numai despre desfătare și despre patimile cele de sub pântece? Cum de scrie el atunci corintenilor: *Pentru că sunt certuri între voi, încă sunteți trupești și umblați după [firea] omenească*⁷². Astfel că și cel care iubește slava sau bogățiile, sau cel care pur și simplu vrea să se facă voia sa, și iubește astfel disputele, [și vrând] să fie învingător [în ele], este trupesc și umblă după trup. Din aceste pricini [se nasc] certurile, după cum zice și Iacov, fratele Domnului: *De unde sunt războaiele și luptele dintre voi? Oare nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre? Pofțiți, și nu puteți avea. Vă luptați și vă războiți*⁷³. Aceasta înseamnă a-ți răstigni trupul dimpreună cu patimile și cu poftele: a-l face pe om să nu săvârșească nimic din ce Îi este neplăcut lui Dumnezeu. Și chiar dacă trupul

⁶⁹ Înțelesul, rațiunea.

⁷⁰ Cf. I Cor. 2, 2.

⁷¹ Gal. 5, 24.

⁷² I Cor. 3, 3.

⁷³ Iac. 4, 1-2.

ne trage în jos și ne siluiește, [trebuie] ca fiecare să-l tragă în sus cu putere către înălțimea Crucii. Ce încerc să spun? Venind Domnul pe pământ, a dus o viață în sărăcie. Și nu numai că a dus o viață de acest fel, ci a și propovăduit acest lucru, zicând: *Dacă cineva nu se leapădă de toate cele pe care le are, nu poate să fie ucenicul Meu*⁷⁴.

21. Dar vă rog ca nimeni să nu se tulbure, fraților, auzindu-ne vestind fără ocolișuri voia lui Dumnezeu cea bună, bineplăcută și desăvârșită, și nici să se mârșnească, socotind că poruncile Sale sunt greu de împlinit, ci mai întâi să cugete la aceea că Împărăția cerurilor [se ia] cu forța⁷⁵, și că [numai] cei care se silesc pun mâna pe ea, și să asculte pe Petru, corifeul apostolilor lui Hristos, care zice: *Hristos a pățimit pentru noi, lăsându-ne pildă, ca să pășim pe urmele Lui*⁷⁶. Apoi să cugete de asemenea și la faptul că fiecare, învățând cu adevărat cât îi datorează Stăpânului, și neputând să îi întoarcă totul, îi aduce, cu modestie, măcar atât cât poate și cât alege [să aducă], iar pentru restul care îi lipsește, se smerește iarăși înaintea Lui, și prin această smerenie, atrăgând compasiunea Lui, plinește lipsa. Așadar, dacă cineva vede că gândul lui tânjește după bogăție și după prosperitate, să știe că gândul acesta este trupesc și din pricina asta este mișcat. Căci cel pironit pe Cruce nu poate să Se miște spre ceva de felul acesta. E nevoie, așadar, ca acesta să își suie [gândul] pe înălțimea Crucii, pentru ca, [nemailăsându-l] să cadă jos, să nu se [mai] despartă de Hristos Cel răstignit pe ea.

22. Așadar, cum va începe să se înalțe acesta la înălțimea Crucii? Nădăjduind în Hristos, Cel care dă [toate] și hrănește totul, să se îndepărteze de orice câștig care vine din nedreptate, iar [dacă are parte de] câștig după dreptate, să nu se atașeze nici de acesta foarte tare, și să-l folosească bine, dându-l,

⁷⁴ Lc. 14, 33.

⁷⁵ Cf. Mt. 11, 12.

⁷⁶ I Pt. 2, 21.

pe cât e cu putință, celor din nevoi. Căci după cum e în cazul poruncii care cere a renunța la trup și a-ți lua Crucea, și [în consecință] cei ai lui Dumnezeu și care trăiesc după Dumnezeu, deși au [trup], nu se atașează de el foarte tare, ci se slujesc de el [ca de] un împreună lucrător, atunci când e nevoie și dacă momentul respectiv cere acest lucru, fiind gata să se lepede de el, tot așa e și în cazul celui care face [astfel] față de bunurile și nevoile trupești: când nu se poate [face]ceva mai bun⁷⁷, acesta este un lucru bun și plăcut lui Dumnezeu.

23. Iarăși: cineva vede în sine gândul curviei mișcându-se cu mai multă forță? Să cunoască că încă nu s-a răstignit pe sine! Și cum se va răstigni? Să fugă de privirile iscoditoare ale femeilor, de legăturile necuvenite cu acestea și de conversațiile necuvenite, să reducă ocaziile care hrănesc patima. Să se depărteze de băutul în exces, de beții, de lăcomie, de somnul cel mult. Să amestece depărtarea de cele rele cu smerenia, și să-L cheme pe Dumnezeu împotriva patimii, întru zdrobirea inimii. Și atunci va zice și acesta: *L-am văzut pe cel nelegiuit fâlindu-se și înălțându-se precum cedrii Libanului. Și m-am întors cu cumpătare, și iată nu era, și l-am căutat cu rugăciunea cea întru smerenie și nu am găsit în mine locul lui*⁷⁸.

24. Iarăși: te tulbură gândul iubirii de slavă? Tu să-ți amintești în vreo adunare sau consiliu sfatul Domnului din Evanghelii despre acest lucru: în convorbiri nu căuta să te arăți superior altora, lucrează-ți virtuțile, pe cât le ai, în ascuns, privind doar la Dumnezeu și fiind privit doar de El: *Și Tatăl tău, care este în ascuns, îți va răsplăti ție pe față*⁷⁹. Iar dacă și după ce ai tăiat cauza fiecărei patimi, iarăși te tulbură gândul dinlăuntru, să nu te temi: [situația] aceasta îți va aduce cununile, pentru că [deși] te tulbură, nu te convinge, nici nu lucrează, ci este

⁷⁷ Dacă nu poate renunța de tot, măcar să renunțe parțial la averi.

⁷⁸ Ps. 36, 35-36.

⁷⁹ Mt. 6, 6.

o mișcare moartă, ca una care a fost învinsă de lupta ta după Dumnezeu.

25. Astfel este înțelesul Crucii⁸⁰. Și este astfel nu numai la proroci, înainte de a se fi împlinit, ci și acum, după ce s-a împlinit, fiind o taină mare și cu adevărat dumnezeiască. Cum [este o taină]? Pentru că după ceea ce se vede, pare că cel care face prea puțin caz de sine însuși și se smerește în toate, își procură prin ea necinste; cel care fuge de plăcerile trupesti [are parte] de chin și suferință; cel care își dă toate câte sunt ale sale [pare] a deveni cauza propriei sărăcii. Însă, prin puterea lui Dumnezeu, sărăcia aceasta, și chinul, și suferința și necinstea dau naștere, atât pentru lumea aceasta, cât și pentru aceea care va să vină, unei slave veșnice, unei plăceri de negrăit și unei bogății ce nu poate fi cheltuită. Și pe cei care nu cred în Acesta și care nu-și arată credința din fapte, Pavel îi așază în rândul celor pierduți și chiar al păgânilor. Căci zice: *Propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei sminteală – din pricina necredinței lor în Pătimirea cea mântuitoare –, pentru elini nebunie – ca unii care nu cinstesc nimic altceva decât cele trecătoare, din pricina deplinei lor necredințe în făgăduințele dumnezeiești. Dar pentru noi, cei chemați: [propovăduim] pe Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu*⁸¹.

26. Aceasta este înțelepciunea lui Dumnezeu și puterea Lui: a birui prin slăbiciune, a se înălța prin smerenie, a fi bogat prin sărăcie. Însă nu [vorbim] numai de înțelesul și de taina Crucii, ci și de chipul ei cel dumnezeiesc și [vrednic] de închinat, care este pecete sfântă, mântuitoare și cinstită, care sfințește și desăvârșește bunătățile cele negrăite și mai presus de fire pe care Dumnezeu le-a făcut posibile neamului omenesc, care ridică și nimicește osânda și distruge stricăciunea și moartea; dătătoare a vieții veșnice și a binecuvântării, lemn mântuitor, sceptru împărătesc, semn de biruință dumnezeiesc împotriva

⁸⁰ Cf. I Cor. 1, 18.

⁸¹ I Cor. 1, 23.

vrăjmașilor văzuți și nevăzuți, chiar dacă fiii ereticilor nu o primesc. Căci ei nu au ajuns la [ceea ce cere] rugăciunea Apostolului Pavel: *Ca să puteți înțelege, împreună cu toți sfinții, care este lățimea și lungimea și înălțimea și adâncimea [Crucei]*⁸². Pentru că Crucea Domnului arată toată iconomia venirii în trup a Domnului, poartă în ea toată taina, se întinde [căt-re] toate marginile [pământului] și îmbrățișează toate: cele de sus, cele de jos, cele dimprejur și cele de la mijloc. Însă când noi aducem vreun motiv pentru care ar trebui ca și [ereticii], dacă ar avea minte, să o cinstească împreună cu noi, ei se îndepărtează de semnul Împăratului slavei⁸³, pe care Însuși Domnul l-a numit în chip lămurit, urmând să se suie pe Cruce, înălțare și slavă a Sa⁸⁴. Iar cu privire la viitoarea lui venire și arătare, El vestește de mai înainte că semnul acesta al Fiului Omului va veni cu putere și cu slavă multă⁸⁵.

27. Dar ei spun că „Hristos a murit fiind pironit pe Cruce, și de aceea nu răbdăm să vedem forma și lemnul pe care a murit”. Dar zapisul cel împotriva noastră, cel scris din pricina neascultării cu privire la pom, atunci când strămoșul nostru și-a întins mâna [spre fructul oprit], întru ce a fost pironit? Și întru ce a fost luat din mijloc și nimicit, astfel încât noi să [ne putem] întoarce la binecuvântarea care vine de la Dumnezeu? Întru ce a despuiat și a izgonit pe deplin Hristos stăpâniile și puterile duhurilor răutății, care-și făcuseră loc împotriva firii noastre, din pricina lemnului neascultării, biruindu-le rușinat, primind noi astfel din nou libertatea? Întru ce a fost surpat peretele cel din mijloc al despărțiturii, iar vrăjmășia noastră cu Dumnezeu a încetat și a pierit? Întru ce ne-am împăcat cu Dumnezeu și am primit vestea cea bună a păcii cu El? Oare nu întru [Cruce] și prin Cruce? Să-l asculte aceștia pe Apostolul

⁸² Ef. 3, 18.

⁸³ Cf. Ps. 23, 9.

⁸⁴ Cf. In 3, 14-15.

⁸⁵ Cf. Mt. 24, 30.

care le scrie efesenilor: *Hristos este pacea noastră, Cel care a surpat peretele cel din mijloc al despărțiturii, ca întru Sine pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou, și să întemeieze pacea, și să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, [uniți] într-un singur trup, prin Cruce, omorând prin ea vrăjmășia*⁸⁶. Iar colosenilor le zice: *Iar pe voi, care erați morți în fărădelegile și în netăierea împrejur a trupului vostru, v-a făcut vii, împreună cu Sine, iertându-ne toate greșelile, ștergând zăpăsul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielele lui, [pe care] l-a luat din mijloc, pironindu-l pe Cruce. Și dezbrăcând [de putere] începătoriile și stăpâniile, le-a dat de rușine în văzul tuturor, biruind asupra lor prin Cruce*⁸⁷.

28. Așadar, nu vom cinsti noi și nu ne vom folosi de acest dumnezeiesc trofeu al obșteștii eliberări a neamului [omenesc], care prin simpla sa arătare îl pune pe fugă, îl biruie și îl rușinează pe șarpele cel începător al răutății, vestindu-i înfrângerea și nimicirea, și Îl slăvește și Îl mărește pe Hristos, descoperind lumii biruința Sa? Iar dacă Crucea e de disprețuit, pentru că pe ea Hristos a suferit moartea, atunci nici moartea Lui nu este vrednică de cinstire și mântuitoare. Cum se [mai] poate atunci, după [cuvântul] Apostolului, să fim botezați întru moartea Lui⁸⁸? Cum se poate să ne mai facem părtași ai învierii Lui, dacă suntem altoiți pe asemănarea morții Lui⁸⁹? Pe de altă parte, dacă cineva s-ar închina chipului Crucii care nu ar avea înscris pe el numele Stăpânului⁹⁰, pe bună dreptate ar putea fi învinuit că face ceea ce nu trebuie. Dar pentru că *întru numele lui Iisus Hristos tot genunchiul se va pleca, al celor cerești și al celor pământești și al celor dedesubt*⁹¹, iar Crucea poartă acest nume vrednic

⁸⁶ Ef. 2, 14-16.

⁸⁷ Col. 2, 13-15.

⁸⁸ Cf. Rom. 6, 3.

⁸⁹ Cf. Rom. 6, 5.

⁹⁰ Dacă Crucea nu ar fi fost semnul biruinței morții și nu L-ar fi purtat pe Hristos, atunci închinarea nu ar fi avut rost.

⁹¹ Filip. 2, 10

de închinat, cât de mare nebunie este să nu-ți pleci genunchiul în fața Crucii lui Hristos?

29. Dar noi, plecându-ne și inimile dimpreună cu genunchii, veniți să ne închinăm împreună cu psalmistul și profetul David *la locul unde au stat picioarele Lui*⁹², unde au fost întinse mâinile Lui care cuprind totul și unde a fost arătat trupul Său cel începător de viață. Și închinându-ne [Crucii] cu credință și sărutând-o, să [ne] atragem și să păstrăm belșugul sfințeniei [revărsate] din ea, pentru ca la preaslăvita venire ce va să fie a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, văzând-o venind înainte întru slavă, să ne bucurăm și să săltăm fără încetare, având parte de șederea cea de-a dreapta și de glasul cel fericit ce a fost făgăduit și de binecuvântare, întru slava Fiului lui Dumnezeu Care a fost răstignit pentru noi cu trupul.

30. Pentru că Lui I se cuvine slava, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Preasfântul și Bunul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

⁹² Ps. 131, 7.

Omilia a XII-a

În Duminica a patra a Postului Mare, având ca subiect Evanghelia citită în această zi¹; precum și despre grija față de gândurile dinlăuntru

1. Adeseori, și mai cu seamă în zilele acestea sfinte, am grăit iubirii voastre despre post și rugăciune. Dar încă nu am vorbit urechilor și sufletelor voastre iubitoare de Dumnezeu despre ce fel de daruri vin în întâmpinarea celor care iubesc [postul și rugăciunea] și despre cât de multe bunătăți procură acestea celor care se folosesc de ele, lucru care este mărturisit mai ales în cuvântul citit astăzi în Evanghelia Domnului. Despre ce este vorba? Despre ceva mare și, ca să spunem așa, cel mai mare dintre toate. Căci, pe lângă altele, acestea pot să dea putere împotriva duhurilor rele, ca să fie izgonite și îndepărtate, și să fie eliberați cei demonizați de sila care vine din partea demonilor. Pentru că, atunci când ucenicii I-au spus Domnului despre demonul mut și surd că *noi nu am putut să-l scoatem*², Domnul le-a zis: *Acest neam [de demoni] nu iese decât cu rugăciune și cu post*³.

2. Probabil de aceea, după rugăciunea cea de pe munte și după arătarea în vremea ei a dumnezeieștii lumini⁴, coborând,

---

¹ Cf. Mc. 9, 17-32.

² Mt. 17, 19.

³ Mt. 17, 21.

⁴ Cf. Mt. 17, 1-9; Mc. 9, 2-9; Lc. 9, 28-37; II Pt. 1, 16-18.

a mers îndată acolo unde era cel stăpânit de demonul acela⁵. Căci zice [Evanghelia] că luând pe ucenicii cei aleși, *S-a suit pe munte ca să Se roage, și a strălucit ca soarele și, iată, s-au arătat, grăind cu El, Moise și Ilie*⁶, cei care s-au nevoit aproape mai mult decât toți oamenii cu rugăciunea și cu postul, arătând prin prezența lor în timpul rugăciunii armonia și deplina potrivire dintre rugăciune și post, astfel încât, ca să zicem așa, postul vorbește cu rugăciunea care se află [la rândul ei] în convorbire cu Domnul. Căci dacă glasul sângelui lui Abel cel ucis a strigat către Domnul⁷ – după cum a grăit Domnul către Cain și după cum am aflat de la Moise –, cu siguranță că și părțile trupului și toate mădularele lui, rău pătimind prin post, vor striga către Domnul, și vorbind cu rugăciunea celui care postește, și, ca să zicem așa, rugându-se împreună cu aceasta, pe bună dreptate o face pe aceasta mai bine primită și îl îndreptează pe cel care de bunăvoie se supune osteneții postului. Așadar, după ce S-a rugat și a strălucit în chip dumnezeiesc, Domnul a coborât din munte și S-a îndreptat către mulțime și către ucenici, unde a fost adus înaintea Lui cel care avea demon, pentru ca, așa după cum a arătat pe munte că premiul acela pentru postire și rugăciune nu era numai mare, ci și mai presus de [orice] mărime – căci a arătat [acolo] că premiul pentru acestea era dumnezeiasca strălucire –, la fel și când a coborât de pe munte le-a arătat că premiul acestora este și puterea contra demonilor. Dar pentru că în duminica aceasta a sfintelor postiri este obiceiul în Biserică să se citească cele legate de minunea aceasta⁸, hai-deți să prezentăm de la început întregul cuvânt evanghelic care o relatează.

3. Venind, așadar, Iisus către ucenici și către cei care erau împreună cu ei și întrebându-i despre ce vorbeau între ei, I-a răspuns unul din mulțime și I-a zis: *Învățătorule, am adus la Tine*

⁵ Cf. Mc. 9, 14-17.

⁶ Mt. 17, 2-3; Lc. 28-30.

⁷ Cf. Fc. 4, 8-10.

⁸ Cf. Mc. 9, 17-31.

pe fiul meu, care are duh mut. Și oriunde îl apucă, îl aruncă [la pământ] și face spume la gură și scrâșnește din dinți și înțepenește⁹. Dar cum face spume la gură, și scrâșnește din dinți și înțepenește? Atunci când cineva e demonizat, primul și cel mai mult dintre toate părțile trupului pătimește creierul. Căci demonul se folosește de suflul vital care se află în creier ca de un vehicul, și de aici, ca dintr-o acropolă, stăpânește întreg trupul. Iar când creierul pătimește, se sloboade o oarecare curgere de aici, flatulentă și plină de flegmă, către nervii și mușchii trupului, astupând căile de ieșire ale suflului vital. Și prin urmare se produce o agitație, o inflamație și o mișcare inconstientă în toate părțile trupului care în mod obișnuit sunt mișcate deliberat, și mai ales în fălci, ca unele care sunt cele mai apropiate de partea care pătimește mai întâi [de creier]. Și pentru că curge mult lichid, mai ales în gură, din cauza spațiului mare pe care îl au deschiderile ei și a apropierii de creier, iar respirația continuă nu poate să treacă din pricina mișcării dezordonate a organelor, dar și pentru că este amestecată cu o cantitate mare de lichid, apare spuma la cei care pătimesc [întrăcirea]. Astfel, acel demon l-a făcut [pe cel demonizat] să spumege și să scrâșnească din dinți, ciocnindu-i cumplit unii de alții și scrâșnindu-i frenetic. Iar după acestea a înțepenit, din cauza violenței prea mari a demonului. Căci după cum aburii sunt mișcați de căldura razei soarelui, dar dacă aceasta este mai puternică, se dispersează și pier cu totul din pricina ei, la fel și lichidul iese afară din viscere din cauza violenței demonului, dar dacă aceasta este mai puternică, nu după multă vreme este eliminată [chiar] și umoarea naturală a trupului, și demonizatul acela înțepenește.

4. Tatăl demonizatului Îl învinuiește pentru că le-a zis și ucenicilor *să-l alunge, dar ei n-au putut*¹⁰. Iar Domnul, referindu-se nu numai la el, ci la toți [cei de față], a zis: *O, neam necredincios,*

⁹ Mc. 9, 17-18.

¹⁰ Mc. 9, 18.

*până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda?*¹¹. Mie mi se pare că iudeii care erau acolo de față, luând drept pricină faptul că ucenicii nu au putut să alunge demonul, începuseră într-o oarecare măsură să blasfemieze. Căci ce nu ar putea spune, sub [diferite] pretexte, cei care, chiar și când se săvârșesc minuni, nu se leapădă de blasfemie? Așadar, cunoscând Domnul murmurele și ocările lor, de departe i-a certat și i-a rușinat nu numai prin cuvinte mai tăioase, ci și prin fapte și cuvinte pline de iubire de oameni. Căci le-a poruncit zicând: *Aduceți-l la Mine! Și l-au adus. Și văzându-L pe Iisus, demonul l-a zguduit pe om și căzând la pământ se încolăcea spumegând*¹². [Și s-au întâmplat acestea pentru că] Domnul i-a îngăduit [demonului] să-și arate pe față răutatea.

Domnul l-a întrebat pe tatăl copilului: *Câtă vreme este de când i-a venit aceasta?*¹³. Domnul pune această întrebare din iubire de oameni, pentru credință și ca să-l facă pe acela să ceară cu credință. Căci atât de departe era omul acela de credință, încât nici măcar nu a [binevoit] să ceară izbăvirea copilului [de demon]. Pentru că nici pe ucenici nu i-a rugat propriu-zis, fiindcă spune: *Am zis ucenicilor Tăi să-l alunge*¹⁴. Nu a căzut înaintea lor, nu a cerut, nu i-a rugat. Dar nici pe Domnul nu se arată a-L ruga. De aceea Domnul, cu milă lăsându-l pe copil să zacă [o vreme] în fața ochilor săi, a discutat cu el, întrebându-l despre timpul pătimirii și provocându-l să ceară [vindecarea].

Tatăl a răspuns că *din copilărie i se întâmplă, și de multe ori l-a aruncat în foc și în apă ca să-l piardă*. Și a adăugat: *Dar dacă poți ceva, ajută-ne, fiindu-ți milă de noi*¹⁵.

5. Vedeți cât de mare era necredința bărbatului? Căci zicând *dacă poți*, arată în chip lămurit că nu crede că Hristos poate [vindeca]. Însă Domnul a zis: [Acest] „*dacă poți [crede]*”... Toate

¹¹ Mc. 9, 19.

¹² Mc. 9, 19-20.

¹³ Mc. 9, 21.

¹⁴ Mc. 9, 18.

¹⁵ Mc. 9, 21-22.

sunt cu puțință celui care crede¹⁶. Dar a spus aceasta nu pentru că nu știa de necredința aceluia, ci ca să-l împingă câte puțin la credință, și ca să-i arate în același timp că necredința lui a fost cauza faptului că ucenicii nu au scos demonul. Uită-te și la evanghelist: nu a spus că Domnul a zis către tatăl copilului *dacă poți crede*¹⁷, ci a zis: [acest] „*dacă poți crede*”... – pentru că aproape întotdeauna Domnul cerea credință de la cei care căutau tămăduiri¹⁸ –, căci fiind El Stăpân și Păzitor al sufletelor, se străduia să vindece și sufletele prin credință.

Dar acel tată al copilului, pentru că a auzit că vindecarea va urma credinței lui, a zis cu lacrimi: *Cred, Doamne, ajută necredinței mele*¹⁹. Uitați-vă la excelentul progres al felului său de a fi! Fiindcă nu a crezut numai cu privire la tămăduirea copilului, dar a crezut și că Domnul poate să învingă necredința lui, dacă el voiește. Iar când mulțimea, la aceste cuvinte, a dat năvală, Domnul – zice Evanghelia – *a certat duhul cel necurat, zicându-i: «Duh mut și surd, Eu, îți poruncesc: Ieși din el și să nu mai intri în el»*²⁰.

6. Demonul acesta pare a fi cu totul sălbatic și peste măsură de nerușinat, pentru că și tăria certării și porunca de a nu mai intra vădesc nerușinarea sa cea peste măsură. Căci fără această [certare] pare-se că s-ar fi întors și după ce a fost scos afară. Avea multă stăpânire asupra omului, era greu de scos, era mut și surd, astfel încât firea nu era suficientă pentru a sluji revărsării nebuniei sale, drept pentru care a și pățimit [copilul acela] o stare de lipsă a simțirii aproape totală – pentru că zice

¹⁶ Mc. 9, 23.

¹⁷ Textul este neclar, însă poate fi înțeles dacă luăm în calcul faptul că la Marcu 9, 23, edițiile critice ale Noului Testament arată că replica Mântuitorului nu este „*De poți crede, toate sunt cu puțință celui care crede*”, ci „*Acest dacă poți crede... Toate sunt cu puțință celui care crede*”. A se vedea edițiile critice ale Noului Testament.

¹⁸ Nu o face și în cazul acestuia. Aici îl duce *către credință*.

¹⁹ Mc. 9, 24.

²⁰ Mc. 9, 25.

[Evanghelia]: *Și răcnind și zguduindu-l cu putere, a ieșit. Iar omul a rămas ca mort, încât mulți ziceau că a murit*²¹. Cât privește răcnetul acesta, el nu se contrazice cu faptul că demonul era mut. Căci vorbirea este o rostire care exprimă o cugetare, în vreme ce răcnetul este un glas lipsit de înțeles. Iar [Domnul] i-a permis demonului să-l zguduie atât de tare pe om și să-l lase ca mort, ca să se vădească toată răutatea lui. [Apoi] însă, Domnul, apucându-l pe om de mână, *l-a ridicat și el s-a sculat*²², arătând prin aceasta că are îndoită lucrare. Căci a lua de mână era o lucrare a [firii] zidite, [lucrare] care ne este specifică, în vreme ce a-l ridica pe copil, tămăduit de toate relele, era [o faptă] a lucrării celei nezidite, dumnezeiești și de viață făcătoare.

7. Când ucenicii L-au întrebat după aceea, în particular: *Pentru ce noi n-am putut să-l izgonim*²³, Domnul le-a spus că acest demon *cu nimic nu poate ieși, decât numai cu rugăciune și cu post*²⁴. Spun unii că rugăciunea aceasta și postul trebuie să fie făcute de către cel care pătimește. Nu este însă așa. Pentru că cel ce se află sub lucrarea duhului rău, și [mai ales] a unuia ca acesta, fiind instrument al demonului și fiind în puterea acestuia, cum va mai putea să se roage sau să postească în chip folositor pentru sine însuși?

8. Se pare că demonul acesta cu totul îngrozitor este cel al desfrânării, căci uneori îl aruncă în foc pe cel pe care l-a cuprins – pentru că astfel sunt iubirile cele străine și bolnave –, iar alteori îl scufundă în apă din pricina lăcomiei și a multelor beții și benchetuiiri fără măsură. Mut și surd este și în aceste lucruri demonul acesta. Fiindcă cel care se lasă convins de sugestiile unui astfel de demon nu mai suferă nici să audă și nici să grăiască cele dumnezeiești. Totuși, cineva care nu are duhul acesta rău sălășluit în el, ci doar este purtat de sugestiile lui,

²¹ Mc. 9, 26

²² Mc. 9, 27.

²³ Mc. 9, 28.

²⁴ Mc. 9, 29.

când se ridică spre a se întoarce [la Dumnezeu] – căci are încă voința liberă – are nevoie de post și rugăciune, ca prin post să țină în frâu trupul și să liniștească răskoalele lui, iar prin rugăciune să facă să înceteze și să adoarmă imaginile din suflet și gândurile care ațâță la patimă, și astfel să întreacă patima, înlăturând prin post și rugăciune atacul și sila satanicească. Când însă nu doar acționează în urma sugestiei demonului, ci îl are pe acesta sălășluit în el, atunci nici nu mai pătimește în chip omenesc, nici nu mai poate să facă ceva de la sine pentru propria tămăduire. Iar ceea ce ar face el, dacă ar avea mintea liberă, este făcut [pentru el] de către cei liberi, sau mai degrabă de cei care au în ei Duhul Sfânt, și duce la lucruri foarte mari în legătură cu alungarea demonului²⁵.

9. Noi însă să nu cerem să izgonim demoni, și chiar dacă am putea să-i alungăm, aceasta nu ne va folosi la nimic, dacă vom duce o viață fără luare-aminte. *Căci mulți, zice [Hristos], Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, oare nu în numele Tău am proorocit, și nu în numele Tău am scos demoni? Și atunci le voi spune: Nu vă cunosc pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei care lucrați fărădelegea*²⁶. Așadar, cu mult mai de folos este să ne silim să alungăm din suflet patima curviei, a mâniei, a urii și a îngâmării, decât a scoate demoni. Căci nu este suficient să ne izbăvim doar de păcatul trupesc, ci trebuie să curățim și lucrarea care sălășluiește înlăuntrul sufletului. Căci din inima noastră ies cugetările cele rele, adulterele, curviile, uciderile, furturile, câștigurile urâte²⁷ și celelalte, și aceste [cugetări] îl mișcă pe om [și către păcatul trupesc]. Și *cel care se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui*²⁸. Pentru că chiar dacă trupul este nelucrător, păcatul poate să lucreze în minte. Dar când sufletul nimicește înăuntru asaltul celui rău prin rugăciune,

²⁵ Cf. Iac. 5, 16; Fapte 12, 5.

²⁶ Mt. 7, 22-23.

²⁷ Cf. Mc. 7, 21.

²⁸ Mt. 5, 28

atenție, aducere aminte a morții, întristare după Dumnezeu și mâhnire, atunci și trupul ia parte la sfințenie, dobândind nelucrarea celor rele. Și aceasta este ceea ce spune Domnul, că nu [tot] cel care curăță partea din afară a paharului o curăță și pe cea dinăuntru, și că [trebuie să] *faceți curată partea dinăuntru a paharului, și astfel tot [paharul] va fi curat*²⁹. Având toată grija ca lucrarea ta cea dinăuntru să fie după Dumnezeu, vei învinge [și] patimile cele din afară. Căci dacă rădăcina e sfântă, și crengile sunt sfinte³⁰, și dacă plămada este sfântă, și frământătura este sfântă³¹. Fiindcă spune Pavel: *În Duhul să umblați și să nu împliniți patimile trupului*³².

10. De aceea Hristos nu a abolit tăierea împrejur iudaică, ci a împlinit-o. Fiindcă El este Cel care zice: *Nu am venit să stric legea, ci s-o plinesc*³³. Cum a plinit-o? Legea aceea era pecete, semn și învățătură simbolică a tăierii împrejur din inimă a cugetărilor rele; pe aceasta iudeii nu s-au silit [să o îplinească], și de aceea li s-a reproșat de către profeți că sunt netăiați împrejur cu inima³⁴ și s-au făcut urâți de către Cel care privește în inimă, iar în cele din urmă au fost lepădați. Fiindcă omul se uită la față, însă Dumnezeu Se uită în inimă, și dacă aceasta este plină de cugetări rele și necurate, omul acela devine vrednic de întoarcerea lui Dumnezeu de la el. De aceea, iarăși, Apostolul ne îndeamnă să ne facem rugăciunile fără mânie și fără certuri³⁵. Domnul, învățându-ne să ne silim spre tăierea împrejur în duh a inimii, ferește pe *cei curați cu inima* și pe *cei săraci cu duhul*, și afirmă deschis că premiul acestei curății este vederea lui Dumnezeu³⁶, iar celor *săraci [cu duhul]* le făgăduiește

²⁹ Mt. 23, 25-26.

³⁰ Cf. In 15, 5.

³¹ Cf. Gal. 5, 9.

³² Gal. 5, 16.

³³ Mt. 5, 17.

³⁴ Cf. Ier. 9, 26; Rom. 2, 25.

³⁵ Cf. I Tim. 2, 8.

³⁶ Cf. Mt. 5, 3.

*Împărăția cerurilor*³⁷. Și numește săraci pe cei care trăiesc în lipsuri și în nevoi. Însă nu-i fericește la modul general pe cei ce sunt astfel, ci îi fericește pe cei ce sunt așa cu duhul, adică pe cei care, prin smerenia dinlăuntru și din inima lor și prin alegerea cea bună, le rânduiesc astfel și pe cele din afară. [Domnul] nu oprește numai uciderea, ci și mânia, și poruncește să iertăm din inimă celor care ne-au greșit, și nu primește de la noi darul pe care îl aducem, dacă nu ne împăcăm și nu lepădăm mânia³⁸.

11. Tot așa stau lucrurile și cu patimile cele curvești. [Domnul] a arătat că însăși privirea iscoditoare și pofta care se naște din aceasta în inimă este adulter³⁹. Și luându-le pe acestea iarăși la modul mai general, spune că *dacă lumina care este în tine*, adică mintea și cugetarea, *sunt întuneric*⁴⁰, fiind pline de atacurile obscure ale căpeteniilor întunericului, cu cât mai mult întunericul [din tine], adică trupul și simțirea, care nu au prin ele însele strălucirea noetică, care dă naștere și adevărului, și nepătimirii. Dacă însă lumina care este în tine este curată și nu ești umbrit de cugetările trupești, vei fi cu totul luminos cu sufletul, ca și când [o] lampă te luminează cu strălucirea ei⁴¹. Astfel este tăierea împrejur a inimii în duh, prin care a plinit Domnul tăierea împrejur cea în trup, după lege, care a fost dată iudeilor ca să o închipuie pe cea [duhovnicească] și să conducă la ea⁴². Pe aceasta nesârguindu-se să o dobândească [iudeii], tăierea împrejur li s-a făcut netăiere împrejur⁴³, așa după cum zice Pavel, și au fost înstrăinați de Dumnezeu, Care nu Se uită la fața omului⁴⁴, adică la aparentele fapte de dreptate ale trupului,

³⁷ Mt. 5, 8.

³⁸ Cf. Mt. 5, 21-24.

³⁹ Cf. Mt. 5, 27-28.

⁴⁰ Cf. Mt. 6, 23.

⁴¹ Cf. Mt. 6, 22-23; Lc. 11, 34.

⁴² Cf. Rom. 2, 28-29.

⁴³ Cf. Rom. 2, 25.

⁴⁴ Cf. Gal. 2, 6; Mt. 22, 16; Mc. 12, 14; Lc. 20, 21.

ci privește în inimă, adică la mișcările cele nevăzute și lăuntrice ale gândurilor noastre.

12. Rogu-vă, așadar, fraților, să luăm și noi aminte și să curățim inimile noastre de toată întinăciunea, ca să nu fim târâți și noi [spre pierzanie] dimpreună cu aceia care au fost osândiți. Căci dacă legea spusă prin Moise s-a adeverit, și orice călcare de poruncă și neascultare și-a primit dreapta răsplătire, cum vom scăpa noi, dacă vom fi nepăsători la mântuirea noastră, care luând obârșie din propovăduirea Domnului, ne-a fost adeverită de cei care au ascultat-o, împreună mărturisind și Dumnezeu cu semne și minuni și cu multe feluri de puteri și cu darurile Duhului Sfânt?⁴⁵ Să ne înfricoșăm de Cel care cercetează inimile și rărunchii. Să sălășluim în noi înșine pacea, sfințenia, rugăciunea cea întru zdrobirea inimii, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul⁴⁶. Să dorim, întru încredințarea credinței, vederea aceea făgăduită celor curați cu inima, și să facem toate ca să o dobândim, ca una care e însoțită de viața cea veșnică, de frumusețea cea neîntinată, de bogăția cea necheltuită, de desfătarea cea neschimbată și fără sfârșit, de slavă și de împărăția [cea veșnică].

13. De care fie ca noi toți să avem parte întru Hristos Însuși, Împăratul veacurilor, Căruia Singur I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duh, în veacurile cele fără de sfârșit. Amin.

---

⁴⁵ Evr. 2, 2-4.

⁴⁶ Evr 12, 14.

Omilia a XIII-a

În a cincea Duminică a Postului, în care [se vorbește] și despre milostenie

1. Sunt unele părți din mare care hrănesc fiare mari, balenele. Iar [corăbierii] care navighează în aceste părți atârnă niște clopote de corăbii pentru ca fiarele, fiind înspăimântate de sunetul lor, să fugă. Și marea vieții noastre hrănește multe și mai înfricoșătoare fiare, și mă refer la patimile cele rele și la demonii și mai răi care le sunt conducători. Însă pe marea aceasta navighează ca o corabie Biserica lui Dumnezeu, iar în loc de clopote are pe învățătorii cei duhovnicești, ca prin sunetele cele sfinte ale învățaturii lor să îndepărteze fiarele cele inteligibile. Și aceasta o închipuia și veștmântul lui Aaron, care avea clopoței frumos sunători atârnați de marginile lui, fiind rânduit ca sunetul lor să fie auzit în vremea când slujea Aaron¹. Noi însă, prefăcând bine litera în duh, vom face [ca cuvintele noastre] să vă răsune acum duhovnicește, mai ales [că e și] vremea postului, când fiarele cele văzute și nevăzute ne atacă în chip înfricoșător. [Fiarele] văzute sunt lăcomia pântecelui, bețiile și celelalte asemenea; iar celelalte fiare, care stau la pândă în ascuns, sunt slava deșartă, îngâmfarea, buna părere despre sine și fățarnicia. Și același sunet pune pe fugă astfel de fiare și este și pază celor care se exersează cu postul.

2. Așadar, postul și lipsa de cumpătare sunt potrivnice, după cum viața și moartea sunt potrivnice. Iar postul este o poruncă

---

¹ Cf. Ieș. 27, 21-35.

a vieții, de aceeași vârstă cu firea omenească, fiind dată de la început de Dumnezeu lui Adam în rai², ca păzitoare a vieții dată lui de Dumnezeu Însuși și a harului dumnezeiesc. Lipsa de cumpătare însă este chip al morții trupului și sufletului, fiind date cu viclenie de către diavol lui Adam în rai, prin Eva³, spre căderea de la viață și înstrăinarea de dumnezeiescul har cel din Dumnezeu. *Căci Dumnezeu nu a făcut moartea și nici nu se bucură de pieirea celor vii*⁴. Cine este, așadar, omul care vrea să găsească viață și har în Dumnezeu, [fiind departe] de Dumnezeu? Să fugă de lipsa de cumpătare cea aducătoare de moarte și să fugă către postul îndumnezeitor și către cumpătare, ca să se întoarcă în rai plin de bucurie.

3. Moise, postind patruzeci de zile pe munte, a urcat la înălțimea vederii și a primit tablele bunei cinstiri a lui Dumnezeu⁵. Însă poporul evreilor, care era jos, îmbătându-se, a căzut în necucernicie și și-a turnat un idol în chip de vițel, asemenea zeului egiptean Apis⁶. Și dacă Moise nu ar fi stat înaintea lui Dumnezeu, împlânzindu-L prin uciderea cea fără milă a celor de același neam [cu el], Dumnezeu nu i-ar fi cruțat deloc⁷. Așadar, și noi, dacă avem trebuință de mila lui Dumnezeu, să nu ne îmbătăm cu vin, nici să ne îngreuiem din pricina îmbuibării, în care sunt înclinarea către plăcerile trupești și lipsa de evlavie⁸. Văzător a fost și Ilie, dar și acesta s-a curățit mai înainte prin post⁹. A dobândit și Daniel vederea și arătarea unuia dintre arhangheli, care i-a dat cunoașterea celor ce aveau să fie, dar mai întâi a rămas [postind] fără mâncare douăzeci de zile întregi¹⁰. Iar alt profet a fost ucis de către un leu, iar aceasta

² Cf. Fc. 2, 16-17.

³ Cf. Fc. 3, 1-6.

⁴ Pilde 1, 13.

⁵ Cf. Ieș. 34, 28.

⁶ Cf. Ieș. 32, 1-8.

⁷ Cf. Ieș. 32, 9 – 34, 27.

⁸ Cf. Ef. 5, 18.

⁹ Cf. III Rg. 19, 8-12.

¹⁰ Cf. Dan. 10, 1-21.

s-a întâmplat pentru că mâncase împotriva voii lui Dumnezeu¹¹. Îl știți cu toții pe Esau, fiul lui Iacov, care din pricina lăcomiei pânteceleui a pierdut și celelalte drepturi de întâi născut și binecuvântarea părintească¹². Să ne temem și noi ca nu cumva, predându-ne acestei lăcomii a pânteceleui, să cădem din acea binecuvântare și moștenire de la Tatăl Cel Preaînalt. Și să nu uităm nici de cei trei tineri¹³, care, îndeletnicindu-se cu postul, au călcat în picioare, cu tălpile și trupurile nevătămate, cuptorul cel de șapte ori aprins pentru ei¹⁴. Așadar, dacă și noi ne vom exersa cu postul cel adevărat, vom călca și acum în picioare focul din carnea noastră, și-l vom stinge, dar vom străbate nevătămați și cuptorul acela, atunci când focul va pune la încercare fapta fiecăruia¹⁵.

Ce trebuie să [mai] spunem despre Domnul profeților? Căci Acesta, luând trup și devenind om pentru noi, ne-a arătat chipul biruinței împotriva diavolului: postind, l-a biruit în toate privințele, atunci când acesta punea în mișcare contra lui tot felul de ispite, iar despre demonul cel mut și surd le-a spus ucenicilor Săi: *Acest demon nu iese decât cu rugăciune și cu post*¹⁶.

4. Dar haideți acum să vă arăt, fraților, care este postul cel plăcut lui Dumnezeu și adevărat. Pe aceasta să o știți, că nu lăudăm postul cel trupesc în sine și pentru sine, ci [îl lăudăm] pentru că lucrează pentru alte [lucruri bune], care sunt mai de folos sufletului. Căci și Pavel spune că lucrarea trupească este de puțin folos¹⁷. De aceea, Părinții cei purtători de Dumnezeu, vorbind din experiență, nu primesc posturile cele de multe zile¹⁸, ci socotesc că este mai acceptabil a mânca o dată pe zi și a nu se sătura. Și ei zic că acesta este un post măsurat și rezonabil.

¹¹ Cf. III Rg. 13, 11-26.

¹² Cf. Fc. 25, 25-34; 26, 34-35; Evr. 12, 6.

¹³ Cf. Dan. 1, 11-15.

¹⁴ Cf. Dan. 3, 16-27.

¹⁵ Cf. I Cor. 3, 11-15.

¹⁶ Mt. 17, 21; Mc. 9, 29.

¹⁷ Cf. I Tim. 4, 8.

¹⁸ Probabil e vorba de posturile totale.

Lucrul acesta îl spune și Scriptura: să nu ne lăsăm înșelați de săturarea pântecelui și de plăcerea gâtlejului, ci să respingem [încă] și pofta care e legată de mâncare, iar cantitatea și calitatea hranei să fie potrivită puterii și constituției trupului care este hrănit, pentru a-i păstra sănătatea pe cât e cu putință. Căci [dacă] cel slab mănâncă cu măsură, pe potrivă slăbiciunii sale, din mâncărurile care-i sunt date, fără să adauge celor necesare [altele] care sunt foarte de prisos și foarte priincioase, și dacă caută hrana, și nu desfătarea, băutura, și nu beția, folosirea măsurată, și nu lipsa de măsură, lipsa de cumpătare, și nu abuzul de hrană, acestuia, care face astfel uz [de hrană], nu i se va înlătura sfințenia.

5. Astfel este începutul postului cel adevărat și plăcut lui Dumnezeu, iar scopul pentru care a fost legiuit creștinilor și pentru care este cinstit de aceștia este curățirea sufletului. Căci ce folos poate avea abținerea de la hrana trupească, dacă ești biruit de gânduri și patimi trupești? Ce folos este să te abții de la vin și să fii chinuit de sete, dacă, îmbătat, dar nu de vin – după cuvântul celui care spune: *Vai celor care nu se îmbată cu vin*¹⁹ –, sufletul tău e tulburat de mânie și de răutate? Ce folos să te abții de la o masă aleasă, dar sufletul tău să fie lipsit de smerenie? [Și ce folos] ai dacă trupul se schimbă prin [lipsa] untdelemnului, dar sufletul nu se smerește cu post, după [cuvântul] lui David?²⁰ Ce folos avem dacă ne îndepărtăm de fumul care iese din [prăjirea] multor mâncăruri, dar mintea noastră este păgubită din pricina gândurilor și a cugetărilor deșarte, făcând nefolositoare rugăciunile noastre către Dumnezeu?

6. De aceea, bun este postul care se săvârșește spre ofilirea poftii, spre smerirea sufletului, spre transformarea urii, spre stingerea mâniei, spre ștergerea ținării de minte a răului, spre exersarea și curăția cugetării și a rugăciunii. Iar dacă ai de toate, să-ți fie prisosul mâncării tale spre mângâierea celor

¹⁹ Cf. Is. 28, 1; 29, 9; 51, 21.

²⁰ Cf. Ps. 108, 24.

lipsiți. Dacă vei posti în felul acesta, nu numai vei pătimi și vei muri împreună cu Hristos, ci vei și învia cu El și vei împărăți împreună cu El în vecii cei nesfârșiți, devenind, printr-un asemenea post, altoit [pe El] prin asemănarea morții Lui, și vei fi părtaș al învierii și moștenitor al vieții întru El²¹. Cel care postește, dacă este ispitit, biruiește pe cel care ispitește. Iar dacă nu este ispitit, își păstrează pacea sufletului și a trupului, omorându-și²² trupul și supunându-l robiei, după cum spune Pavel, de frică ca nu cumva să [rămână] neîncercat²³. Iar dacă Pavel se teme, cu cât mai mult se cade [să ne temem] noi? Așadar, cel care postește își supune trupul robiei și face ca sufletul său să fie încercat. Însă cel care își îngrașă [trupul], după puțin timp îl va strica, pentru că nu mănâncă ca să trăiască, ci mai degrabă trăiește ca să mănânce, precum [animalele] pregătite de noi pentru junghiere. Și cel care adaugă celor trebuincioase cele ce prisosesc, ca să îngrașe trupul, sau ca să-l ridice spre poftele cele care nu-s bune, sau pur și simplu din dragostea pentru plăcerea din trupuri, unul ca acesta nu face absolut nimic altceva decât să pregătească viermilor o hrană mai îmbelșugată.

7. Așadar, bine cântă David: *Ce folos este în sângele meu, dacă mă cobor în stricăciune?*²⁴. Prin urmare, postind și mâncând cu cumpătare, să nu pui deoparte pentru mâine cele ce prisosesc, ci precum Domnul, sărăcind, ne-a făcut bogați, la fel și tu, fiind flămând de bunăvoie, să sature pe cel care se află în lipsuri fără voia sa. Atunci, postul îți va fi ca un porumbel care poartă o ramură de măslin și binevestește sufletului tău izbăvirea din potop²⁵. *Dacă dai la o parte legătura și întinderea mâinii*, spune marele Isaia, *și cuvântul de cârtire, și dai pâine celui flămând și sufletul înjosit îl îndestulezi, atunci va răsări în întuneric lumina ta, și întunericul tău va fi ca amiază*²⁶. Dacă însă nu vrei să dai cele ale

²¹ Cf. Rom. 6, 5.

²² În sensul omorării patimilor trupești.

²³ Cf. I Cor. 9, 27.

²⁴ Ps. 29, 9.

²⁵ Cf. Fc. 8, 11.

²⁶ Is. 58, 8-10.

tale, [măcar] ține-te departe de cele străine, și nu păstra pentru tine cele care nu sunt ale tale, răpind și îmbogățindu[-te], în chip nedrept, uneori chiar de la unii mai săraci ca tine, ca să nu auzi, în chip drept, glasul profetului: *Nu asemenea post am ales Eu, zice Domnul, [și] nici dacă ți-ai pleca grumazul ca un cârlig, nu-ți va fi [acesta] un post primit. Ci dezleagă orice legătură a nedreptății, desfă nodurile învoielilor silnice, rupe orice înscris nedrept. Atunci va izbucni în zori lumina ta și vindecările tale degrabă vor răsări, și înainte va merge dreptatea ta, și slava lui Dumnezeu te va învălui*²⁷.

8. Așadar, dacă nu dai din cele ale tale săracului, deși îți prisosesc, cel puțin nu dobândești acestea în dauna săracului. Pentru că Stăpânul tuturor, trimițându-i în foc și blestemându-i pe cei din partea stângă, nu îi osândește ca răpitori, ci ca unii care nu au dat celui care avea nevoie²⁸. Așadar, răpitorii și cei care fac nedreptate [nici măcar] nu vor mai învia pentru înfățișarea [înaintea lui Hristos] și judecată, ci [vor învia] pentru o judecată și o condamnare imediată, mai mare, pentru că, de aici [încă], pare-se că nu s-au înfățișat niciodată cu totul, din suflet, lui Dumnezeu: *Căci cei care mănâncă pe poporul Meu cum ar înghiți o pâine, nu L-au chemat pe Domnul*²⁹. Bogatul a cărui țarină a rodit³⁰ și cel îmbrăcat în porfiră și vison³¹ sunt judecați, pe bună dreptate, nu pentru că au nedreptățit pe cineva, ci pentru că nu au dat din averile lor [săracilor]. Pentru că cele adunate în vistierii sunt obștești, [ca unele care] provin din vistieriile fapturilor lui Dumnezeu. Cum dar să nu fie [numit] hrăpitor cel care își împropriază cele comune, chiar dacă nu este ca acela care își împropriază cele care în mod evident îi sunt străine? Așadar, primul, ca un rău servitor, va suferi, vai, acea înfricoșătoare despărțire, în vreme ce al doilea va suferi

²⁷ Is. 58, 5-8.

²⁸ Cf. Mt. 25, 41-45.

²⁹ Ps. 13, 4.

³⁰ Cf. Lc. 12, 16-21.

³¹ Cf. Lc. 16, 19-31.

lucruri și mai grozave și mai înfricoșătoare, și niciunul din ei nu va putea atunci să fugă de acestea, dacă nu îi vor primi [de pe acum] pe cei săraci, unul iconomisind bine cele încredințate lui de Dumnezeu, altul împărțind bine cele adunate în chip rău. Marele Pavel, scriindu-le tesalonicenilor, care sunt fără îndoială strămoșii voștri, le spune despre iubirea de frați: *Nu aveți trebuință să vă scriu [despre aceasta], căci voi înșivă sunteți învățați de Dumnezeu ca să vă iubiți unii pe alții*³².

9. Domnul spune unora: *Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam*³³. Să ne temem și noi de cuvântul acesta, care aici nu este grăit către noi, dar care – să nu fie! – va fi rostit în ziua cea înfricoșătoare, atunci când înrudirea va fi judecată mai degrabă din asemănarea faptelor, atunci când toți cei care au iubit sărăcia în Hristos, sau [măcar] pe cei săraci, care au disprețuit slava, care au iubit cumpătarea, care nu numai au auzit spusele evanghelice, ci le-au și împlinit, vor fi una, în chip mai presus de fire, după rugăciunea Părintelui comun prin har – căci zice: *Dă-le lor ca toți să fie una, după cum Noi una suntem*³⁴ –, atunci când în chip vădit sabia cea întru totul drept judecătoare a Duhului va despărți pe om de tatăl său și pe fiică de mama sa, și îi va face străini pe cei care nu se aseamănă prin felurile lor de a fi³⁵. Căci dacă aici [se întâmplă aceasta]³⁶, cu cât mai mult acolo, unde Cel care știe toate le va spune lămurit celor care nu se aseamănă [cu El] prin virtute: *Nu vă cunosc pe voi!*³⁷ Căci [aceștia] nu au, după cum se pare, asemănarea

³² I Tes. 4, 9.

³³ In 8, 39.

³⁴ In 17, 21-22.

³⁵ Mt. 10, 34-37.

³⁶ Încă de aici, înrudirea duhovnicească se bazează pe asemănarea cu Dumnezeu. Cu atât mai mult va fi aceasta în Împărăția lui Dumnezeu. Aici, deja, sabia lui Dumnezeu desparte pe cei care asumă drumul Împărăției, de cei care nu îl asumă.

³⁷ Mt. 25, 12.

1111

1111

1111

1111

1111

1111

1111

Omilia a XIV-a

La Bunavestirea întru tot Preacuratei Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria

1. Profetul psalmist, enumerând chipurile creației și văzând înțelepciunea lui Dumnezeu în acestea, s-a umplut de uimire, și a strigat scriind: *Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înțelepciune le-ai făcut!*¹ Iar acum, ce cuvânt de laudă ar fi potrivit pentru mine, care încerc să vestesc, după putere, arătarea prin trup a Cuvântului Care a zidit toate? Căci dacă toate cele care există sunt pline de minunăție, și venirea lor de la neființă la ființă este un lucru dumnezeiesc și vrednic de a fi cinstit prin multe imne, cu cât mai minunat și mai dumnezeiesc și mai necesar a fi lăudat de noi este că Dumnezeu devine ceva din cele ce sunt, și nu simplu un Dumnezeu, ci Dumnezeu Cel care este cu adevărat; și aceasta cu atât mai mult cu cât firea noastră nu a putut sau nu a vrut să păstreze modul în care a fost făcută și de aceea a fost cu dreptate pusă în cele mai de jos ale pământului? Și atât de mare și dumnezeiesc, de negrăit și mai presus de înțelegere este ca firea noastră să devină asemenea lui Dumnezeu și prin ea să ne fie hărăzită întoarcerea la ce e mai bun, încât [acest lucru] a rămas cu adevărat necunoscut sfinților îngeri și oamenilor și profeților înșiși, chiar

---

¹ Ps. 103, 25.

dacă aceștia vedeau prin Duhul, fiind o taină ascunsă din veac². Și ce vorbesc [de timpul] de dinainte de a ajunge la capăt? Căci și odată petrecută, rămâne iarăși o taină: nu faptul că s-a făcut, ci felul în care s-a făcut; crezută, dar nu și cunoscută, închinată, dar nu și cercetată amănunțit, închinată și crezută numai prin Duhul Sfânt: *căci nimeni nu poate să zică „Domn este Iisus”, decât în Duhul Sfânt*³. Și Duhul este Cel prin Care noi ne închinăm și ne rugăm, zice Apostolul⁴.

2. Cum că taina aceasta este neînțeleasă nu numai de oameni, ci și de îngeri și chiar de arhangheli⁵, demonstrează lămurit și ceea ce se prăznuiește de noi azi. Căci arhanghelul i-a binevestit Fecioarei zămislirea⁶, și când aceasta căuta să afle felul și zicea către el: *Cum va fi mie aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat*⁷, arhanghelul nu a putut deloc să-i explice, ci a alergat și el la Dumnezeu, zicând: *Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri*⁸. Căci așa cum dacă cineva l-ar fi întrebat pe Moise: „Cum [s-a făcut] om din pământ?”, „Cum [s-au format] din țărână oase și nervi și carne?”, „Cum [au luat naștere] simțurile din ceea ce e lipsit de simțire?”, dar și „Cum, iarăși, din coasta lui Adam [s-a făcut] om?”, „Cum a fost întins osul, cum a fost împărțit, cum s-a unit și s-a legat?”, „Cum au ieșit din os organele interne, feluritele umori și toate celelalte?”. Așadar, după cum, dacă cineva l-ar fi întrebat acestea pe Moise, acesta nu ar fi spus nimic altceva, decât că Dumnezeu este Cel care a luat țărână din pământ și l-a făcut pe Adam, și [că tot El] a luat una din coastele lui Adam și a făcut-o pe Eva – și (Moise) spune cine a făcut acestea, dar nu spune și felul în

² Col. 1, 26.

³ I Cor. 12, 3.

⁴ Cf. Rom. 8, 26.

⁵ Cf. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Quaestiones et dubia*, 14, CCSG 10, p. 11; PG 90, 850 B-C [VHPF 1, p. 82].

⁶ Cf. Lc. 1, 26-38.

⁷ Lc. 1, 34.

⁸ Lc. 1, 35.

care s-au făcut acestea –, la fel se întâmplă și cu Gavriil: spune că Duhul cel Sfânt și puterea Celui Preaînalt vor lucra nașterea cea fără de sămânță, dar în ce fel, nu spune. Și dacă a amintit mai înainte de Elisabeta, că a luat în pânțece fiind în vârstă și stearpă, și nu a putut spune nimic mai mult, decât că *nici un cuvânt nu este cu neputință la Dumnezeu*⁹, cum ar fi putut (Gavriil) să spună felul sarcinii și al nașterii într-o fecioare?

3. Totuși spusa arhanghelului către Fecioara cuprindea ceva mai mult, dar care are în vedere ceva referitor la o taină mai mare: *Duhul Sfânt, zice, Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri*¹⁰. De ce? Pentru că Cel care Se naște nu Se va numi profet, sau simplu om, ca Adam, ci Fiu al Celui Preaînalt, Mântuitor și Izbăvitor al neamului omenesc și Împărat veșnic. Căci după cum atunci când pietrele cad de pe creste și se duc până la poalele cele mai de jos ale munților, întâlnesc în drumul lor multe locuri prăpăstioase, la fel și în cazul nostru, după ce am căzut din porunca cea dumnezeiască din rai și din felul de viețuire fericit de acolo și am fost duși până în iad, am întâlnit multe lucruri cumplite. Căci nu numai că pământul a dat la iveală spinii și mărăcinii cei văzuți – conform blestemului aruncat asupra protopărintelui¹¹ –, ci, într-o măsură și mai mare, [noi înșine] [I]-am însămânțat cu multele feluri de spini ai relelor patimi și cu mărăcinii îngrozitori ai păcatului. Și [astfel] nu numai întristarea aceasta a avut-o neamul nostru, întristare pe care a moștenit-o maica noastră cea dintâi prin blestemul cel împotriva ei¹², care o condamnă să nască în dureri, ci aproape toată viața noastră a devenit chin și durere.

4. Totuși, din iubirea Sa de oameni, Dumnezeu, Cel care ne-a plămuit pe noi prin milostivirea Sa cea din inimă, aplecând

⁹ Cf. Lc. 1, 35-37.

¹⁰ Lc. 1, 35.

¹¹ Cf. Fc. 3, 17.

¹² Cf. Fc. 3, 16.

cerurile, a coborât și luând din Sfânta Fecioară firea noastră, a înnoit-o și a ridicat-o, sau mai degrabă a înălțat-o la înălțime dumnezeiască și cerească. Și vrând să înfăptuiască aceasta, sau mai degrabă [vrând] să aducă astăzi la îndeplinire sfatul său cel mai înainte de veci, îl trimite pe Arhanghelul Gavriil, după cum zice Evanghelistul Luca, *în Nazaret, la o Fecioară logodită cu un bărbat al cărui nume era Iosif, din casa și din țara lui David, și numele Fecioarei era Maria*¹³.

5. Așadar, Dumnezeu îl trimite pe arhanghel la Fecioara, și pe Aceasta, care rămâne fecioară, o face maică a Sa doar prin cuvântul de salutare. Dacă ar fi fost zămislit din sămânță bărbătească, nu ar mai fi fost om nou, nici fără de păcat și nici Mântuitor al celor care păcătuiesc. Pentru că mișcarea cărnii către reproducere, nefiind supusă minții care a fost rânduită în noi de Dumnezeu ca să ne stăpânească, nu este întru totul fără de păcat. De aceea și David a spus: *Că întru fărădelegi m-am zămislit și întru păcate m-a conceput maica mea*¹⁴. Așadar, dacă zămisirea lui Hristos ar fi fost din sămânță bărbătească, (El) nu ar fi fost om nou, și nici începător și conducător al vieții celei noi, care nicicum nu se învechește. Căci dacă ar fi fost din vechiul răsad și ar fi moștenit greșeala aceluia, nu ar mai fi putut purta în Sine plinătatea dumnezeirii celei fără prihană și nu ar mai fi putut face carnea Sa izvor nesecat de sfințenie, așa încât să spele, prin covârșirea puterii, întinarea acelor protopărinți și să fie de ajuns spre sfințire tuturor celor care vor veni după ei. De aceea, nici înger, nici om, ci Însuși Domnul a venit și ne-a mântuit pe noi, zămislindu-Se și întrupându-Se în pântecul Fecioarei, și rămânând Dumnezeu în chip neschimbat.

6. Dar trebuia să o aibă și pe Fecioara martor al zămislirii celei fără de sămânță și ajutor în cele săvârșite după iconomia (dumnezeiască). Care sunt acestea? Drumul către Betleem, unde a avut loc nașterea cea vestită și slăvită de îngerii din

¹³ Lc. 1, 26-27.

¹⁴ Ps. 50, 6.

ceruri¹⁵. Intrarea în Templu, unde pruncul a fost mărturisit de Simeon și Ana drept Domn al vieții și al morții¹⁶. Fuga în Egipt (de frica) lui Irod și întoarcerea din Egipt, potrivit sfintelor profeții¹⁷, și toate celelalte pe care nu este ușor să le înșirăm [acum]. De aceea a fost luat ca logodnic al ei Iosif și îngerul a fost trimis *la o fecioară logodită cu un bărbat al cărui nume era Iosif*¹⁸. Și să socotești că expresia *din casa și din patria lui David* se aplică ambilor, pentru că neamul ambilor¹⁹, și al Fecioarei, și al Iosif, urcă până la David.

7. *Și numele Fecioarei, zice, era Maria*²⁰, care se tâlcuiește Doamnă. Aceasta înfățișează vrednicia Fecioarei și siguranța fecioriei și viața ei cea aleasă și riguroasă în toate, și ca să zic așa, cu totul fără prihană. Căci, purtând în chip convenit numele de Fecioară, poseda întru totul toate cele ale curăției, fiind fecioară și cu trupul, și cu sufletul, și era bogată, având toate puterile sufletului și toate simțurile trupului întemeiate cu mult mai presus de orice întinăciune. Și [avea acestea] atât de mult, în sensul propriu al cuvântului și sigur, și ca să zic așa, complet, și în toate neatinsă tot timpul, precum o poartă închisă care păstrează tezaurele și precum o carte pecetluită care păstrează neatinsă de ochi cele scrise în ea. Căci cu privire la ea s-a scris: *Aceasta este cartea cea pecetluită*²¹ și *poarta aceasta va fi închisă și nimeni nu va trece prin ea*²².

8. Dar Fecioara mai este Doamnă și în alt chip, după vrednicia (ei), ca una care este Stăpâna tuturor prin faptul că a zămislit și a născut în chip dumnezeiesc, întru feciorie, pe Cel care este prin fire Stăpân al tuturor. Mai este Doamnă [nu numai]

¹⁵ Cf. Lc. 2, 1-7.

¹⁶ Cf. Lc. 2, 22-38.

¹⁷ Cf. Mt. 2, 13-21; Os. 11, 1.

¹⁸ Lc. 1, 26-27.

¹⁹ Lc. 1, 27; 2, 4.

²⁰ Lc. 1, 27.

²¹ Is. 29, 11; Dan. 12, 4; Apoc. 5, 1; 6, 1.

²² Iez. 44, 2.

pentru că este liberă de orice robie și este părtașă unei domnii dumnezeiești, ci și pentru că este izvor și rădăcină a libertății neamului (omenesc), mai ales după nașterea cea de negrăit și plină de bucurie. Căci cea unită cu un bărbat este mai mult stăpânită decât doamnă, mai ales după nașterea cea plină de întristare și dureroasă, potrivit blestemului aceluia adresat Evei: *În dureri vei naște copii; atrasă vei fi către bărbatul tău și aceasta te va stăpâni*²³. De acest blestem eliberând Fecioara Maică neamul omenesc, primește în schimb, prin înger, bucurie și binecuvântare. Căci, zice, *intrând îngerul, a zis către Fecioara: „Bucură-te, cea cu har dăruită, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei”*²⁴. Arhanghelul nu îi prevestește viitorul atunci când zice: *Domnul este cu tine*, ci îi vestește ceea ce vedea în chip nevăzut împlinindu-se atunci. Și cunoscând-o că este lăcaș al harurilor dumnezeiești și omenești și că este împodobită cu toate harismele dumnezeiescului Duh, pe drept a numit-o *cu har dăruită*. Văzând că deja a primit locuitor în ea pe Cel în Care sunt tezaurele²⁵ tuturor acestor [daruri] și văzând de mai înainte că sarcina ei va fi fără de întristare și nașterea fără de dureri, i-a binevestit să se bucure și a susținut cu tărie că este singura, pe bună dreptate, binecuvântată și slăvită între femei, căci nicio altă femeie nu [mai] este slăvită, dacă e slăvită, cu covârșirea slavei Fecioarei Maicii lui Dumnezeu.

9. Dar Fecioara, văzându-l pe înger și temându-se să nu fie vreun înger înșelător, care să seducă femeii lipsite de trezvie, precum Eva, nu a primit salutarea fără să o cerceteze. Căci necunoscând încă foarte clar legătura cu Dumnezeu, pe care i-a binevestit-o îngerul, *s-a tulburat*, zice Scriptura, *la cuvântul lui*, deoarece își ținuse, ca să zic așa, strânsă și neclintită fecioria: *și cugeta ce fel de salutare ar putea fi aceasta*²⁶. De aceea și arhanghelul i-a dezlegat pe dată frica cea plăcută lui Dumnezeu a Fecioarei

²³ Fc. 3, 16.

²⁴ Lc. 1, 28.

²⁵ Cu sensul de depozit, sursă.

²⁶ Lc. 1, 29.

cele pline de har, zicându-i: *Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu*²⁷. Ce har? „Acela care este cu putință doar la Cel care singur poate cele cu neputință și care a fost păstrat doar pentru tine mai înainte de veci”. *Iată că vei lua în pân-tece*²⁸. Dar, zice [îngerul], „auzind tu de zămislire, să nu socotești că e vorba de vreo încălcare a fecioriei, și nici nu te mârni și nu te tulbura din această pricină”. Căci cuvintele acestea, *iată, vei lua în pân-tece*, spuse atunci către cea care era fecioară, arată că zămislirea este compatibilă cu fecioria.

10. *Iată că vei lua în pân-tece și vei naște fiu*²⁹. Căci fiind așa cum ești acum și rămânând fecioria ta nevătămată, vei avea un făt în pân-tece și vei naște pe Fiul Celui Preaînalt. Aceasta văzând-o de mai înainte cu mulți ani, și Isaia a profetit-o: *Iată, Fecioara va avea în pân-tece și va naște fiu*³⁰, și atunci m-am apropiat de profeteasă³¹. Cum s-a apropiat profetul de profeteasă? După cum [s-a apropiat] acum arhanghelul de Aceasta. Căci ceea ce îngerul a spus acum, acela a văzut și a grăit de mai înainte. Iar faptul că Fecioara e profeteasă, având harul profeției, este arătat, oricui ar voi, de imnul ei³² către Dumnezeu din Evanghelie.

11. S-a apropiat, zice, Isaia de profeteasă, negreșit prin Duh Care vede înainte, și a luat în pân-tece, și înainte să vină suferința durerilor, a fugit și a născut un băiat³³. Iar acum arhanghelul zice către Fecioara: *Vei naște Fiu, și-I vei pune numele Iisus, care se tâlcuiește Mântuitor. Căci Acesta va fi mare*³⁴. A zis iarăși Isaia: *Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie*³⁵. În concordanță cu acesta, zice acum și arhanghelul: *Acesta va fi mare și Fiu al Celui Preaînalt*

²⁷ Lc. 1, 30.

²⁸ Lc. 1. 31.

²⁹ Lc. 1, 31.

³⁰ Is. 7, 14.

³¹ Is. 8, 3.

³² Cf. Lc. 1, 46-55.

³³ Cf. Is. 8, 3-4.

³⁴ Lc. 1, 31-32.

³⁵ Is. 9, 6.

*Se va numi. Dar cum de nu a zis: este mare și Fiu al Celui Preaînalt*³⁶, *ci va fi, și Se va numi?* Pentru că a făcut referire la omenitatea lui Hristos. Iar odată cu aceasta arată și că va fi cunoscut de către toți și proclamat de către aceștia ca fiind astfel [Fiu al Celui Preaînalt], astfel încât și Pavel să poată spune mai târziu: *Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume*³⁷. Dar [arhanghelul adaugă și]: *Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci, și împărăția Lui nu va avea sfârșit*³⁸. Iar Acela a Cărui împărăție, veșnică fiind, nu are sfârșit este Dumnezeu. Dar Acesta are părinte [și] pe David, prin urmare Același este și om, pentru că Cel care Se va naște să fie în același timp și Dumnezeu, și om, Fiu al Omului și Fiu al lui Dumnezeu, primind ca om de la Dumnezeu și Tatăl împărăția cea veșnică, așa după cum a văzut și mai dinainte a vestit Daniel: *Am privit până când au fost așezate tronuri și Cel Vechi de zile S-a așezat. Și iată pe cineva ca Fiul Omului venind pe norii cerului și ajungând până la Cel vechi de zile. Și Lui I s-a dat toată cinstea și stăpânirea. Iar Împărăția Lui este o împărăție veșnică, și nu va fi luată de un alt împărat*³⁹.

12. Va ședea pe tronul lui David și va împărăți peste casa lui Iacov. Pentru că Iacov este patriarhul tuturor celor cucernici, iar David este primul care – în chip cucernic și totodată plăcut lui Dumnezeu – a împărățit peste toți, ca tip al lui Hristos, Cel care a adunat și [calitatea] de patriarh și pe cea de împărat într-o singură stăpânire, cerească și veșnică. Iar Fecioara cea cu har dăruită, cum a auzit cele atât de nemaîntâlnite și dumnezeiești spuse care i-au fost adresate – *Domnul este cu tine*⁴⁰, și iată, *vei lua în pântece și vei naște fiu*⁴¹, care împărățește veacurile, *Fiul Celui Preaînalt* –, a zis: *Cum va fi mie aceasta, dacă*

³⁶ Lc. 1, 32.

³⁷ I Tim. 3, 16.

³⁸ Lc. 1, 32-33.

³⁹ Dan. 7, 9; 7, 13-14.

⁴⁰ Lc. 1, 34.

⁴¹ Lc. 1, 31.

nu știi de bărbat?⁴². „Deși îmi aduci o bună vestire, duhovnicească și cu mult mai presus de patimile cele trupești, totuși îmi vorbești de zămislire în pântece, de sarcină și de naștere, și adaugi la zămislire un «iată». Cum dar va fi mie aceasta, de vreme ce de bărbat nu știi?”.

13. Aceasta o zice Fecioara nu pentru că nu credea, ci pentru că dorea să cunoască, pe cât îi era cu putință, cum anume avea să fie [acest lucru]. De aceea și arhanghelul zice către ea: *Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea și Sfântul Care Se va naște (din tine) Fiul lui Dumnezeu Se va chema*⁴³. „Sfântă ești, zice, și cu har dăruită, Fecioară! Dar [totuși] *Duhul Sfânt Se va pogori iarăși peste tine*, printr-un adaos mai înalt de sfințenie, pregătind și predispu-nându-te [pentru] lucrarea dumnezeiască din tine.” „*Și puterea Celui Preaînalt te va umbri*, întărindu-te și totodată, prin umbrirea ta și prin unirea cu tine, formând omenitatea, pentru ca Cel Născut din tine să fie sfânt, Fiu al lui Dumnezeu și putere a Celui Preaînalt – în chipul unui om.” „*Iată că și Elisabeta, rudenia ta*, care a fost stearpă toată viața ei, acum, la bătrânețe, voind Dumnezeu, a rămas grea în chip uimitor, *căci la Dumnezeu nimic nu este cu neputință.*”

14. Ce face, așadar, la acestea Fecioara cea cu har dăruită și [plină] de înțelepciune dumnezeiască și fără pereche? Aleargă iarăși la Dumnezeu și tinzând către El prin rugăciune, zice către arhanghel: „Dacă Duh Sfânt, precum spui, Se va pogori peste mine, curățindu-mi mai mult firea și întărindu-mă ca să primesc fătul cel mântuitor; dacă *puterea Celui Preaînalt mă va umbri*, formându-L în mine ca om pe Cel care este în *chipul lui Dumnezeu*⁴⁴, și producând o naștere fără sămânță; dacă Cel care Se va naște este sfânt și fiu al lui Dumnezeu, Dumnezeu și Împărat veșnic – «*căci la Dumnezeu nici un cuvânt/nimic nu este cu neputință*», atunci [îți zic]: *Iată roaba Domnului, fie mie după*

⁴² Lc. 1, 34.

⁴³ Lc. 1, 35.

⁴⁴ Filip. 2, 6.

cuvântul tău". Și a plecat de la dânsa îngerul⁴⁵, lăsând în pânțele ei, unit cu trup, pe Făcătorul universului, și oferind lumii mântuirea, prin această unire [care s-a petrecut în ea], al cărei slujitor a fost. Așa a scris de mai înainte și Isaia, limpede, prin cele pe care le-a văzut și de care s-a învrednicit în chip fericit a le pătimi. Căci nu l-a văzut pe serafim luând în chip nemijlocit cărbunele aprins din jertfelnicul cel ceresc și inteligibil; pentru că serafimul l-a luat cu ajutorul unui clește, și cu ajutorul acestuia a și atins cărbunele de buzele lui, dăruindu-i curățire⁴⁶. Această [vedenie] a fost la fel cu acea mare vedenie pe care a văzut-o Moise: rugul cel aprins de foc și care nu se mistuia⁴⁷.

15. Cine nu știe că Fecioara Maica este și rugul acela și cleștele însuși, ca una ce a zămislit în ea focul dumnezeiesc fără să se ardă, arhanghelul slujind aici zămislirii, unind prin ea pe Cel care ridică păcatul lumii cu neamul omenesc și curățindu-ne prin această negrăită legătură? Așadar, Fecioara Maica este ea însăși singură hotar între firea creată și cea necreată, și toți câți Îl cunosc pe Dumnezeu vor ști că este locaș al Celui neîncăput, și toți câți Îl laudă pe Dumnezeu, după Dumnezeu, o vor lauda și pe ea. Ea este pricină a [bunătăților] care o preced, apărătoare a [bunătăților] care vin după ea, și cea prin care vom primi bunătățile cele veșnice. Despre ea au vestit profeții, ea este obârșia apostolilor, temelia mucenicilor, fundamentul învățătorilor. Ea este slava celor de pe pământ, bucuria celor din ceruri, po-doaba întregii zidiri. Ea este început, izvor și rădăcină a nădejzii noastre păstrate în ceruri.

16. De care fie ca toți să ne învrednicim, prin rugăciunile ei pentru noi, întru slava Celui născut din Tatăl mai înainte de veci și în vremurile din urmă întrupat din ea, Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

⁴⁵ Lc. 1, 38.

⁴⁶ Cf. Is. 6, 5-7.

⁴⁷ Ieș. 3, 2-6.

Omilia a XV-a

Rostită în Duminica Stâlpărilor

1. *La vreme bineprimită te-am ascultat și în ziua mântuirii te-am ajutat*¹, a grăit Dumnezeu prin [gura] lui Isaia. Frumos lucru este, așadar, a grăi astăzi către iubirea voastră acel cuvânt al apostolului: *Iată vreme potrivită, iată ziua mântuirii*², *să lepădăm dar faptele întunericii și să lucrăm faptele luminii, și să umblăm cuviincios, ca ziua*³. Căci se apropie pomenirea Pătimirilor mântuitoare ale lui Hristos și Paștele cel nou, mare și duhovnicesc, răsplată a nepătimirii și prolog al veacului ce va să fie. Pe acesta îl vestește de mai înainte Lazăr, care se întoarce din adâncurile iadului și învie din morți a patra zi doar prin cuvântul și porunca lui Hristos, Care are puterea asupra vieții și a morții⁴. Iar copiii și poporul cel lipsit de răutate, prin însuflarea dumnezeiescului Duh, Îl cântă de mai înainte pe Cel care izbăvește din moarte, pe Cel care ridică sufletele din iad, pe Cel care dăruiește sufletului și trupului viața cea veșnică.

2. Așadar, dacă cineva *voiește să iubească viața și să vadă zile bune, să-și oprească limba de la rău, și buzele sale să nu grăiască vicleșug. Să se ferească de rău și să facă binele*⁵. [Faptă] rea este lăcomia pântecelui, beția și destrăbălarea. [Faptă] rea este iubirea

---

¹ Is. 49, 8.

² II Cor. 6, 2.

³ Rom. 13, 12-13.

⁴ In 11, 1-45.

⁵ Ps. 33, 12-13; I Pt. 3, 10-11.

de argint, lăcomia și nedreptatea. [Faptă] rea este slava deșartă, îndrăzneala nemăsurată și aroganța. Să se ferească deci tot omul de asemenea rele și să facă cele bune! Care sunt acestea? Cumpătarea, postirea, înfrânarea, dreptatea, milostenia, îndelunga răbdare, dragostea, smerenia. [Să le facem pe acestea] ca să putem fi părtași cu vrednicie Mielului lui Dumnezeu Cel jertfit pentru noi, să luăm de aici arvuna nestrucăciunii și să păzim în noi înșine cu deplină încredințare moștenirea cea făgăduită nouă în ceruri. Dar [ar putea spune cineva că] binele e greu de îndeplinit și că virtuțile sunt mai anevoioase decât răutățile. Eu însă nu văd acest lucru. Căci cel bețiv și cel lipsit de cumpătare suferă mai multe necazuri din pricina [patimii] decât cel înfrânat; cel destrăbălat [suferă mai multe] decât cel care se stăpânește pe sine; cel care se străduiește să fie bogat [pătimizește] mai multe decât cel care trăiește cu cele ce-i sunt de ajuns; și cel care caută să se înconjoare pe sine de slavă [suferă mai multe] decât cel care își duce viața fără să fie faimos. Dar, pentru că din pricina împătimirii noastre față de plăcere virtuțile ni se par mai grele, să ne silim pe noi înșine, căci zice Domnul: *Împărăția cerurilor [se ia] cu sila și cei ce se silesc pun mâna pe ea*⁶.

3. Așadar, toți avem nevoie de râvnă și de luare aminte, și cei slăviți, și cei lipsiți de slavă, și cârmuitorii, și cei cârmuiți, și bogații, și săracii, ca să alungăm din sufletul nostru aceste patimi rele și să facem să sălășluiască în el catalogul virtuților. Căci și agricultorul, și pantofarul, și cel ce face case, și croitorul, și țesătorul, și, pe scurt, toți cei care prin ostenele lor și prin lucrul mâinilor își procură cele de trebuință vieții, dacă leapădă din suflet pofta bogăției, a slavei și a desfătării, cu adevărat sunt fericiți. Căci aceștia sunt cei săraci, a căroră este Împărăția cerurilor. De aceea, pentru unii ca aceștia spune Domnul: *Fericiți cei săraci cu duhul*⁷. Săraci cu duhul sunt aceia care prin modestie,

⁶ Mt. 11, 12.

⁷ Mt. 5, 3.

prin ne iubirea de slavă și ne iubirea de plăceri a duhului lor, adică a sufletului, fie au sărăcia cea din afară de bunăvoie, fie suportă sărăcia cu bărbăție, chiar dacă e fără voia lor. Însă cei care sunt bogați, cei care trăiesc în desfătări, cei care se bucură de slava cea trecătoare, și în general, cei care se întâmplă să poftească cele asemenea acestora vor nimeri în patimi mai grozave și vor cădea în cursele cele mai multe și mai mari și mai nesuferite ale diavolului. Căci cel care a devenit bogat nu-și îndepărtează de la sine poftea de a fi bogat, ci mai degrabă o mărește, întinzându-se la mai multe decât la început. La fel, și iubitorul de plăcere, și cel ce iubește să stăpânească, și risipitorul, și cel desfrânat mai degrabă își măresc [patimile] și nu le leapădă. [Tot așa], și stăpânitorii și cei slăviți iau putere ca să săvârșească mai mari nedreptăți și păcate.

4. De aceea, greu este ca cel care stăpânește să fie mântuit și ca un bogat să intre în Împărăția cerurilor. [Căci] zice: *Cum puteți voi să credeți în Mine, când primiți slavă de la oameni, și slava care vine de la Unul Dumnezeu nu o căutați?*⁸. Dar să nu se tulbure cineva, dacă este avut, sau slăvit, sau cârmuitor. Căci și acesta poate, dacă vrea, să caute slava lui Dumnezeu și să se silească pe sine, astfel încât, oprind aplecarea spre cele rele, să lucreze virtuți mari și să respingă rele mari, nu numai de la sine, ci și de la mulți alții, care nu vor. Fiindcă nu numai că poate să facă dreptate și să fie înfrânat, ci poate și să îi împiedice în multe chipuri pe cei care vor să nedreptățească sau să se destrăbăleze; și nu numai că poate să devină el însuși bun ascultător al Evangheliei lui Hristos și celor care Îl propovăduiesc, ci poate și să supună Bisericii lui Hristos și celor care o conduc după [voia] lui Hristos pe cei care nu voiesc să creadă, nu numai prin puterea și autoritatea pe care au căpătat-o de la Dumnezeu, ci și prin faptul de a deveni un exemplu pentru cei care le sunt inferiori în toate cele bune. Căci cel stăpânit devine asemănător cu cel care stăpânește. Așadar, toți au nevoie de sânguire, de

---

⁸ In 5, 44.

silire, de atenție, dar nu toți la fel. Căci în cazul celor care se află în slavă, sau în bogăție, sau stăpânesc, după cum și în cazul celor care se sârguiesc cu cuvintele și cu dobândirea a ceea ce pentru ei e înțelepciune, dacă vor să fie mântuiți, e nevoie de mai multă silire și sârguință, pentru că din fire sunt oarecum mai greu de convins.

5. Lucrul acesta [se vede] limpede din evangheliile lui Hristos citite ieri⁹ și azi¹⁰. Căci atunci când a fost săvârșită minunea cu Lazăr, [minune] care a arătat în chip lămurit că Cel care o făcuse era Dumnezeu, poporul s-a încredințat și a crezut, în vreme ce cei ce aveau atunci puterea, adică cărturarii și fariseii, atât de departe erau de a crede, încât mai mult s-au înfuriat contra Lui și au hotărât, sub influența minții lor stricate, să-L dea morții pe Cel care Se vădea, atât prin cele pe care le grăia, cât și prin cele pe care le făcea, că este Domn al vieții și al morții. Căci nu poate cineva să spună că faptul că Hristos Și-a ridicat atunci ochii în sus și a zis: *Părinte, Îți mulțumesc Ție că M-ai ascultat*, le-a devenit un obstacol ca să-L socotească egal cu Tatăl. Pentru că El a adăugat atunci, zicând către Tatăl: *Eu știam că întotdeauna Mă ascuți, dar pentru mulțimea care stă împrejur am zis, ca să creadă că Tu M-ai trimis*¹¹. Deci ca să-L cunoască pe El că este Dumnezeu, că este din Tatăl și că lucrează minunile întru nimic opunându-Se Tatălui, ci [făcând toate] după voia Lui, Și-a ridicat înaintea tuturor ochii către Tatăl, și a grăit acele lucruri, care arată că Cel care le rostește pe pământ este egal cu Tatăl Cel Ceresc și Preaînalt. Căci după cum atunci când, la început, urma să fie plăsmuit omul, a precedat Sfatul¹², la fel și acum, în cazul lui Lazăr, urmând să fie replăsmuit omul, a precedat Sfatul. Dar atunci când urma să fie plăsmuit omul, grăind Tatăl către Fiul: *Să facem om*¹³, Fiul a fost

⁹ Evanghelia din Sâmbăta lui Lazăr, In 11, 1-45.

¹⁰ In 12, 1-18.

¹¹ In 11, 41-42.

¹² Cf. Fc. 1, 26.

¹³ Fc. 1, 26.

Cel care L-a ascultat pe Tatăl, și astfel a fost adus omul la existență; acum însă Tatăl este Cel care Îl ascultă pe Fiul Care grăiește, și astfel Lazăr a fost din nou adus la viață.

6. Vedeți cât de mare este împreună-cinstirea și împreună-sfățuirea [Tatălui și a Fiului]? Căci forma de rugăciune a fost [aleasă] din cauza mulțimii care stătea împrejur, însă cuvintele nu erau ale unei rugăciuni, ci erau [specifice] stăpâniei și suveranității. *Lazăre, ieși afară!*¹⁴, și îndată cel mort de patru zile I s-a înfățișat viu. Dar oare [s-a făcut] aceasta prin porunca Celui viu sau prin rugăciunea Celui ce dă viață? El a strigat cu glas mare, și a făcut aceasta din pricina celor care stăteau împrejur. Căci ar fi putut să îl învieze pe Lazăr nu numai cu o voce stăpânită, ci doar cu voința Sa, după cum ar fi putut face [minunea] și dacă s-ar fi aflat departe, cu piatra așezată [pe mormânt]. Însă El a venit la mormânt și a grăit celor care stăteau împrejurul [mormântului], și ei au ridicat piatra și au simțit mirosul greu, iar El a strigat cu glas mare și l-a chemat [pe Lazăr] și astfel l-a înviat, ca prin propria vedere – căci au văzut, fiindcă stăteau lângă mormânt –, prin propriul miros – căci au simțit mirosul greu al mortului, care era deja de patru zile –, prin propriul [simț] tactil – prin care, folosindu-se de propriile mâini, prima dată au ridicat piatra de pe mormânt, iar apoi au dezlegat legăturile de pe trupul lui și ștergarul de pe fața lui –, și prin propriile urechi – de vreme ce glasul Domnului a ajuns în urechile tuturor –, să înțeleagă toți și să creadă că Acesta este Cel care cheamă cele care nu sunt să fie, Cel care poartă toate cu cuvântul puterii Sale, Cel care face la început numai cu cuvântul toate cele ce sunt din cele care nu sunt.

7. Astfel poporul cel fără răutate, prin toate acestea, a crezut în El, și nu a avut numai o credință tăcută, ci a devenit vestitor al dumnezeirii Lui prin fapte și prin cuvinte. Căci după învierea lui Lazăr cea de a patra zi, Domnul, găsind un asin, care fusese pregătit de mai înainte de ucenici – după cum spune

---

¹⁴ In 11, 43.

Evangelistul Matei¹⁵ – și șezând pe el, a intrat în Ierusalim, după profeția lui Zaharia, care de mai înainte a vestit: *Nu te teme, fiica Sionului, că iată, Împăratul tău vine la tine, drept și mântuitor, blând și călare pe asin, pe mânzul asinei*¹⁶. Profetul arată prin aceste cuvinte că El este regele proorocit, Care singur este cu adevărat împăratul Sionului. Căci zice: „Împăratul tău nu este înfricoșător pentru cei care-L văd, și nu este cineva greu de îndurat și care face rău, care aduce după sine scutieri și sulițași sau care trage după el mulțime de pedestrași și călăreți, care trăiește în lăcomie și cere dăjdi și biruri, și slujiri, și servicii înjosoare și vătămătoare. Ci semnul Său distinctiv este smerenia și sărăcia și puținătatea. Căci intră călare pe un asin, fără să aducă cu sine vreo mărire omenească. De aceea, El este singurul împărat drept și Care mântuiește întru dreptate. Și El este [singurul] blând, având blândețea drept însușirea cea mai de seamă. Căci și Domnul Însuși, vorbind despre Sine, spune: *Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima*¹⁷.

8. Deci, după ce l-a înviat pe Lazăr din morți, împăratul, călare pe un asin, a intrat apoi în Ierusalim, și aproape îndată toți cei din popor – copii, bărbați, bătrâni – așternând pe jos haine și purtând stâlپări de finic, care sunt semne ale biruinței, și întâmpinându-L ca pe Cel care era Făcător de viață și Biruitor al morții, au căzut la picioarele Lui și L-au însoțit, cântând într-un glas, nu numai în afara, ci și înăuntrul îngrăditurilor Templului: *Osana, Fiul lui David, Osana întru cei de sus*¹⁸. *Osana* este un imn care se înalță către Dumnezeu, căci tălmăcit înseamnă: *Mântuiește, Doamne*. Iar adăugirea *întru cei de sus* arată că [Dumnezeu] este cântat nu numai pe pământ și nu numai de către oameni, ci și întru cele înalte, de către îngerii cerești.

9. Ei însă nu numai că Îl cântă astfel și Îl teologhiesc, ci se și împotrivesc, prin cele care urmează, judecății cărturarilor

¹⁵ Cf. Mt. 21, 1-11.

¹⁶ Zah. 9, 9; Mt. 21, 5.

¹⁷ Mt. 11, 29.

¹⁸ Mt. 21, 9.

și a fariseilor, celei de rău voitoare și luptătoare contra lui Dumnezeu, precum și pretextelor lor celor ucigașe. Căci aceia ziceau în chip nebunesc despre El: *Acest om nu este de la Dumnezeu, și pentru că face multe minuni, dacă-L lăsăm și nu-L vom omori, toți vor crede în El; și vor veni romanii și ne vor distruge cetatea și neamul*¹⁹. Dar poporul ce zice? *Binecuvântat este Cel care vine întru numele Domnului. Binecuvântată este împărăția ce vine, a părintelui nostru David*²⁰. Prin aceea că spuneau *binecuvântat este Cel care vine întru numele Domnului*, arătau că [Hristos] este din Dumnezeu și Tatăl, și că vine întru numele Tatălui, după cum și Domnul spune despre El Însuși: *Pentru că Eu am venit întru numele Tatălui Meu*²¹, și de la Dumnezeu am ieșit și am venit²². Iar prin aceea că spuneau *binecuvântată este împărăția ce vine, a părintelui nostru David*²³ arată că aceasta este împărăția în care vor crede, conform profeției, și neamurile, și mai ales romanii. Căci acest împărat nu este doar nădejdea lui Israel, ci și așteptarea neamurilor, după profeția lui Iacov: *Își va lega de viță asinul său – adică pe poporul cel supus Lui dintre iudei – și [va lega] de coarda de viță mânzul asinei*²⁴. Coarda viței sunt ucenicii Săi, către care zice Domnul: *Eu sunt viță, voi sunteți mlădițele*²⁵, și de această coardă Și-a legat Domnul mânzul asinei, adică pe noul Israel cel dintre neamuri, [neamuri] care după har s-au făcut fii ai lui Avraam. Dacă, așadar, împărăția aceasta este nădejdea neamurilor, cum, zic [cei cu stâlپări în mâini], noi care credem în ea, ne vom teme de romanii?

10. Astfel, cei care erau prunci nu în felul lor de a gândi, ci în răutate, insuflați fiind de Duhul Sfânt, au înălțat Domnului un imn deplin și desăvârșit, mărturisind că Lazăr era mort de patru zile când Dumnezeu l-a readus la viață. Însă

¹⁹ In 9, 16; 11, 47-48.

²⁰ Mc. 11, 9-10.

²¹ In 5, 43.

²² In 8, 42.

²³ Mc. 11, 10.

²⁴ Fc. 49, 11.

²⁵ In 15, 5.

cărturarii și fariseii, văzând astfel de minuni și astfel de copii strigând în Templu și zicând: *Osana, Fiul lui David*, s-au umplut de mânie și au zis către Domnul: *Nu auzi ce spun aceștia?*²⁶, lucru pe care mai degrabă Domnul trebuia să îl spună atunci către ei, și anume: „Nu vedeți, nu auziți, nu înțelegeți?”. De aceea S-a și întors către cei care Îl dojeneau că acceptă un imn de laudă care I se cuvine doar lui Dumnezeu, zicându-le: „Da! Îi aud pe cei înțelepțiți de Mine în chip nevăzut și [aud] cele spuse de ei despre Mine”. *Iar dacă vor tăcea aceștia, pietrele vor striga*²⁷. Voi însă niciodată n-ați cunoscut bine cuvântul acela profetic, că *din gura pruncilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit laudă*²⁸. Căci și aceasta era [semnul] unei mari minuni, ca cei simpli și copiii și cei neînvățați să teologhisească în chip desăvârșit despre Dumnezeu Care S-a făcut om pentru noi, înălțând imn îngeresc din gurile lor. Căci după cum îngerii, la nașterea Domnului, au psalmodiat: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace*²⁹, la fel și aceștia acum, la intrarea Domnului, înalță același imn, zicând: *Osana, Fiul lui David, Osana, întru cei de sus*³⁰.

11. Dar să fim și noi prunci cu răutatea, și tineri, și bătrâni, și conducători și cârmuiți, ca să luăm putere de la Dumnezeu și să înălțăm trofeu, și să purtăm semnele biruinței, nu numai împotriva patimilor celor rele, ci și împotriva văzuților și nevăzuților vrăjmași, și din această pricină să găsim ajutor la vreme potrivită³¹. Căci mânzul cel tânăr, pe care Domnul a socotit vrednic să stea călare pentru noi, fiind unul, a închipuit supunerea neamurilor față de El, neamuri din care suntem cu toții, și cârmuitori, și cârmuiți deopotrivă.

12. Așadar, după cum în Hristos Iisus nu este nici parte bărbătească, nici parte femeiască, nici elin, nici iudeu, ci toți

²⁶ Mt. 21, 15-16.

²⁷ Lc. 19, 40.

²⁸ Ps. 8, 2; Mt. 21, 16.

²⁹ Lc. 2, 14.

³⁰ Mt. 21, 9.

³¹ Evr. 4, 16.

sunt una³², după dumnezeiescul apostol, la fel, în El nu este nici cârmuitor, nici cârmuit, ci toți, prin harul Lui, una suntem, prin credința în El, și aparținem unui singur trup, [cel] al Bisericii Sale, avându-L pe El ca singur Cap. Și am fost adăpați într-un singur duh³³, prin harul Preasfântului Duh, și toți am primit un singur botez, și una este nădejdea în toți, și un singur Dumnezeu avem, *Care este peste toate, și prin toate și întru noi toți*³⁴. Să ne iubim, așadar, unii pe alții, să ne răbdăm și să ne îngrijim unii pe alții, ca unii care suntem mădulare unii altora. Căci semnul că suntem ucenicii Lui, după cum Însuși Domnul a spus, este dragostea³⁵. Iar moștenirea părintească, pe care ne-a lăsat-o [Domnul] când a plecat din lumea aceasta, este [tot] dragostea. Și ultima rugăciune pe care ne-a dat-o când S-a înălțat la Tatăl Său întărește dragostea noastră reciprocă³⁶.

13. Să ne sârguim, așadar, să fim împlinitori ai rugăciunii celei către Tatăl, și să nu lepădăm moștenirea cea de la El și nici semnul pe care ni l-a dat, ca să nu lepădăm mai apoi vrednicia de fii, binecuvântarea [Sa] și [starea] de ucenici ai Săi, și să cădem atunci din nădejdea cea făgăduită și să fim aruncați afară din cămara de nuntă cea duhovnicească. Așa după cum, înainte de Pătimirea Sa cea mântuitoare, nu numai poporul își așternea hainele înaintea Domnului Care intra în Ierusalimul cel de jos, ci și cei care erau cu adevărat cârmuitorii popoarelor – și mă refer la apostoli –, la fel și noi, cârmuitori și cârmuiți deopotrivă, să ne așternem hainele noastre cele înnăscute, supunând duhului carnea noastră și voile sale, ca nu numai să ne învrednicim a vedea și a ne închina mântuitoarei Pătimiri a lui Hristos, ci să ne și bucurăm de împărtășirea

³² Cf. Gal. 3, 28.

³³ Este un singur trup, un singur cap și un singur duh. Suntem mădulare ale acestui organism viu, Biserica, care are și trup, și duh, și care se dezvoltă în împreună participare la viața întregului.

³⁴ Ef. 4, 6.

³⁵ Cf. In 13, 35.

³⁶ Cf. In 13, 33-35.

de El. *Căci, zice apostolul, dacă am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci e lucru clar că vom fi [părtași] și ai învierii Lui*³⁷.

14. Pe care fie ca toți să o dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni ale Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul cel de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

³⁷ Rom. 6, 5.

Omilia a XVI-a

**Despre iconomia cea după trup
a Domnului nostru Iisus Hristos și despre
cele dăruite prin ea celor care cred cu
adevărat în El; și că Dumnezeu, deși îl putea
elibera pe om în multe feluri din tirania
diavolului, a preferat mai degrabă să se
folosească de această iconomie.
Rostită în Sâmbăta cea Mare**

1. Cuvântul lui Dumnezeu Cel mai înainte de veci, necuprins și atotputernic și Fiul Cel atotputernic putea fără îndoială să-l izbăvească pe om din mortalitate și din robia diavolului și fără înomenirea Sa, căci El *poartă toate cu cuvântul puterii Sale*¹ și toate se supun autorității Lui celei dumnezeiești, și, după Iov, *pe toate le poate și nimic nu-I este cu neputință*², pentru că puterea zidirii nu se poate opune autorității Ziditorului și nimic nu este mai puternic decât Atotputernicul. Dar modul cel mai potrivit pentru firea și slăbiciunea noastră și cel mai corespunzător pentru Cel care lucra a fost cel prin înomenirea Cuvântului lui Dumnezeu, pentru că acest [fel] are împreună cu el și dreptatea, fără de care nimic nu se săvârșește de către Dumnezeu. Căci, după profetul psalmist, *drept este*

---

¹ Evr. 1, 3.

² Iov. 42, 2.

Dumnezeu și a iubit dreptățile³, și nu este nedreptate în El⁴. Dar pentru că la început omul a fost părăsit cu dreptate de Dumnezeu, pentru că el însuși L-a părăsit mai întâi, și alergând de bunăvoie la începătorul răului, și ascultând de cel care-l sfătuia cu viclesug cele contrare, i-a fost predat cu dreptate, și astfel prin pizma celui rău și prin dreapta îngăduință a Celui Bun, a intrat moartea în lume – care, din pricina răutății excesive a începătorului răului, a devenit îndoită; căci cu concursul lui se săvârșește nu numai moartea naturală, ci și cea [veșnică], plină de silă –, așadar, pentru că am fost predați cu dreptate robiei diavolului și mortalității, trebuia neapărat ca și întoarcerea neamului omenesc la libertate și viață să fie săvârșită de Dumnezeu cu dreptate.

2. Dar nu numai omul a fost predat de dreptatea dumnezeiască celui zavistnic, ci și diavolul însuși a lepădat de la sine dreptatea, devenind în chip nedrept iubitor al autorității și al suveranității⁵, sau mai degrabă al tiraniei, și luptându-se cu dreptatea, și-a folosit puterea contra omului. Prin urmare, I-a plăcut lui Dumnezeu ca diavolul să fie răpus mai întâi prin dreptate, împotriva căreia se lupta mereu, iar mai apoi cu puterea [Lui], prin învierea și judecata viitoare. Căci aceasta este ordinea cea mai bună: ca puterii să-i preceadă dreptatea; și acesta este lucrul unei stăpâniri cu adevărat bune și dumnezeiești, și nu tiranice, ca puterea să urmeze dreptății.

3. Căci după cum cel ce de la început a fost ucigător de oameni⁶ a fost ridicat împotriva noastră de pizmă și ură, la fel și Începătorul vieții a fost mișcat pentru noi de preaplinul iubirii Sale de oameni și al bunătății [Sale]⁷. Și după cum acela în chip nedrept a iubit pierderea fapturii lui Dumnezeu, la fel și Făcătorul a iubit în chip drept mântuirea celui plăsmuit.

³ Ps. 10, 7.

⁴ Ps. 91, 15.

⁵ Stăpânirii de unul singur.

⁶ Cf. In 8, 44.

⁷ Cf. In 15, 13.

Și așa cum acela, prin nedreptate și viclenie, a lucrat biruința pentru el însuși și căderea omului, tot așa și Izbăvitorul, cu dreptate și înțelepciune, a lucrat înfrângerea definitivă a începătorului răului și înnoirea făpturii Lui. Așadar, Dumnezeu a lăsat mai întâi deoparte ceea ce putea, ca să lucreze prima dată ceea ce trebuia. Iar de aici dreptatea a devenit și mai strălucită, ca una ce a fost preferată de Cel care are o putere de nebiruit. Iar oamenii trebuiau să învețe să arate dreptatea prin fapte aici, în vremea mortalității, pentru ca în vremea nemuririi, luând puterea, să o aibă fără să o mai poată pierde.

4. Pe lângă acestea, trebuia ca biruitorul să fie biruit de firea [noastră cea] biruită și înșelătorul să fie înșelat. De aceea trebuia și era nevoie să se nască un om care să nu fi gustat păcatul. Dar acest lucru era dintre cele cu neputință⁸. Căci, spune Scriptura, *niciun om nu e fără de păcat, chiar de-ar fi o singură zi viața lui*⁹, și *cine se va lăuda că are inima curată?*¹⁰, și *nimeni nu este fără de păcat, fără numai Unul Dumnezeu*¹¹. De aceea Dumnezeu Cuvântul, Cel din Dumnezeu, Care e din veci din El, dar e și în El – căci nu este cu puțință a cugeta că Dumnezeu [a fost] vreodată fără Cuvânt –, fiind împreună cu Acesta un singur Dumnezeu (căci nici strălucirea soarelui nu este o altă lumină pe lângă soare și nici raza soarelui nu este un alt soare pe lângă soarele cel unul), de aceea, așadar, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu Cel singur fără de păcat Se face Fiul al Omului, neschimbat după dumnezeire, fără prihană după umanitate, după cum de mai înainte a mărturisit Isaia zicând: *Care Singur n-a făcut păcat și viclenie nu s-a aflat în gura Lui*¹². Și nu numai aceasta, ci El este și singurul Care nu a fost zămislit în fărâdelegi și nu a fost născut în păcate, după cum dă mărturie David în psalmi despre sine însuși, sau mai degrabă despre

⁸ Cf. Iov 14, 4.

⁹ Iov 14, 5.

¹⁰ Pilde 20, 9.

¹¹ Mt. 19, 17; Mc. 10, 8.

¹² Is. 53, 9; I Pt. 2, 22.

tot omul¹³. Căci răscoala cărnii, fiind fără voia noastră și lup-tându-se în chip vădit cu legea minții, chiar dacă este făcută sclavă cu forța de către cei cu minte¹⁴ și e îngăduită [de către aceștia] doar pentru facerea de copii, totuși aduce după ea osânda cea de la început, fiind și numindu-se stricăciune și născând fără îndoială spre stricăciune, și fiind o mișcare pă-timașă a celui care nu cunoaște cinstea pe care a primit-o firea noastră de la Dumnezeu, ci s-a asemănat dobitoacelor.

5. De aceea Dumnezeu nu doar [a venit] între oameni, ci Se naște, potrivit profețiilor, dintr-o Fecioară sfântă și mai înaltă decât gândurile cele prihănite ale cărnii, [dintr-o] Fecioară a cărei zămislire a adus-o venirea Duhului Sfânt¹⁵, și nu pofta cărnii¹⁶, și care a fost precedată de o bunăvestire și de credința în venirea lui Dumnezeu, iar nu de o consimțire și o experiență a unei poftes pătimase. Căci fiind aceasta întru totul înlăturată, Fecioara cea nepătată a zis, în rugăciune și în bucurie duhov-nicească, către îngerul cel binevestitor: *Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău*¹⁷, și zămisbind, a născut astfel încât Birui-torul diavolului, om și Dumnezeu-Om fiind, să-și tragă [din ea] doar rădăcina neamului, dar nu și a păcatului¹⁸. Pentru că El singur dintre toți nu a fost zămislit în fărădelegi¹⁹, nici nu s-a născut în păcate, adică prin pofta cărnii²⁰, prin patimă și prin cugetările cele întinate ale firii mânjite în urma călcării [poruncii], ca să fie cu desăvârșire curat și nepângărit și în ceea ce privește [firea] asumată – din acest motiv neavând nevoie de curățiri pentru Sine, ci primind toate în chip înțelept pentru noi –, și așa să se facă un Adam cu adevărat nou și să

¹³ Cf. Ps. 50, 6.

¹⁴ Termenul se referă și la *castitatea conjugală*.

¹⁵ Cf. Lc. 1, 35.

¹⁶ Cf. In 1, 13.

¹⁷ Lc. 1, 38.

¹⁸ Cf. Evr. 4, 15.

¹⁹ Cf. Ps. 50, 6.

²⁰ Cf. In 1, 13.

rămână cu adevărat nou și tare și neînvechindu-se deloc, și să-l rezidească din nou pe Adam cel vechi, în Sine și prin Sine, și să-l păstreze veșnic tânăr, ca unul care e puternic să scuture de la sine pentru totdeauna învechirea. Căci și acela, întâiul Adam, a fost zidit la început de Dumnezeu fără pată, și a fost tânăr până când, supunându-se de bunăvoie diavolului și întorcându-se către plăcerile cărnii și căzând în întinăciunea păcatului, s-a învechit și a căzut în ceea ce era potrivit firii.

6. De aceea și Stăpânul îl înnoiește în chip minunat nu numai cu mâna, ci îl și ține la Sine, nu doar luând firea omenească și ridicând-o din cădere, ci și îmbrăcând-o în chip negrăit, unindu-Se cu ea în chip nedespărțit și născându-Se în același timp Dumnezeu și om dintr-o femeie – ca să ia firea aceea plăsmuită de El și furată de uneltirea celui rău –, dar [luând-o] din fecioara aceea –, ca nou să îl facă pe om. Căci dacă ar fi fost din sămânță, nu ar mai fi fost om nou, nu ar mai fi fost începător și dătător al vieții celei noi și nicidecum învechite. Nici nu ar fi putut, dacă era din partea cea veche, să primească în Sine plinătatea dumnezeirii celei neprihănite și să facă trupul izvor nesecat de sfințenie, astfel încât să spele prin prisosul puterii întinăciunea strămoșilor acelora și să fie de ajuns spre sfințire tuturor celor de după. De aceea, nu înger, nici om, ci Însuși Domnul astfel a binevoit, din mila [Sa], ca să ne mântuiască și să ne plăsmuiască din nou, rămânând Dumnezeu în chip neschimbat, dar venind om desăvârșit la noi.

7. Se naște, așadar, dintr-o Fecioară sfântă Singurul Om din veac nevinovat, singurul care nu merita în niciun fel să fie părăsit de Dumnezeu. *Și înainte să cunoască răul, alege binele*²¹, conform profeției, și trăiește o viață întru totul lipsită de păcat, nici în ceea ce privește această [viață] nefiind găsit că merită cu dreptate să fie părăsit de Dumnezeu, fiindcă nici El Însuși nu L-a părăsit pe Dumnezeu călcând [porunca] așa cum a făcut Adam cel dintâi, [ci] făcându-Se împlinitor a toată porunca

---

²¹ Is. 7, 16.

dumnezeiască și a toată legea dumnezeiască, și ca urmare fiind liber, pe bună dreptate, de robia diavolului. Iar astfel este biruit de către om diavolul care la început îl biruise pe om. Și cel care a biruit firea cea zidită după chipul lui Dumnezeu – și de aceea se lăuda foarte – este doborât din înălțare, și omul este replăsmuit și [ridicat] din moartea cea sufletească, cea cu adevărat [moarte]; din moartea de care a murit îndată ce a gustat din lemnul cel oprit; de moartea cu care au fost amenințați Adam și Eva de Dumnezeu înainte de neascultare, atunci când zice către ei: *În clipa în care veți mânca din pom, cu moarte veți muri*²². Căci la moartea trupului am fost osândiți [abia] după neascultare, atunci când Dumnezeu i-a spus lui Adam: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce*²³. Căci după cum părăsirea trupului de către suflet și separarea sufletului de trup este moartea trupului, la fel și părăsirea sufletului de către Dumnezeu și separarea Acestuia de suflet este moartea sufletului, chiar dacă într-alt fel [sufletul] rămâne nemuritor. Pentru că, despărțit de Dumnezeu, sufletul devine urât și de nici un folos, mai mult decât trupul cel mort, [și] nu se descompune precum acela după moarte, pentru că nu își are existența din compunere.

8. Lucrul acesta ar putea fi văzut și la corpurile cu totul neînsuflețite. Căci părțile din ele care sunt cele mai simple sunt și mai stabile. De aceea, sufletul rațional care se separă de Dumnezeu nu suferă doar încetarea lucrării spre bine, ci devine lucrător împotriva sa însuși, prin înclinarea spre cele mai rele, până când, trăind nenorocitul astfel, fără să se întoarcă [la Dumnezeu], [i se întâmplă] acum separarea de trup, iar la vremea judecății este predat legăturii celei de nedezlegat și de nesuportat a pedepsei celei veșnice, pe care Dumnezeu a gătit-o diavolilor și îngerilor lui²⁴. Căci aceștia toți, chiar dacă sunt lucrători ai răutății, sunt morți, pentru că din pricina răutății,

²² Fc. 2, 17.

²³ Fc. 3, 19.

²⁴ Cf. Mt. 25, 41.

Dumnezeu, pe bună dreptate, i-a lipsit de viața cea adevărată. Primul care a suferit această moarte a fost Satan, pentru că pe bună dreptate a fost părăsit de Dumnezeu din pricina neascultării²⁵, [și care mai apoi] ne-a făcut părtași și pe noi acestei [morți], trăgându-ne prin sfatul cel răuvoitor către neascultare. Dar Hristos a răscumpărat firea noastră din această moarte, arătând în viața Lui omenească toată buna ascultare, prin fapte.

9. Era însă de neapărată trebuință să facă nemuritoare nu numai firea omenească, care și-a luat existența în El, ci și neamul omenesc, și să-l călăuzească spre împărțășirea acestei vieți [a sufletului], care la vremea potrivită să procure și trupului viața veșnică, după cum moartea aceea a sufletului a adus moartea și trupului. De aceea era foarte necesar și de folos să se vădească iconomia aceasta și să fie pusă înainte, spre imitare, petrecerea Lui. Căci a fost [un timp] în care Dumnezeu era văzut și stătea înainte spre imitare, atât pentru om, cât și pentru îngerii cei buni. Dar pentru că am căzut din vederea aceea, aruncându-ne [noi] pe noi înșine undeva jos, Dumnezeu, din iubirea Sa de oameni cea mai presus de toate, coboară din înălțime, nicidecum ieșind din dumnezeirea Lui, și, petrecând cu noi, Se propune ca pildă de reîntoarcere către viață.

10. Însă nu numai aceasta, ci Se face și Învățător al nostru, arătându-ne prin cuvânt [calea] care duce la viață și încredințând cuvântul învățăturii cu minuni foarte mari. Și firea omenească este astfel îndreptățită, ca una ce nu are de la sine răutatea, dar este îndreptățită și Dumnezeu, ca Unul care nu e cauză și făcător al niciunei răutăți. Căci dacă nu s-ar fi înomenit Cuvântul cel împreună veșnic cu Tatăl, ar fi părut că păcatul este în om prin fire, căci din veac nu a fost niciun om fără de păcat, și s-ar fi putut întâmpla să se treacă asupra Ziditorului reproșul că nu este Ziditor al celor bune, că El Însuși nu este bun, ba încă și că e judecător nedrept, ca unul care în

---

²⁵ Cf. Is. 14, 12; Lc. 10, 18; Apoc. 12, 9.

chip nedrept l-a osândit pe omul pe care El Însuși l-a făcut vrednic de osândă. De aceea Dumnezeu ia firea omenească, pentru ca să arate cât de mult e în afara păcatului [firea] și cât e de curată, încât poate să se unească cu El după ipostas și să fie veșnic împreună cu El, în chip nedespărțit, și ca să vestească astfel tuturor prin faptă că Dumnezeu e bun și drept, făcător al celor bune și stăpânitor al unei judecăți drepte. Căci, când Satan și îngerii cei împreună răzvrățiți cu el au căzut din cer, a fost cu putință să se înțeleagă, de la îngerii care și-au păzit starea lor, că răul nu este în îngeri prin fire, ci mai degrabă că binele este în ei prin fire, iar că Cel care i-a zidit este firea bunătații, și că Satana a fost osândit cu dreaptă judecată de El la întineric veșnic, ca unul care a devenit el însuși pentru sine creator al răutății, prin abaterea de la rău. Însă atunci când a căzut Adam prin abaterea de la bine la rău, nu a [mai] rămas nimeni neschimbabil spre rău, și nici nu s-a [mai] arătat după Adam [cineva neaplecat spre rău].

11. De aceea S-a arătat Hristos ca un nou Adam, Care, după Isaia, *păcat nu a făcut*²⁶, nici nu a gândit, și cu atât mai mult nici nu a grăit, căci *nu s-a aflat vicleșug în gura Lui*²⁷. Nu a spus din gura Lui, ci în gura Lui, ca să arate clar ireproșabilitatea cugetărilor Sale, după cum spune și în altă parte că *înainte de a cunoaște răul, a ales binele*²⁸. Și astfel S-a îndreptățit Dumnezeu, după cum s-a spus, și S-a arătat cu adevărat bun și făcător de lucruri bune, din moment ce S-a făcut om fără de păcat și S-a arătat în Hristos curăția care fusese sădită de El în firea omenească.

12. Așadar, pentru că această negrăită iconomie trebuia arătată și propusă în chip deschis, este trimis de Dumnezeu din pustie Ioan, cel care poartă numele de Înaintemergătorul, botezându-i pe cei care veneau [la el] și vestindu-i să fie gata să creadă în Cel care vine, despre Care zice că îi va boteza *cu Duh*

²⁶ Is. 53, 9.

²⁷ Is. 53, 9; I Pt. 2, 22.

²⁸ Is. 7, 16.

*Sfânt și cu foc*²⁹, dar și că e cu atât mai mare decât el pe cât este mai presus Duhul Sfânt decât apa³⁰. Căci dă mărturie despre El că este Stăpân și Făcător al universului, având în puterea Sa îngerii și oamenii, iar oamenii toți sunt țarina Sa rațională, și că Cel care vine are în mâna și în puterea Sa lopata acestei țarini³¹, adică puterile cele slujitoare. Dar Înaintemergătorul Domnului nu dă mărturie doar de la sine că Cel care vine este așa, ci arată că și Isaia de mai înainte L-a vestit ca Domn, iar pe sine se arată ca slugă trimisă ca să vestească mai înainte venirea Aceluia și să-i îndemne pe cei care cred să fie gata de primire, zicând [cuvintele lui Isaia]: *Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie: pregătiți calea Domnului*³².

13. El însă dă mărturie și despre faptul că [Acesta] era și înainte de zămisirea și nașterea lui: *A fost înaintea mea, pentru că mai înainte de mine era*³³, chiar dacă zămisirea Acestuia și nașterea Lui au fost mai târziu, după cea a lui Ioan. Așadar, dacă a fost înainte, dar nu a fost după trup, înseamnă că a existat și înainte de [a avea] trup. Continuând, mărturisește despre El că este și Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii³⁴, vestind de mai înainte jertfa și junghierea Lui pentru iertarea păcatelor noastre³⁵. Dă mărturie însă și că Acesta este Cel Preaînalt, și că Se pogoară din ceruri și are putere nemărginită, ca Unul care ia în chip nemăsurat pe Duhul de la Tatăl³⁶. Și celor care cred în El le făgăduiește viață veșnică, în timp ce pe cei ce nu cred îi amenință cu mânia cea de neocolit a lui Dumnezeu³⁷. Căci, fiind întrebat de ucenicii lui, răspunde despre sine că

²⁹ Mt. 3, 11.

³⁰ Cf. Mt. 3, 11.

³¹ Cf. Mt. 3, 12.

³² Is. 40, 3; In 1, 23.

³³ In 1, 15.

³⁴ Cf. In 1, 29.

³⁵ Cf. I In 2, 2.

³⁶ Cf. In 3, 34.

³⁷ Cf. In 3, 36.

*Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez*³⁸. Și arătând motivul pentru care nu numai el, ci și toate sunt mai prejos decât Acela, pe cât de jos este pământul de ceea ce este mai presus de ceruri, zice: *Cel care vine de sus este deasupra tuturor*³⁹, fiind mai presus de toate și păstrând superioritatea Tatălui ca un Fiu iubit. Și iarăși [zice]: *Tatăl iubește pe Fiul și toate le-a dat în mâna Lui. Cel care crede în Fiul are viață veșnică, iar cel care nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste El*⁴⁰.

14. Așadar, vine Hristos la botez, pe de o parte, din ascultare față de Cel care l-a trimis pe Ioan – după cum El Însuși zice: *Că așa se cuvine noi să plinim toată dreptatea*⁴¹ –, iar pe de altă parte, pentru propria Sa arătare, precum și ca să înceapă călăuzirea cea mântuitoare, și să-i facă să creadă pe cei care[-L] urmează și se botează, după cum El Însuși a arătat și a poruncit, că se dă Duh Sfânt, și că prin El Însuși botezul se face leac curățitor al întinăciunilor care s-au amestecat în noi în urma nașterii și vieții pătimase. Căci chiar dacă El Însuși ca om nu avea nevoie de curățire, fiind născut dintr-o Fecioară neprihănită și [trăind] o viață afară de orice păcat, totuși, pentru că S-a născut pentru noi, pentru noi Se și curățește.

15. Este botezat, așadar, de către Ioan, și când iese din apă se deschid cerurile pentru El și de acolo se face auzit glasul Tatălui: *Acesta este Fiul Meu Cel iubit, întru Care am binevoit*⁴². Și Duhul lui Dumnezeu coboară peste El ca un porumbel, arătând celor care erau prezenți pe Cel mărturisit de sus. Și așa Se arată Acela că este Fiu adevărat, iar Tatăl Cel din ceruri Se arată că este Tată adevărat, și Se arată și Duhul Sfânt, Care precede din Tatăl în ceea ce privește existența și Se odihnește în Fiul Cel adevărat al Tatălui. Iar în apa botezului se sălășluiește

³⁸ In 3, 30.

³⁹ In 3, 31.

⁴⁰ In 3, 35-36.

⁴¹ Mt. 3, 15.

⁴² Mt. 3, 17.

harul Său Însuși, al Tatălui Său și al Duhului, pentru ca sădit [acest har] în cei care se vor boteza mai apoi ca și El, să-i nască din nou în chip dumnezeiesc, să-i reînnoiască și să-i replăsmuiască în chip tainic, ca să nu mai fie din Adamul cel vechi și să-și tragă blestemul de acolo, ci să își aibă nașterea din Adamul cel nou și să aibă binecuvântarea de aici, nemaifiind copii ai cărnii, ci copii ai lui Dumnezeu, *care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu*⁴³, prin Iisus Hristos, *s-au născut*.

16. Și chiar dacă, spre exercițiu, spre încercare, spre îndreptare, spre înțelegerea mizeriei acestui veac, încă mai sunt îngreuiți de povara care îi trage în jos a cărnii celei supuse stricăciunii, dar în chip nevăzut [ei] sunt îmbrăcați în Hristos⁴⁴, pentru ca, dacă se străduiesc, să poată dobândi de aici felul Lui de a petrece, iar după dezlegarea din cele de aici să se împărtășească de fericirea, strălucirea și nesticăciunea Lui. Căci după cum prin unul singur, prin Adam, pedeapsa morții a trecut prin strămoși la cei născuți după el, la fel, din Unul, din Cuvântul cel dumnezeiesc-omenesc, harul vieții veșnice și cerești trece la toți cei născuți din nou din El⁴⁵. De aceea cerul este deschis pentru aceștia, și îi va primi la vremea cuvenită, dacă, crescând în credința în El și în dreptatea cea din credință, devin moștenitori ai lui Dumnezeu, după cum au și luat putere, și împreună moștenitori ai lui Hristos, împărtășindu-se de viața Lui cea fără de prihană și de nemurirea Lui, fiind împreună cu El în chip nedespărțit și bucurându-se de slava Aceluia⁴⁶. Căci mai înainte cerul era închis pentru noi și eram fiii mâniei⁴⁷, care este dreapta părăsire a lui Dumnezeu pentru păcatul și neascultarea noastră. Dar datorită lipsei de păcat și a bune ascultări de Dumnezeu a firii noastre în Hristos⁴⁸, noi, cei alipiți de Hristos,

⁴³ In 1, 13.

⁴⁴ Cf. Gal. 3, 27.

⁴⁵ Rom. 5, 12-15; Cf. I Cor. 15, 21-22.

⁴⁶ Cf. Rom. 8, 17-18.

⁴⁷ Cf. Ef. 2, 3.

⁴⁸ Cf. Rom. 5, 12.

am devenit copiii bunăvoinței și fii iubiți, și cerul ni s-a deschis, pentru ca și peste noi să coboare Duhul lui Dumnezeu și să rămână întru noi, și prin El să fim ridicați la vremea potrivită la ceruri, când Cel care L-a ridicat pe Hristos din morți va face vii și trupurile noastre cele moarte, prin Duhul Său Care locuiește în noi⁴⁹, schimbând trupul smereniei noastre și făcându-l asemenea trupului slavei lui Hristos⁵⁰, prin care ne-am îmbogățit cu nemurirea și am fost din nou chemați în ceruri, firea noastră fiind așezată pe tron în ceruri, de-a dreapta măreției, mai presus de toată începătoria și stăpânia⁵¹.

17. O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al dumnezeieștii iubiri de oameni⁵²! Așa a știut Dumnezeu să schimbe în chip neasemuit spre ceea ce e mai bun, cu iubirea de oameni, prin înțelepciunea și puterea care sunt la El, alunecările cele din abaterea noastră cea de bunăvoie. Căci dacă Fiul lui Dumnezeu nu ar fi coborât din ceruri, am fi fost fără nădejde în ce privește urcarea la cer. Dacă Acesta nu S-ar fi întrupat, dacă nu ar fi pățimit în trup, dacă nu ar fi înviat și nu ar fi fost înălțat pentru noi, nu am fi cunoscut preaplinul iubirii lui Dumnezeu pentru noi. Dacă nu S-ar fi întrupat pentru noi și nu ar fi suferit Pățimirea, pe când încă eram noi întru necredință, nu ne-am fi ținut departe de ridicarea [mândriei] care coboară, fiind noi înălțați atât de sus de El. Ajungând însă acum atât de sus, nimic dând de la noi, să rămânem în smerenie, și privind cu înțelegere spre măreția făgăduinței și a facerii de bine, să devenim mereu mai smeriți, [căci] de aici este mântuirea.

18. Așadar, Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să arate la ce înălțime ne va ridica pe noi, ca să nu ne înălțăm ca și cum de la noi înșine am fi răsturnat înfrângerea; ca, îndoit fiind, să fie cu adevărat Mijlocitor, armonizând fiecare parte prin cealaltă; ca să dezlege legătura păcatului; ca să curețe întinăciunea

⁴⁹ Cf. Rom. 8, 11.

⁵⁰ Cf. Filip. 3, 21.

⁵¹ Cf. Ef. 1, 21.

⁵² Cf. Rom. 11, 33.

cea din unirea cărnii⁵³; ca să arate dragostea lui Dumnezeu pentru noi; ca să arate în ce adânc de rele am căzut, încât a fost nevoie de întruparea lui Dumnezeu; ca să ni se facă pildă de smerenie, pe care o are carnea și Pătimirea Lui, și leac tămăduitor al mândriei; ca să arate bună firea noastră cea zidită de Dumnezeu; ca să devină începător și garanție a învierii și a vieții veșnice, dezlegând deznădejdea; ca, făcându-Se fiu al Omului și împărtășindu-Se de mortalitate, să-i facă pe oameni fii ai lui Dumnezeu și părtași nemuririi dumnezeiești; ca să arate că firea omului, spre deosebire de toate [celelalte] creaturi, a fost zidită după chipul lui Dumnezeu, căci atât de mare a fost înrudirea ei cu Dumnezeu, încât a putut să se unească cu El într-un singur ipostas; ca să cinstească trupul, și încă un trup muritor, pentru ca duhurile cele mândre să nu creadă ele însele, sau să fie crezute că trebuie să fie preferate omului, și să fie făcute dumnezei din pricina necorporalității și a părutei nemuriri; ca să unească cele separate prin fire, [adică] pe oameni și pe Dumnezeu, devenind El Însuși mijlocitor, [El] Cel îndoit în fire. Și ce trebuie să spunem mai mult? Dacă nu S-ar fi întrupat Cuvântul lui Dumnezeu, Tatăl nu S-ar fi arătat cu adevărat Tată, nici Fiul nu S-ar fi arătat cu adevărat Fiu, nici Duhul Sfânt nu S-ar fi arătat ieșind și El din Tatăl; Dumnezeu nu [ar mai fi fost contemplet] în ființă și ipostase, ci doar ca energie văzută în creaturi, așa după cum ziceau de demult înțelepții ajunși nebuni și cum zic acum cei care gândesc ca Varlaam și Achindin.

19. Așadar, din aceste motive S-a arătat Domnul pe Sine și iconomia Lui, cum v-am spus pe cât ne-a fost cu putință. L-a arătat însă și pe Tatăl ca fiind cu adevărat Tatăl Cel Preaînalt. Și le arată celor care vor, atât celor care erau în timpul Său, cât și celor care aveau să fie după, reîntoarcerea către [Tatăl], îndemnând, chemând și povățuind prin felul său de a petrece, prin învățătura Sa, prin facerea de minuni și prin profeția Lui,

---

⁵³ Poate face referire la unirea sexuală.

sau mai degrabă prin înțelepciunea și cunoașterea cea cu adevărat dumnezeiască și mai presus de fire, căreia nimic nu-i este necunoscut, nici din cele viitoare, nici din cele care acum în chip ascuns se mișcă în adâncul inimilor. Era nevoie deci ca cei ascultători să fie liberi de robia diavolului. Căci, pentru că omul fusese predat captivității acestuia, experimentând mânia dumnezeiască – iar mânia este dumnezeiască dreaptă lipsire de bine –, trebuia ca [Acesta] să Se împace cu neamul [omenesc]. Căci nu era posibil să fie eliberat în alt fel din robia aceea.

20. Așadar, era nevoie de o jertfă care să Îl împace pe Tatăl Cel Preaînalt, iar pe noi, cei întinați prin părtășia cu cel rău, să ne sfințească. Era nevoie deci de o jertfă curățitoare și, prin urmare, curată, dar și de un preot care să fie și el curat și fără de păcat⁵⁴. Și aveam nevoie nu numai de învierea sufletului, ci și a trupului, și aceasta [nu numai pentru noi,] ci și pentru cei care vor fi mai târziu, în timp. Trebuia, așadar, ca libertatea și învierea acestea nu doar să ne fie dăruite, ci să fie și garantate. Și pe lângă aceasta [trebuiau garantate] și înălțarea și petrecerea cea nesfârșită în ceruri. Iar de toate acestea aveau nevoie nu doar cei care erau pe atunci și cei care vor urma, ci cu mult mai mult cei născuți din veac în neam[ul omenesc], și care erau în iad, cu mult mai mulți decât cei care vor fi, și cu mult mai mulți decât cei care aveau să creadă și să se mântuiască. De aceea, cred, a și venit Hristos la plinirea veacurilor. Trebuia, așadar, ca și celor din iad să li se vestească Evanghelia și să li se arate această mare economie, și să li se dea eliberarea definitivă de demonii care îi țineau captivi, și să li se dea și sfințirea și făgăduințele viitoare. Trebuia, așadar, cu tot dinadinsul, ca Hristos să coboare la iad⁵⁵, dar toate acestea [trebuiau făcute] cu dreptate, fără de care nimic nu se săvârșește de către Dumnezeu.

⁵⁴ Cf. Evr. 4, 15.

⁵⁵ Cf. I Pt. 3, 19.

21. Pe lângă toate cele spuse, era nevoie și ca înșelătorul să fie înșelat în chip drept și să piardă bogăția pe care a jefuit-o și pe care a câștigat-o prin înșelăciune, și să fie biruită cu înțelepciune răutatea cu care continua să se laude începătorul răutății. Această laudă nu ar fi lepădat-o dacă ar fi fost zdrobit de puterea dumnezeiască și nu ar fi fost doborât din stăpânire cu înțelepciune și dreptate. Dar pentru că toți oamenii, întorcându-se către rău cu fapta, cu cuvântul sau cu cugetarea – sau cu toate [deodată], ori numai cu două dintre acestea –, au întinat curăția dată de Dumnezeu firii omenești și aveau nevoie de sfințire – iar sfințirea se săvârșește prin ofranda și prin pârga [aduse] de fiecare lui Dumnezeu; [de aceea] pârga trebuie să fie curată, iar noi nu aveam o astfel de pârgă pe care să o aducem lui Dumnezeu –, de aceea S-a arătat Singurul neîntinat, Hristos, și S-a adus pe Sine Însuși ofrandă și pârgă Tatălui pentru noi, pentru ca cei care privim la El și credem în El și ne lipim de El prin ascultarea de El să ne arătăm prin El feței lui Dumnezeu, și dobândind iertare, să ne sfințim cu toții. Și aceasta este ceea ce zice Domnul în Evanghelii: *Pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr*⁵⁶. Căci nu numai ofranda, ci și arhiereul care o aduce trebuia să fie curat și fără de păcat, după cum spune și apostolul: *Un astfel de arhiereu se cuvenea să avem: cuvios, fără de răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și mai presus decât cerurile*⁵⁷.

22. Din aceste motive și pentru unele de acest fel, Cuvântul lui Dumnezeu nu numai S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi⁵⁸, fiind văzut pe pământ și petrecând împreună cu oamenii, ci a luat trup, [așa cum] este acum cel al nostru, care deși [era] foarte curat, totuși [era] muritor și pătimitor, și cu el, după ce l-a ademenit pe șarpele cel începător al răutății prin cruce, cu o momeală înțelept-dumnezeiască, a eliberat tot neamul

⁵⁶ In 17, 19.

⁵⁷ Evr. 7, 26.

⁵⁸ In 1, 14.

[omenesc] cel rob de acesta. Căci după ce a căzut tiranul, devine liber tot cel care s-a aflat sub tiranie. Și aceasta este ceea ce spune Însuși Domnul în Evanghелиii, că *a fost legat cel tare, și toate ale sale au fost prădate*⁵⁹. Au fost răpite de Hristos, fiind eliberate, îndreptate, umplute de lumină și îmbogățite cu dumnezeiești haruri. De aceea cântă David: *Suitu-S-a la înălțime*, desigur că la înălțimea Crucii, dar dacă vrei, și la cea cerească, *robit-a robime, a dat daruri oamenilor*⁶⁰.

23. Astfel deci, pe de o parte, l-a ruinat pe diavol prin Pătimire și prin trup, iar pe de altă parte, aducând [trupul] drept jertfă Tatălui, ca pe o jertfă fără prihană și întru totul sfântă – o, negrăit dar de lucruri mari! –, L-a împăcat cu noi, cei de un neam cu El. Și pentru că a suferit patima potrivit voii Tatălui, ni S-a făcut nouă pildă, nouă celor pierduți prin neascultare și mântuiți prin ascultare, [ca să știm] până unde trebuie să fim ascultători. A arătat și că moartea aceasta [a Sa] este cu mult mai cinstită decât nemurirea care aparține diavolului [prin fire], pentru că oferă o viață cu adevărat fără de moarte, care nu va mai fi subiectul morții celei de-a doua și veșnice, sau mai bine zis osândeii viitoare, care e mai rea decât zeci de mii de morți, ci rămâne împreună cu Hristos în lăcașurile cele cerești. Căci Acesta, înviind a treia zi din morți și înălțându-Se la ceruri, după ce S-a înfățișat pe Sine Însuși viu ucenicilor Săi, și rămânând nemuritor, ne-a dăruit și ne-a asigurat de învierea și nemurirea și viața cea veșnică în ceruri și nestricăcioasă și cu adevărat fericită, vindecând cu o singură moarte, cea a trupului Său, și cu o singură înviere, a aceluiași trup, moartea noastră cea îndoită și eliberându-ne din îndoita noastră robie, adică cea a sufletului și a trupului.

24. Căci cel rău a devenit duh mort, fiind lipsit în chip drept de Dumnezeu, de viața cea adevărată, din pricina păcatului său cel cu voia. Însă fiind el plinătatea răului, începător plin

⁵⁹ Mt. 12, 29.

⁶⁰ Ef. 4, 8; Ps. 67, 19.

de invidie, înșelător, începător al răului, nu a suportat viața omului în locul desfătării, adică în rai, și furându-l cu un sfat pierzător, l-a făcut părtaș atât păcatului, cât și morții cu duhul. Iar acestei morți a duhului i-a urmat în chip necesar și moartea trupului. Și astfel, cel rău, prin moartea cea una a sa, ne-a procurat o îndoită moarte. Și aruncându[-ne] jos, mai jos decât el, i se pare că e mare și înalt, lăudându-se că ne-a păcălit cu un șiretlic și ne-a făcut robi, și își închipuie, vai!, că, întrucât este nemuritor, ne este dumnezeu; dar și după moartea [noastră] s-a făcut moștenitorul sufletelor noastre părăsite de Dumnezeu, trăgându-le jos în iad și încuindu-le în temnițe din care, după cum i se pare, nu se poate scăpa.

25. Însă Dumnezeu, Cel care ne-a plăsmuit pe noi, făcându-I-se milă din pricina unei nenorociri atât de mari, a binevoit să Se pogoare acolo unde am fost aruncați, ca să ne cheme înapoi de acolo, El Care singur S-a arătat *slobod între cei morți*⁶¹ pentru că a coborât acolo cu duh viu, și nu numai [viu], ci și strălucind de lumina cea dumnezeiască și având putere de viață făcătoare, ca să îi lumineze *pe cei care ședeau întru întuneric*⁶² și să îi facă vii cu duhul pe cei care credeau acolo în El, dar să facă vii și trupurile tuturor în ziua pe care a statornicit-o spre readucerea la viață și judecata întregului neam [omenesc], cum ne-a învățat în epistolă cel care este corifeul între apostoli: *Că spre aceasta S-a binevestit morților, ca să fie judecați ca oameni, după trup, dar să vieze după Dumnezeu, cu duhul*⁶³. Și arătând un pic mai sus în [aceeași] epistolă cine este Cel care a vestit celor morți din iad vestea cea bună, și din ce motiv, spune: *Hristos a suferit o dată moartea pentru păcatele noastre, El cel drept pentru cei nedrepti, ca să ne ducă pe noi lui Dumnezeu, omorât fiind cu trupul, dar viu cu duhul, în care ducându-Se a vestit și duhurilor celor din închisoare*⁶⁴, adică sufletelor celor morți din veac.

⁶¹ Ps. 87, 4.

⁶² Is. 9, 1.

⁶³ I Pt. 4, 6.

⁶⁴ I Pt. 3, 18-19.

26. Deci, după cum cel rău prin moartea lui cea una, după duh, ne-a adus o îndoită moarte, la fel și Cel Bun, prin moartea Lui cea una, după trup, ne-a vindecat moartea cea îndoită, și prin Învierea Lui cea una, cea a trupului Său, ne-a dăruit îndoita înviere, nimicind prin moartea trupească pe cel care avea în moarte stăpânirea asupra sufletului și trupului⁶⁵ și izbăvindu-ne din tirania lui față de acestea două. Fiindcă cel rău se ascunde într-un șarpe, ca să-l amăgească prin el pe om, iar Cuvântul lui Dumnezeu ia firea omenească, ca prin ea să-l înșele pe înșelător. Dar o ia [fiind aceasta] cu neputință de înșelat, și curată, și o păstrează astfel până la sfârșit, aducând-o Tatălui ca pârgă din partea noastră, spre sfințirea noastră. Iar dacă nu ar fi luat un trup muritor și pătimitor Cuvântul lui Dumnezeu, cum ar fi putut fi amăgit [diavolul] și cum [L-]ar fi putut ataca cel care este invidia însăși?

27. Din această pricină, nici nu Îl atacă până când nu a știut că [Domnul] poartă un trup pătimitor. Căci postind El în pustie patruzeci de zile fără să flămânzească (pentru că, deși îmbrăcase un trup pătimitor, acesta făcea și pătimea cele ale lui atunci când i se îngăduia de puterea cea atotputernică care era unită [cu trupul]), postind așadar patruzeci de zile, după cum zice Evanghelia, la urmă a flămânzit⁶⁶. Atunci [abia], pentru întâia oară, începătorul răului a îndrăznit și L-a atacat, străduindu-se să găsească o intrare, împotriva duhului [Său]. Dar, pentru că a fost respins cu tărie, a atacat iarăși, în principal cu toată patima plăcerii, însă a fost înfrânt cu putere, și șubrezit, zdrobit și rușinat, a plecat fugind. Din ce pricină a fost respins după ce a îndrăznit și L-a atacat cu patima trupului? Pentru că a încercat să introducă păcatul într-un om fără de păcat⁶⁷. Acela fuge, așadar, fiind astfel respins cu rușine, iar Hristos nu încetează să-l urmărească, alungându-l din cei demonizați, vindecându-i

⁶⁵ Cf. Evr. 2, 14.

⁶⁶ Cf. Mt. 4, 2-11; Lc. 4, 2-13; Mc. 1, 13.

⁶⁷ Cf. I Tim. 2, 5.

pe cei ținuți de el în boli, înviind morți – nu numai pe cei morți de curând, ci și pe cei ce erau deja putreziți –, și toate acestea numai cu porunca. Mai mult, îl alungă și din suflete, propovăduind pocăința și arătând că s-a apropiat Împărăția cea cerească, călăuzind sufletele către pocăință și o viață dușmană potrivnicului, și preschimbându-i, și primindu-i pe cei păcătoși. Dar nu numai atât, ci le dă și [ucenicilor] săi putere contra demonilor. Dar era într-adevăr posibil să sufere acestea Satana și îngerii cei răzvrățiți împreună cu el?

28. Oare, crezând că poate reteza în vreun fel o atât de mare putere îndreptată împotriva lui, ar fi rămas nepăsător? Oare nu era un lucru de nesuportat pentru el să trăiască între oameni Cel care îl scotea din oameni și din tirania cea de mulți ani împotriva lor? Din aceste motive deci, înfuriindu-se împotriva lui Hristos – pentru că a văzut din experiență că sufletul acela dumnezeiesc-omenesc era mai presus de toate patimile, al căror începător era el, și că nu primea deloc moartea, al cărei făcător pentru oameni era el însuși prin el însuși – și, [știind că] deși trupul [Domnului] era muritor și pătimitor, lui nu-i era îngăduit să aducă o astfel de moarte prin el însuși, pune în mișcare spre uciderea Lui cugetele iudeilor nesupuși, îmboldindu-i la invidie și nebulie de nestăpânit împotriva Lui, având în vedere că aceștia erau dovediți ca răi și respinși de către Hristos. Îi mișcă, așadar, și îi convinge spre omorârea Lui, și încă spre o omorâre de necinste, rezervată doar făcătorilor de rele și necredincioșilor, socotind că astfel Îl va arunca de pe pământ și că [până] și numele Lui îl va face de nicio treabă pe pământ. Era încredințat că odată ce Hristos va muri, va avea și sufletul Lui închis în iad, la fel ca sufletele tuturor celor din toate veacurile.

29. Astfel a fost amăgit amăgitorul când și-a îndreptat atacul către [caracterul] pătimitor și muritor al trupului lui Hristos, și fără voie a adus lumina în ascunzișurile cele întunecate și dragi lui, așezându-L pe Dătătorul vieții lângă sufletele ținute de el în robie din pricina morții duhovnicești. Și nu numai

aceasta, ci și grăbindu-se să-L predea morții și mormântului, a amestecat cu cei morți trupul care hărăzește înviere și nemurire. Domnul ar fi putut să respingă toate aceste uneltiri ale lui, dar nu a vrut. A vrut mai degrabă să meargă la Pătimire pentru noi, pentru care S-a și făcut Dumnezeu-Om. Căci dacă nu ar fi fost om, nu ar fi putut pătimi; iar dacă nu ar fi fost Dumnezeu, rămânând nepătimitor după dumnezeire, nu ar fi [putut] suferi moartea în trup pentru noi, dăruindu-ne [astfel] prin acesta învierea, sau, mai mult, reînvierea și nemurirea, și nici nu ar fi putut fi crezut faptul că deși putea să nu pătimească, a ales să pătimească de bunăvoie, ca să ne arate că smerenia Lui ne va elibera și ne va înălța, și ca să ne învețe să luptăm, dacă va fi nevoie, prin fapte pentru dreptate până la moarte, și ca să făgăduiască celor care Îl ascultă, datorită Învierii, puterea nemuririi, care nu înseamnă doar a rămâne în veac, ci a rămâne în afara nimicirii veșnice, adică a osândei celei veșnice întru totul înfricoșătoare, pregătite diavolului, și a fi veșnic cu sfinții îngeri, bucurându-ne de împărăția cea nesticăcioasă și nesfârșită.

30. De aceea a suferit pentru noi o moarte pe care nu o datora, ca să ne răscumpere din robia diavolului și a morții pe noi cei care eram supuși ei, fiind datornici; și mă refer aici și la moartea sufletească, și la cea trupească, vremelnică și veșnică. Căci dând drept răscumpărare pentru noi, care eram vinovați⁶⁸ din pricina păcatului, sângele Său cel nevinovat – întrucât era fără de păcat –, ne-a răscumpărat de pedeapsă, și iertându-ne păcatele și rupând pe Cruce zapisul acestora, ne-a răscumpărat din tirania diavolului⁶⁹. Căci acela, fiind ademenit și căscând gura, ca să zic așa, și grăbindu-se să verse răscumpărarea noastră, adică sângele acela al Stăpânului,

⁶⁸ Vinovăția aceasta nu este una de tip augustinian. Ea se referă la faptul că firea omenească este după cădere subiect al morții și al îndepărtării de Dumnezeu.

⁶⁹ Cf. Col. 2, 14-15.

care nu era numai nevinovat, ci și bogat de putere dumnezeiască, nu s-a îmbogățit cu el, ci a fost legat cu putere și dat drept pildă pe crucea lui Hristos. Și astfel ne-am izbăvit de robia lui și ne-am mutat în Împărăția Fiului lui Dumnezeu, fiind mai înainte vase ale mâniei⁷⁰, dar mai apoi fiind făcuți vase ale milei de El, Care l-a legat pe cel ce era puternic pentru că era împotriva noastră, și i-a răpit vasele. Acesta, întrucât cu dreptate a împărțit peste noi, dar pentru că a fost omorât în chip nedrept la sfatul diavolului, după ce l-a biruit în chip tainic prin dreptate pe începătorul răului, Și-a arătat și în chip vădit puterea Sa cea atotputernică, înfrângând moartea cea trupească, înviind a treia zi din morți, suindu-Se la cer și șezând de-a dreapta Tatălui, dimpreună cu acest trup pe care l-a purtat pentru noi și cu care a murit, garantându-ne [astfel] și învierea cea din morți și restabilirea în ceruri și moștenirea Împărăției, dacă și noi, imitându-L, pe cât e cu putință, vom birui prin dreptate pe începătorul păcatului, respingând atacurile lui și îndemnurile către patimile cele rele și răbdând cu bărbăție uneltirile lui.

31. Căci de aceea, Domnul, deși ne-a născut din nou prin dumnezeiescul botez și ne-a pecetluit prin harul Duhului Sfânt pentru ziua răscumpărării⁷¹, ne-a lăsat totuși să avem un trup muritor și pătimitor, și deși l-a aruncat afară din cămările sufletului pe conducătorul către răutate, l-a lăsat totuși să ne atace din afară, pentru ca omul reînnoit după Noul Legământ, adică după Evanghelia lui Hristos, trăind în lucrarea binelui și în pocăință, disprețuind lucrurile plăcute ale acestei vieți și suferindu-le pe cele dureroase, și exersându-se cu atacurile celui potrivnic, să fie pregătit pentru primirea nestrăciunii și a acelor bunătăți viitoare care se găsesc în ea în veacul cel nou.

32. Trebuie, așadar, ca cel credincios să se bucure în nădejde; și întrucât viața aceasta va avea un sfârșit, să se bucure

⁷⁰ Cf. Rom. 9, 22-23.

⁷¹ Cf. Ef. 4, 30.

cu înțelepciune, așteptând cu credință fericirea pe care viața viitoare o va avea fără sfârșit. Iar cu înțelegerea credinței să suporte cu răbdare mizeria la care a fost osândită pe bună dreptate viața aceasta, și prin răbdare să se împotrivescă, dacă e nevoie, până la sânge⁷², păcatului și începătorului păcatului și împreună-lucrătorului păcatului și celor rânduți de el, fiindcă afară de păcat nimic din cele ce sunt în lumea aceasta nu este cu adevărat rău, chiar dacă aduce răutate, nici măcar moartea. De aceea și [cei din] ceata celor cuvioși și-au pricinuit lor înșiși cele rele pentru trup. Iar martirii au făcut slăvită moartea violentă adusă asupra lor de alții, moarte care aduce viața și slava și Împărăția veșnică și cerească, folosindu-se de ea în chip frumos și bineplăcut lui Dumnezeu. De aceea, și după ce a fost nimicită moartea prin Învierea Sa, a lăsat-o să mai rămână printre ai Săi, și împreună cu ea și celelalte rele care sunt în lumea aceasta, astfel încât omul care se luptă după Hristos prin ele pentru adevărul din viață și din dogme să fie pregătit prin Legământul cel Nou pentru veacul acela viitor, nou și neîmbătrânitor.

33. Așadar, aceste rele sunt folositoare celor ce le rabdă cu credință spre îndreptarea păcatelor, spre exercițiu, spre încercare, spre înțelegerea nenorocirii acestei vieți, spre îndemn ca să dorească înflăcărat și să caute stăruitor acea înfiere și răscumpărare care rămâne în veac, precum și viața cea cu adevărat nouă și fericirea. Căci fiind înfierea și înnoirea noastră după trup și după suflet de multe chipuri, având un început și o împlinire și cele de mijloc între acestea, începutul l-a pus în noi harul botezului, care dă iertarea tuturor păcatelor și a pedepsei ce vine din blestem, drept pentru care se și numește baie a nașterii din nou, iar împlinirea o va oferi reînvierea vieții nădăjduită de cei credincioși și făgăduința cu privire la veacul ce va să fie. Și între ele este viața cea după Evanghelia lui Hristos, prin care omul [care trăiește] după Dumnezeu se

⁷² Cf. Evr. 12, 4.

hrănește, crește și se înnoiește, înaintând din zi în zi spre cunoașterea lui Dumnezeu, spre dreptate și sfințire, micșorând și retezând de la el puțin câte puțin aplecarea pătimașă față de cele de jos și strămutându-și dorința de la cele văzute, trupești și vremelnice, la cele inteligibile, duhovnicești și veșnice.

34. Învățându-ne pe noi acest triptic al înnoirii în Hristos, văzătorul tainelor negrăite ale Duhului, vasul cel ales, marele Pavel le scrie romanilor în epistolă: *Câți ne-am botezat în Hristos Iisus, întru moartea Lui ne-am botezat. [Deci] ne-am îngropat împreună cu El în moarte prin botez*⁷³. Acesta este începutul înnoirii noastre. Căci Hristos a nimicit pe cruce zăpădul păcatelor noastre și i-a făcut fără vină pe cei îngropați cu El prin botez. Ascultă și [care] e mijlocul de după început: *Pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții*⁷⁴. Și adaugă și împlinirea înnoirii, arătând că *dacă am fost altoiți [pe El] prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi [părtași] și ai învierii*⁷⁵. Și arătând în continuare mai clar începutul și sfârșitul⁷⁶ acestei înnoiri și al înfierii, zice: *și noi, care avem pârga Duhului, și noi înșine suspinăm în noi înșine, așteptând înfierea*⁷⁷, numind pârgă a Duhului sfințirea și harul Duhului pe care îl luăm în dumnezeiescul botez, fiind eliberați de păcate, înnoiți și îndreptați în dar prin harul lui Hristos. Căci acestea sunt pârgă a acelor bunătăți viitoare. Și după ce a spus că *așteptăm înfierea*, arătând că nu vorbește de înfierea cea prin botez, ci de cea

⁷³ Rom. 6, 3-4.

⁷⁴ Rom. 6, 4.

⁷⁵ Rom. 6, 5.

⁷⁶ Sfântul Grigorie folosește aici triada Sfântului Maxim Mărturisorul *început – mijloc – sfârșit*, legată la acesta de o alta foarte importantă (anti-origenistă, asociată cu noțiunea de *mișcare*) în sistemul gândirii sale, *existență – existență bună – existență veșnic bună*, cf. Amb. Io. 7, PG 91, 1073 C, ed. Constat I, p. 86. A se vedea și J.-Cl. Larchet, *La divinisation de l'homme selon saint Maxime le Confesseur*, Paris, 1996, pp. 165-174; S. Mitralaxis, *Ever-Moving Repose. A Contemporary Reading of Maximus the Confessor's Theory of Time*, Eugene, 2017, pp. 109-133.

⁷⁷ Rom. 8, 23.

viitoare, desăvârșită și neclintită, adaugă: *și răscumpărarea trupului nostru*, adică izbăvirea lui de patimi și de stricăciune. Căci înfierea de aici cade adesea, dar cea care vine prin readucerea la viață din morți și prin înviere este desăvârșită și cu adevărat sigură.

35. Același, scriind filipenilor, prezintă mai clar sfârșitul acestei înnoiri, zicând: *Așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos, Care va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Sale*⁷⁸. Căci după cum Hristos a murit în slăbiciunea și în necinstea trupului, dar a înviat întru putere și slavă dumnezeiască⁷⁹, la fel și cei care trăiesc după Hristos sunt semănați, prin moarte, în slăbiciune și necinste, după cum zice iarăși Apostolul Pavel, dar înviază întru putere și slavă, luând un trup slăvit și nesticăcios, așa cum a avut Hristos după înviere, făcându-Se întâi născut din morți⁸⁰ și pârgă a celor adormiți⁸¹. Dar această înnoire în trup acum se vede mai degrabă prin credință, și nu cu ochii, ci în nădejde, și nu încă în fapt. Iar cea a sufletului își ia și ea începutul, cum s-a spus, în dumnezeiescul Botez, prin iertarea păcatelor, și se hrănește și crește prin dreptatea cea din credință, înnoindu-se iarăși și iarăși în cunoașterea lui Dumnezeu și virtuțile legate de ea, și își va primi împlinirea în vederea viitoare a lui Dumnezeu față către față; căci acum [sufletul] vede [ca] în oglindă și în ghicitură⁸².

36. De aceea și Ioan cel iubit în chip deosebit de Hristos, adunând la un loc amândouă înnoirile, cea a trupului și cea a duhului, spune: *Acum suntem copii ai lui Dumnezeu*⁸³. Acesta este începutul înfierii. *Dar ce vom fi nu s-a arătat încă. Dar știm că dacă se va arăta, vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea așa*

⁷⁸ Filip. 3, 20-21.

⁷⁹ Cf. I Cor. 15, 43.

⁸⁰ Cf. Col. 1, 18.

⁸¹ Cf. I Cor. 15, 20.

⁸² Cf. I Cor. 13, 12.

⁸³ In 1, 12; I In 3, 1-2.

*cum este*⁸⁴. Aceasta este împlinirea înfierii și a înnoirii dăruite nouă prin Hristos, despre care același [Ioan] zice și în Evanghelie că *celor care cred în numele Lui le-a dat putere ca să se facă copii ai lui Dumnezeu. Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut*⁸⁵. Zicând că ne naștem nu din carne, ci din Dumnezeu, arată nașterea din nou și înfierea cea prin dumnezeiescul botez, despre care spune și în epistolă că *acum suntem copiii lui Dumnezeu*⁸⁶.

37. Iar zicând că ni s-a dat putere să ne facem copii ai lui Dumnezeu, ca și cum nu suntem încă, arată sfârșitul înfierii. Căci după cum pruncul de curând născut are puterea, de la fire, de a deveni înțelept, și este înțelept în potență, iar cu înaintarea în vârstă, dacă va urmări cele care conduc către știință, va fi în acest fel înțelept și în act, în același fel și cel născut din nou prin dumnezeiescul botez a luat puterea de a deveni asemenea trupului slavei Fiului lui Dumnezeu⁸⁷. Iar dacă va umbla întru proșpețimea vieții, trăind după Hristos și după Evanghelia Acestuia, la înviere, când puterea aceasta va progresa către deplinătatea realizării ei, va avea un trup slăvit și nesticăcios, care nu va mai fi [doar] în credință și nădejde, ci în adevăr și în realitate, la fel cu cel pe care și Domnul l-a avut după Înviere; [dacă cu trupul va fi așa], cu cât mai mult va fi cu duhul? Dar vor învia și trupurile moarte ale celor necucernici, însă nu în slavă cerească, pentru că nu vor fi asemenea trupului slavei lui Hristos, și nu vor primi vederea lui Dumnezeu cea făgăduită celor credincioși, care mai este numită și Împărăție a lui Dumnezeu: *Să fie smuls cel necucernic, ca să nu vadă slava Domnului*⁸⁸. Iar cei născuți și crescuți după Hristos, și care au ajuns, după putere, la măsura vârstei plinătății lui Hristos⁸⁹,

⁸⁴ I In 3, 2.

⁸⁵ In 1, 12-13.

⁸⁶ I In 3, 2.

⁸⁷ Filip. 3, 21.

⁸⁸ Is. 26, 10.

⁸⁹ Cf. Ef. 4, 13.

aceia vor dobândi în chip fericit și strălucirea dumnezeiască, și, după cum este scris, vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor⁹⁰.

38. De această dumnezeiască luminare și strălucire fiind părtaș și Adam înainte de călcarea poruncii, ca unul ce era îmbrăcat cu adevărat în veștmânt de slavă, nu era gol, și nici nu se rușina că era gol⁹¹, ci era cu mult mai împodobit decât s-ar putea spune, mai mult decât cei care poartă acum diademe împodobite cu mult aur și cu pietre strălucitoare. Și fiind dezbrăcată firea noastră de această dumnezeiască strălucire și luminare în urma rușinii căderii, Cuvântul lui Dumnezeu S-a milostivit, și luând-o din adâncă Sa milă, a arătat-o iarăși pe Tabor ucenicilor Săi⁹² cei mai aleși, mai limpede îmbrăcată, înfățișând tuturor ceea ce eram cândva și ce vom fi în veacul viitor prin El, cei care credem și dobândim desăvârșirea în El.

39. Arvunile acestei desăvârșiri a celor care trăiesc potrivit lui Hristos le vei găsi date în chip lămurit [chiar de] aici sfinților lui Dumnezeu, care, potrivit cuvântului, rodesc deja binele veacului viitor. Și Moise, anticipând, a arătat aceasta, pentru că fiii lui Israel nu puteau să își ațintească ochii la strălucirea slavei feței sale⁹³. Iar după el, încă și mai lămurit, Domnul Însuși a strălucit pe munte atât de luminos în lumina dumnezeirii, încât nici ucenicii Săi cei mai aleși, chiar dacă primiseră atunci putere duhovnicească, nu au putut să stea și să se uite la strălucirea aceea⁹⁴. Iar fața lui Ștefan s-a arătat, cum este scris, ca o față de înger⁹⁵, și el avea ochii ațintiți de pe pământ spre cele de dincolo de ceruri, unde ședea Hristos de-a dreapta mării, și vedea slava cea mai presus de ceruri a lui Dumnezeu⁹⁶. Și ar

⁹⁰ Cf. Mt. 13, 43.

⁹¹ Cf. Fc. 2, 25.

⁹² Cf. Mt. 17, 1-9; Mc. 9, 2-9; Lc. 9, 28-37; II Pt. 1, 16-17.

⁹³ Cf. Ieș. 34, 30-35.

⁹⁴ Cf. Mt. 17, 6; Lc. 9, 34.

⁹⁵ Cf. Fapte 6, 15.

⁹⁶ Cf. Fapte 7, 55-56.

fi prea lung [cuvântul] dacă i-am enumera și am face o listă în ordine a celorlalți care de aici au luat arvunile bunătăților viitoare și au dobândit în chip fericit acea dumnezeiască luminare și strălucire.

40. Pe care fie să o dobândim și noi, cu harul și cu iubirea de oameni a Celui care pentru noi S-a făcut om, a pățimit, a fost îngropat, a înviat și a înălțat la ceruri firea noastră care zăcea jos – cinstind-o prin împreună șederea cu Tatăl –, Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slavă, cinste și închinăciune dimpreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Duhul cel Preasfânt și de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000

2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100

Omilia a XVII-a

Care arată taina Sâmbetei și a Duminicii; și [se referă] și la evanghelia Duminicii celei noi

1. Astăzi prăznuim Duminică nouă; sau, mai bine spus, sărbătorim consacrarea Duminicii celei noi¹. Așadar, cuvântul nostru vrea să descopere într-un chip mai desăvârșit, în măsura în care ne îngăduie timpul, taina Duminicii. Și [chiar] dacă acesta e un lucru mare și înalt și de aceea nu e la îndemâna tuturor să fie înțeles, trebuie să aducem mulțumiri Stăpânului tuturor, de la Care își are și ziua [duminicii] numele și Care, prin arătarea Sa în trup, a hărăzit acestea celor care se apropie de El prin credință, acestea care sunt greu de înțeles și cu mintea, și cu cuvântul, fie și puțin [din ele].

2. Însă luați cu toții aminte la cele pe care vi le voi spune. Căci chiar dacă cineva nu va putea să înțeleagă tot, va avea din cele puține [pe care le-a înțeles] toată puterea [de a înțelege tot]. Fiindcă învățătura Duhului are un cuvânt de lumină.

Așadar, Dumnezeu, în [cele] șase zile, nu a făcut și a înfrumusețat doar universul acesta sensibil, ci a plăsmuit și a dat viață singurei ființe vii alcătuite din simțire și minte, omul adică², căruia i-a dat stăpânirea peste viețuitoarele cele de pe pământ și peste plante³. Iar în ziua a șaptea S-a odihnit de toate

---

¹ Este vorba de prima Duminică după Paști.

² Cf. Fc. 1, 1-27; 2, 7.

³ Cf. Fc. 1, 28.

*lucrările Sale*⁴, după cum ne-a învățat Moise, cel care, [deși] născut mai târziu, a văzut întemeierea lumii cea petrecută cu mult înainte de el, sau mai degrabă după cum Duhul Sfânt, în chip iubitor de oameni, a răsunat prin gura lui Moise în urechile și în sufletele noastre. Dar zice că *Dumnezeu a binecuvântat ziua a șaptea și a sfințit-o pe ea*⁵. De ce tocmai ziua aceasta, în care nu a făcut nimic, *a binecuvântat-o și a sfințit-o*, și nu mai degrabă pe prima, ca una care era cea mai aleasă – drept pentru care și Moise o numește *una* și nu *prima*⁶? [De ce nu a binecuvântat] prima zi, în care Dumnezeu a ridicat deodată universul din ceea ce nu este și l-a luminat cu o lumină nouă, deși încă nu stabilise ordinea potrivită, aducând fiecare lucru în locul și specia sa? Dacă nu pe aceasta, cum de nu [a sfințit-o] pe cea de după, în care a întărit și a întins de jur împrejur cavitatea aceasta mare, adică cerul cel dintâi din jurul nostru, și pe cel de-al doilea, care este peste primul? Sau iarăși, cum de nu [a sfințit] ziua de după aceasta, sau cele care au urmat acestora, sau ziua în care a fost format pământul, după ce s-au retras apele, și a căpătat toată podoaba care îi era înnăscută, [sau ziua] în care cerul a primit pe cei doi mari luminători, ca pe niște ochi, [sau cea] în care au ieșit din ape, la porunca [Sa], zburătoarele și înotătoarele, după neamul [lor]?

3. Dar ca să lăsăm deoparte acestea, de ce nu a binecuvântat Dumnezeu mai degrabă ziua a șasea, în care a scos din pământ nu doar sufletul viu al târâtoarelor și al celor cu patru picioare, ci a arătat o lucrare vrednică de Sfatul Său⁷, însușind universul, unind într-una simțirea și mintea, și, ceea ce e mai presus de toate, punându-Se pe Sine [în această făptură] prin harul Său cel dumnezeiesc și arătându-l pe om ca ființă

⁴ Fc. 2, 2.

⁵ Fc. 2, 3.

⁶ ἡμέρα μία; Fc. 1, 5; cf. Sf. Vasile cel Mare, *In Hexaemeron*, II, 8, PG 29, 4-52.

⁷ Cf. Fc. 1, 26.

vie pe pământ, capabilă să-L cunoască, și [făcută] după chipul și asemănarea Sa? Cum de nu a binecuvântat și a sfințit această zi, ci a binecuvântat și a sfințit ziua a șaptea, care era o zi a nelucrării? Vrând eu să vă dau explicația și să vă ofer dezlegarea acestei probleme, trebuie în primul rând, de dragul celor mai învățați dintre cei care s-au adunat [aici], să respingem pe cei care nu au dat [explicații] potrivite. Căci sunt unii care vorbesc cu respect de acest număr – Iosif, Filon⁸ și toți cei care zic, potrivit lor, că este „nenăscut”, dar și „fecior”, întrucât nu dă naștere, după cum este, după ei, și dumnezeirea. Căci ei nu au putut înțelege că și dând naștere, Dumnezeu nu pierde fecioria. Căci naște fără unire, fără schimbare [curgere] și fără patimă. Însă aceia care susțin că din această cauză doar ziua a șaptea a avut parte de binecuvântarea dumnezeiască grăiesc minciuni nu numai împotriva lui Dumnezeu, negând [capacitatea] Lui de a naște, ci și împotriva [cifrei] șapte însăși [heptadei]. Căci fiecare număr se naște din monadă, iar cifra șapte fiind un număr, ca atare nu este nenăscută. Dar, zic ei, el nu se naște din multiplicarea unui alt număr din cele de după monadă⁹. Dar nu este nenăscut acela care nu se naște din multe, ci acela care nu se naște din niciunul, ceea ce nu e cazul cu cifra șapte.

4. Apoi, dacă ziua [a șaptea] a fost binecuvântată din pricina faptului că numărul acesta este astfel, cu cât mai mult ar fi trebuit să primească binecuvântarea prima zi, mai cu seamă că Moise a numit-o „una”? Căci monada este întru totul nenăscută. Dar, zic ei, aceasta este capabilă să dea naștere, multiplicând fiecare număr din cele ce sunt în interiorul decadei, în vreme ce șaptele [nu dă naștere] niciunui număr din interiorul decadei, și de aceea este fecior. Să zicem că e fecior [acest număr], care nu dă naștere deloc – căci nu e în chip necesar așa, însă să admitem totuși că e așa. Însă ceea ce dă naștere nu la puține,

⁸ Filon din Alexandria, *Περὶ τῆς Μωϋσεία κοσμοποιίας*, 30-38, în Philo, vol. I, *Loeb Classical Library* 226, 1929, pp. 72-92.

⁹ Matematic, 7 este număr prim.

ci la multe, cu cât [naște] mai mult, cu atât este mai departe de feciorie. Iar numărul șapte, multiplicându-se și fiind adunat, nu naște niciun [număr] din cele care sunt înăuntrul decadei, însă [naște] multe din cele ce sunt mai mari decât decada. Cum dar să fie fecior? Însă fugind de [argumentele] cu care-i înșfăcăm, aceștia se înalță, ca să zicem așa, la lună și la ceruri [planete], spunând că acestea sunt șapte și arătând că luna se înjumătățește în șapte zile, că în tot atâtea alte zile devine lună plină, și iarăși timp de [șapte] zile redevine [jumătate]. Însă ei ignoră faptul că, dacă șaptele este vrednic de cinstire din aceste pricini, atunci și alte numere nu sunt mai puțin [vrednice de cinstire], și mai ales [numărul] de început al tuturor acestora. Căci una este toată lumea cea sensibilă, unul este cerul întreg, sau două, dar nu mai multe. Unul este soarele în univers, și una este luna, ca să nu [mai] spun că toate au fost formate de Unitatea [în Treime] a lui Dumnezeu Care este înainte de toate și prin toate și peste toate¹⁰, Care este propovăduit celor care înțeleg bine ca fiind cu adevărat unitar.

5. Iar dacă fiecare dintre stele sau planete este sferică, și tot universul acesta este circular, iar cercul este compus din două [elemente] – punctul și linia –, și fără acestea două nimic din cele sensibile nu ar putea exista absolut deloc, prin urmare și numărul doi este cel mai folositor și cel mai necesar pentru univers. Dar întrucât în univers nu este numai linia, ci și suprafața, atunci și trei ocupă același loc printre numere, și asta fără să mai amintesc și de celelalte calități ale acestui număr. Pe de altă parte însă, pentru că fiecare din lucrurile de care am vorbit mai înainte nu este numai un cerc, ci este și solid și sferic, acestea sunt cu neputință fără numărul patru. Căci având nevoie în chip necesar de o altă dimensiune, cum să nu facă parte de asemenea și numărul patru din numerele cele vrednice de cinste? Ba încă și numărul cinci, datorită altor [însușiri] asemănătoare, și mai mult decât toate numărul șase. Căci acesta, înaintea

¹⁰ Cf. Ef. 4, 6; Col. 1, 16-17; Rom. 9, 5.

celorlalte numere, fiind egal în părțile sale¹¹, este primul între [numerele perfecte]. De aceea și universul acesta a fost făcut în șase zile.

6. Așadar, cei care cinstesc din astfel de motive numărul șapte ignoră că de fapt ei nu cinstesc numai numărul acesta, ci pur și simplu fiecare număr. Căci fiecare număr, pe drept cuvânt, are suficiente astfel de motive de laudă. Și pentru că numărul a fost zidit de Dumnezeu împreună cu toate celelalte care există¹², iar toate cele zidite de Dumnezeu sunt bune, și bune foarte, după cum a mărturisit Însuși Ziditorul prin Moise¹³, dacă cineva ar lua [chiar și] o parte a unui număr și ar cerceta-o cu atenție, ar descoperi că e bună, și bună foarte, potrivindu-se în chip minunat analogiei cu sine sau cu alte rațiuni. Cu toate acestea, o zi nu se deosebește de altă zi pur și simplu printr-un număr. Căci Moise nu istorisește nicăieri că Dumnezeu S-a făcut proslăvitor al numărului, ci [spune] că a lăudat cele făcute de El în fiecare zi. Deci nici cea de-a șaptea zi nu este lăudată din pricina numărului ei. Așadar, vom spune din ce cauză a binecuvântat și a sfințit Dumnezeu ziua aceasta în chip deosebit, luând argumente chiar din cuvintele lui Moise. *Căci, zice, S-a odihnit Dumnezeu în ziua a șaptea de toate lucrările Sale pe care le-a făcut*¹⁴. Apoi, spunând mai departe că: *a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o pe ea*¹⁵, adaugă imediat motivul binecuvântării, spunând iarăși același lucru, și anume că *într-înșea S-a odihnit Dumnezeu de toate lucrările Lui pe care a început să le săvârșească*¹⁶. Așadar, există lucrări ale lui Dumnezeu pe care El nu a început să le facă¹⁷ și nici nu a încetat

¹¹ 6 se poate descompune prin împărțire sau adunare, $6 = 3 + 3 = 3 \times 2$, 3 fiind tot număr prim.

¹² Este vorba de raționalitatea creației.

¹³ Cf. Fc. 1, 31.

¹⁴ Fc. 2, 2.

¹⁵ Fc. 2, 3.

¹⁶ Fc. 2, 3.

¹⁷ Lucrările, energiile necreate.

să le facă, după cum Însuși Domnul ne-a descoperit nouă, zicând: *Tatăl Meu până acum lucrează, și Eu lucrez*¹⁸.

7. Vrând, aşadar, Dumnezeu să ne ofere cunoaşterea capabilă [să cuprindă] astfel de lucrări, şi să ne arate că acestea trebuie căutate şi preferate mai mult decât toate [lucrările] sensibile, a binecuvântat şi a sfinţit ziua a şaptea în care S-a oprit să facă cele sensibile, ca să fie ziua aceasta, prin odihna, ca o înălţare de la cele de jos către cele mai bune şi mai presus de lume. Căci, ca să grăim ca marele Dionisie, „Dumnezeu, din preaplinul bunătăţii Sale, iese din Sine şi din transcendenţa Sa peste toate, şi coboară spre ceea ce e în toate, potrivit unei puteri extatice, mai presus de fiinţă, care îi este inerentă”¹⁹. Coborând în chip iubitor de oameni, pe cât a voit şi pe cât era necesar, şi făcând în şase zile lumea aceasta a noastră, cea sensibilă, în ziua a şaptea S-a reîntors, în chip potrivit lui Dumnezeu, la înălţimea Sa, pe care nu o părăsise, şi a arătat că odihna din această zi este mai binecuvântată, învăţându-ne şi pe noi să intrăm, pe cât e cu putinţă, în acea odihnă, care este vederea cu mintea noastră şi înălţarea, prin această [vedere], către Dumnezeu. Către această odihnă îndeamnă în chip anume şi Apostolul. Căci, după ce a înfăţişat cele spuse de Dumnezeu prin psalmist despre neamul iudeilor – *Că m-am jurat întru mânia Mea că nu vor intra întru odihna Mea*²⁰ –, adaugă scriind: *Căci undeva, despre ziua a şaptea, a zis că „S-a odihnit Dumnezeu de toate lucrările Lui”*²¹. Iar puţin mai departe spune: *Să ne silim, deci, ca să intrăm în odihna Lui*²². Căci cel care intră [în odihna Lui] se odihneşte şi el de toate lucrările sale, precum şi Dumnezeu de ale Sale.

¹⁸ In 15, 17.

¹⁹ Sf. Dionisie Areopagitul, *De divinis nominibus*, 4, 13, PG 3, 712B; PTS 33, 1990, p. 159.

²⁰ Ps. 94, 12.

²¹ Evr. 4, 4.

²² Evr. 4, 11.

8. Dar doriți să știți mai clar ce este această odihnă și cum [putem] și noi să intrăm în ea? Dacă am cunoaște lucrările pe care Dumnezeu nu le-a început, fiindcă sunt fără de început, am înțelege încă și mai bine și odihna aceasta și intrarea în ea. Deci care sunt lucrările acestea? Să ne dea și nouă început [al înțelegerii acestora] profetul psalmist care scrie despre Dumnezeu: *Lucrările mâinilor Lui, adevăr și judecată*²³. Așadar, lucrare fără de început a lui Dumnezeu este cunoașterea celor ce sunt și preștiința celor ce vor fi, pe care dacă cineva le va numi *adevăr*, nu le va greși numele. Lucrare fără de început și fără încetare a lui Dumnezeu este și judecata și pronia. Căci cele ce există aveau nevoie, și înainte de a fi aduse la existență, de judecată și pronie, pentru că trebuiau să fie aduse la existență, [și aveau nevoie] și după ce au fost aduse la existență, ca să nu dispară cumva după o vreme, sau pentru ca unele să se transforme la vreme potrivită, fie pentru folosul lor, fie pentru folosul universului, în vreme ce altele să rămână neschimbate. Lucrare fără de început a lui Dumnezeu este și întoarcerea către Sine; căci Se mișcă fără de început în contemplarea de Sine.

9. Așadar, dacă cineva ar cerceta în chip înțelept, ar putea vedea multe asemenea lucrărilor acestora. Dacă fiecare din noi, fraților, ar părăsi grijile cele de jos, cele nesfârșite și pricinuitoare de suferințe, și s-ar așeza, plecând urechile la învățătura Duhului, cu întâietate va fi lăudat de Domnul, Care nu a primit-o pe Marta care se îngrijea de multe, deși osteneala era pentru El. Maria însă, zice [Evanghelia], care sta așezată și asculta cuvintele învățăturii, s-a învrednicit *de partea cea bună, care nu se va lua de la ea*²⁴.

10. Vezi lucrarea cea fără de încetare? Apoi, luând în minte aceste cuvinte ale învățăturii Duhului, și exercitându-te cu ele, și preferând să le ai pe acestea în [partea] rațională a sufletului tău mai mult decât orice alt gând pătimăș și pământesc,

²³ Ps. 110, 7.

²⁴ Lc. 10, 41-42.

și făcându-ți prin acestea o pronie a propriei tale vieți, spre mântuire, vei avea și tu ca lucrare în inima ta adevărul și judecata, grăind adevărul, potrivit profetului psalmist²⁵. Iar dacă îți vei îndepărta mintea ta de orice cugetare, chiar și bună²⁶, și te vei întoarce întreg spre tine însuși, printr-o atenție permanentă și rugăciune neîntreruptă, cu adevărat vei intra și tu în odihna dumnezeiască și vei dobândi binecuvântarea [zilei] a șaptea, contemplându-te în chip noetic pe tine însuși și prin tine înălțându-te către vederea lui Dumnezeu. Căci scopul rugăciunii, zice, este răpirea către Domnul. [Așadar], una este această pricină a binecuvântării [zilei] a șaptea, pe care arătând-o și Moise prin Lege, a statornicit [ziua] a șaptea spre odihnă, însă [numai] pentru lucrările cele de folos trupului, [căci] pentru cele cuvenite sufletului [a poruncit] lucrarea lor.

11. Un alt [motiv] este că Cel care a întocmit acest univers în șase zile a văzut de mai înainte și întoarcerea omului către ceea ce e inferior, și întoarcerea lui, din această pricină, către pământ, și ruina lui până la iad, și reținerea lui [acolo], și învechirea și inutilitatea întregii lumi din pricina omului, dar și că va fi o reînnoire a acesteia prin înomenirea Sa. Această reînnoire a fost lucrată prin pogorârea în iad, prin moarte, a Dumnezeului făcut om, și prin chemarea sufletelor pe care El a făcut-o acolo în zi de Sabat. Și această lucrare a [zilei] a șaptea a văzut-o de mai înainte și de aceea, pe bună dreptate, doar pe aceasta a învrednicit-o de această binecuvântare. Și aceasta [pogorârea la iad] a fost făcută în taină în ziua a șaptea, adică în ziua de Sabat, însă totul s-a arătat și s-a împlinit la vedere când trupul [Domnului] a fost chemat la nestrăciune, în ziua a opta, prin învierea Domnului. De aceea și este numită de noi ziua aceasta cu numele de Domnească [Ziua Domnului]. Astfel, ceea ce este ziua de Vineri pentru cea de Sabat, aceasta este

²⁵ Cf. Ps. 14, 2.

²⁶ Este vorba de golirea minții ca premisă pentru rugăciunea curată și contemplație.

ziua de Sabat pentru Duminică, aceasta din urmă fiind în chip vădit mai presus decât Sabatul. Pe cât plinirea și adevărul [sunt mai presus] de început, de tip și de umbră, pe atât [sunt mai presus] superioritatea și cinstea Duminicii, prin scopul său preabinecuvântat, prin învierea comună a tuturor cea nădăjduită [a se întâmpla] în această zi, prin intrarea cea desăvârșită a celor vrednici în odihna cea dumnezeiască și prin reîntemeierea întregii lumi.

12. Așadar, toate pe care le-ar grăi cineva spre lauda zilei a șaptea se referă [și] la ziua a opta, cu adăugire, căci ziua a opta este împlinirea celei de-a șaptea. Și Moise a introdus, indirect, cinstirea celei de-a opta zile, adică a Duminicii. Pentru că anul jubileu²⁷, care e legiut și numit de el anul iertării, nu este numărat în heptadele anilor numărați după Lege, ci este socotit după toate acestea, al optulea, ivindu-se după ce a trecut ultima heptadă a acelor ani. Lucrul acesta îl face Moise și în cazul heptadei de câte șapte zile²⁸. Însă legiuitorul nu introduce doar astfel, indirect, cinstirea [zilei] a opta – pe care noi o numim Duminică, pentru că este o zi închinată Învierii Domnului –, ci în cazul sărbătorii pe care a numit-o a *trâmbițelor*, o numește și *ieșire*, adică sfârșit și împlinire a tuturor sărbătorilor²⁹. Așadar, în cazul acesteia zice lămurit că ziua numită a opta va fi sfântă pentru noi, vestind de mai înainte caracterul dumnezeiesc, preaslăvit și cinstit al Duminicii, care va fi după trecerea tuturor celor prescrise de lege.

13. Astfel că din acest motiv a cinstit și Moise ziua a șaptea, ca una care duce cinstea cea adevărată către această a opta zi. Și după cum legea cea dată prin el este vrednică de cinstire – dar pentru că conduce la Hristos³⁰ –, la fel și [ziua] a șaptea este vrednică de cinstire, pentru că conduce către [ziua] a opta, în

²⁷ Cf. Lev. 25, 8 ș.u.

²⁸ Cf. Lev. 23, 15-16.

²⁹ Cf. Lev. 23, 36; Num. 29, 35.

³⁰ Cf. Gal. 3, 24.

care a avut loc învierea Domnului – ca una care este și ea a opta. Căci după cum după a șaptea zi se numără ziua a opta, astfel, cercetând, vei afla că, după heptada³¹ învierilor din morți istorisite din tot veacul, a venit a opta înviere, cea a Domnului. Pentru că aceasta s-a săvârșit nu numai în ziua a opta, ci a și fost numărată a opta față de învierile care au avut loc înaintea ei, dar și prima în raport cu învierea – sau, mai bine spus, ridicarea din moarte – nădăjduită a tuturor întru Hristos, pentru care Hristos este cântat drept *începătură a celor adormiți*³² și *întâi-născut dintre cei morți*³³. În același fel, și Duminica nu este numai a opta dintre zile, fiind numărată plecând de la [zilele] care îi preced, ci este și întâia dintre zilele care vin după ea, în așa fel încât aceasta este, ciclic, acea [zi] aceeași, nouă și întâia dintre toate zilele, pe care noi o numim Duminică, iar Moise nu a numit-o întâia, ci una³⁴, ca fiind mai presus decât celelalte și prolog al zilei celei una și neînserate a veacului ce va să fie.

14. Din cele ce urmează vei înțelege și superioritatea Duminicii față de alte zile de sărbătoare. Căci trecând un an întreg, acesta aduce o singură dată orice altă zi de sărbătoare, în vreme ce Duminica ne-o aduce în fiecare lună de patru ori; și datorită unei ciclicități atât de dese, [Duminica] face fiecare an să fie un an al iertării adevărate și un an primit de Domnul. De aceea și Domnul, ca să ne învețe să prăznuim cu fapta această zi la sfârșitul fiecărei săptămâni, S-a arătat mai întâi ucenicilor Săi într-o casă [în ziua învierii], pe când Toma nu era de față³⁵, și li S-a înfățișat viu, și le-a dat pacea, și reînnoindu-le cu suflarea Sa proprie suflarea dată lor la începuturi³⁶, le-a dăruit harul Dumnezeiescului Duh, sădind în ei puterea dumnezeiască de a lega și a dezlega păcatele și făcându-i

³¹ Cele șapte învieri din morți.

³² I Cor. 15, 20.

³³ Apoc. 1, 5.

³⁴ Cf. Fc. 1, 5; cf. Sf. Vasile cel Mare, *In Hexaemeron*, II, 8, PG 29, 4-52.

³⁵ In 20, 19-24.

³⁶ Cf. Fc. 2, 7.

împreună-lucrători ai stăpânirii celei din cer, zicându-le: *Luăți Duh Sfânt! Căroră le veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și căroră le veți ține, ținute vor fi*³⁷.

15. Așadar, Domnul a dăruit această putere și acest har arătându-Se în însăși ziua învierii Lui, care era fără îndoială Duminica. Apoi, lăsând deoparte zilele din timpul săptămânii, în a opta zi, adică în aceeași duminică pe care o sărbătorim azi [a lui Toma], a stat iarăși în același fel și în aceeași casă, ca să consacre prin El Însuși sărbătoarea și să-l aducă la credință pe Toma, care se îndoia. Căci, după cele spuse de evanghelistul și ucenicul cel iubit de Domnul, *după opt zile, ucenicii erau iarăși înăuntru, și Toma împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și le-a zis: Pace vouă!*³⁸.

16. Vedeți că și adunarea ucenicilor lui Hristos, și venirea Domnului la ei are loc Duminica? Căci Duminică era când a stat prima dată cu cei adunați la un loc, și după opt zile, venind iarăși Duminica, S-a întors și a stat cu cei adunați. Acele adunări le închipuie necurmat Biserica lui Hristos, săvârșind aceste sinaxe mai ales în ziua de Duminică, [când] noi, stând în mijlocul vostru, vă grăim în chip obștesc cele despre mântuire și despre evlavie și [vă] călăuzim viața potrivit evlaviei.

17. Așadar, nimeni, din lene sau din preocupările continue pentru cele pământești, să nu părăsească adunările acestea sfinte din ziua de Duminică, care ne-au fost lăsate de Dumnezeu, ca nu [cumva] fiind cu dreptate părăsit de Dumnezeu, să pătimească ceva asemănător cu ce a pățit Toma, care nu a venit la timpul potrivit. Și dacă, reținut fiind o dată departe, va lipsi, să își plătească datoria în [duminica] următoare, aducându-se pe sine în Biserica lui Hristos, ca să nu rămână nevindecat, bolind cu sufletul de necredință, prin faptele și cuvintele sale, pentru că nu s-a apropiat de locașul de tămăduire al lui Hristos și nu a primit leacul cel sfânt ca dumnezeiescul Toma.

³⁷ In 20, 22-23.

³⁸ In 20, 26.

Căci există, [cu adevărat] există nu numai cugetări și cuvinte [despre credință], ci și fapte și lucrări ale credinței. Pentru că spune [Scriptura]: *Arată-mi credința ta din faptele tale*³⁹. Dacă cineva, îndepărtându-se de aceste [fapte] și predându-se pe sine întreg celor deșarte, va cădea cu totul din Biserica lui Hristos, are o credință moartă, sau ca să zicem altfel, o credință care nu există, devenind el însuși mort din pricina păcatului.

18. Dar sunt unii care nu pot să înțeleagă: cum a intrat Hristos prin ușile încuiate atâta vreme cât era înveștmântat cu trup? După cât se pare, aceștia nu știu că cele duhovnicești se judecă prin cele duhovnicești, și că se recunosc unele prin altele, după cum spune dumnezeiescul Apostol⁴⁰. Căci dacă nu a vătămat pântecul Fecioarei care L-a născut după trup, nedezlegând deloc, ci păstrând nevătămate simbolurile fecioriei în timpul nașterii, chiar dacă atunci [Hristos] era îmbrăcat cu trup muritor și pătimitor, ce e de mirare dacă, făcând nemuritoare [firea omenească] asumată și dobândind un trup nemuritor, a trecut prin porțile încuiate? Dar, de vreme ce avea pe deplin trupul nemuritor și nepătimitor, cum de avea pe mâini și pe coastă răni și împunsături? Pentru că evanghelistul zice că Domnul îi spune lui Toma: *Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și pune-o în coasta Mea, și nu fi necredincios, ci credincios*⁴¹. Cum de avea, așadar, [acele] răni? Un trup muritor și pătimitor nu ar putea să arate răni și împunsături și să rămână nevătămat și sănătos. Dar un trup nepătimitor și nemuritor poate să arate răni și împunsături pe care le-a suferit înainte, și cu care, dacă vrei, nu rămâne mai puțin nepătimitor și nemuritor.

19. Mie, aceasta îmi dă putința să înțeleg că cei care pătesc pentru Hristos vor purta rănilor ca pe o podoabă veșnică. Fiindcă după cum deschizăturile ferestrelor nu se împotrivesc

³⁹ Iac. 2, 18.

⁴⁰ Cf. I Cor. 2, 13.

⁴¹ In 20, 27.

cu nimic siguranței construcției, și nici nu sunt ceva urât, ci sunt o podoabă cu totul necesară pentru case, pentru că fac să treacă lumina înăuntru și le oferă celor care locuiesc în case vederea celor din afară, în același fel și pătimirile în trup pentru Hristos și împunsăturile care vin din aceste pătimiri au devenit cu siguranță pentru cel care le-a dobândit ferestre pentru lumina cea neînserată și sunt recunoscute în vremea arătării acelei lumini mai degrabă din frumusețea cea dumnezeiască și din strălucirea rănilor, iar nu din urâtenia [acestor răni]. Și pe cât nu dăunează nepătimirii, pe atât sunt, și mai mult, aducătoare ale nemuririi.

20. Trupul lui Hristos, având înăuntru său izvorul dumnezeieștii lumini, strălucind de acolo, l-a luminat noetic pe cel care se îndoia, și de îndată Toma a strigat, teologhisind în chip desăvârșit: *Domnul meu și Dumnezeuul meu!*⁴². Iar Domnul [i-a răspuns]: *Pentru că M-ai văzut, ai crezut? Fericiți sunt cei care nu au văzut și au crezut*⁴³, arătând că cei care au ajuns să [Îl] vadă cu ochii lor nu au nimic în plus în ceea ce privește lauda față de cei care sunt călăuziți de aceștia [care văd] către credința în El. Iar dacă Domnul nu spune *cei care cred*, ci *cei care au crezut*, aceasta este pentru că, prin puterea Sa dumnezeiască și mai dinainte știutoare, El știe toate mai înainte de a se întâmpla, cele viitoare fiind ca și petrecute. Dar voi spune iubirii voastre ceea ce mi-a venit acum în minte. Căci văzând că Toma, atunci când a fost departe a fost necredincios, dar când s-a întâlnit cu cei care credeau nu s-a [mai] îndepărtat deloc de la credință, mi-a venit în minte că și omul păcătos, dacă doar ar fugi de petrecerea cu cei răi și s-ar întoarce către cei drepti, nu se va mai îndepărta vreodată de dreptate și de mântuirea sufletului prin acea [dreptate]. Și cred că lucrul acesta îl arată învăluit și profetul psalmist, atunci când îi ferește pe cei care se îndepărtează de adunarea celor vătămați și care nu umblă pe

⁴² In 20, 28.

⁴³ In 20, 29.

calea lor⁴⁴. Și un alt prooroc spune: *Să nu fii cu cei mulți la rău*⁴⁵. Iar autorul *Pildelor* spune: *În adunarea păcătoșilor focul se va înteti*⁴⁶, și: *Cine umblă cu înțelepții înțelept va fi*⁴⁷.

21. Așadar, fraților, să ne adunăm și să ne apropiem strâns de Biserica lui Dumnezeu, în care tot omul cu adevărat evlavios șade și rămâne fără să se îndepărteze. Și când fiecare dintre voi intră în ea să ia aminte la cei mai evlavioși, căci este cu putință ca aceștia să fie cunoscuți și numai prin vederea șederii lor în liniște și atenție. Ia aminte așadar la cei mai evlavioși și mai ales la cei care se tem de Domnul [mai mult] decât alții, și ducându-te la ei, alătură-te lor, și împreună cu ei înfățișează-te lui Dumnezeu. Și dacă vei ieși de aici după încheierea [slujbei], Duminică fiind, luându-ți liber de la lucrările cele pământești pentru Domnul – al Cărui nume îl poartă această [zi] –, caută cu osârdie dacă cumva cineva, imitând pe acei Apostoli, rămâne închis în cea mai mare parte a timpului, dorindu-L pe Domnul prin rugăciunea cea în isihie, prin psalmodie și prin alt fel de petrecere potrivită. Apropie-te de acela și intră și tu cu credință în odăița lui, ca într-un loc ceresc, care are înăuntru puterea sfințitoare a Duhului, și șezi lângă cel care locuiește [acolo] și rămâi cât poți și grăiește cu el despre Dumnezeu și despre cele dumnezeiești, întrebând și învățând cu smerenie și cerând ajutor prin rugăciune. Căci știi bine că Hristos va veni în chip nevăzut către cel care face astfel și îi va aduce pacea înlăuntrul părții raționale a sufletului, îl va spori în credință, îi va da tărie și îl va așeza, la vremea potrivită, împreună cu cei aleși, în Împărăția cerurilor.

22. De care fie ca toți să avem parte, întru Cel care acum a murit și a înviat pentru noi, iar mai apoi va veni cu slavă, Împăratul veacurilor, Hristos. Căci Lui I se cuvine slavă în vecii vecilor. Amin!

⁴⁴ Cf. Ps. 1, 1.

⁴⁵ Ieș. 23, 2.

⁴⁶ Eccl. 16, 7.

⁴⁷ Pilde 13, 20.

Omilia a XVIII-a

La Duminica purtătoarelor de mir; în care [se vorbește] și despre faptul că Născătoarea de Dumnezeu L-a văzut cea dintâi pe Domnul înviat din morți

1. Învierea Domnului este o înnoire a firii omenești, o chemare din nou la viață a lui Adam cel dintâi – care din pricina păcatului fusese înghițit de moarte, și prin moarte se întorsese în pământul din care a fost plăsmuit –, o replăsmuire și o revenire a acestuia la viața cea fără de moarte. Așadar, după cum pe acela care la început a fost plăsmuit și făcut viu nu l-a văzut nimeni dintre oameni¹ – căci în acel ceas nu era încă nici un [alt] om –, dar după ce a primit duh de viață prin suflarea dumnezeiască, prima dintre toți ceilalți care l-a văzut a fost o femeie – căci după el, Eva a fost prima dintre oameni –, tot așa, pe al doilea Adam, care este Domnul, nimeni dintre oameni nu L-a văzut înviind din morți. Căci nimeni dintre ai Săi nu a fost de față, iar soldații care păzeau mormântul, fiind cutremurați de frică, s-au făcut ca niște morți. Însă după ce a înviat, prima dintre [toți] ceilalți care L-a văzut a fost o femeie, după cum l-am auzit astăzi pe Marcu binevestindu-ne: *Căci înviind Iisus dimineața, în prima zi a săptămânii, S-a arătat mai întâi Mariei Magdalena*².

---

¹ Cf. Fc. 2, 7.

² Mc. 16, 9.

2. Așadar, s-ar părea că e clar că evanghelistul a spus și ceasul în care a înviat Domnul, adică dimineața, și că a fost văzut mai întâi de Maria Magdalena, și că a fost văzut chiar în ceasul învierii. Însă nu spune așa, [lucru care] va fi limpede pentru cei care vor să cunoască un pic [lucrurile]. Căci puțin mai sus, fiind el în acord cu ceilalți evangheliști, spune că această Marie a venit și mai înainte la mormânt împreună cu celelalte purtătoare de mir și că, văzând mormântul gol, a plecat³. Astfel că Domnul a înviat cu mult mai înainte de dimineață, atunci când L-a văzut [Maria]. Și vrând să indice și timpul acela, nu a mai spus simplu *dimineața*, ca aici [mai jos], ci *dis-de-dimineață*⁴. Așadar, el vorbește de o lucire nedeslușită ce precede atunci răsăritul soarelui la orizont, pe care o arată și Ioan spunând că Maria Magdalena a venit la mormânt în zori, *pe când era încă întuneric, și a văzut piatra răsturnată de pe mormânt*⁵.

3. Dar potrivit lui Ioan, aceasta nu numai că a venit atunci la mormânt, dar a și plecat de la mormânt fără să Îl vadă pe Domnul. Căci aleargă și vine la Petru și la Ioan și le vestește nu că a înviat Domnul, ci că a fost luat din mormânt, ceea ce arată că încă nu știa de Înviere⁶. Rămâne deci că Domnul nu S-a arătat Mariei prima în sens absolut, ci [i S-a arătat ei întâi] după venirea deplină a zilei. Există, așadar, ceva vestit de evangheliști în chip umbrat, pe care îl voi descoperi iubirii voastre. Căci prima dintre toți oamenii care a primit de la Domnul vestea cea bună a Învierii Domnului a fost, așa cum era cuvenit și drept, Născătoarea de Dumnezeu. Și Aceasta L-a văzut înviat înaintea tuturor, și s-a bucurat de dumnezeiasca Sa convorbire, și nu numai că L-a văzut cu ochii și L-a auzit cu urechile ei, dar s-a și atins prima și singura cu mâinile de preacuratele Lui picioare, chiar dacă evangheliștii nu spun toate acestea în chip deschis,

³ Cf. Mc. 16, 1-8.

⁴ Mc. 16, 2.

⁵ In 20, 1.

⁶ Cf. In 20, 2.

nevrând să o aducă spre mărturie pe Maica Sa, ca să nu dea motiv de bănuială celor necredincioși. Întrucât însă acum, prin harul Celui înviat, cuvântul meu este pentru cei credincioși, iar subiectul sărbătorii ne silește să lămurim cele cu privire la mironosițe, dându-[ne] cuvânt Cel care spune că *nu e nimic ascuns care să nu se facă arătat*⁷, vor fi dezvăluite [de noi] și acestea.

4. Așadar, purtătoarele de mir sunt acelea care au urmat [Domnului] împreună cu Maica Domnului și care în vremea Pătimirii celei mântuitoare au rămas [cu El] și [apoi] s-au străduit să ungă cu miruri trupul Domnului. Căci atunci când Iosif și Nicodim au cerut și au luat de la Pilat trupul Domnului, și L-au coborât de pe Cruce și L-au înfășurat în giulgiuri cu miresme foarte vâscoase, și L-au pus într-un mormânt cioplit în stâncă și au pus o piatră mare pe ușa mormântului⁸, erau de față, potrivit Evanghelistului Marcu, privind și șezând înaintea mormântului, Maria Magdalena și cealaltă Marie⁹. Iar prin spusa *cealaltă Marie* sugerează fără îndoială că e vorba de Maica lui Dumnezeu – fiindcă ea [mai] era numită și maică a lui Iacov și a lui Iosi, pentru că aceștia erau din Iosif, logodnicul ei. Dar la punerea în mormânt a Domnului au fost de față privind nu numai acestea, ci și alte femei, după cum istorisește Luca, scriind: *Și urmându-I femeile, care veniseră cu El din Galileea, priveau mormântul și cum a fost pus trupul Lui*¹⁰. *Și erau Maria Magdalena și Ioana și Maria lui Iacov și celelalte împreună cu ele*¹¹.

5. *Și întorcându-se, au cumpărat miresme și miruri*¹², fiindcă nu cunoscuseră încă precis că Acesta este cu adevărat mireasma vieții pentru cei ce se apropie de El cu credință, precum și mireasmă a morții pentru cei care [rămân] necredincioși

⁷ Lc. 8, 17; 12, 2; Mt. 10, 26; Mc. 4, 22.

⁸ Cf. In 19, 38-42.

⁹ Cf. Mc. 15, 47.

¹⁰ Lc. 23, 55.

¹¹ Lc. 24, 10.

¹² Lc. 23, 56.

până la sfârșit, și că mireasma hainelor Lui, adică a trupului Său, este mai presus de toate miresmele și că *mir revărsat este numele Lui*¹³, prin care a umplut de bună mireasmă lumea întreagă, ci pregătesc miruri și miresme, gândindu-se [că acestea sunt] pe de o parte spre cinstea Celui ce zăcea [în mormânt], iar pe de altă parte, pentru cei care voiau să se apropie, spre ușurarea, prin ungera cu acestea, a mirosului greu al trupului [ce urma] să putrezească.

6. Pregătind, așadar, mirurile și miresmele, sâmbătă au stat liniștite (ἡσυχασσάν), potrivit poruncii¹⁴. Căci nu cunoșteau Sabatul cel adevărat și nici nu recunoscuseră acel Sabat prea-binecuvântat care strămută firea noastră din adâncurile iadului la înălțimea cea prealuminoasă, dumnezeiască și cerească. Și în ziua una a sâmbetelor¹⁵, adânc în zori, după cum spune Luca, au venit la mormânt, purtând miresmele pe care le pregătiseră¹⁶. Iar Matei spune: După ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua una a sâmbetelor¹⁷; [și adaugă] că cele care au venit au fost două. Ioan zice: dimineață, fiind încă întuneric¹⁸; [și zice că] una a fost cea care a venit: Maria Magdalena. Iar Marcu zice: foarte de dimineață, în ziua una a sâmbetelor¹⁹, trei fiind cele care au venit²⁰. Așadar, toți evangheliștii numesc Duminica ziua una a sâmbetelor. Iar prin [expresiile] adânc în zori, foarte de dimineață, dimineață, pe când era încă întuneric [numesc] timpul din jurul zorilor, când

¹³ Cânt. 1, 2.

¹⁴ Cf. Lc. 23, 56. cf. Ieș. 12, 16; 20, 10 și Lev. 23, 8.

¹⁵ Am preferat această traducere care este în consonanță atât cu traducerile mai vechi ale Noului Testament, cât și cu teologia anagogică a Sfântului Grigorie. Ziua Învierii este una a sâmbetelor, sâmbăta prin excelență. Bineînțeles, ea este văzută și ca cea dintâi zi a săptămânii, dar acest al doilea înțeles este cu mult mai sărac decât primul, care reliefează calitatea de nou Sabat a Duminicii.

¹⁶ Lc. 24, 1.

¹⁷ Mc. 28, 1.

¹⁸ In 20, 1.

¹⁹ Mc. 16, 2.

²⁰ Cf. Mc. 16, 1.

se îngemănează lumina cu întunericul; acesta este momentul în care aurora începe să lucească la orizont, vestind ziua. Iar dacă ar privi cineva de departe spre acest [punct], [va vedea că cerul] începe să se coloreze de lumină în jurul ceasului al nouălea din noapte, astfel încât mai rămân trei ore până să se facă zi deplină.

7. Dar evangheliștii par a fi cumva în dezacord cu privire la acest timp și la numărul femeilor, pentru că, după cum am spus, purtătoarele de mir erau multe, și nu au venit o singură dată la mormânt, ci de două și trei ori, unele cu altele, însă nu aceleași [de fiecare dată], toate în zori, dar nu exact în același timp, iar Magdalena, singură dintre celelalte, a venit iarăși și a rămas mai mult. Deci fiecare dintre evangheliști, vorbind de o singură venire a unora, le lasă deoparte pe celelalte. Dar după cum adun eu și pun laolaltă de la toți evangheliștii, precum am spus mai înainte, [socotesc] că prima dintre toate care a venit la mormântul Fiului și Dumnezeuului [ei] a fost Născătoarea de Dumnezeu, care a adus-o cu sine pe Maria Magdalena. Și lucrul acesta mă învață mai ales Evanghelistul Matei: *Căci a venit, zice, Maria Magdalena și cealaltă Marie – care era fără îndoială Maica lui Dumnezeu –, ca să vadă mormântul. Și iată s-a făcut cutremur mare. Căci un înger al Domnului, coborând din cer și venind, a prăvălit piatra de la ușa mormântului și ședea deasupra ei. Și înfățișarea lui era ca fulgerul și haina lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat cei care păzeau și s-au făcut ca niște morți*²¹.

8. Așadar, toate celelalte femei au venit după cutremur și după fuga străjerilor, și au găsit mormântul deschis și piatra prăvălită. Dar Fecioara-Maică a fost de față când s-a întâmplat cutremurul, când a fost prăvălită piatra, când s-a deschis mormântul și paznicii erau de față, chiar dacă erau cutremurați de frică. De aceea, sculându-se după cutremur, aceștia pe dată au căutat să fugă, în vreme ce Maica lui Dumnezeu se desfăta de [acea] vedere fără teamă. Iar mie mi se pare că pentru ea prima

---

²¹ Mt. 28, 1-4.

s-a deschis acel mormânt purtător de viață – căci pentru ea prima și prin ea ni s-au deschis toate cele câte sunt sus în cer și câte sunt jos pe pământ –, și pentru ea a strălucit astfel îngerul, astfel că, deși ceasul acela era încă cuprins de întuneric, să vadă, sub îmbelșugata lumină a îngerului, nu numai mormântul gol, ci și cele de îngropare zăcând în ordine și dând mărturie în multe chipuri despre ridicarea din morți a Celui îngropat.

9. Prin urmare, îngerul cel binevestitor era însuși acel Gavriil. Fiindcă cum a văzut-o pe [Maica Domnului] grăbindu-se astfel către mormânt, el care i-a spus la început: *Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu*²², se grăbește și acum și coboară să-i grăiască iarăși aceasta Pururea Fecioarei, binevestindu-i învierea din morți a Celui născut din ea fără sămânță; [se grăbește] să ridice piatra și să-i arate și mormântul gol, și cele de îngropare, și astfel să o încredințeze de vestea cea bună. *Iar îngerul răspunzând*, spune [Evangelhia], *a zis femeilor: „Nu vă temeți! Căutați pe Iisus Cel răstignit? S-a sculat. Iată locul unde a zăcut Domnul”*²³. Căci, zice [îngerul], chiar dacă îi vedeți pe păzitori cutremurați de frică, voi însă să nu vă temeți. *Căci știu că pe Iisus Cel răstignit îl căutați. S-a sculat, nu este aici*. Pentru că El nu numai că nu poate fi ținut de închizătorile, zăvoarele și pecețile iadului, morții și mormântului, ci [mai mult] este și Domnul nostru, al îngerilor celor fără de moarte și cerești, și El singur este Domnul a toate. *Căci, zice, priviți locul unde a zăcut Domnul. Și degrabă mergând, spuneți ucenicilor Lui că a înviat din morți*²⁴. Și au ieșit, zice, *cu frică și cu bucurie mare*²⁵.

10. Mi se pare iarăși că Maria Magdalena și celelalte femei care veniseră până atunci aveau încă frică. Căci nu înțeleseseră puterea celor spuse de înger și nici nu au putut să primească în chip desăvârșit lumina, ca să vadă și să observe cu exactitate.

²² Lc. 1, 30.

²³ Mt. 28, 5-6.

²⁴ Mt. 28, 6-7.

²⁵ Mt. 28, 8.

Însă Maica lui Dumnezeu a dobândit bucurie mare, întrucât a înțeles cele [spuse] de înger și a devenit întreagă lumină, ca una ce era curățită în cel mai deplin mod posibil și era plină de har în chip dumnezeiesc, și prin toate a cunoscut în chip sigur adevărul și a crezut arhanghelului, pentru că și acesta, de multă vreme, i s-a arătat vrednic de crezare prin fapte. Cum dar să nu înțeleagă Fecioara cea plină de înțelepciune dumnezeiască ceea ce s-a săvârșit, atâta vreme cât a fost de față la cele întâmplate, a văzut cutremurul, și încă unul mare, [a văzut] înger coborât din cer, și acesta strălucind, [aproape] moartea păzitorilor, mutarea pietrei, golirea mormântului, marea minune a celor de îngropare, care deși erau nedezlegate și amestecate cu smirnă și aloe se vedeau goale de trup, și pe lângă acestea, vederea și vestirea bucuroasă adusă de înger? Ieșind însă ele după această bună vestire, Maria Magdalena, ca și cum nu l-ar fi auzit pe înger – și probabil că nici acela nu a grăit pentru ea –, vorbește doar despre golirea mormântului, negrăind niciun cuvânt despre cele de îngropare, și *a alergat către Simon Petru și celălalt ucenic*²⁶, după cum spune Ioan. Însă Fecioara, Maica lui Dumnezeu, însoțită de celelalte femei, s-a întors iarăși acolo de unde venise. Și iată, după cum spune Matei, *Iisus le-a întâmpinat, zicând: „Bucurați-vă!”*²⁷.

11. Vedeți că Maica lui Dumnezeu L-a văzut înaintea Mariei Magdalena pe Cel care pentru mântuirea noastră cu trupul a pățimit, a fost îngropat și a înviat? *Iar ele apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I S-au închinat*²⁸. Așa după cum atunci când Născătoarea de Dumnezeu, auzind împreună cu Maria Magdalena de la înger vestea cea bună a Învierii, singură ea a înțeles puterea celor spuse, la fel și atunci când L-a întâmpinat împreună cu celelalte femei pe Fiul și Dumnezeu, ea a fost prima dintre toate celelalte care L-a văzut și L-a recunoscut pe Cel

²⁶ In 20, 2.

²⁷ Mt. 28, 9.

²⁸ Mt. 28, 9.

înviat, și căzând s-a atins de picioarele Lui și a devenit apostol al Lui către apostoli. Iar că Maria Magdalena nu a fost împreună cu Maica lui Dumnezeu când, întorcându-se Ea de la mormânt, a întâmpinat-o Domnul și i S-a arătat și i-a grăit, învățăm de la Ioan. Căci acesta zice: *A alergat la Simon Petru și la celălalt ucenic pe care-l iubea Iisus, și le-a zis: „Au luat pe Domnul din mormânt și nu știm unde L-au pus”*²⁹. Cum ar mai fi putut să zică unele ca acestea dacă L-ar fi văzut și L-ar fi atins cu mâinile și L-ar fi auzit, întâlnindu-L; [cum ar mai fi spus] că L-au luat și L-au mutat, dar *nu știm unde?* Iar după alergarea la mormânt a lui Petru și Ioan și după vederea acolo a giulgiurilor și după întoarcerea lor, *Maria stătea afară lângă mormânt plângând*³⁰.

12. Vedeți că nu numai că nu L-a văzut încă, dar nici nu fusese încredințată prin auzire? Și când îngerii care se arătasera au întrebat-o: *Femeie, de ce plângi?*, ea iarăși le-a răspuns ca despre un mort³¹. Iar când s-a întors și L-a văzut pe Iisus, iarăși nu a înțeles, și fiind întrebată și de El: *De ce plângi?*, a grăit lucruri asemănătoare, până când Acela, chemând-o pe nume, i S-a înfățișat că este El. Atunci, căzând și ea la pământ și căutând să-I îmbrățișeze picioarele, a auzit de la El: *Nu te atinge*³². De aici învățăm că atunci când S-a arătat mai înainte Maicii Sale și femeilor care erau împreună cu Ea, doar Acesteia I-a îngăduit să-I atingă picioarele, chiar dacă Matei le face părtașe [la această atingere] și pe celelalte femei, nevrând, din pricina despre care am vorbit la început, să o pună înaintea pe Maica Sa în privința unor astfel de lucruri.

13. Apoi, după ce Pururea Fecioara Maria a venit prima la mormânt și a primit prima vestea cea bună a învierii, multe femei au venit și au văzut și acelea piatra răsturnată și i-au auzit și ele pe îngeri; și după acea auzire și vedere s-au întors înapoi

²⁹ In 20, 2.

³⁰ In 20, 11.

³¹ Cf. In 20, 13.

³² Cf. In 20, 15-17.

și s-au împărțit. Unele, după cum spune Marcu, *au fugit de la mormânt, și erau cuprinse de frică și uimire, și n-au spus nimănui nimic, căci se temeau*³³. Altele au urmat-o pe Maica Domnului și s-au învrednicit de vederea și convorbirea cu Stăpânul. Iar Magdalena s-a dus la Petru și Ioan, cu care iarăși s-a întors singură la mormânt, și plecând aceia, ea a rămas și s-a învrednicit și ea de o vedere a Stăpânului, și a fost trimisă și ea către apostoli, și vine iarăși vestind tuturor, după cum spune Ioan, *că a văzut pe Domnul și că i-a spus acestea*³⁴. Așadar, și Marcu spune că această vedere a avut loc dimineața³⁵, adică la începutul zilei pline, când zorii trecuseră cu totul, dar el nu susține că au fost atunci nici Învierea Domnului, nici prima Lui arătare.

14. Avem, așadar, în mod exact cele cu privire la purtătoarele de mir, și acordul, căutat mai sus, al celor patru evangheliști cu privire la ele. Însă ucenicii, în însăși ziua Învierii, auzind de la purtătoarele de mir, de la Petru³⁶, de la Luca și de la Cleopa³⁷ că Domnul este viu și că a fost văzut de ei, nu au crezut; de aceea au și fost certați de El, când li S-a arătat mai târziu, fiind ei adunați împreună³⁸. Însă, după ce prin multe [feluri] și de multe ori li S-a înfățișat lor viu, nu numai că au crezut toți, dar au și vestit în tot locul: *Căci în tot pământul a ieșit vestirea, și până la marginile pământului cuvintele lor*³⁹, *Domnul împreună lucrând cu ei și întărind cuvântul prin semnele ce urmau*⁴⁰. Dar semnele au fost foarte necesare până ce s-a vestit cuvântul în tot pământul. [Așadar], e nevoie de semne și minuni pentru prezentarea și adevărarea adevărului propovăduirii; dar e nevoie

³³ Mc. 16, 8.

³⁴ In 20, 18.

³⁵ Cf. Mc. 16, 9.

³⁶ Cf. Lc. 24, 34.

³⁷ Cf. Mc. 16, 12-13; Lc. 24, 13-35.

³⁸ Cf. Mc. 16, 14.

³⁹ Ps. 18, 4; Rom. 10, 18.

⁴⁰ Mc. 16, 20.

[doar] de semne, nu însă și de minuni, pentru a vedea dacă cei care au primit cuvântul au crezut în chip ferm. De care semne? De cele care vin din fapte. Căci zice [apostolul]: *Arată-mi credința ta din faptele tale*⁴¹, și: *Cine este credincios să arate din purtarea sa frumoasă faptele sale*⁴². Fiindcă cine va crede că cel care se agață de faptele cele rele și este ținut de pământ și de cele pământești are o cugetare cu adevărat dumnezeiască, mare și înaltă, și ca să zicem așa, cerească, precum este dreapta credință?

15. Așadar, nu e de niciun folos, fraților, dacă cineva zice că are credință dumnezeiască, dar nu are și fapte potrivite credinței. Ce folos au adus fecioarelor nebune candelile lor care nu aveau untdelemn⁴³, adică faptele dragostei și ale compasiunii? Ce [folos] a avut bogatul acela care ardea în focul cel nestins pentru că fusese lipsit de compasiune față de Lazăr, dacă l-a chemat tată pe Avraam⁴⁴? Ce folos i-a adus ascultarea imediată a chemării aceluia care nu și-a dobândit prin fapte bune veștmânt potrivit pentru nunta cea dumnezeiască și pentru acea cămară de nuntă a nesticăciunii? Căci cu siguranță pentru că credea a fost chemat și a și venit, și a fost chemat împreună cu acei oaspeți sfinți, dar fiind osândit și făcut de rușine, ca unul care era înveștmântat în răutatea obiceiurilor și a faptelor sale, legându-i-se mâinile și picioarele fără milă, a fost aruncat în gheena focului, unde este plângerea și scrâșnirea dinților⁴⁵.

16. De a cărei cercare fie ca nimeni din cei chemați de Hristos să nu aibă parte, ci arătând o viață potrivită credinței, să intre în cămara de nuntă a veseliei celei neîntinate și să petreacă în veci cu sfinții, acolo unde e sălașul tuturor celor care se veselesc. Amin.

⁴¹ Iac. 2, 18.

⁴² Iac. 3, 13.

⁴³ Cf. Mt. 25, 1-13.

⁴⁴ Cf. Lc. 16, 19-31.

⁴⁵ Cf. Mt. 8, 12; 13; 24; 22, 11-14; Lc. 13, 28.

Omilia a XIX-a

La bunăvestirea lui Hristos, [făcută] samarinencii; și că trebuie să disprețuim [lucrurile] de față

1. De-a lungul tuturor acestor zile care trec acum, care în total sunt cincizeci, prăznuim Învierea din morți a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, arătând prin această întindere a ei că este mai presus de celelalte sărbători. Căci de vreme ce numărul acesta de zile cuprinde și pomenirea de fiecare an a Înălțării Sale la cer, atunci și aceasta arată diferența dintre Stăpânul Cel înviat și robii care au fost înviați uneori. Căci toți cei înviați din morți au fost înviați de alții și iarăși, murind, s-au întors în pământ. Hristos însă, înviind din morți, moartea nu L-a mai stăpânit¹. Fiindcă El singur, înviindu-Se pe Sine a treia zi, nu S-a întors iarăși în pământ, ci S-a înălțat la cer, făcând frământătura noastră de același tron cu Tatăl – ca ceea ce este una cu Dumnezeu. De aceea, El singur a devenit începătură a viitoarei învieri a tuturor² și Singur este pârgă a celor adormiți³, și întâiul născut dintre cei morți⁴ și Tată al veacului ce va să fie⁵. Și după cum în Adam mor toți, și cei păcătoși, și cei drepecți, la fel și în Hristos toți vor fi făcuți

---

¹ Cf. Rom. 6, 9.

² Cf. Col. 1, 18; I Cor. 15, 20; Is. 9, 5.

³ Cf. I Cor. 15, 20-26.

⁴ Cf. Col. 1, 18.

⁵ Cf. Is. 9, 6.

vii⁶, și cei păcătoși, și cei drepecți, dar fiecare în ceata sa: Hristos începătură, apoi cei ai lui Hristos la venirea Sa. După aceea, sfârșitul, [...] când va desființa toată domnia, stăpânia și puterea [...] și va pune pe vrăjmașii Săi sub picioarele Sale. Vrăjmașul cel din urmă care va fi nimicir va fi moartea⁷, spre învierea comună, la trâmbița cea de apoi⁸. Căci trebuie ca acest [trup] stricăcios să se îmbrace în nesticăciune și acest [trup] muritor să se îmbrace în nemurire⁹.

2. Un astfel de dar ne aduce nouă Învierea lui Hristos, și de aceea doar pe aceasta o prăznuim într-un răstimp de zile atât de îndelungat, ca una care este nemuritoare, nepieritoare și veșnică, preînchihuind prin acestea și fericirea cea viitoare a sfinților, de la care s-a îndepărtat toată durerea, suferința și suspinarea¹⁰. Veselie și sărbătoare neîntreruptă se află în ea, în chip dumnezeiesc și neschimbat. Căci acolo este sălaşul celor care se veselesc cu adevărat. De aceea și harul Duhului a rânduit ca înainte de aceste zile să petrecem sfânta patruzeci de zile în post, priveghere, rugăciune și asceza de multe feluri a virtuților, arătând prin aceste patruzeci de zile viața celor care se mântuiesc în veacul acesta, [viață] care nu este nimic altceva decât pocăință și trăire de Dumnezeu iubitoare. Iar prin aceste cincizeci de zile care urmează după Păresimi, pe care le parcurgem acum, [harul Duhului] ne arată odihna și bucuria pe care le vor primi cei care aici au trăit luptându-se pentru Domnul.

3. Din această pricină aceea este o perioadă de patruzeci de zile, având legată de ea pomenirea mântuitoarelor Pătimiri ale Domnului, și se pune capăt postului după șapte [săptămâni]. Iar aceasta, fiind o perioadă de cincizeci de zile, include și mutarea de pe pământ la cer și pogorârea și dăruirea Dumnezeiescului Duh. Căci veacul acesta este [împărțit] în săptămâni [perioade de șapte] și este alcătuit din patru

⁶ Cf. I Cor. 15, 22.

⁷ I Cor. 15, 22-26.

⁸ I Cor. 15, 52.

⁹ I Cor. 15, 53.

¹⁰ Cf. Is. 35, 10.

perioade¹¹, părți și elemente¹² și le aduce celor care se fac pe ei înșiși prin fapte părtași Pătimirilor lui Hristos sărbătorirea Cincizecimii, care începe în [ziua] a opta și se sfârșește în [ziua a] opta, și care, depășind heptada și tetrada cea cinstită, înfățișează, datorită Învierii Domnului și Înălțării care a avut loc după Înviere, viitoarea înviere a neamului oamenilor și ridicarea o dată cu aceasta a celor vrednici în nori spre întâmpinarea cea dumnezeiască și petrecerea și odihna care va urma în veci cu Dumnezeu¹³.

4. Dar aceasta va fi la timpul potrivit. Iar Domnul, înainte de Pătimire și de Înviere, vestind Evanghelia Împărăției, arată ucenicilor că alegerea celor vrednici de credință și de moștenirea cea veșnică oferită de El nu va fi făcută doar dintre iudei, ci și dintre neamuri, potrivit glasului evangheliei citite astăzi¹⁴ spre ascultare: *A venit la o cetate a Samariei, numită Sihar, aproape de locul pe care l-a dat Iacov lui Iosif, fiul său. Și era acolo izvorul lui Iacov*¹⁵. Numește fântâna izvor, căci avea apă de izvor, după cum va fi clar din urmarea cuvântului nostru. Și era a lui Iacov, pentru că el o săpase. Iar locul pe care i l-a dat Iacov lui Iosif este Sichemul. Căci dându-și ultima suflare în Egipt, i-a spus lui Iosif și a rânduit: *Iată, eu mor. Dar Dumnezeu vă va întoarce din pământul acesta în pământul părinților voștri. Eu îți dau fie, peste ceea ce au frații tăi, Sichemul, pe care l-am luat din mâna amoreilor cu sabia mea și cu arcul meu*¹⁶. De aceea a și fost locuit Sichemul mai târziu de seminția lui Efraim, care a fost fiul cei întâi născut al lui Iosif, iar în locul care era împrejurul acestora au locuit cele zece seminții ale lui Israel, pe care le-a condus Ieroboam apostatul.

¹¹ Anotimpuri.

¹² Cosmologia antică, preluată și de Părinții Bisericii, vedea lumea materială alcătuită din patru elemente: pământ, apă, foc și aer; cf. M. Spanneut, *Le stoïcisme des pères de l'Eglise*, Paris, 1957.

¹³ Cf. I Tes. 4, 17.

¹⁴ In 4, 5-42.

¹⁵ In 4, 5-6.

¹⁶ Fc. 48, 21-22.

5. Aceștia [seminția lui Efraim], ridicându-se adesea împotriva lui Dumnezeu și fiind adesea părăsiți de El, mai târziu au devenit robi cu tot neamul, astfel încât în locul lor căpetenia asirienilor a adus felurite neamuri care să locuiască locul acesta, și s-au numit samarineni, după [stăpânul] muntelui, Somor. După cum, Iacov, trecând pe acolo, așa cum spune istoria, a supus Sichemul¹⁷, tot astfel Hristos, trecând acum, a subjugat Samaria. Însă Iacov, după cum însuși spune, l-a supus cu sabia și cu arcul lui, evident că spre distrugerea și nimicirea celor care locuiau mai înainte acolo, în vreme ce Hristos [i-a subjugat] cu cuvântul și cu învățătura, și de aceea subjugarea aceasta a fost spre mântuire. *Căci Iisus, zice [Evanghelia], fiind ostentit de călătorie, S-a așezat astfel lângă izvor; și era ca la al șaselea ceas*¹⁸.

6. Și ora, și truda, și locul L-au făcut să Se așeze pe Cel care poartă trup asemenea trupului nostru. Încredințând, așadar, aceasta [că are trup] și prevăzând câștigul viitor, *S-a așezat astfel lângă izvor*, adică pur și simplu pe pământ, singur, ca unul dintre călătorii cei mulți. *Căci ucenicii Lui se duseseră în cetate, ca să cumpere merinde*¹⁹. Așadar, șezând astfel singur lângă izvor, *a venit o femeie din Samaria să scoată apă*²⁰. Iar Domnul, însetând ca om și văzând-o venind pe aceea care în chip omenesc putea să îi curme setea, iar pe de altă parte, văzând ca Dumnezeu că inima acesteia era însetată de apa mântuirii, dar nu Îl cunoștea pe Cel care i-o putea da, Se grăbește să Se descopere [acelui] suflet ce dorea [apa mântuirii] – căci, așa cum este scris, El Însuși îi dorește pe cei care doresc²¹ – și începe de acolo de unde e ușor de primit și zice către ea: *Dă-Mi să beau apă!*²². Iar ea, înțeleaptă fiind și dându-și seama că El este iudeu și păzitor

¹⁷ Cf. Fc. 34, 25-31.

¹⁸ In 4, 6.

¹⁹ In 4, 8.

²⁰ In 4, 7.

²¹ Cf. Ps. 9, 10; Pilde 7, 15.

²² In 4, 7.

al Legii doar după veștmânt, după înfățișare și după felul adresării exterioare, a zis: *Mă minunez cum de ceri de băut de la o samarineancă*²³, pentru că iudeii nu au nicio părtășie cu samarinenii, pentru că sunt păgâni. Iar Domnul, luând [întrebarea ei drept] pretext, începe să Se descopere pe Sine, zicând către ea: *Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu și Cine este Cel care îți zice: „Dă-mi apă să beau”, tu ai fi cerut de la El, și ți-ar fi dat apă vie*²⁴.

7. Vedeți că i se adeverește că dacă ar fi cunoscut, pe dată ar fi cerut și s-ar fi făcut părtășă apei celei cu adevărat vie, după cum a și făcut mai târziu când a învățat [Cine e apa cea vie] și s-a bucurat de ea? În schimb, sinedriul iudeilor, după ce a întrebat și a auzit în chip clar [Cine este El], L-a răstignit pe Domnul slavei²⁵. Dar care este darul lui Dumnezeu? Căci zice: *Dacă ai fi știut darul lui Dumnezeu...*²⁶. Ca să lăsăm deoparte celelalte, cât de mare dar și har este faptul că Dumnezeu Cel făcut om nu are scârbă de cei pe care iudeii îi socotesc scârboși, până-ntr-acolo încât îi exclud de la dăruirea apei de băut? Cât de mare este faptul că îi socotește [vrednici] de iubit, încât nu numai că primește cele date de ei, ci le și dă darurile Sale cele dumnezeiești – și ce zic daruri? –, căci Se dăruiește pe Sine și îi face pe cei care cred vase capabile să primească dumnezeirea Sa. Căci nu este posibil în alt fel să aibă în ei înșiși izvorul curgător spre viața veșnică, așa după cum vestește [El], văzând de mai înainte. Ce minte va înțelege aceasta? Ce cuvânt va putea să descrie covârșirea darului?

8. Samarineanca, neînțelegând încă măreția apei celei vie, este nedumerită la început, [pentru că nu bănuia] de unde va găsi Cel care îi vorbea apa pe care o făgăduia, neavând El nici găleată și fântâna fiind adâncă. Apoi încearcă să Îl compare pe Hristos cu Iacov, pe care îl și numește părinte, și dă

²³ In 4, 9.

²⁴ In 4, 10.

²⁵ I Cor. 2, 8.

²⁶ In 4, 10.

importanță neamului său plecând de la [istoria] acelu loc, și laudă apa fântâniei, ca și cum nu s-ar găsi una mai bună. Când însă Îl aude pe Domnul spunând că *apa pe care o voi da Eu se va face celui care o primește izvor curgător spre viața veșnică*²⁷, lasă să-i scape un cuvânt [ce arată] sufletul ei cel doritor și care [o] duce către credință, dar care nu putea încă să privească de-a dreptul lumina: *Dă-mi, Doamne, această apă, ca să nu mai însetez, nici să mai vin aici să scot*²⁸. Domnul însă, vrând încă să Se descopere încetul cu încetul, îi poruncește să îl cheme pe bărbatul ei. Întrucât aceea, și ascunzând cele despre ea, și grăbindu-se să primească darul, zice: *Nu am bărbat*, aude [de la Hristos] câți bărbați a avut de când era fată și e certată că acum are un bărbat care nu este soțul ei²⁹. Dar ea nu se mândrește pentru certare, ci cunoscând pe dată că Cel care vorbește cu ea este profet, purcede la întrebări mai importante.

9. Vedeți cât de mare e răbdarea și dragostea de a învăța a acestei femei? Căci zice: *Părinții noștri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm*³⁰. Vedeți câtă purtare de grijă avea în mintea ei și câtă cunoaștere a Scripturii avea? Câți acum dintre cei credincioși din naștere și crescuți în Biserică cunosc ceea ce samarineanca știa, și anume că părinții noștri, adică Iacov și patriarhii cei dintr-însul, s-au închinat lui Dumnezeu în muntele acesta³¹? Hristos, primind ca un miros de bună mireasmă această cunoaștere și purtare de grijă pentru cunoașterea Scripturii de Dumnezeu insuflăte, continuă să Se întrețină cu plăcere cu samarineanca. Căci după cum, dacă ai pune pe cărbuni [o substanță] din cele frumos mirositoare, îi vei face pe cei care trec [prin apropiere] să se întoarcă [către tine] și să rămână, dar dacă ai pune ceva din cele greu și urât mirositoare îi vei

²⁷ In 4, 14.

²⁸ In 4, 15.

²⁹ Cf. In 4, 17-18.

³⁰ In 4, 20.

³¹ Cf. Deut. 11, 29; 27, 12; Ios. 8, 33.

respinge și vei face să se îndepărteze, la fel e și cu cugetul nostru: dacă ai purtare de grijă și râvnă sfântă, te faci vrednic de cercetarea dumnezeiască. Căci acestea sunt mirosul de bună mireasmă pe care îl primește Domnul. Dar dacă însă hrănești în tine cugetări rele, murdare și pământești, vei fi departe de cercetarea dumnezeiască, făcându-te vrednic, vai, de îndepărtarea lui Dumnezeu. *Căci nu vor sta călcătorii de lege înaintea ochilor Tăi*³², zice profetul psalmist către Dumnezeu. Căci dacă legea poruncește: *Să-ți aduci aminte în toată vremea de Domnul Dumnezeul tău*³³, *când șezi, când mergi, când te culci și când te scoli*³⁴, iar Evanghelia zice: *Cercetați Scripturile, și veți găsi în ele viața veșnică*³⁵, și apostolul îndeamnă: *Rugați-vă neîncetat*³⁶, înseamnă că cel care stăruie în cugetări pământești este fără îndoială călcător de lege. Dar cel care [se îndeletnicește] cu cugetări rele și murdare cu cât mai mult va fi [călcător de lege]?

10. Dar când I s-au închinat părinții noștri lui Dumnezeu în muntele acesta? Atunci când patriarhul Iacov, după ce a fugit Esau, fratele său, care îl pizmuia, și ascultând de sfaturile lui Isaac, tatăl său, a plecat spre Mesopotamia, și atunci când s-a întors de acolo împreună cu femeile și copiii lui. Iar la întoarcere, așezându-și corturile undeva aproape de locul acesta în care vorbește Domnul cu samarineanca, după cele întâmplate cu Dina și după nimicirea celor din [casa] lui Sichem, i-a grăit Domnul lui Iacov, așa cum este scris în *Facerea: Scoală și urcă la Betel, [...] și fă acolo un altar lui Dumnezeu, Care ți S-a arătat când fugeai de fratele tău, Esau*³⁷. Și după cuvântul acesta, plecând Iacov, s-a urcat pe muntele din apropiere și a ridicat acolo un altar și a numit locul Betel; *căci acolo i S-a arătat Dumnezeu*³⁸. De

³² Ps. 5, 5.

³³ Deut. 8, 18.

³⁴ Deut. 6, 7.

³⁵ In 5, 39.

³⁶ I Tes. 5, 17.

³⁷ Fc. 35, 1.

³⁸ Fc. 35, 6-7.

aceea zice samarineanca: *părinții noștri s-au închinat pe acest munte*³⁹, alipindu-se de acești vechi [strămoși]. Căci cele ale Templului din Ierusalim au fost legiuite mai târziu. Și pentru că locul acela fusese chemat de Iacov *casa lui Dumnezeu* – căci Betel, tradus, aceasta înseamnă –, samarineanca este nedumerită, dorind să afle cum de nu mai este acolo [casa lui Dumnezeu], ci *ziceți că în Ierusalim este casa lui Dumnezeu, unde și socotiți să aduceți jertfă și să vă închinați lui Dumnezeu*⁴⁰. Dar Domnul, împlinindu-și deja scopul cuvintelor Sale și profetind despre femeie că va fi [o închinătoare] așa cum caută și primește Dumnezeu, îi răspunde cuvintelor ei: *Femeie, crede-mă, că vine ceasul când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui*⁴¹. Și după câteva cuvinte spune: *Astfel de închinători Își dorește Tatăl*⁴².

11. Priviți că întărește, cu privire la ea, că va fi [o închinătoare] așa cum caută Dumnezeu, și că se va închina Tatălui Celui Preaînalt nu într-un [anumit] loc, ci după Evanghelie. Căci ei îi adresează [Hristos] cuvântul: *Că nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui*⁴³, dar în același timp îi și prevestește în chip lămurit schimbarea Legii. Căci de vreme ce se mută închinarea, neapărat se va muta și Legea.

12 Dar și textul care se găsește la mijloc – *Voi vă închinați căruia nu știți; noi ne închinăm Căruia știm, pentru că mântuirea din iudei este*⁴⁴ – este și un răspuns la cuvântul femeii, dar și o continuare a propriilor sale cuvinte. Căci El spune aceasta: *noi, iudeii* – pentru că Se punea pe Sine în rândul lor, fiind din ei după trup –, *așadar, noi, iudeii, cei care nu suntem mincinoși în privința numelui [nostru], ci cunoaștem cele ale noastre, întru aceasta ne deosebim în privința închinării de voi, samarinanii, și*

³⁹ In 4, 20.

⁴⁰ In 4, 20.

⁴¹ In 4, 21.

⁴² In 4, 23.

⁴³ In 4, 21.

⁴⁴ In 4, 22.

anume că noi știm că închinarea este stabilită să fie săvârșită în Iudeea pentru că din iudei avea să vină⁴⁵ mântuirea lumii întregi, adică Hristos. Dar pentru că [în cazul de față] nu mai era vorba de [o mântuire care va veni în] viitor, pentru că El Însuși era [mântuirea], nu a zis că mântuirea va fi din iudei, ci este⁴⁶. Dar vine ceasul și acum este, zice [Hristos]. Și aceste cuvinte sunt profetice. Căci vine [arată] că încă nu s-a împlinit, ci se va împlini. Iar expresia și acum este [tot profetică este] pentru că Hristos o vedea pe femeie crezând peste puțin timp și închinându-se în duh și în adevăr. Căci vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în Duh și în Adevăr⁴⁷. Pentru că Tatăl Cel Preaînalt și Închinat este Tatăl Adevărului Însuși, adică al Fiului Său Cel Unul-Născut, și are pe Duhul Adevărului, pe Duhul Sfânt, și cei care I se închină întru Aceștia [o fac] și pentru că cred astfel și pentru că lucrează prin Aceștia. Căci zice Apostolul că Duhul este Cel prin Care ne închinăm și prin Care ne rugăm⁴⁸, iar Unul-Născut al lui Dumnezeu spune: *Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine*⁴⁹.

13. Așadar, cei care se închină astfel Tatălui Celui Preaînalt, în Duh și în Adevăr, sunt închinătorii cei adevărați. După ce a respins cele cu privire la Ierusalim și la Samaria, ca să nu creadă cineva că urmează să fie introdus un alt loc, îndepărtează iarăși de la ascultător, prin cele [pe care le spune] în continuare, toată cugetarea trupească și despre loc și despre închinare, spunând: *Duh este Dumnezeu, și cei care I se închină trebuie să I se închine în Duh și în Adevăr*⁵⁰, adică să-L cugete pe Cel fără de trup

⁴⁵ Acest viitor nu intră în contradicție cu afirmația următoare, care se referă strict la pasajul evanghelic. Sfântul Grigorie Îl parafrazează aici pe Mântuitorul, și explică de ce iudeii erau atașați de ideea închinării în Iudeea, locul din care avea să vină mântuirea tuturor. Sfântul Grigorie trece rapid din acest registru descriptiv – în care viitorul își are locul – la textul evanghelic care folosește timpul prezent și nu cel viitor.

⁴⁶ In 4, 22.

⁴⁷ In 4, 23.

⁴⁸ Cf. Rom. 8, 26.

⁴⁹ In 14, 6.

⁵⁰ In 4, 24.

cu totul în afara trupurilor. Pentru că astfel Îl vor vedea cu adevărat peste tot, în duhul și în adevărul Său. Căci Dumnezeu, fiind duh, este netrupesc, iar cel netrupesc nu este într-un loc și nici nu este circumscris limitelor spațiale. Așadar, cel care spune că trebuie să [ne] închinăm lui Dumnezeu doar în hotarele Ierusalimului, sau pe Muntele Samariei, sau în oricare alt [loc] de pe întreg pământul și cerul, nu grăiește adevărat, și nici nu se închină adevărat. Iar întrucât este netrupesc, Dumnezeu nu este nicăieri, dar ca Dumnezeu este pretutindeni⁵¹. Căci dacă este vreun munte, sau loc, sau zidire unde nu este Dumnezeu, iarăși Îl vom afla că este circumscris de ceva. Așadar, Dumnezeu este peste tot și în toate. [Însă] cum? Este peste tot și în toate circumscris nu de părți, ci de întreg? Nicidecum. Căci iarăși va fi trup. Prin urmare, pentru că El ține la un loc⁵² și cuprinde lumea, El este în El însuși, peste tot și mai presus de tot, închinat de închinătorii cei adevărați în Duhul și în adevărul Lui.

14. Așadar, pretutindeni, nu numai pe pământ, ci și în cele mai presus de pământ, Dumnezeu va fi închinat de cei care cred astfel, în chip adevărat și cuvenit lui Dumnezeu, [ca] Tată netrupesc și nehotărnicit în raport cu timpul și locul, [închinat] în Duhul Cel Sfânt și veșnic și în Cuvântul Cel împreună fără de început, Care este adevărul enipostatic al Tatălui. Dar un suflet și un înger care este netrupesc nu se află într-un loc anume, dar nici nu sunt pretutindeni. Căci aceștia nu cuprind lumea, ci au nevoie de Cel care cuprinde [toate]. Așadar, și ei sunt în Cel care ține la un loc și cuprinde lumea, fiind hotărnicii de Acela în chip potrivit. Pe de altă parte, sufletul ținând la un loc trupul cu care împreună a fost zidit, este pretutindeni în trup, nu ca într-un loc, nici ca și cum ar fi cuprins, ci ca cel care ține la un loc și cuprinde trupul, având această [proprietate] în baza asemănării cu Dumnezeu⁵³.

⁵¹ Cf. Ps. 138, 7-12.

⁵² Mai jos îl vom folosi cu sensul de *a cuprinde*.

⁵³ După felul în care Dumnezeu are și cuprinde lumea.

15. Dar samarineanca, când a auzit de la Hristos aceste cuvinte neobișnuite și potrivit-dumnezeiești – și anume că Dumnezeu nu [poate] fi închinat după adevăr nicăieri, dacă nu [e închinat] în Duhul și în Adevărul Său –, fiind îmboldită de glasul Mirelui nestricăciunii, precum sufletul nuntit cu Dumnezeu din *Cântarea Cântărilor*⁵⁴, amintește de Cel așteptat și dorit și Care era prezent încă în chip ascuns, și spune: *Știu că [va] veni Mesia, care se cheamă Hristos. Când va veni, Acela ne va vesti nouă toate*⁵⁵. Vedeți dar cum era foarte pregătită pentru credința că Cel așteptat e deja aproape, și cum era [plină] foarte de nădejdea cea bună? Oare nu [era potrivit] și ei să zică împreună cu David: *Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea! Cânta-voi [cu glasul] și din strune întru slava Ta*⁵⁶?

16. De unde dar ar fi știut lucrul acesta cu atâta încredințare și certitudine, și de unde ar fi avut aplecarea din suflet către aceasta, dacă nu ar fi studiat cu cea mai mare înțelegere cărțile profeților? De acolo avea și mintea atât de înălțată, devenită plină de inspirație dumnezeiască, încât mie, care privesc acum cu admirație dorința puternică și duhovnicească a acestei samarinence pentru Hristos, îmi vine să spun iarăși cu privire la ea cele din *Cântarea Cântărilor*: *Cine este aceasta care răsare ca aurora, frumoasă ca luna, aleasă ca soarele?*⁵⁷. Căci prin aceea că vestește că după puțin timp Se va arăta Soarele cel inteligibil al dreptății⁵⁸, Hristos, și prin aceea că arată că prin samarineancă își are început Biserica cea dintre neamuri, ca izvorând dintr-o colimvitră sfântă a izvorului lângă care stătuse, după cum a fost învățată de către Mântuitorul, eu o văd pe aceasta ivindu-se ca o aurora mult iubită. Este frumoasă ca luna, pentru că strălucește, deși încă stăpâna noaptea necredinței. Este aleasă ca soarele, și de aceea a și fost numită Fotini de Mântuitorul

⁵⁴ Cântarea Cântărilor 2, 8.

⁵⁵ In 4, 25.

⁵⁶ Ps. 56, 10.

⁵⁷ Cântarea Cântărilor, 6, 10.

⁵⁸ Mal. 4, 2.

și a fost trecută și ea în ceata celor care aveau să lumineze ca soarele, potrivit Evangheliei⁵⁹, pentru că și-a pecetluit viața ei luminoasă de mai apoi cu un sfârșit foarte fericit și mucenicesc⁶⁰, iar acum L-a cunoscut pe Hristos ca Dumnezeu adevărat și L-a teologhisit în chip desăvârșit. Și ceea ce El a grăit mai târziu ucenicilor Săi despre Duhul Cel deoființă cu El și de o cinstire – și anume că atunci când va veni Acela, va învăța tot adevărul⁶¹ –, același lucru îl spune și ea anticipat despre El: *Când va veni Acela, ne va vesti nouă toate*⁶².

17. Dar când a văzut Hristos, Mirele cel inteligibil, că ea este astfel, i-a spus în chip neacoperit: *Eu sunt, Cel care vorbesc cu tine*⁶³. Iar ea pe dată devine cu adevărat ca o binevestitoare aleasă, și lăsându-și găleata și alergând către oraș, le atrage tuturor atenția cu cuvintele ei și îi conduce la credința în Cel văzut de ea, zicând: *Veniți de vedeți un om care mi-a spus toate câte am făcut. Nu cumva este acesta Hristosul?*⁶⁴. Zice astfel nu pentru că ar fi avut vreo îndoială, ci fiindcă credea că și alții vor fi încredințați și mai mult din vedere și că vor fi convinși mai ușor din vorbirea cu El, după cum s-a și întâmplat de fapt.

18. Eu m-am folosit în chip mai sintetic de cele spuse mai înainte [în Evanghelie], și voi lăsa acum deoparte [cuvintele] din Evanghelie care urmează, văzând că vă silește ceasul la nevoile trupului și la lucrurile vieții. Însă luați seama la samarineanca aceasta: când a auzit cuvintele evanghelicești, pe care și noi le vestim iubirii voastre, pe dată a disprețuit lucrurile

⁵⁹ Cf. Mt. 13, 43.

⁶⁰ Cf. *Martyrologium Romanum ad formam editinis typicae, scholiis historicis instructum*, Bruxelles, 1940, p. 105; șase acte martirice (BHG 1541-1541g) au fost publicate în *Cahiers d'Orientalisme*, no. 8, Geneva, 1984, pp. 94-103; un alt document cuprinzând aflarea moaștelor și minunile Sfintei Fotini Samarineanca (BHG 1541m) a fost publicat de F. Halkin în *CCSG* 21, 1989, pp. 113-125.

⁶¹ Cf. In 16, 13.

⁶² In 4, 25.

⁶³ In 1, 26.

⁶⁴ In 1, 29.

cele mai necesare trupului, căci a lăsat îndată și găleata și casa, și dând fuga în oraș, i-a convins pe samarineni și s-a întors iarăși împreună cu ei la Hristos. Căci cuvintele *veniți de vedeți* spun de-a dreptul aceasta: „Urmați-mă, și eu vă voi conduce și vă voi arăta acum pe Mântuitorul Cel din cer, Care a venit în lume”.

19. Așadar, astfel îndemnându-i atunci pe samarineni, [i]-a înfățișat lui Hristos, iar pe noi ne învață, prin părăsirea casei și a găleții, să socotim că folosul cel din învățătura [Evangheliei] este mai de preferat nevoilor celor de neapărată trebuință, folos despre care și Domnul, vorbind în apărarea Mariei care asculta cuvântul, i-a spus Martei din Evanghelie că este *partea cea bună*⁶⁵. Iar dacă pe cele necesare trebuie să le disprețuim, cu cât mai mult pe celelalte? Căci ce te silește pe tine și ce te îndepărtează de învățăturile cele de folos pentru suflet? Grija de casă, de copii și de femeie? Tristețea sau bucuria pentru ce-i al tău sau pentru rude? Vreo cumpărare sau vânzare de bunuri? Folosirea, sau mai degrabă folosirea în exces a celor care îți aparțin? Ascultă însă cu înțelegere învățăturile apostolicești: *Vremea s-a scurtat, fraților, încât și cei care au femei să fie ca și cum nu ar avea, și cei ce plâng ca și cum n-ar plânge; și cei ce se bucură ca și cum nu s-ar bucura, și cei ce cumpără ca și cum nu ar stăpâni, și cei care se folosesc de lumea aceasta ca și cum nu s-ar folosi deplin de ea. Căci chipul acestei lumi trece*⁶⁶.

20. Ce înseamnă *vremea s-a scurtat*? Scurtă este viața, aproape este moartea, stricăcioasă este lumea aceasta, alta este [lumea] care rămâne în veci. Către lumea aceea ne conduc în siguranță disprețuirea lumii de față, pregătirea pentru acea [lume] viitoare, viețuirea – cât mai mult posibil în cele de aici – potrivit acelei petreceri, fuga după putere de vătămarea vieții de față. Căci după cum atunci când se întâmplă ca dușmanii să atace des părțile cele din afara cetății, noi avem ogoarele

⁶⁵ Lc. 10, 42.

⁶⁶ I Cor. 7, 29-31.

noastre ca și cum nu le-am avea, și [ca să] scăpăm de aceia, stăm cea mai mare parte a timpului înăuntrul [cetății], în siguranță – iar dacă pentru o vreme dușmanii se retrag, ne folosim pentru scurt timp de cărările care sunt în fața cetății, dar nu abuzăm de ele, văzând că timpul folosirii s-a scurtat –, tot așa și apostolul bine ne îndeamnă să ne folosim de lumea aceasta, dar să nu abuzăm de ea. Căci el vede că vrăjmașii cei nevăzuți ne atacă cumplit și [știe] că se așteaptă distrugerea [lumii]. *Căci chipul acestei lumi trece.* Totuși, pentru că cele de față nu subzistă în chip propriu, ci sunt, după cum a zis [apostolul], doar formă, și devin, dar nu sunt, arătându-se pentru puțină vreme și [apoi] dispărând – și dacă ar vrea cineva să le posede, nu va putea vreodată, precum [nu va putea avea] umbra unui nor de vară secetos purtat de vânt și grabnic trecător –, îndemnul acesta are loc doar ca să se facă cunoscută intenția fiecăruia⁶⁷ și să se dea o indicație prin care să se recunoască învățăturile de la Dumnezeu. Căci chiar dacă ar vrea cineva să le posede, așa după cum am zis, cele de față nu pot fi reținute, și aceasta din două [motive]: pentru că nu numai lumea aceasta trece, ci și fiecare dintre noi, cei care ne folosim de această lume, uneori trecem înaintea treburilor în curs din lume. Și tot omul trece ca și cum ar merge pe un drum care se modulează și el în chip felurit și se abate de la el. Și în mod necesar se întâmplă una din două: fie cele ale drumului ajung [la capăt] mai repede decât el, sfârșindu-se, și atunci nu mai [poate] poseda cele pe care le poseda, fie ajunge el însuși cu totul la capăt, sfârșindu-se [mai repede] decât acest drum al vieții, și nu mai [poate] poseda cele ce sunt în viața aceasta. Căci omul, fiind muritor, este legat de cele din viața aceasta, care sunt și acestea supuse schimbării. Așadar, fie se schimbă în multe feluri, fiind legat de cele schimbătoare, și pierde cele pe care le are – cum ar fi bogăția, notorietatea, fericirea –, fie murind ajunge să-și aducă el însuși

⁶⁷ Pentru că niciodată scopurile lumii acesteia nu vor putea deveni realitate. Lumea e trecătoare oricât și oricum s-ar poziționa omul.

schimbarea cea mai însemnată, și pleacă gol, părăsind cele ce sunt acum și nădejtile pentru acestea. [Le va lăsa] pentru copii, poate? Dar ce plăcere [va mai avea] el din aceasta? Căci el nu mai are simțire pentru cele de aici, iar copiii săi vor cădea în același fel sau în altul.

21. Așadar, întotdeauna sfârșitul celor care se alipesc de lumea aceasta este o nenorocire, întrucât în cele din urmă vor fi duși goi [din lumea aceasta] și vor lăsa aici toate [cele] dragi inimii lor. În schimb, pentru cei care disprețuiesc cele ale lumii acesteia și caută să învețe despre lumea viitoare și se străduiesc să săvârșească cele ce sunt de folos pentru [dobândirea] ei, atunci când vine moartea, ea nu aduce pagubă, ci mai degrabă îi mută pe aceștia de la cele deșarte și trecătoare către ziua cea neînserată, către viața cea fără de moarte, către bogăția cea necheltuită, către desfătarea cea neîntinată, către slava cea veșnică, către cele care sunt cu adevărat și rămân neschimbate.

22. De care fie ca toți să avem parte, cu harul și cu iubirea de oameni a Celui care a plecat cerurile și S-a pogorât pentru noi, nu numai până la noi, ci până la sufletele cele zăvorâte în adâncurile [iadului], și Care S-a întors de acolo prin Înviere și prin readucerea la viață, și ne-a adus prin El Însuși luminarea și cunoașterea și nădejdea cerurilor și a celor veșnice, întru care este slăvit în vecii vecilor. Amin.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text, appearing as a separate paragraph.

Third block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Final block of faint, illegible text at the bottom of the page.

Omilia a XX-a

La a opta evanghelie a Utreniei a Evanghelistului Ioan; în care se arată că se învrednicesc de mari daruri cei care rămân cu evlavie până la sfârșit la sfintele adunări

1. Ioan cel feciorelnic, singurul care s-a îmbogățit după har cu o Maică ce e singura fecioară între maici¹, cel iubit în chip deosebit de către Hristos, și care mai mult decât ceilalți evangheliști a fost numit fiul tunetului, [tunet] pe care Domnul l-a suit la ceruri și a tunat² – și [fiind fiul tunetului] de aceea s-a folosit de o vestire mai puternică, înfățișându-ne [astfel] în chip limpede cele legate de învierea din morți a Stăpânului, și istorisindu-ne felul arătării Sale de după Înviere –, [acest Ioan] a fost auzit în Duminica ce a trecut în biserică zicând prin textul evanghelic scris de el: *În ziua una a sâmbetelor, Maria Magdalena a venit la mormânt de dimineață, fiind încă întuneric, și a văzut piatra ridicată de pe mormânt. Deci a alergat la Simon Petru și la celălalt ucenic pe care îl iubea Iisus*³, – arătându-se aici pe sine.

2. Iar acum l-am auzit spunând: *Iar Maria stătea afară lângă mormânt, plângând*⁴. Căci Ioan însuși, împreună cu Petru, auzind

---

¹ Cf. In 19, 27.

² Cf. Mc. 3, 17.

³ In 20, 1-2.

⁴ In 20, 11.

[vestea] de la ea și alergând la mormântul cel începător de viață, au văzut cele pe care le-au văzut, și crezând prin mărturii și minunându-se, s-au întors la ale lor⁵. Maria însă a rămas și stătea afară lângă mormânt, plângând⁶. Este evident că încă nu primise vreo încredințare despre Invierea Stăpânului, chiar dacă mersese deja de două ori la mormânt, dimpreună cu alții. Prima dată a fost cu Maica lui Dumnezeu, după cum arată Matei scriind: *După ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua una a sâmbetelor, a venit Maria Magdalena și cealaltă Marie ca să vadă mormântul. Și iată s-a făcut cutremur mare⁷, și toate celelalte. Apoi, [a doua oară] vine acum cu Petru și cu Ioan, care crezând prin cele pe care le-au văzut și minunându-se, s-au întors. Deci, venind ea de două ori cu alții la mormânt, toți aceia care au venit împreună cu ea au crezut și au fost încredințați, [în vreme ce ea] plângea nemângâiată pentru că nu primise nicio încredințare.*

3. Lucrul acesta poate fi văzut că se întâmplă și în luptele pentru virtute. Căci pe unii dintre cei care se luptă harul îi întâmpină de îndată și le dă încredințarea arvunelor [moștenirii]⁸, făcându-i să guste din răsplățile făgăduite, ca și cum ar întinde o mână de oameni iubitoare și i-ar primi pe aceștia și i-ar unge pentru cele ce vor urma. Iar în cazul altora [harul] așteaptă sfârșitul luptei, pregătindu-le fără îndoială și acestora cununile răbdării, după cum și zice unul dintre purtătorii de Dumnezeu părinți, [că] „unii primesc sfintele răsplătiri înainte de nevoie, alții în [vremea] nevoițelor, iar alții la ieșirea [din viață]”⁹.

4. Acestea se întâmplă pentru că pronia cea întru tot înțeleaptă a lui Dumnezeu iconomisește cele ale noastre în moduri diferite și hărăzește fiecăruia în chip iubitor de oameni ceea ce este potrivit și de folos atât în ceea ce privește lucrările virtuții, cât și în ceea ce privește tainele credinței. Așadar, Stăpânul,

⁵ Cf. In 20, 2-10.

⁶ In 20, 11.

⁷ Mt. 28, 1 ș. u.

⁸ Cf. Ef. 1, 14.

⁹ Sf. Ioan Scărarul, *Scara raiului*, XXVI, 60, PG 88, 1032 C.

în chip înțelept și iubitor de oameni, iconomisind astfel și cele cu privire la Maria Magdalena, a socotit că e drept ca ea să nu primească încă atunci încredințarea Învierii Sale, în același timp îndemnându-i și convingându-i prin ea pe cei de după ea [să aibă] răbdare. Să ascultăm de câte a fost învrednicită după acestea, datorită perseverenței și îndelungii șederi [lângă mormânt]: *Și pe când plângea, s-a aplecat spre mormânt și a văzut doi îngeri în veștminte albe șezând, unul către cap și altul către picioare, unde zăcuse trupul lui Iisus*¹⁰.

5. Așadar, a se apleca și a-și întoarce ochii cu ardoare spre mormânt era [semnul] unei înalte dispoziții. Trebuie însă să cercetăm prima dată cum *fiind încă întuneric*¹¹, după cum spune mai sus evanghelistul, Maria a văzut cu exactitate toate și pe fiecare în parte din cele care erau înăuntrul peșterii, [mai ales că] ea era afară. Este clar că afară era încă întuneric, căci încă nu se arătase pe deplin ziua care cade sub simțuri, însă peștera aceea era plină de lumina Învierii, care fiind văzută în chip dumnezeiesc de Maria, a trezit spre mai mult dorul după Hristos și a hărăzit ochilor ei puterea de a primi acea vedere a îngerilor; [și a primit] nu numai puterea de a vedea, ci și de a vorbi cu îngerii. Căci astfel era lumina aceea.

6. [Maria Magdalena] i-a văzut pe aceia înveștmântați în [haine] albe, nu numai datorită curățeniei și chipului luminos al firii îngerilor, ci și pentru că luminau și arătau în mod clar taina Învierii, și totodată pentru că prin lucrarea [lor] prăznuiau împreună cu noi ziua cea cu adevărat purtătoare de lumină a Învierii Stăpânului. Și erau așezați, ca să cunoască [Maria] că nu au venit atunci, ci au fost și mai înainte [acolo], chiar dacă nu se arătasera mai înainte, și să [poată] înțelege astfel vrednicia acestora, socotind cine sunt aceștia care, fiind de față, nu au fost văzuți. Iar eu socotesc că pe aceștia i-a făcut să stea așezați și dorința de a fi mai aproape de locul în care

¹⁰ In 20, 11-12.

¹¹ In 20, 1.

mai înainte zăcuse trupul Stăpânului, căci, ca și cum ar fi fost atașați de mormânt din dragoste, stăteau *unul la cap și celălalt la picioare*¹², arătând că dumnezeirea lui Hristos, al cărei simbol era locul capului, este la fel de dorită și cinstită de îngeri ca și înomenirea Lui, al cărei tip era locul picioarelor.

7. *Și aceia i-au zis: „Femeie, de ce plângi?”*¹³. Vezi că peștera [devine] cer, sau mai degrabă templu ceresc în loc de mormânt pământesc și de temniță [pământescă], fiind plină nu de temneri pământești, ci de îngeri cerești, care o cinstesc mai mult decât [altceva] ca pe locul Dumnezeului Celui de viață dătător și, goală fiind, o înconjură cu bucurie. Tu, *femeie, de ce plângi?* Ei o întreabă nu pentru că nu știau cele ale ei, ci pentru ca, punându-i capăt întristării, să o facă stăpână peste propriile gânduri și să aibă ocazia să își împlinească lucrul lor. Iar lucrul îngerilor așezați lângă mormântul Dătătorului de viață era să vestească slava Învierii. Dar când îngerii au întrebat-o din ce pricină plânge, ea le-a zis: *Că au luat pe Domnul și nu știu unde L-au pus. Și zicând acestea, s-a întors înapoi...*¹⁴. Ce a făcut-o pe Maria să se întoarcă dintr-odată înapoi? Fără îndoială aplecarea la pământ a slujitorilor și luarea aminte a îngerilor la Domnul Care Se arăta. Căci Maria Îl numește Domn numai al ei, și bănuiește un furt sau o mutare a trupului Lui, vădind o dispoziție sufletească pentru El, dar fără să cugete nimic potrivit lui Dumnezeu despre El. Aceștia însă, prin cele săvârșite, arată că El este Domn chiar și al îngerilor lui Dumnezeu. Căci pe când El încă nu Se arătase, ei stăteau așezați în mormânt, dar când Stăpânul S-a arătat în fața lor, pe dată s-au ridicat, și cu evlavie și uimire, în chip de slujitori, și-au îndreptat atenția ținută către El.

8. Întorcându-se Maria ca să vadă ce i-a uluit pe îngeri prin simpla arătare, *L-a văzut pe Iisus stând, dar nu știa că este*

¹² In 20, 12.

¹³ In 20, 13.

¹⁴ In 20, 13-14.

*Iisus*¹⁵, pentru că încă nu auzise despre Înviere, și aceasta era [încă] greu de primit [pentru ea]. Și pentru că afară lumina zilei era încă slabă, iar Domnul nu îi arătase strălucirea [Sa] dumnezeiască – ca să fie recunoscut că El este Acela care a pățimit –, Maria nu L-a cunoscut, ci a presupus că [Acela care e] Gospodarul sufletelor și Creatorul universului este grădinarul plantelor care se aflau acolo. Iar când El a grăit și a chemat-o pe nume, făcându-Se cunoscut pe Sine, [și] zicând: *Maria*, ea schimbându-și gândul, i-a răspuns: „*Rabuni*”, adică, *Învățătorule*¹⁶, dar nici așa, chiar dacă L-a văzut viu, nu i-a venit în minte ceva potrivit-dumnezeiesc, ci I s-a adresat pur și simplu ca unui om al lui Dumnezeu și învățător al celor dumnezeiești. De aceea a fost mișcată de dragoste nu doar să se închine, ci să se și atingă de picioarele Lui, dar a auzit: *Nu te atinge de Mine!*¹⁷. Pentru că, zice [Domnul], *cugetul tău nu a atins înălțimea Tainei Mele, – [și anume] că fiind Dumnezeu, sunt văzut acum de tine în trup, care acum este întru totul în chip dumnezeiesc –, de aceea [îți zic]: „Nu te atinge”.*

9. Trebuia să fie păstrată pentru Maica Domnului și [cinstea] aceasta, adică aceea de a se atinge, Ea singură dintre femei, de trupul cel de după Înviere al lui Dumnezeu Înomenit din ea pentru noi, ceea ce s-a și întâmplat, după cum istorisește Evangelistul Matei. Căci cu referire la Ea zice că *apropiindu-se [ele], i-au cuprins picioarele*¹⁸, în vreme ce Mariei [Hristos] îi spune: *Nu te atinge de Mine, că încă nu M-am suit la Tatăl Meu*¹⁹. Pe de o parte, această [spusă] este strâns legată de cuvintele următoare adresate ucenicilor Săi: *Mă sui la Tatăl Meu, căci încă nu M-am suit*. Spune aceasta ca să-i facă grijulii și râvnitori și să-i deștepte spre dorirea și căutarea vederii Sale. Pe de altă parte are legătură și cu Maria Magdalena, [căci] zice: *Nu te atinge*

¹⁵ In 20, 14.

¹⁶ In 20, 16.

¹⁷ In 20, 17.

¹⁸ Mt. 28, 9.

¹⁹ In 20, 17.

de Mine, pentru că astfel este trupul pe care îl port acum, încât saltă mai sus și e mai activ decât focul, și nu poate numai să se înalțe până la cer, ci se înalță la Însuși Tatăl Cel mai presus de ceruri. [Dar zice] *încă nu M-am suit la Tatăl Meu [și] pentru că după învierea din morți încă nu M-am arătat ucenicilor Mei.*

10. *Mergi, așadar, la frații Mei²⁰ aceștia. Căci toți suntem dintr-un singur Tată, chiar dacă nu în același fel. Eu sunt fiu adevărat al Aceluia și de aceeași ființă cu El, aceia au devenit [fii] pentru că au fost făcuți fii prin Mine. Mergi la frații Mei aceștia și le spune: „Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru, și la Dumnezeuul Meu și Dumnezeuul vostru”²¹. Căci după cum este Tată al nostru prin har, prin înfierea Duhului²², iar Lui Îi este Tată prin fire, după dumnezeire, la fel este Dumnezeu al nostru, ca Ziditor al firii, iar Aceluia din pricina iconomieii legate de omenitatea Sa. De aceea vorbește făcând această distincție, ca noi să înțelegem cuvenita deosebire. Iar prin acest indiciu – că [Se] suie la Tatăl – îi conduce să înțeleagă despre trupul Său că nu este de așa natură încât să se întoarcă mereu pe pământ, așa ca mai înainte, și să rămână cu ei pentru totdeauna.*

11. Dar Maria Magdalena, pe care o laudăm în cântări ca pe una dintre purtătoarele de mir ale lui Hristos, [este cea] în care, după ce au fost scoase de Hristos cele șapte duhuri ale răutății²³, s-a sălășluit întru totul în locul lor harul dumnezeiesc al Duhului, care lucrează în chip înșeptit²⁴. Așadar, această Maria Magdalena, datorită faptului că a stat îndelung [la mormânt], învrednicindu-se de vederea cea îngerească și de convorbirea [cu îngerii] și văzându-L pe Domnul Însuși, a devenit apostol al Lui către apostoli, și învățată fiind de însăși gura Lui cea dumnezeiască și desăvârșit încredințată fiind, s-a dus către

²⁰ In 20, 17.

²¹ In 20, 17.

²² Cf. Rom. 8, 15.

²³ Cf. Mc. 16, 9.

²⁴ Cf. Is. 11, 2-3.

apostoli, vestindu-le că a văzut pe Domnul și [că El] i-a spus ei acestea²⁵.

12. Iar noi, fraților, să luăm aminte cât de departe era Maria Magdalena de vrednicia lui Petru, corifeul apostolilor, și de vrednicia lui Ioan Teologul, cel iubit de Hristos, și cu cât s-a învrednicit mai apoi de [daruri] mai mari decât aceștia. Căci aceia, alergând la mormânt, au văzut doar giulgiurile și mahrama²⁶, iar aceasta, prin perseverența ei îndelungată și neclătinată – pentru că a rămas până la sfârșit, stând lângă poarta peșterii –, a văzut, înaintea apostolilor, nu numai pe îngerii, ci și pe Însuși Domnul îngerilor înviat din morți cu trupul, și a devenit martor al Lui, [auzindu-L] cu propriile ei urechi, și slujitor al poruncilor date de gura Lui cea dumnezeiască.

13. Iar biserica aceasta este tip al acelei peșteri, sau mai degrabă este mai mult decât tipul, fiindcă este aproape alt acel [mormânt]. Căci are locul în care este pus trupul Stăpânului, [loc] care se află mai înăuntru de catapeteasmă și în care este masa cea întru tot sfântă. Deci acela care cu determinare fuge către acest mormânt cu adevărat dumnezeiesc și primitor de Dumnezeu, și veghează și rămâne până la sfârșit, adunându-și și îndreptându-și cugetarea către Dumnezeu, nu doar va [re-]cunoaște cuvintele Scripturii celei insuflate de Dumnezeu din ea ca pe niște îngerii care vestesc despre dumnezeirea și omenitatea Cuvântului lui Dumnezeu Care pentru noi S-a înomenit, ci Îl va și vedea în chip sigur pe Domnul Însuși cu ochii minții, și – putem spune fără exagerare – că [Îl va putea vedea] chiar cu ochii trupului. Căci acela care privește cu credință masa cea tainică și pâinea vieții așezată pe ea, [acela] vede pe Însuși Cuvântul enipostatic al lui Dumnezeu, Care S-a făcut trup pentru noi și S-a sălășluit în noi²⁷. Și dacă se face vrednic să Îl primească, atunci nu numai că Îl vede, ci devine și părtaș al Lui și și-L

²⁵ In 20, 18.

²⁶ Cf. In 20, 2-10.

²⁷ Cf. In 1, 14.

dobândește locuitor în sine și se umple de harul dumnezeiesc cel de la El, și după cum Maria a văzut acele lucruri pe care apostolii doreau atunci să le vadă²⁸, la fel și acesta se învrednicește să vadă acele lucruri și să se bucure de cele pe care, după cum spune Apostolul, doresc să le vadă îngerii, și prin vederea și împărtășirea cu acestea acel om se face în întregime asemenea lui Dumnezeu.

14. Așadar, fraților, îndreptați mâinile voastre cele ostenite și genunchii cei slăbănogiți către virtute, și faceți cărări drepte pentru picioarele voastre²⁹, mergând pe căile Domnului cele drepte – dreptatea, înfrânarea, dragostea, smerenia, adevărul. În schimb, drumurile cele cu totul strâmbe și întortocheate – ura, minciuna, viclenia, pizma, lăcomia, trufia și celelalte asemenea –, pe acestea nu doar dacă le va folosi cineva, ci și numai dacă vor fi iubite și li se va purta de grijă cu mintea, îl fac pe om vrednic de întoarcerea lui Dumnezeu la el, pentru că omul se uită la față, pe când Dumnezeu se uită în inimă, El fiind Cel care cercează inimile și rărunchii³⁰.

15. Dar voi, adunați fiind în Biserica lui Dumnezeu, încingeți mijloacele cugetului vostru, după cuvântul lui Petru, corifeul apostolilor, *trezindu-vă desăvârșit, [și] nădăjduiți în harul care vi se va da vouă la arătarea lui Iisus Hristos*³¹. Căci nu este posibil ca cel care stă în sfânta lui Dumnezeu biserică, și își adună mintea, și și-o înalță către Dumnezeu, și își exersează cugetarea cu sfintele cântări și și-o dedică acestora, de la început până la sfârșit, să nu fie schimbat cu schimbarea dumnezeiască, pe măsura exersării [atenției] față de Dumnezeu și de cuvintele dumnezeiești. Căci prin exersarea aceasta se naște în inimă o căldură care, izgonind ca pe niște muște gândurile cele rele, produce în suflet pace duhovnicească și mângâiere,

²⁸ Cf. I Pt. 1, 12.

²⁹ Evr. 12, 12-14.

³⁰ Apoc. 2, 23.

³¹ I Pt. 1, 13.

și aduce sfințire trupului, potrivit celui care zice: *Înfierbânta-tu-s-a în mine inima mea, și în cugetarea mea se va aprinde foc*³². Și aceasta este ceea ce și cineva dintre Părinții de Dumnezeu purtători ne-a învățat grăind: „Toată osteneala ta fă-o astfel încât lucrarea dinlăuntrul tău să fie după Dumnezeu, și vei birui patimile cele din afară”³³. Către aceasta ne îndeamnă și marele Pavel, zicând: *În Duhul să umblați, și să nu împliniți pofta trupului*³⁴.

16. De aceea vestește și în altă parte, zicând: *Stați deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul*³⁵, pentru că atunci când [partea] rațională se întoarce către cele dumnezeiești și rămâne în adevăr după Dumnezeu – strunind și veghind asupra părții poftitoare a sufletului și respingând poftele cele trupești –, încetând atunci în noi cugetările cele trupești, harul Duhului ia în stăpânire sufletul care se liniștește și îi dă să guste din bunătățile acelea viitoare și de negrăit, pe care ochiul celui împătimit și care nu se îngrijește *nu le-a văzut, și urechea [lui] nu le-a auzit și la inima unui asemenea om nu s-au suit*³⁶. Și gustarea aceasta este arvuna acestor [bunătăți] și inima care a primit arvunile acestor [bunătăți] devine duhovnicească și primește încredințarea mântuirii sale. Așadar, dacă cineva vrea să dobândească această încredințare și să învețe cu exactitate despre aceste arvuni duhovnicești, să se poarte așa cum [ne-a] învățat și [ne-a] arătat azi cuvântul. Căci în acest fel va fi împreună cetățean cu sfinții lui Dumnezeu și părtaș acelor bunătăți veșnice și de negrăit făgăduite aceluia.

³² Ps. 38, 4.

³³ Cf. Sf. Nichifor din Singurătate, *Περὶ νήψεως καὶ φυλακῆς τῆς καρδίας*, în *Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπτικῶν*, ed. a III-a, t. 4, Atena, 1961, pp. 25-26, citând pe Sf. Isaac Sirul, Ioan Carpatiu, Sf. Simeon Noul Teolog,

³⁴ Gal. 5, 16.

³⁵ Ef. 6, 14.

³⁶ I Cor. 2, 9.

17. Pe care fie ca toți să le dobândim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava, puterea, cinstea și închinarea, dimpreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Duhul cel de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Colecția *Viața în Hristos*
(editor pr. dr. Dragoș Bahrim)

Seria „Pagini de Filocalie”

Au apărut:

- Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări și nedumeriri*
Sf. Calist Angelicoudes, *Trei tratate isihaste*
Sf. Anastasie Sinaitul, *Povestiri duhovnicești*
Sf. Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat, *Cuvinte ascetice*
Cuviosul Teognost, *Tezaurul*
Sf. Calist I, Patriarhul Constantinopolului, *Omilii la Schimbarea
la Față, împotriva lui Gregoras*
Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte ascetice și epistole*, vol. I
Sf. Macarie Egipteanul, *Cuvinte ascetice și epistole*, vol. II
Sf. Teodor Studitul, *Catehezele mari. Cartea a II-a*
Sf. Teodor Studitul, *Catehezele mici*
Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, vol. I

În pregătire:

- Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, vol. II
Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, vol. III
Sf. Anastasie Sinaitul, *Întrebări și răspunsuri*
Marcu Monahul, *Scrieri ascetice*
Nicolae Kataskepenos, *Viața Sfântului Chiril Fileotul*
Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete ascetice*

Seria „Hagiographica”

Au apărut:

- Viața Sfântului Simeon Stâlpnicul din Muntele Minunat. Viața ferici-
citei Marta.*

Sf. Nicodim Aghioritul, *Noul Martirologhion*

În pregătire:

Viața Sfântului Vasile cel Nou

Sfântul Atanasie Athonitul: dosar hagiografic

Sfântul Spiridon al Trimitundeii: dosar hagiografic

Seria „Mărgăritare”

Au apărut:

Cuviosul Teognost, *Cuvinte despre pocăință și moarte*

Sf. Nil Ascetul, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*

Sf. Pacian al Barcelonei, *Despre cei ce se pocăiesc*

**Simeon Mitropolitul Evhaitelor, Ioan Pustnicul, Vasile Maleinos,
*Epistole ascetice***

Sf. Neofit Zăvorâțul, *Omilii la Maica Domnului*

Sf. Grigorie cel Mare, *Despre minunile Părinților italieni*

Fericitul Augustin episcopul Hiponei, *Despre înfrânare*

**Sf. Neofit Zăvorâțul, *Viața Sfântului Nicolae, Arhiepiscopul
Mirelor Lichiei***

În pregătire:

Sf. Atanasie cel Mare, *Viața Sfintei Sinclitichia și alte scrieri ascetice*

Sf. Macarie Egipteanul, *Epistola mare*

Ioan de Oxeia patriarhul Antiohiei, *Despre disciplina monahală*

Seria de autor „Sf. Neofit Zăvorâțul”

Au apărut:

Vol. 1: *Zece Cuvinte despre poruncile lui Hristos; Cincizeci de capete*

Vol. 2: *Cateheze*

Vol. 3: *Panegirice*

Vol. 4: *Tâlcuire la Hexaemeron; Tâlcuire la Psaltire și la Ode; Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*

Vol. 5: *Tâlcuire la canoanele celor douăsprezece praznice împărătești; Despre arhieria lui Hristos; Despre Duhul Sfânt și la Sfânta Cincizecime; Cartea minunii dumnezeiești; Epistole*

Seria „Imnografie bizantină”

Au apărut:

Sfântul Ioan Mavropous, Mitropolitul Evhaitelor, *Canoane de mângâiere la Domnul nostru Iisus Hristos și la Preasfânta Născătoare de Dumnezeu*

Matei Kamariotis, *Canoane la dumnezeiasca Schimbare la Față a Mântuitorului*

Sfântul Iosif Imnograful, *Canoane de rugăciune la Sfântul Arhangel Mihail*

Sfântul Fotie, Patriarhul Constantinopolului; Sfântul Ioan Mavropous, Mitropolitul Evhaitelor, *Canoane de rugăciune la Sfântul Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei*

Sfântul Nicodim Aghioritul, *Noul Theotokarion* (ediția a II-a, revizuită)

În pregătire:

Sfântul Marcu Eugenicul, Mitropolitul Efesului, *Canoane împotriva celor opt duhuri ale răutății*

Sfântul Iosif Imnograful, *Canoane de rugăciune către Sfântul Apostol Toma*

Sfântul Nicodim Aghioritul, *Canoane la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului*